

BISERICA

sau

ADUNAREA

schită a istoriei ei timp de aproape douăzeci de secole

VOLUMUL II

© 1993 by Gute Botschaft Verlag (GBV)

Postfach 80 D-35673 Dillenburg GERMANY

Partea cea mai mare a acestei schițe istorice a Bisericii (volumele I și II) a fost scrisă de Adrien Ladriere. Volumul III, începând cu Reforma, este lucrarea lui Eduard Recordon și a lui Philippe Tapernoux.

VOLUMUL II - BISERICA ÎN EVUL MEDIU

PRIMA PARTE

DEZVOLTAREA CREȘTINISMULUI

OBÂRȘIA ȘI ÎNCEPUTURILE VIEȚII MONAHALE

În măsura în care înaintăm în istoria Bisericii pe pământ, o vedem îndepărtându-se tot mai mult de simplitatea de la început și de învățăturile pe care Domnul le-a dat prin sfinții Săi apostoli și profeți. Ea uită din ce în ce mai mult de înștiințările lor (2 Petru 3.1-2; Iuda 17). Lumina care trebuia s-o răspândească întocmai ca un sfeșnic strălucitor (Apocalipsa 1.20) se stinge tot mai mult, până ce ajunge să fie întunericul cel mare în perioada aceea numită evul mediu.

Cu toate acestea, istoria ei ne pune la îndemână învățături de preț, cercetându-le cu de-amănuntul în lumina Cuvântului lui Dumnezeu; vom vedea cum omul, lăsându-se pradă gândurilor lui, se îndepărtează și strică tot ce are mai bun, dar vom vedea totodată cum, în timpurile cele mai întunecoase, harul lui Dumnezeu lucrează și cum au existat totdeauna martori ai acestui har.

În a doua jumătate a secolului al treilea a început să-și pună temelie o orânduire care s-a întins în măsura în care creștea și corupția din Biserică, și care a avut o influență foarte mare și foarte rea în Biserică. Este vorba despre viața monahală sau a călugărilor.

Cu toții am auzit vorbindu-se despre mănăstiri și de cei care locuiesc în ele, călugări sau oameni cucernici, călugărițe sau femei cucernice, cum se numesc de obicei. Aceștia sunt persoane care, cel puțin în exterior se despart de lume. Scopul lor, la început cel puțin, era de a se deda la anumite practici religioase, cărora le puneau deoparte o mare parte din timp. Trăiau într-un mod simplu, supunându-se adesea la lipsuri corporale, și credeau că în felul acesta ajung la o stare duhovnicească mai înaltă și la o sfințenie mai mare decât ceilalți oameni și că, în felul acesta, dobândesc trecere mai mare înaintea lui Dumnezeu. Unii cultivau pământul, alții căutau să facă diferite fapte de binefacere, cum ar fi îngrijirea bolnavilor.

Acești bărbați sau femei cucernice, unindu-se în cutare sau cutare comunitate — întrucât există un mare număr de grupări diferite, numite ordine (tagme) — fac jurământ, adică iau anumite hotărâri, cum ar fi de exemplu să trăiască în sărăcie, fără a avea ceva al lor; să nu se căsătorească și să asculte din toată inima de mai-marele lor, adică de acela sau aceea care este în fruntea comunității. Este vorba de cele trei promisiuni solemne: de sărăcie, de castitate și de ascultare. Nu-i greu, pentru cine are fericirea să cunoască Cuvântul lui Dumnezeu, să vadă că

nu numai că nu găsim nimic asemenea, dar că multe orânduirii monahale sunt potrivnice Scripturii (a se citi 1 Timotei 4.2-3; Matei 23.8-10; 1 Timotei 6.17-19). Apostolul nu spune bogaților să facă jurământ că vor deveni săraci. În Scriptură vedem un singur exemplu de jurământ, acela al nazireatului (Numeri 6), care se deosebește în totul de juruințele călugărilor și care arată un anumit fel de despărțire pentru Dumnezeu, a Domnului Isus și a creștinilor care merg pe urmele Lui. Suntem toți chemați, ca ucenici ai Domnului, să trăim despărțiți de lume, rămânând totuși în mijlocul lumii.

Comunitățile de călugări și călugărițe au luat naștere pe la mijlocul secolului al patrulea și au ajuns din ce în ce mai numeroase. În timpul evului mediu, multe mii de persoane, bărbați și femei, populau mănăstirile, unde se petreceau mari neorânduiri. Călugării au fost cel mai puternic sprijin al papalității și apărătorii cei mai înfocați ai superstiției, având drept izvor neștiința, cotropind astfel biserica creștină și făcând din ea un templu de idoli.

Vom spune câteva cuvinte despre începutul acestor orânduirii, încă de timpuriu s-au găsit printre creștini persoane care căutau să atingă un grad înalt de sfințenie și viață spirituală. A urmări sfințenia este un îndemn adresat tuturor credincioșilor (Evrei 12.14). Toți suntem chemați să trăim în sfințenie; apostolul Pavel spunea aceasta Tesalonicenilor (1 Tesaloniceni 3.13; 4.3), iar Petru de asemenea: „După cum Cel care v-a chemat este sfânt, fiți și voi sfinți în toată purtarea voastră” (1 Petru 1.15). Persoanele despre care vorbim și care se numesc pustnici, își puneau în gând o țintă bună în ea însăși, și spre care toți creștinii ar trebui să năzuiască, dar rătăceau în ce privește mijloacele de a ajunge acolo. Gândeau că trebuiau să omoare firea păcătoasă împreună cu patimile și poftele ei, și pentru aceasta, să-și pedepsească trupul, supunându-l la lipsuri și la chinuri. Credeau că în felul acesta vor ajunge să biruie ispitele lumii, ale firii păcătoase și ale Diavolului și că vor fi eliberați de ele. Dar Cuvântul lui Dumnezeu nu ne spune așa. Un om nu va ajunge la sfințire niciodată prin propriile sale eforturi, nici prin lipsuri, cum avem atâtea exemple. Ce ne spune Scriptura în această privință? Ea ne învață că cei care au crezut în Domnul Isus și în jertfa Lui „și-au răstignit firea păcătoasă împreună cu patimile și cu poftele ei”, nu că ar trebui s-o răstignească; ei au sfârșit-o cu astfel de lucruri. Mai mult, ea spune că, primind din partea lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, o viață nouă, datoria lor este să meargă astfel, adică să trăiască, prin puterea acestui Duh a cărui roadă este „dragoste, bucurie, pace, îndelungă răbdare, bunătate, facere de bine, credincioșie, blândețe, stăpânire de sine.” Aceasta este roada Duhului și adevărata sfințenie (Galateni 5.22-25). Deci nu prin propriile noastre silințe și puteri vom umbla în sfințenie, ci prin puterea lui Dumnezeu în noi. Și nu ocupându-ne cu noi înșine pentru a ști dacă suntem destul de sfinți,

sau ca să ajungem la sfințenie; ci având inimile și gândurile noastre ocupate cu Domnul Isus, care este modelul nostru. Duhul Sfânt ne va schimba atunci tot mai mult în chipul Lui și ne va curăți, după cum El este curat (a se citi 1 Petru 2.21; Filipeni 2.5; 4.7-8; 2 Corinteni 3.18; 1 Ioan 3.3). De bună seamă că trebuie să veghem și să fim treji și să nu purtăm grijă de carne ca să-i trezim poftetele (1 Petru 1.13; Romani 13.14). Dumnezeu lucrează în noi și voința și înfăptuirea și pentru aceea suntem chemați să ducem până la capăt mântuirea noastră, cu frică și cutremur... (Filipeni 2.12-13).

Călugării credeau, totodată, că pentru a scăpa de corupția ce domnește în lume și de ispitele pe care le întâmpină, cel mai bun lucru de făcut era să iasă din mijlocul ei și să trăiască în pustiu. Mulți s-au retras deci în locuri pustii, având drept adăpost peșteri sau barăci, pe care le construiau ei. Acolo își îndeplineau datoriile religioase și se supuneau la chinuri trupești, rugându-se, gândind, luptând împotriva Diavolului și a ispitelor, pedepsind trupul prin post, culcându-se pe pământul gol sau nedormind. Celor care se retrăgeau în felul acesta departe de ceilalți oameni li se dădea numele de eremiți (pustnici), de la un cuvânt grecesc ce înseamnă „pustiu”, sau „anahoreți”, sihastri, care înseamnă „cei care se retrag”.

Și în aceasta ei urmau propriile lor gânduri și se îndepărtau de învățăturile Domnului. Cuvântul lui Dumnezeu ne spune clar: „Nu iubiți lumea, nici lucruri din lume” (1 Ioan 2.15). Tot el mai spune că noi nu suntem din lume, dar nu zice să ieșim cu trupul din ea. Dimpotrivă, Domnul Isus, rugându-se pentru ucenicii Săi, spune Tatălui Său: „Nu Te rog să-i iei din lume, ci să-i păzești de Cel Rău” (Ioan 17.14-16). Nu este Dumnezeu în stare ca să asculte, pentru ocrotirea noastră, această rugăciune a Fiului Său preaiubit? Prin credința în promisiunile Lui scăpăm de stricăciunea care este în lume prin poftete și prin harul Său putem să trăim în veacul de acum cu cumpătare, dreptate și evlavie (2 Petru 1.4; Tit 2.12). Fără acestea, chiar dacă ne-am retrage în pustia cea mai îndepărtată și cea mai stearpă, vom duce cu noi inima firească stricată. Satan ne va urmări pentru a ne ispiti prin poftete și mândrie, și singurătatea nu ne va da nici cea mai mică putere pentru a ne împotrivi. De altfel, departe de a fi nevoie să ieșim din lume, Dumnezeu ne lasă în mijlocul ei pentru a fi martorii Domnului Isus, ca „să vestim virtuțile minunate ale Celui care ne-a chemat din întuneric la lumina Sa minunată” (1 Petru 2.9), „să ne purtăm într-un chip vrednic de Domnul”, ca să „fim fără vină și curăți, copii ai lui Dumnezeu neîntinați..., strălucind ca niște lumini în lume, ținând sus Cuvântul vieții” (Coloseni 1.10; Filipeni 2.15-16).

Trebuie să adăugăm că unul din motivele care au făcut pe creștini să se retragă în pustie a fost persecuția. Ei s-au refugiat acolo pentru a scăpa de închisoare, de chinuri și de moarte.

Mulți dintre ei, găsind în singurătate o viață liniștită, au rămas acolo, înmulțind numărul pustnicilor. Așa a fost, de exemplu, cazul unui tânăr din Alexandria, cu numele Paul. Pe vremea persecuției lui Decius, s-a refugiat în pustiul Tebaida, în Egiptul de sus. El a găsit o peșteră cu un izvor adumbrat de un palmier și a rămas acolo până la sfârșitul vieții. Este socotit câteodată ca cel dintâi pustnic, iar biserica romană l-a pus în numărul sfinților săi. Însă adevăratul părinte al pustnicilor și al călugărilor a fost Anton. [Biserica romană adaugă la numele acestuia, cum face cu foarte mulți alții, numele de sfânt. Însă Cuvântul lui Dumnezeu numește sfinți pe toți creștinii adevărați.]

ISTORIA LUI ANTON

Anton a fost desigur un om deosebit în mai multe privințe, având adevărate nevoi spirituale și fiind evlavios. Adesea însă s-a lăsat dus de propriile lui gânduri și de închipuirea sa, în loc de a se supune numai Cuvântului lui Dumnezeu, și astfel a mers pe căi greșite în mai multe lucruri.

S-a născut din părinți bogați, prin anul 251, la Coma în Egiptul de sus, și încă din copilărie avea o fire serioasă, gânditoare și cumpătată. Nu prea avea gust pentru studii și dădea puțină atenție științei omenești; dorea însă cu înfocare să aibă cunoștința lucrurilor lui Dumnezeu și îi plăcea să audă citindu- se Cuvântul Său în adunarea creștinilor. Se cuvine să amintim că aceasta era una dintre părțile cele mai de seamă ale cultului în Biserica de la început.

Pierzându-și părinții de timpuriu, la vârsta de 19 ani s-a pomenit moștenitorul unei mari averi. Într-o zi, s-a citit în adunare partea din Scriptură care vorbește despre tânărul bogat (Luca 18.18-22). Anton a fost izbit de aceste cuvinte: „Vinde tot ce ai, împarte la săraci și vei avea o comoară în ceruri. Apoi, vino și urmează-Mă". A văzut în aceasta o chemare pe care i-o făcea Dumnezeu de-a dreptul. Îndată și-a împărțit pământul locuitorilor din satul său, iar restul averii l-a dat săracilor, oprind doar ceea ce era de neapărată nevoie pentru trebuințele lui și ale surorii sale. La câțiva timp, aude citindu-se: „Nu vă îngrijați de ziua de mâine" (Matei 6.34). A crezut că vede în aceasta o nouă poruncă a Domnului, pentru a împărți restul bunurilor, ceea ce a și făcut. Pe sora sa a încredințat-o unei asociații de creștini tineri, și el a început să lucreze cu mâinile pentru întreținerea sa, hrănindu-se foarte cumpătat, culcându-se pe pământul gol și dând săracilor prisosul câștigului său.

Anton trăia ca un adevărat sihastru. Dorința lui era de a ajunge să îndeplinească toate virtuțile creștine și se spune că, având drept țintă acest lucru, a vizitat pe pustnicii cei mai renumiți, pentru a învăța lucruri noi de la ei. Dorința lui era bună, dar ar fi făcut mai bine dacă

s-ar fi îndreptat spre singurul exemplu adevărat, Acela care în viața Sa a prezentat unitatea desăvârșită și armonioasă a tuturor virtuților, Domnul Hristos, care ne-a lăsat un exemplu ca să călcăm pe urmele Lui. El este viața noastră și Cel care ne întărește pentru a putea merge pe urmele Sale (1 Petru 2.21; Coloseni 3.3-4; Filipeni 4.13). Dar Anton se bizuia pe propriile lui puteri. El credea că poate ajunge la sfințenia lăuntrică, scăpând în primul rând de gândurile rele și de poftele firii păcătoase, pentru a putea apoi să facă numai ce este bine. Pentru aceasta el lupta fără întrerupere, gândind că are să ajungă la țintă prin lipsuri din ce în ce mai mari, chinuindu-și trupul în toate felurile. Totul însă era zadarnic, totdeauna găsea în el răul, iar închipuirea lui întărită îl făcea să vadă demoni în trup, înconjurându-l și înfățișându-i tot felul de lucruri pentru a-i ațâța poftele și a-i insufla gânduri rele. Părea ciudat lucru a lupta prin post, chinuri trupești, vegheri și alte practici religioase, și a vedea că poftele veneau iarăși în sufletul lui. Bietul Anton! El nu lua aminte la ce spunea apostolul: „Nimic bun nu locuiește în mine, adică în firea mea păcătoasă”, că noi suntem „fără putere” pentru a birui păcatul (Romani 7.18; 5.6; 7.15-24). El nu știa că singurul mijloc de scăpare, singurul lucru care pune vrăjmașul pe fugă este privirea la Domnul Isus (Romani 7.25).

Anton s-a gândit atunci că, retrăgându-se cu totul din lume, ajungând pustnic, va fi în stare să scape de gândurile rele și de poftele ce se ridicau neîncetat în el, și de care îi era scârbă. Și-a ales drept locuință, într-un loc depărtat, un fel de mormânt ruinat, unde a stat 10 ani, supunându-se la chinuri și mai mari pentru a înfrânge firea păcătoasă și patimile ei, fără să țină seama că: „Cei care sunt ai lui Hristos Isus și-au răstignit firea păcătoasă cu patimile și poftele ei” și că numai prin Duhul Sfânt pot înfăptui în viața lor acest adevăr de preț (Galateni 5.24-25).

Anton se hrănea zilnic cu 200 grame pâine, muiată în apă și presărată cu puțină sare. Uneori când se simțea că-i prea slăbit, mai adăuga puțin untdelemn și câteva curmale, supunându-se apoi la post deplin, pentru această abatere de la regimul obișnuit. Era îmbrăcat cu o cămașă groasă, făcută dintr-un sac și pe deasupra puneă o blană de oaie. Cea mai mare parte din noapte o petrecea în meditații și în rugăciuni.

Își atingea el în felul acesta ținta? Nu. Nici depărtarea sa de lume, nici singurătatea, nici postul și rugăciunile, nu l-au adus în stare să biruie ispitele și demonii. Desigur că nu era posibil acest lucru. Apostolul spune că firea păcătoasă „nu se supune Legii lui Dumnezeu, și nici nu poate” (Romani 8.7). Omul nu va putea niciodată cu puterile lui proprii să înfrângă firea păcătoasă și să biruie pe Satan. Diavolul este mai tare decât el. Este ca în istoria demonizatului: „Nimeni nu mai putea să-l țină legat, nici chiar cu lanțuri.” El rupea cătușile și

sfârâma obezile: „nimeni nu-l putea domoli” (Marcu 5.1-4). Aceasta o poate face numai Domnul Isus, care este marele Mântuitor, care ne-a mântuit de legea păcatului, a morții și de sub puterea Satanei (Romani 8.2; Evrei 2.14-15). Bietul Anton, istovit de lipsuri și de luptele la care se supunea, a fost găsit odată în așa stare că părea pe jumătate mort și a fost adus în satul său.

Atunci el s-a retras într-un vechi castel ruinat, pe malul Mării Roșii, și a început să lucreze o mică bucată de pământ. Fiind ocupat astfel, sufletul parcă i s-a mai liniștit. Domnul a avut milă de el și l-a învățat prin harul Său, că numai în El se află puterea pentru a birui răul și a se împotrivi Satanei; Anton a trăit astfel mai fericit și mai liniștit. Putem deduce lucrul acesta din cuvintele următoare, pe care le-a scris mai târziu ucenicilor lui și care erau rodul unei lungi și dureroase experiențe: „Să nu ne speriem de duhurile rele și să nu deznădăjduim ca și cum am fi pierduți. Cât de curând ne vom bucura că suntem răscumpărați! Să fim pătrunși de gândul că Domnul este cu noi, El, care a biruit și a nimicit duhurile rele, și să fim încredințați că, întrucât El este cu noi, ele nu pot să ne facă rău. Demonii ni se înfățișează în felurite chipuri, după starea în care ne găsim. Dar dacă suntem fericiți în Domnul, ocupați cu privirea la lucrurile cerești, gândind că totul este în mâna lui Dumnezeu și că nici un duh rău nu poate nimic împotriva creștinului, demonii fug de la sufletul plin și păzit de aceste gânduri.” Vedem că Anton a învățat în cele din urmă o lecție de preț, experimentând ceea ce citim în Filipeni 4.4-7.

În timpurile acelea, poporul atribuia o sfințenie deosebită acestor oameni care părăseau toate plăcerile vieții pentru a putea îndeplini anumite slujbe religioase și, ziceau ei, pentru a sluji mai bine lui Dumnezeu. S-a răspândit vestea despre Anton că este un pustnic cucernic și sfânt și oameni din toate părțile veneau la el. Unii îi cereau părerea și-i cereau să se roage pentru ei; alții doreau mângâieri în nevoile prin care treceau; unii voiau ca să le fie mijlocitor în neînțelegerile lor. Însuși împăratul Constantin i-a scris și, întrucât tovarășii lui au rămas mirați, el le-a zis: „Nu vă mirați că ne scrie un împărat, pentru că nu e decât un om care a scris altui om; mai degrabă mirați-vă că Dumnezeu ne-a scris și ne-a vorbit prin Fiul Său”. Îndemnat stăruitor de cei din jur ca să-i răspundă, el a scris împăratului și fiilor săi: „Gândiți-vă la ziua judecării; aduceți-vă aminte că Isus Hristos este singurul Împărat adevărat și veșnic; arătați milă și faceți dreptate celor săraci.”

Mulți pustnici au cerut lui Anton să le facă favoarea de a sta împreună cu el. Încuviințând dorința lor, s-au așezat în chiliile din jurul celei a lui. El le-a dat anumite reguli de urmat, dar a refuzat să fie starețul lor și adesea, ca să poată fi singur, se retrăgea în părțile cele mai îndepărtate ale pustiei.

De bună seamă că ar fi fost mai potrivit cu Cuvântul lui Dumnezeu, dacă Anton și ceilalți sihastri, în loc de a se duce să trăiască în pustie, ar fi rămas în mijlocul celorlalți oameni, pentru a sluji lui Dumnezeu și a fi martori ai lui Hristos, trăind ca niște copii credincioși ai lui Dumnezeu (Filipeni 2.15). Însă retragerea în care se hotărâse Anton să trăiască, nu l-a împiedicat de a se arăta câteodată în public. Și ocaziile în care s-a arătat, ne fac să vedem că, oricare ar fi fost gândurile greșite cu privire la viața de creștin în lume, el avea o inimă credincioasă Domnului Hristos și o dragoste adevărată față de creștini. În persecuția care s-a dezlănțuit în anul 311 sub împăratul Maxim, el s-a dus plin de curaj la Alexandria, pentru a încuraja pe cei persecutați. Venirea lui a produs o influență foarte mare. Vizita pe cei care îndurau prigoniri pentru credința lor și îi îndemna să rămână statornici. Își arăta mai ales dragostea și grija deosebită față de prizonieri și de cei care erau condamnați la munci aspre în mine. În felul acesta se expunea fără teamă celor mai mari primejdii, însă nimeni nu îndrăznea să pună mâna pe el. Un fel de autoritate înconjura pe acest bătrân care, slăbit de nesomn și de lipsuri, ieșise din singurătate și înfrunța furia persecutorilor pentru a mângâia pe frații săi întristați.

După ce s-au potolit persecuțiile, Anton s-a întors în pustie. Mai târziu, când era în vârstă de 100 ani, a venit iarăși în Alexandria, pentru a se împotrivi arienilor și a combate rătăcirile lor, apărând cu energie sfântă învățătura cu privire la Persoana scumpă a Domnului Isus. Mulțimea venea din toate părțile pentru a vedea pe acest „om al lui Dumnezeu” vrednic de respect, cum era numit, și pentru a-l auzi vorbind. Se zice că mulți păgâni au fost aduși la creștinism prin cuvântul lui.

Anton a murit în vârstă de 105 ani. Înainte de a-și da sfârșitul, a lăsat mantaua sa lui Atanase, în semn de legătură cu el în adevărata credință, sfătuindu-l cu tărie să țină ascuns locul înmormântării lui, de teamă să nu ajungă un loc de venerare superstițioasă. Într-adevăr, chiar de atunci s-a introdus în biserică un fel de cult al sfinților și al celor care credeau ei că merită această cinste din cauza sfințeniei lor.

Am spus că mai mulți călugări s-au strâns în jurul lui Anton și astfel putem spune că de la el începe viața monahală. Această adunare de pustnici, având fiecare chilia lui deosebită, despărțită de ale celorlalți și nefiind în aceeași clădire, se numea sihăstrie. Locuitorii lor n-aveau laolaltă decât unele ceremonii religioase.

Adevăratul întemeietor al mănăstirilor, adică a adunărilor de oameni și femei care trăiau împreună în aceeași clădire este Pahomie, de origine tot din Egiptul de sus. El și-a alcătuit prima comunitate într-o insulă a Nilului; în curând au luat ființă și altele, încât la moartea lui Pahomie erau vreo opt, având laolaltă 3000 de călugări. În timpul evului mediu numărul

bărbaților și femeilor care voiau să ducă o viață de călugărie a crescut din ce în ce mai mult.

Nu vom spune nimic acum despre viața călugărilor și călugărițelor în mănăstiri, nici despre stricăciunea ce s-a introdus acolo. Oricare ar fi unele servicii ce le-a adus, orânduirea lor nu era deloc potrivită cu Cuvântul lui Dumnezeu. Am vorbit despre aceasta, pentru a arăta căderea și mergerea spre ruină a bisericii: oamenii au înlocuit prin născocirile, regulile și orânduirile lor, ceea ce învață Scriptura.

Totuși, cu toate rătăcirile așa de mari, harul lui Dumnezeu s-a arătat necurmat și, precum a fost cu Anton, chiar în mijlocul întinericului și stricăciunii din evul mediu au fost și în mănăstiri suflete cucernice care iubeau pe Domnul Isus.

AMBROZIE, EPISCOP DE MILAN (374-397)

Biserica ajungea din ce în ce mai mult un mare corp de mărturisitori cu gura, dar de unde lipsea viața care era înlocuită cu forme religioase. Era asemenea unei case mari, plină cu vase de rușine și unui arbore mare, care își întindea până departe ramurile și avea o înfățișare frumoasă, dar care adăpostea tot felul de lucruri rele (2 Timotei 2.20; Matei 13.31-32).

În timpul acela, adică în ultima jumătate a secolului al patrulea și la începutul celui de al cincilea, împărații din Orient și din Occident mărturiseau creștinismul. Aveau ei cu adevărat viața din Dumnezeu, care vine din credința inimii și fără de care cineva nu poate fi decât creștin cu numele? Numai Dumnezeu poate ști. Persecuțiile și cruzimile la care s-au dedat unii dintre ei, ne fac să ne îndoim de acest lucru. Totodată, mai ales în Orient, dădeau dovadă de o decădere în obiceiuri și de lux, ce nu se potriveau deloc cu lepădarea de sine și de lume, care trebuie să fie trăsăturile adevăratului creștin.

Ei se socoteau capii bisericii, pe care o ocroteau și în felul acesta se amestecau să ia hotărâri în discuțiile teologice, care se înmulțeau din ce în ce. Aici, unul sprijinea credința ortodoxă a sinodului din Niceea și prigonea pe arieni; apoi alt împărat, curând timp după aceea, câștigat pentru învățătura lui Arius, pornea persecuția împotriva ortodocșilor.

Pe de altă parte, dacă privim de aproape clerul, și îndeosebi acei membri care aveau poziția de episcopi în orașele mari, autoritatea și mai ales ambiția lor creșteau. Ei ajungeau din ce în ce mai mult stăpînitorii turmelor, împotriva învățăturii apostolului Petru (1 Petru 5.1-4), și țineau ca autoritatea lor să întrecă pe cea a regilor. Iar dacă ținem seama de ceea ce ne spun unii scriitori atât păgîni cât și creștini, mulți membri ai clerului duceau și ei o viață ce nu se potrivea deloc cu învățătura Cuvîntului lui Dumnezeu, umblând după bogății și împlinirea poftelor firii păcătoase. Dacă cei care conduceau dădeau astfel de exemple, cum trebuie să fi

fost enoriașii?

E adevărat că împărații au căutat să facă să dispară în totul din imperiul lor urmele de idolatrie. Dar ce mijloace au întrebuintat pentru aceasta? Violența și persecuția, nimicind templele și silind popoare întregi să primească botezul. În unele ținuturi, chiar episcopii încurajau sau îndemnau să chinuiască, ba chiar să omoare, pe păgânii care refuzau de a primi creștinismul sau mai exact de a fi botezați.

Un astfel de exemplu a fost în orașul Alexandria, unde o fată tânără, cu numele Hipatia, care era învățătoare la școala acestui oraș, a fost prinsă și târâtă de poporul creștin într-o biserică și a fost măcelărită în modul cel mai sălbatic. Episcopul a lăsat să se facă acest omor fără a-i opri, cum s-ar fi convenit. Inima firească rămâne mereu aceeași. Dacă nu este cu adevărat însuflețită cu viața din Dumnezeu, este în stare să făptuiască cele mai grozave păcate, chiar în numele religiei.

Acum putem să întrebăm: Unde era atunci viața din Dumnezeu? Nu erau într-adevăr suflete pentru Domnul și în această tristă stare de lucruri? Ba da; putem fi siguri că Dumnezeu și-a avut aleșii Săi, ca întotdeauna, chiar în zilele cele mai întunecoase. De bună seamă că erau suflete despre care istoria nu ne-a lăsat nimic scris, dar pe care le cunoștea Dumnezeu și care iubeau pe Isus, în mijlocul unei mari neștiințe. Este ca și cu cei 7000 bărbați de pe timpul lui Ilie (1 împărați 19.18).

Vom transcrie aici câteva rânduri despre acest subiect. „Noul Testament ne învață că n-a fost niciodată și nici nu va putea să fie decât o singură Biserică a lui Dumnezeu. Oricare ar fi numele date de oameni diferitelor secte sau partide, nu poate să existe decât o singură Biserică, care se numește trupul lui Hristos și casa Dumnezeului Celui viu (Coloseni 1.18; Efeseni 1.22; 4.4; 1 Timotei 3.15).

Această singură adevărată Biserică este, era și va fi totdeauna alcătuită din aceia — și numai din aceia — care, crezând în Domnul Isus și primind iertarea păcatelor și viața veșnică, au ajuns astfel pietre vii în clădirea singurului templu și mădulare vii numai ale Domnului Hristos, uniți cu El prin Duhul Sfânt trimis din cer (1 Petru 2.4-7; 1 Corinteni 12.12-13; Efeseni 1.13; 2.20-22).

Dacă dorim deci să descriem istoria acestei Biserici în mijlocul încurcăturii și rătăcirilor din veacurile trecute, nu trebuie să urmărim numai firul istoric al acestui lucru din afară, care se numește Biserica.

De fapt istoria Bisericii adevărate și vie n-a fost și nu poate fi scrisă în întregul ei. După cum nu s-ar fi putut scrie istoria celor care, în Israel, nu și-au plecat genunchii în fața lui Baal, tot astfel n-am putea urma tot cursul acestui râu de apă vie — harul lucrând în credincioși,

mădulare ale adevăratei Biserici — care a curs prin locuri ascunse, necunoscute de oameni.

“Dar acum ca și atunci, într-o sectă sau în alta, se face un luminiș, apa curată iese la iveală și ne arată existența necurmată a acestui râu de har și de viață. Și vedem atunci, împrejurul acestor ținuturi, cum locurile uscate se acoperă cu verdeață și ajung roditoare, arătându-și chiar roadele. Ici și colo se culeg cuvinte și cântece, dând pe față suflete care au trecut din moarte la viață și de sub puterea Satanei la Dumnezeu.”

Ne-ar plăcea să știm câte ceva despre viața celor care trăiau atunci pentru Hristos, despărțiți de o lume rea. Cunoaștem foarte puțin în această privință, însă ni s-a păstrat viața câtorva oameni care au ocupat un loc însemnat în Biserică, și vedem în ei niște credincioși adevărați, deși adesea aveau idei greșite. Luptau cu strășnicie împotriva răului moral ce năvălea în Biserică, și fără îndoială viața lor a avut influență asupra multora care erau dați în seama lor. Putem să credem că, chiar printre împărații romani, erau unii care aveau o adevărată teamă de Dumnezeu.

Ambrozie, episcopul de Milan, a fost unul dintre acești credincioși slujitori ai lui Dumnezeu, în mijlocul clerului. S-a născut la Trivi din părinți romani în anul 340. Tatăl său, care era guvernator peste Gali, a vrut să-l facă avocat. Venind la Roma, el s-a distins prin talentul său și în 370 a fost numit guvernator al provinciei Liguria, în Italia de Nord. În acest timp al vieții sale, Ambrozie nu era decât catehumen și deci nu fusese încă botezat. Cum toate ne arată la el un om serios, avem tot dreptul să credem că n-a fost un lucru ușor ca el să ia acest loc de catehumen și că s-a întrebat serios cu privire la adevărurile creștinismului. Se aseamănă cu acel demnitar roman de pe vremea lui Pavel, „un om înțelept” care dorea să audă Cuvântul lui Dumnezeu și care „a rămas uimit de învățătura Domnului” (a se vedea Faptele Apostolilor 13.6-12).

Dar ar putea întreba cineva, pentru ce n-a fost botezat Ambrozie, dacă a crezut în Domnul Isus? Trebuie să ne amintim că Biserica se depărtase mult de la simplitatea Scripturii. Se cerea de la catehumeni o lungă instruire care ținea cel puțin trei ani înainte de a putea primi botezul, în timp ce în Faptele Apostolilor vedem că cei care au crezut, au fost botezați îndată (Faptele Apostolilor 2.41; 8.12,36-38; 16.31-33). Pe lângă aceasta, se răspândise învățătura greșită că botezul cu apă șterge păcatele și naște din nou, așa că mulți catehumeni nu se botezau decât pe patul de moarte, pentru a fi siguri că merg în cer. Se dăduse uitării că tot ceea ce cere Evanghelia este ca cineva să creadă în Domnul Isus și atunci este mântuit pentru veșnicie. Botezul cu apă este doar semnul din afară că cineva a intrat în casa lui Dumnezeu; dar nu mântuiește; trebuie credința din inimă (Romani 10.9-10).

În timp ce Ambrozie era guvernator al Liguriei și își avea reședința la Milan, a murit

episcopul acestui oraș și trebuia să fie ales un urmaș. Această alegere o făcea mulțimea în Biserică, practică pe care nu o vedem în Noul Testament. Cearta între arieni și ortodocși, adică cei care susțineau veșnica dumnezeire a Fiului, se continua cu patimă. Fără îndoială, aceștia aveau motiv să mențină adevărul pe care Cuvântul lui Dumnezeu îl spune așa de clar și care este atât de însemnat, pentru că fără el n-ar fi ispășire de păcate. Însă un mare număr de ortodocși aduceau în discuțiile lor un duh lumesc și furios, lucru pe care îl făceau și arienii. Aceste lupte între cele două partide, care se transformau câteodată în lupte sângeroase, aveau loc adesea cu ocazia numirilor de episcopi, fiecare partidă voind să fie ales candidatul său. Același lucru s-a întâmplat și la Milan.

Ca guvernator, Ambrozie era de față pentru a nu îngădui ca lupta să se transforme în violență. A reușit acest lucru, fără însă a putea să aducă înțelegere. În timp ce îndemna mulțimea să ajungă la înțelegere, s-a auzit deodată o voce de copil stigând: „Ambrozie să fie episcop!” Atât de mare era cinstea de care se bucura din cauza însușirilor sale, încât toți au început să-l roage a primi această sarcină. Dar el, înspăimântat de mărimea și însemnătatea acestei sarcini, n-a vrut s-o primească. Poporul îl ruga stăruitor, iar Ambrozie, pentru a scăpa de stăruințele lor, a fugit în timpul nopții. Se povestește însă că rătăcind drumul, s-a pomenit a doua zi dimineața în fața orașului Milan. A crezut că vede în aceasta o călăuzire dumnezeiască și astfel Ambrozie a primit să fie episcop. Dar cum să-l sfințească? El nu era nici măcar botezat și prin urmare, în exterior cel puțin, nu era creștin. Așadar a fost mai întâi botezat, apoi fiindcă nu putea să fie episcop fără să fi fost preot, nici preot fără a fi diacon și sub-diacon, au căutat să-l treacă repede prin aceste diferite grade și, după ce au trecut opt zile, a fost statornicit episcop de Milan.

Nu pare acest lucru ciudat?

Unde vedem asemenea lucruri în Scriptură? Pavel scria lui Timotei cu privire la episcop sau supraveghetor: „Să nu fie întors la Dumnezeu de curând” (1 Timotei 3.6). Și în cazul lui Ambrozie, nici nu era vorba de întoarcere la Dumnezeu!

Oricum, Ambrozie și-a luat în serios sarcina pe care a primit-o și care cerea multă înțelepciune și tărie sufletească. Cu toate lucrurile pe care Scriptura nu le încuviințează, dar pe care el a crezut de cuviință să le facă, se poate spune că, în starea în care se afla societatea în timpul acela, Dumnezeu S-a servit de el pentru a face bine, pentru că el era un om drept și nu se învoia cu răul.

Ajuns episcop, și crezând astfel că își poate îndeplini mai bine sarcina, și-a împărțit toți banii la săraci, iar proprietățile le-a dat bisericii. A păstrat însă veniturile averii pentru sora sa și a încredințat administrarea lor fratelui său. Să-l urmărim în activitatea sa. Toată ziua era

copleșit de mii de griji: judeca afacerile unei grupări de creștini, supraveghea spitalele, se îngrijea de săraci și primea pe toată lumea cu blândețe. Trebuia în același timp să citească, să mediteze și să studieze Scriptura, pentru că trebuia să dea învățătură catehumenilor și creștinilor. În toate duminicile, și uneori mai multe zile la rând, predica în catedrala din Milan. Adesea trebuia să se ocupe de afaceri publice și să scrie mai multe lucrări. Tot timpul era ocupat. Dragostea creștină era nesecată. Pentru a răscumpăra pe creștinii pe care barbarii îi făcuseră prizonieri, s-a lipsit de strictul necesar și și-a dat toată silința să procure bani cu care să poată elibera un număr cât mai mare.

De asemenea s-a arătat foarte hotărât pentru a păstra credința despre dumnezeirea Mântuitorului. Împărăteasa din Apus, Iustina, care era ariană, voia să-l silească să dea arienilor o biserică aproape de Milan. Ambrozie a refuzat acest lucru, spunând: „Luați-mi ceea ce am, aruncați-mă în închisoare sau omorâți-mă, dar lucrurile lui Dumnezeu nu sunt supuse puterii împărătești”. Odată au fost trimiși niște soldați să-l ducă la închisoare; el a fugit în catedrală și, împreună cu mulțimea de creștini strânși în jurul lui, a petrecut noaptea cântând cântecele frumoase ce le alcătuisese el. Soldații n-au îndrăznit să-l ia de acolo. Această statornicie pentru a apăra gloria Domnului Isus, Fiul veșnic al lui Dumnezeu, a rămas o caracteristică a lui Ambrozie de-a lungul anilor.

Înainte de a vorbi despre alte fapte care ne fac să-l cunoaștem pe Ambrozie, firea și influența lui, să spunem câteva cuvinte despre împăratul din Răsărit, Teodosie, al cărui prieten statornic a fost, deși a trebuit să i se împotrivescă de mai multe ori. Teodosie s-a născut în Spania în anul 346 și a fost luat ca asociat la imperiu în 379, de către Gratian, fiul împărătesei Iustina, de care am vorbit mai sus. Mai târziu, Teodosie a ajuns împărat. În acest timp imperiul roman, a patra împărăție despre care ne vorbește Daniel (2.40-43; 7.7-8,19-26), era amenințat din toate părțile de barbari. Teodosie, care era un general viteaz și priceput, a știut să-i țină în frâu, atât prin arme, cât și prin înțelepciunea și dărnicia sa. Înăuntrul imperiului, păgânismul nu-și pierduse încă toată puterea și căuta să scoată capul.

Symmachus, prefect al Romei și orator vestit, a ținut un discurs convingător pentru apărarea păgânismului, însă a fost combătut de Ambrozie. Pe de altă parte, arienii și alte secte combăteau învățătura sănătoasă cu privire la Mântuitorul. Teodosie pare că a fost un instrument în mâna lui Dumnezeu pentru a opri pe barbari și a da oarecare răgaz acestui imperiu roman care se corupsese așa de mult și care vărsase sângele sfinților (Daniel 7.21; Apocalipsa 18.24; 17.16), și pentru a nimici totodată în mare parte urmele de păgânism și pentru a înăbuși arianismul.

Teodosie, deși mărturisea creștinismul, nu era botezat. Căzând însă odată greu bolnav, pe la

sfârșitul celui dintâi an al domniei lui, a cerut să fie botezat. Curând după aceea, el a dat o ordonanță în care mărturisea credința sa și porunca ca „toate neamurile care erau sub stăpânirea lui, să se alipească cu tărie de învățătura dată de Petru Romanilor și să creadă în dumnezeirea Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh, ca fiind deopotrivă în măreție și alcătuind o Treime binecuvântată. Cei care nu se supun, zice împăratul, trebuie să se aștepte la pedepse grele.”

Nu ne amintește aceasta despre porunca regelui Nebucadnețar descrisă în Daniel 3.29-30? Teodosie avea motive serioase de a mărturisi credința sa, și acesta era un exemplu frumos, dar, ca creștin ar fi trebuit să știe mai mult decât știe un rege păgân și să nu caute a sili pe supușii lui să creadă ca și el, amenințându-i cu pedepse. Din nenorocire, episcopii care îl înconjurau, și chiar Ambrozie, cu toată cucernicia lui, îl încurajau pe calea aceasta și chiar întăreau asprimea lui, precum vedem din exemplul următor.

În Palestina, niște creștini conduși de un episcop au dat foc unei sinagogi a Iudeilor, și niște călugări au pustiit locul unde se adunau niște eretici. Teodosie, aflând de aceste fapte, a poruncit ca vinovații să fie pedepsiți prin a construi la loc clădirile nimicite și a plăti tot ce va costa. Când a auzit Ambrozie, a scris împăratului, rugându-l să retragă această poruncă, spunând că a construi din nou sinagoga ar însemna o biruință a Evreilor asupra credinței creștine și că ar mai însemna o jignire pentru creștini. Împăratul nu l-a ascultat la început, dar Ambrozie a stăruit în public. Teodosie a promis în mod solemn că nu va pedepsi pe vinovați.

Astfel de gânduri nescripturistice avea Ambrozie despre chemarea lui ca episcop creștin. În loc de a încuraja pe împărat pe calea dreptății, el îl abătea de pe ea, pentru o cauză falsă. Aici a fost începutul a ceea ce a luat dezvoltare mai târziu în mod groaznic în biserica romană, care a ajuns să spună că trebuie să alunge și să ardă pe Iudei și pe eretici. Se mai vede în aceasta începutul acelei stăpâniri, pe care o pretinde mai târziu clerul asupra regilor și prinților, contrar a ceea ce spune apostolul Pavel: „orice suflet să fie supus autorităților care sunt mai presus de el” (Romani 13.1-5).

Într-o altă împrejurare, cu totul deosebită, Ambrozie s-a folosit de influența și autoritatea sa față de împărat într-un mod mai pozitiv, în felul de a fi al unui adevărat episcop creștin.

Cu toate însușirile lui bune, Teodosie avea o fire violentă și se lăsa dus de mânie, care îl târa la fapte nedrepte și crude, de care se căia apoi amar, dar adesea când era prea târziu. În Tesalonic, în timpul unor jocuri publice,¹ guvernatorul nu a voit să pună în libertate pe un vizitiu de șaretă, iubit de popor, dar vinovat de o crimă înspăimântătoare. Poporul s-a răsculat

---

¹ Cu toată mărturia creștinilor, jocurile și reprezentațiile teatrale, rămășițe din păgânism, continuau în orașele din imperiu și chiar creștinii erau adesea încântați de aceste sărbători.

și a omorât pe guvernator și pe mai mulți dintre ofițerii săi. Auzind această veste, împăratul a fost cuprins de o mare mânie și a poruncit un măcel general al locuitorilor din Tesalonic. Ambrozie a intervenit și împăratul a promis să-i ierte. Dar, influențat de sfătuitoarii lui și îndeosebi de Rufiu, primul său ministru care îl convinsese că e nevoie să pedepsească o crimă așa de mare, Teodosie reveni asupra iertării și trimise ordinul de moarte. Împăratul, apoi, de bună seamă cuprins de remușcări, a voit să-l revoce, dar ordinul al doilea a sosit prea târziu. 7000 de persoane, adunate la jocuri, au fost măcelărite de către soldați, fără a se ține seama de rang, de vârstă sau de sex.

Ambrozie a aflat îndată de această veste tristă. Cuprins de durere, s-a retras la țară pentru a nu se întâlni cu împăratul. Dar, ca un slujitor credincios al lui Dumnezeu, fără a se ocupa mult de rangul celui vinovat, lucrând ca Natan altădată cu privire la împăratul David, a trimis lui Teodosie o scrisoare în care îi spunea pe față marea sa greșală și că nu va mai putea fi primit în biserică înainte de a fi dat dovada unei adevărate pocăințe. Împăratul a fost pătruns mult de muștrările episcopului și de cele ale cugetului său. S-a dus totuși la Milan și a voit să intre în biserică. Dar Ambrozie l-a oprit în prag și nu i-a îngăduit să meargă mai departe, el care era mânjit de sânge nevinovat. Teodosie a căutat să-l încredințeze despre căința sa adevărată, dar episcopul i-a spus că o astfel de greșală trebuie să fie ispășită în mod public. Și întrucât împăratul aducea exemplul lui David, Ambrozie i-a spus cu îndrăzneală: „Tu ai luat ca model pe David în omorul său; ia-l ca model și în căința sa.” Împăratul s-a supus celor spuse de episcop. Timp de opt luni, puternicul împărat, fără podoabele împărătești, a rămas amestecat în mulțimea celor ce se pocăiau la poarta bisericii în timpul slujbei religioase. Pentru sărbătorile Crăciunului a rugat pe episcop să-l primească din nou în comunitatea celor credincioși, spunând: „Templul lui Dumnezeu, deschis robilor și cerșetorilor, este închis pentru mine!” Ambrozie l-a primit, cu condiția ca de aici înainte să nu mai semneze nici o hotărâre pentru moarte decât la 30 de zile după darea sentinței — constrângere de mare folos, care dădea timp ca mânia să fie potolită. Împăratul a intrat în biserică, și-a scos podoabele puterii sale și, căzând cu fața la pământ, și-a mărturisit crima, spunând: „Sufletul meu este lipit de țărână; înviorează-mă după Cuvântul Tău” (Psalmul 119.25). Tot poporul împreună cu Ambrozie amestecau lacrimile și rugăciunile lor cu ale sale.² Măreață priveliște; ea ne aduce aminte că înaintea lui Dumnezeu nu se are în vedere fața omului. Putem să ne minunăm de umilința acestui mare împărat care recunoștea drepturile lui Dumnezeu și putem vedea urmările unei conștiințe puse la încercare și a unei adevărate temeri de Dumnezeu. În ce privește pe

---

² În discursul pe care Ambrozie l-a ținut la moartea lui Teodosie, spunea că n-a trecut o zi măcar, în care împăratul să nu-și aducă aminte de greșala sa mare, când a fost dus de mânie.

Ambrozie, vedem că avea o atenție deosebită față de împărat, pe care îl iubea, și un simțământ adânc a ceea ce datora lui Dumnezeu. El lucra cu un cuget serios față de datoria sa și pentru menținerea dreptății. Mai târziu, din nenorocire, puterea clericală a luat în mână conștiința prinților, pentru a-i întărâta la gânduri rele, a-i angaja la fapte urâte, și apoi a le liniști conștiințele.

Teodosie a murit la Milan în anul 395, iar Ambrozie la doi ani după aceea, ducând până la capăt datoriile sarcinii sale.

IOAN CHRISOSTOM ȘI TIMPUL SĂU (347-407)

Istoria unui alt om însemnat din această epocă ne va face să cunoaștem, mai bine decât o descriere, starea Bisericii la sfârșitul secolului patru. Se vede aici destul de lămurit ceea ce vestea Domnul mai dinainte în scrisoarea Sa către biserica din Pergam (Apocalipsa 2.12-17). Biserica locuia în lume, supusă puterii lumești și căutând ajutorul ei; clerul se strica din ce în ce în această legătură cu lumea, căutând să stăpânească, umblând după bogății, lux și împlinirea poftelor; ceremoniile și rânduielile unui cult din ce în ce mai pompos luau locul „închinării în duh și în adevăr”, adevărurile sfinte ale Scripturii cu privire la mântuire erau pe cale de a dispărea din cauza tradițiilor și a ideilor superstițioase și numeroase erezii tulburau duhurile și dădeau naștere la discuții fără sfârșit. În mijlocul acestei stări de lucruri erau, cu toate acestea, oameni care doreau să trăiască în mod cucernic și să slujească Domnului. Din numărul acestora făcea parte și Chrisostom.

Se numea Ioan, însă, întrucât avea un dar minunat de a vorbi, a fost supranumit Chrisostom sau „gură de aur”, la mai mult timp după moartea sa. S-a născut la anul 347 în Antiohia, acel oraș vestit, nu numai pentru că era capitala bogată a Asiei, ci pentru că acolo a luat ființă cea dintâi adunare mare ieșită dintre păgâni și acolo s-a dat ucenicilor pentru prima dată numele de „creștini” (Faptele Apostolilor 11.26).

Tatăl lui Ioan a murit când acesta era mic. Mama sa era o femeie cucernică, care credea că e datoria ei să-și crească copilul potrivit cu voia Domnului. În vederea acestui lucru, și-a dat toată osteneala și, cu toate că era încă tânără, nu s-a mai recăsătorit, pentru a-și putea îndeplini sarcina. Putem deci să ni-l închipuim pe tânărul Chrisostom învățat în scrierile sfinte de către mama sa, cum a fost și Timotei odinioară.

Însă tânărul trebuia să mai aibă și o îndeletnicire pământească. Mama lui a voit să-l facă avocat; a făcut deci studiile necesare pentru această carieră și în curând s-a distins prin elocvența sa. În felul acesta era în mare pericol de a fi târât în lume și de atracțiile ei; dar cucernicele învățături ale mamei sale au avut rod. S-a dezgustat repede de viața destrăbălată a tinerilor avocați și a văzut totodată cât era de greu pentru un creștin să îndeplinească această

profesie. A primi bani pentru a întrebuița vorbirea lui iscusită ca să arate că o cauză nedreaptă era bună sau măcar a-i micșora gravitatea, i se părea o minciună. El socotea că aceasta era plata Satanei și un păcat împotriva sufletului său.

Ceea ce atrăgea pe Ioan mai mult decât arta lumească de a vorbi frumos, mai mult decât filozofia, era studiul Sfintei Scripturi. Dumnezeu lucra în inima lui pentru a-l umple cu ceea ce este mai presus de orice glorie a lumii. Pentru a-și împlini dorința de a studia Scriptura, s-a îndreptat către Meletius, pe atunci episcop al Antiohiei. Acesta era un om blând și cucernic în viața sa, și drept în ce privește învățătura. Talentul deosebit pe care l-a văzut la Chrisostom l-a izbit; el și-a dat seama că acest tânăr va fi o lumină strălucitoare în biserică. După ce Ioan a petrecut trei ani în singurătate, în timpul cărora a fost instruit în sfintele adevăruri ale creștinismului, a fost botezat, iar Meletius l-a numit să fie „lector”. Ca atare, avea sarcina să citească Scriptura în timpul serviciului public al bisericii. A căutat să studieze și mai sârguitor pentru el însuși. Un oarecare Diodor, care era în fruntea unei mănăstiri din apropiere de Antiohia, i-a fost de un mare ajutor pentru aceasta. L-a sfătuit să se ferească de explicațiile în imagini ale Scripturii de care se foloseau așa de mult învățătorii bisericii de la început, și să o ia cu înțelesul ei simplu, primind-o așa cum spune. Astfel de sfaturi au fost mai târziu de foarte mare folos lui Chrisostom, când a avut să învețe pe alții, și a dat predicii lui o pecete morală foarte puternică.

Chrisostom a văzut repede cât de mult a năpădit viața lumească în biserică și cât de puțin corespundea viața creștinilor cu mărturisirea lor. Împreună cu un prieten, s-a hotărât să iasă din lume și să caute un loc retras, unde să poată duce o adevărată viață de pustnic și să se ocupe numai cu lucrurile lui Dumnezeu. Am amintit cu altă ocazie cât de puțin este acest lucru potrivit cu învățătura Cuvântului lui Dumnezeu. Mama evlavioasă a lui Chrisostom l-a rugat cu lacrimi în ochi să nu facă așa ceva, să n-o părăsească pe ea care era văduvă, avându-l doar pe el mângâiere și sprijin. Ea îi spunea: „Nu mă face văduvă pentru a doua oară. Cât timp mai respir, suferă prezența mea și nu simți neplăcere în a trăi alături de mine. Să nu atragi asupra ta mânia lui Dumnezeu, copleșindu-mă cu o durere așa de mare.”

Chrisostom a renunțat la gândul de a se depărta de mama sa; era o datorie potrivită cu Cuvântul lui Dumnezeu (Efeseni 6.2; 1 Timotei 5.4), dar își orându-i în propria lui casă un fel de singurătate pentru a trăi ca un pustnic, în vegheri, post și chinuirea trupului, culcându-se pe scândurile goale, sculându-se adesea în timpul nopții pentru a se ruga, ieșind rar și ferindu-se mult de a vorbi, de teamă ca să nu păcătuiască în vreun fel cu buzele. Este nevoie a se mai spune că se poate trăi cu cumpătate, dreptate și evlavie, potrivit cu învățătura harului lui Dumnezeu (Tit 2.11-12), fără a se supune la astfel de rânduiri, care sunt adesea rodul

închepuirii omenești și al propriei voințe (Coloseni 2.16,20-23). „Pentru că deprinderea trupească este de puțin folos”, mai spune apostolul Pavel (1 Timotei 4.8). Dar nu putem pune la îndoială sinceritatea lui Chrisostom și credința că prin aceasta va scăpa de lume și va sluji lui Dumnezeu.

După trecerea unui oarecare timp, mama lui a murit; Ioan, urmărit mereu de gândul că trebuie să se retragă cu totul din lume, a părăsit orașul și s-a alăturat unui număr mare de creștini care se duseseră în munții din vecinătatea Antiohiei pentru a duce o viață de pustnici. Găsind însă că nici aceasta nu e de ajuns pentru a răstigni firea păcătoasă și a o supune, s-a retras singur într-o peșteră din muntele Casius. Acolo locuia în frig, nu lua decât puțină mâncare și stătea în picioare în timpul nopții pentru a înlătura somnul. Dacă n-a reușit să omoare firea păcătoasă, lucru care nu-i cu puțință, era aproape să se omoare pe el însuși prin chinurile la care se supunea. După doi ani a trebuit să se întoarcă la Antiohia, istovit și cu sănătatea zdruncinată pentru tot restul vieții. Cât timp trăim pe pământ, firea păcătoasă este în noi și nu poate fi nici omorâtă, nici îmblânzită prin chinurile trupești cele mai mari. Câte suflele sincere n-au făcut experiența aceasta! Puterea vieții în Hristos, prin Duhul Sfânt, este singură în stare să ne facă să avem biruință asupra firii păcătoase (Galateni 5.16-25).

Timpul trăit de Chrisostom în singurătate n-a fost întrebuințat numai în exerciții de pocăință. Ioan a continuat să se instruiască și chiar a scris câteva lucrări. În Antiohia și-a continuat lucrările și s-a dat cu totul în slujba săracilor. Iubirea sa deosebită față de ei a fost trăsătura de seamă a întregii sale vieți. În timpul acesta, a scris o carte pentru a mângâia un prieten care credea că este neîncetat stăpânit de un demon și căzuse într-o deznădejde adâncă. Printre alte lucruri, îi spunea: „Du-te în spitale și privește de aproape toate suferințele, durerile și slăbiciunile pe care le îndură oamenii; vizitează închisorile și pe nenorociții din ele; du-te și vezi pe săraci în lipsurile mari, în care se află; și vei înțelege cât de mult greșești când te plângi de starea în care te afli.” Apoi adaugă: „Dând la o parte tristețea de care ești cuprins, vei dezarma demonii.” În adevăr, este destul de clar că ocupându-ne cu noi înșine și cu nenorocile noastre, ne dăm în stăpânirea vrăjmașului. Chrisostom însă ar fi trebuit totodată să îndrepte, în chip deosebit, privirile prietenului său spre Hristos, prin care „suntem mai mult decât biruitori” (Romani 8.37).

Episcopul Meletius, voind ca Chrisostom să aibă un câmp mai mare de lucru, l-a hirotonit diacon. Ca atare, trebuia nu numai să aibă grijă de săraci, dar și să dea învățătură poporului, sarcină pentru care avea un dar minunat, care l-a făcut foarte popular.

După patru ani, a fost hirotonit preot de către episcopul Flavian, urmașul lui Meletius. Flavian, văzând darul minunat cu care era înzestrat Chrisostom, a lăsat în seama lui sarcina de

a predica. Timp de zece ani, aceasta a fost ocupația de căpetenie a lui Chrisostom. Ceea ce vrem să spunem arată cum orânduirea lumească înlocuise orânduirea dumnezeiască în Biserică. Acum oamenii hirotoneau, adică făceau alegerea, sfințeau, chemau la cutare sau cutare lucrare; nu mai era ca la început, când Duhul Sfânt chema la o anumită lucrare și trimitea pe cei aleși să vestească Evanghelia (Faptele Apostolilor 13.2-4; 1 Corinteni 12.7-11). Cu toate acestea, nu putem pune la îndoială că Domnul, în harul Său S-a slujit, atunci ca și acum, de unii dintre acești episcopi sau preoți, când erau credincioși în lucrurile pe care le cunoșteau și când erau cu toată inima de partea Lui. Acest lucru îl vedem la Ioan Chrisostom.

Precum am mai spus, el era înzestrat cu un dar minunat de a vorbi. Mulțimea dădea năvală să-l asculte. Din nenorocire, însă, nu făceau aceasta din dragoste pentru adevăr și pentru nevoile sufletești, ci pentru că urechile le erau încântate de niște discursuri bine rostite. Aceasta nu înseamnă că Chrisostom nu arăta pe față adevărul sau că nu lovea în păcat; dimpotrivă, se ridica cu toată tăria împotriva stricăciunii, luxului și mândriei care domneau în acel mare oraș. Pentru ascultătorii săi însă era ca o muzică plăcută de ascultat; inimile și cugetele lor în general rămâneau de piatră la auzul cuvintelor sale. Ba chiar ajunseseră să aplaude ca la teatru când unele părți din discursurile lui păreau deosebit de frumoase.

Chrisostom se întrista, dojenea foarte aspru pe ascultătorii săi și îi muștra fără încetare că sunt mai nelipsiți de la predicile lui decât de la rugăciune. Nu ajungea însă la nici un rezultat și, ca și cum ar fi trecut de la o petrecere la alta, ei ieșeau de la biserică pentru a se duce la jocurile publice. Pe timpul lui Chrisostom nu mai era decât o mărturie din creștinism; doar numele de creștin mai rămăsese, încolo oamenii nu se deosebeau deloc de păgâni. Aveau „doar o formă de evlavie, dar tăgăduindu-i puterea” (2 Timotei 3.5).

Dumnezeu însă avea să dea o lovitură grozavă acestui popor nepăsător și ușuratic care umbla mai mult după plăceri decât după Dumnezeu.

În anul 387, cu prilejul unor impozite noi puse de împărat, poporul din Antiohia s-a răsculat și s-a dat la acte de violență. Băile publice au fost pustiite, unii au atacat tribunalul pretoriului, iar cârmuitorul, nefiind în stare să se împotrivescă, a fost silit să fugă. În furia sa fără margini, poporul a nimicit tablourile împăraților, a răsturnat și sfărâmat statuile lui Teodosie, împăratul de atunci, și ale împărătesei Flacila. Sosirea unei trupe de infanterie trimisă de prefect a împiedicat alte stricăciuni și, în cele din urmă, ordinea a fost restabilită. Orașul vinovat a fost cuprins de o mare mâhnire și spaimă. Ce va zice și va face împăratul în fața acestei batjocuri, făcute atât lui cât și soției lui preaiubite? Când am vorbit despre Ambrozie, am văzut cât de grozav era Teodosie când se aprindea de mânie. Toată lumea se temea ca nu cumva, la cea dintâi pornire de supărare, să poruncească nimicirea orașului și a locuitorilor lui, așa cum îl

sfătuiau curtenii. El s-a mulțumit însă să trimită doi comisari cu depline puteri și ordine severe împotriva celor pe care i-ar găsi vinovați.

Groaza a pus stăpânire pe oraș, pentru că trimișii împăratului au început să arunce în închisoare pe cetățenii mai bogați, să le confişte bunurile și să supună la chinuri pe cei pe care îi credea vinovați. Ce era de făcut în mijlocul acestor împrejurări grave? Bătrânul episcop de Antiohia a dat atunci un mare exemplu de devotament. Cu toată vârsta lui înaintată, cu slăbiciunile de care era cuprins și cu o soră bolnavă pe moarte, care cerea grija lui, s-a hotărât să meargă la Constantinopol pentru a cere iertare din partea împăratului. În timpul lipsei sale i-a ținut locul Chrisostom, care și-a dat silința, prin cuvântările lui, să liniștească teama poporului, să-l mângâie și să-l încurajeze, făcându-l să spera îndurarea din partea împăratului. În același timp, el s-a folosit de această împrejurare pentru a chema la pocăință pe cei neînțorși la Dumnezeu. El le spunea: „Dacă în această privință vă temeți de mânia unui împărat, care nu e decât un om, cât de mult ar trebui să vă temeți de mânia lui Dumnezeu, care a fost întristat din cauza păcatelor noastre!”

Chrisostom fiind nevoit să lipsească din localitate, spaima poporului a fost cu atât mai mare. Oamenii voiau să părăsească orașul și să fugă în pustie. Cărmuitorul, care era totuși un păgân, s-a dus el însuși în biserică pentru a liniști mulțimea. La întoarcerea sa, Chrisostom s-a mâniat pentru lipsa de credință a creștinilor. „Departați de a vă lăsa învățați de guvernator”, le-a spus el, „ar fi trebuit ca voi să dați lecții celor necredincioși.”

Pustnicii creștini s-au coborât de asemenea din locurile lor retrase în munți, pentru a veni să încurajeze pe bieții locuitori din Antiohia. Unul dintre ei, întâlnind în mijlocul orașului pe trimișii împăratului, îi opri, le porunci să se coboare de pe cai și le spuse: „Duceți din partea mea această înștiințare împăratului: „Tu ești împărat, dar ești om și stăpânești peste niște oameni, creați după chipul lui Dumnezeu. Teme-te de mânia Creatorului, dacă nimicești lucrarea Lui. Tu ești mâniat că s-au distrus chipurile tale; Se va mânia Dumnezeu mai puțin, dacă tu nimicești pe ale Sale? Statuile tale de bronz au fost așezate din nou pe temeliiile lor; dar când tu vei omorî oameni, cum vei îndrepta acest rău? Poți să-i înviezi?”

Flavian a ajuns la Constantinopol și a fost primit de împărat. Acesta a început să amintească ocrotirea deosebită ce a arătat orașului Antiohia și s-a plâns de nerecunoștința locuitorilor săi și de jignirea ce îi aduseră. Flavian a recunoscut bunătatea împăratului și nedreptatea poporului; apoi a făcut un apel fierbinte la mila lui Teodosie. Nu putem da aici tot discursul său; iată numai câteva cuvinte: „Gândește-te”, zise el, „că în acest ceas, Iudeii și Grecii, lumea civilizată și barbarii au luat cunoștință de nenorocirile care au venit peste noi. Ei au ochii îndreptați asupra ta și așteaptă hotărârea pe care o vei da cu privire la noi. Dacă sentința ta este

omenească și generoasă, ei vor da slavă lui Dumnezeu și vor spune: „Cât de mare este puterea creștinismului! Ea a supus pe acest om, care putea să piardă și să nimicească tot. Mare este Dumnezeul creștinilor! El înalță pe oameni mai presus de natură...” El mai adăuga: „Vin în Numele Stăpânului cerurilor, pentru a spune sufletului tău blând și plin de îndurare, aceste cuvinte ale Evangheliei: Dacă ierțați oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta greșelile voastre. Adu-ți aminte de ziua când vom da socoteală de toate faptele noastre... Te rog fierbinte să iei ca exemplu pe Stăpânul tău cel mai mare, care, cu toate greșelile noastre, ne dă din belșug din binefacerile Sale.”

Teodosie a fost mișcat și înduplecat de cuvintele lui Flavian. El a iertat orașul vinovat, spunând: „Ce e de mirare că noi, oamenii, iertăm pe niște oameni care ne-au jignit, când Stăpânul lumii, coborât pe pământ, făcut rob pentru noi și răstignit pe cruce de cei cărora le-a făcut numai bine, a rugat pe Tatăl pentru călăii Săi, zicând: „Tată, iartă-i, căci nu știu ce fac!”

Ce plăcut să auzi astfel de cuvinte ieșind din gura marelui împărat! De aici se vede că creștinismul avea o influență adevărată și puternică asupra lui. Flavian s-a întors în grabă să aducă vestea cea bună poporului din Antiohia, și plânsetele s-au schimbat în bucurie.

Predicile lui Chrisostom, în timpul acela când mânia împăratului stătea amenințătoare deasupra Antiohiei, nu au fost fără rod. Mulți cetățeni au fost aduși la credința creștină și el a trebuit să le arate o grijă deosebită pentru a-i așeza pe temelia adevărului. A desfășurat aceeași muncă și față de cei care numai își spuneau creștini, în timpul celor zece ani ai activității lui la Antiohia. În discursurile lui căuta în general să îndemne pe ascultători să ducă o viață creștină. Combătea la cei bogați dragostea de lux și de plăceri și îi îndemna la iubire față de săraci. Dojenea lipsa de la adunări, unde veneau cu grămada în zilele de sărbători, dar neglijeau să fie și în celelalte zile. Se plângea de faptul că nu se temeau să înfrunte oboseala și căldura când era vorba de afacerile lor și anumite plăceri, în timp ce se temeau când era vorba să meargă să asculte Cuvântul lui Dumnezeu. Stăruia cu tărie pe lângă ascultătorii săi asupra nevoii de a da o serioasă luare aminte învățăturilor ce le erau prezentate și îi silea să arate în purtarea lor că acestea au pătruns cu adevărat în inimă. „Cea mai bună învățătură”, zicea el, „vine din exemplu. Chiar dacă nu ați vorbi, dacă, la ieșirea voastră de la adunare, liniștea voastră, privirile, glasul vostru arată celor care n-au venit acolo folosul pe care l-a tras sufletul vostru din ceea ce ați auzit, aceasta va fi un îndemn puternic. Toți să aibă parte de lucrul bun pe care l-ați primit. Ei vor avea această dovadă, dacă vor vedea că voi ați ajuns mai blânzi cu inima, mai devotați și mai cucernici.”

O mare schimbare urma să aibă loc în viața lui Chrisostom. În anul 397 a murit Nectarie, episcopul din Constantinopol, și a trebuit să i se găsească un urmaș. Mulți candidați se

întreceau să pună mâna pe un loc așa de înalt, dar eunucul Eutropiu, atotputernicul ministru al slabului împărat Arcadius³ a făcut tot ce a fost posibil și l-a convins să aleagă pe Chrisostom ca episcop. Eutropiu îl auzise predicând la Antiohia și a fost izbit de darul său de a vorbi, ca și de viața lui serioasă. Arcadius s-a învoit cu propunerea primului său ministru și a dat ordin contelui Astirius, care governa în Răsărit, să trimită pe Chrisostom la Constantinopol, fără a-i spune despre ce era vorba. Se temea că nu va primi, pentru că refuzase odată funcția de episcop în Antiohia. Mai întâi Chrisostom, luat pe neașteptate și dus cu escorta din loc în loc, a protestat împotriva acestui fel de a se purta cu el. Dar, înțelegând despre ce este vorba și gândind serios la aceasta, a crezut că vede o călăuzire din partea lui Dumnezeu și s-a supus.

Mare a fost mirarea episcopilor, întruniți la Constantinopol, când au aflat hotărârea împăratului. Fiecare dintre ei trăsesse nădejde sau să fie numit, sau măcar să ajungă în această demnitate unul dintre protejații lor. Printre cei mai supărați se afla Teofil, episcopul marelui și vestitului oraș Alexandria din Egipt. Întrucât va mai veni vorba despre el în această istorie, este nevoie să spunem câteva cuvinte despre felul de a fi al acestui om. Teofil trecea drept un om foarte priceput în știința teologică, dar totodată era unul dintre cei mai răi oameni din timpul acela. Îndemânic, energic, șiret, se purta în chip tiranic cu episcopii ce țineau de scaunul din Alexandria și cu preoții din biserica sa. În același timp, lacom de bani și plăcându-i luxul, făcea tot ce era posibil, nu numai de a jefui bogățiile templelor păgâne, ci de a pune mâna și pe lucrurile bisericii. În vederea aceasta se folosea chiar de violență. Atât de puternice erau simțămintele care îi însuflețeau purtarea și dorința de a stoarce bani, încât era batjocorit cu numele de „Faraonul creștin”. Tristă priveliște; cât de mult se deosebea de trăsătura episcopului, așa cum ni-l prezintă Pavel: „Căci episcopul (sau supraveghetorul), ca econom al lui Dumnezeu, trebuie să fie fără vină, să nu fie încăpățânat, nici mânios, nici dedat la vin, nici bătăuș, nici lacom de câștig urât, ci să fie primitor de oaspeți, iubitor de bine, cumpătat, drept, sfânt, înfrânat” (Tit 1.7-8; și 1 Petru 5.1-3). Dar Teofil nu era așa și mulți alți episcopi se asemănau cu el. Ei făceau parte dintre robii aceia care spun: „Stăpânul meu întârzie să vină” și care se dădeau la tot felul de ticăloșii; dintre aceia despre care apostolul spune că: „cred că evlavia este un izvor de câștig” (Matei 24.48-49; 1 Timotei 6.5). Acest Teofil, care avea o mare trecere la Constantinopol, ar fi vrut, pentru a mări această trecere, să facă în așa fel ca să fie numit unul dintre preoții lui ca episcop al acestui mare oraș. Înșelat în speranța sa, la început a refuzat să hirotonească pe Chrisostom, precum fusese invitat. Dar fiindcă Eutropiu, care cunoștea anumite fapte puse în sarcina sa și i le și dovedise, l-a

---

³ Teodosie murise în 395. Cei doi fii ai săi, Arcadius și Honorius, au urmat la tron. Primul a luat imperiul de Răsărit, a cărui capitală era Constantinopol, celălalt a domnit în Apus, având Roma drept capitală.

amenințat că-l va aduce în fața judecății dacă va continua să se împotrivescă sfințirii lui Chrisostom, Teofil a primit și el însuși a hirotonit pe Ioan din Antiohia, în fața unei mulțimi fără număr. În inima sa i-a păstrat o ură neîmpăcată, pe care a reușit să și-o arate mai târziu, precum vom vedea.

Iată deci pe Chrisostom episcop de Constantinopol, a doua capitală a imperiului, reședința împăratului de Răsărit. Să privim asupra felului cum înțelegea el să-și îndeplinească datoriile sarcinei sale. Să nu uităm că această sarcină îi dădea drepturi printre cei mai înalți demnitari ai imperiului și intrare în casa împăratului.

Înaintașul său, Nectarie, viețuise mai mult ca un înalt funcționar de la curte decât ca un episcop creștin. Ușuratic în viața sa, om de lume, cheltuia mult cu menajul casei și arăta multă măreție, având o masă îmbelșugată și dând ospete și clericilor și laicilor. Chrisostom a schimbat toate acestea și a adus totul la cea mai mare simplitate; mobila luxoasă, vasele de preț, hainele de aur și de mătase rezervate episcopului, trăsurile de lux au fost vândute, precum și toate vasele și podoabele de preț din biserici. Venitul a fost dat pentru acte de binefacere și ajutoare săracilor. Din veniturile lui proprii de episcop, Chrisostom a întemeiat un spital pentru bolnavii săraci, aducându-și poate aminte de cuvintele Domnului, de la Matei 25.35-36. Vrăjmașii l-au acuzat mai târziu că a pus deoparte venitul acestor vânzări, dar acuzația lor s-a dovedit cu totul neîntemeiată. Viața lui de toate zilele era din cele mai simple. Asprimea din tinerețe îl slăbise, totuși continua să trăiască în mod cumpătat, mâncând singur acasă și fără a invita vreodată pe cineva. Afară de cazul când avea ceva pentru treburile urgente ale bisericii, el nu se ducea la curte. Dacă era nevoit să se afle în public, vorbea puțin. Acest fel de a trăi l-a făcut să treacă drept un om morocănos, zgârcit și mândru; în realitate, însă, el voia să-și îndeplinească așa cum se cuvine sarcina pe care credea că o are din partea lui Dumnezeu. Dorea totodată să fie un exemplu pentru alții.

Ca episcop, avea supravegherea a numeroși clerici din oraș. Ori, afară de rare excepții, tot acest ales cler trăia într-o mare stricăciune, în risipă și moliciune, umblând după mesele bogaților, năzuind să capete donații de la cei care erau pe patul morții, punând mâna pe banii care erau dați pentru săraci.

Chrisostom a înfrânat energic toate aceste năravuri urâte, dându-și silința să aducă pe preoți și pe diaconi la simplitatea și curăția vieții care se potriveau cu mărturia lor, dând afară din comunitate pe cei vinovați. El a reînnoit totodată vechiul obicei de a ține serviciul religios seara pentru membrii turmei pe care ocupațiile îi opreau să ia parte în timpul zilei. Aceasta a fost o lovitură grozavă pentru cler, care se obișnuise cu trândăvia și care căuta mai mult plăcerea sa decât binele poporului.

Chrisostom muștra de asemenea cu toată strășnicia pe văduvele care, în loc de a se purta cu cumpătare, trăiau în risipă. Cum spune apostolul Pavel, el le îndemna să se recăsătorească și să ducă o viață curată (1 Timotei 5.13-14). În biserică mai erau și diaconițe sau slujitoare care, prin dragostea lor de împodobire, prin luxul și obiceiurile lor, necinsteau slujba ce o aveau. Chrisostom le dojenea, ba se ducea chiar acasă la ele, îndemnându-le să ducă o viață cumpătată.

Se vede cât de mult avea de făcut acest om credincios, care avea pe inimă să aducă rânduială în casa lui Dumnezeu, unde se strecurase atâta rău. Despre această stricăciune vorbește Domnul, când muștră pe îngerul adunării din Pergam (Apocalipsa 2.14-15). Perioada bisericii în care a trăit Chrisostom este exact aceea redată prin Pergam.

Episcopul avea mult de lucru și cu aceia care n-aveau însărcinări în biserică. Nu ne putem face îndeajuns idee despre luxul și letargia, risipa și dragostea de plăceri care domneau la curte și la cei mari. Chrisostom ar fi vrut să-i aducă la simplitate și să-i facă să dea măcar o parte din bogățiile lor pentru mângâierea săracilor. Acesta era adesea subiectul îndemnurilor lui. El iubea pe săraci, pe suferinzi, pe dezmoșteniți și inima lui se îndurera când vedea egoismul și nepăsarea bogăților față de aceștia. Dar poporul din Constantinopol, acești săraci cărora le lua parte cu atâta duioșie, era plin de admirație pentru episcopul lor și-i arăta o dragoste fără margini. Când predica el, clădirile publice erau prea mici pentru a încăpea mulțimea ce se îngrămădea acolo.

Lucrând în felul acesta, episcopul de Constantinopol era sincer și dădea prin viața sa exemplu de ceea ce vrea să vadă la ceilalți. El credea că cei care au un loc deosebit în biserică trebuiau să fie exemple turmei și își aducea aminte de ce spunea apostolul Pavel către cei bogăți. Din nenorocire, nu era înzestrat cu blândețea care să potolească asprimea muștrărilor sale. El nu putea îngădui răul, de bună seamă, dar ar fi trebuit să-și aducă aminte de îndemnul lui Pavel către Timotei: „Și robul Domnului... să fie blând cu toți, în stare să învețe pe toți, plin de îngăduință răbdătoare, să îndrepte cu blândețe pe potrivnici" (2 Timotei 2.24-25).

Varga lui Chrisostom era de fier, nu de dragoste. În felul acesta, asprimea lui a făcut în curând să aibă o mulțime de vrăjmași în cler și la curte, mai ales printre femeile bogate, pe care le muștra pentru purtarea lor urâtă, atât de nepotrivită aceleia pe care o cere apostolul Petru de la femeile creștine (1 Petru 3.3-5).

La începutul șederii sale la Constantinopol, Chrisostom s-a bucurat de trecere în fața împăratului și a mândrei Eudoxia, soția sa, care avea o influență din ce în ce mai mare asupra lui Arcadius. Bunăvoința împărătesei s-a arătat într-o împrejurare pe care o vom aminti, pentru că aruncă o nouă lumină asupra a ceea ce ajunsese Biserica în timpurile acestea. Într-un avânt

de cucernicie, Eudoxia întemeiase, la o distanță oarecare de Constantinopol, o capelă în cinstea sfântului Toma. Ea voia să transporte acolo moaștele câtorva martiri necunoscuți, păstrate într-o biserică grecească.⁴ Acest transport trebuia să fie făcut cu mare fală și în timpul nopții, la lumina făcliilor. De bună seamă, era chemat și episcopul să ia parte. Cortegiul se pusese în mișcare. În fruntea convoiului era purtată lada cu oasele martirilor; venea apoi împărăteasa, având pe cap diadema sa, îmbrăcată cu haine scumpe de purpură și însoțită de doamne și de demnitarii curții sale. Alături de ea mergea episcopul, iar în urmă veneau preoți, călugări și călugărițe din toate comunitățile. Strălucirea vie a făcliilor, care lumina privestea, o făcea să se asemene cu o mare de foc.

Era aceasta spre gloria lui Dumnezeu, care vrea să fie adorat în duh și în adevăr? Nu s-ar fi potrivit aceasta mai degrabă cu o ceremonie păgână?

La capelă au ajuns în zorii zilei, iar Chrisostom a ținut acolo un discurs. Dar în loc de a arăta deșertăciunea acestor ceremonii, care nu glorificau decât pe oameni, iar în nici un text Cuvântul lui Dumnezeu nu încuviințează așa ceva, în loc de a îndrepta sufletele spre gloria cerească a lui Hristos, discursul episcopului a fost plin de laude la adresa împărătesei și arăta propria lui bucurie că a luat parte la această sărbătorire. A doua zi a venit și împăratul, la rândul său, în același loc pentru a face închinăciuni, și Chrisostom, în alt discurs, ridică în slăvi cucernicia și umilința sa. Iată unde ajunsese aceea care se numea Biserica lui Hristos, mireasa Aceluia care muștra pe Iudei că umblă după gloria care vine de la oameni și a cărei împărăție nu este din lumea aceasta. Și dacă un om ca Chrisostom, care cunoștea totuși Scriptura, dădea încuviințare unor astfel de lucruri, ce întuneric trebuie să fi fost printre cei neștiutori! Superstiția creștea din ce în ce mai mult, iar credința, singura care mântuiește, era tot mai mult înlocuită cu forme deșarte.

Chrisostom însă avea de îndeplinit o lucrare mai frumoasă, în care îl vedem sub o altă lumină. Goții, un popor barbar, atacaseră imperiul roman. În năvălirea lor, luaseră de bună seamă, printre prizonieri, câțiva creștini, prin mijlocirea cărora au învățat să cunoască creștinismul; și un mare număr dintre ei au ajuns să-l mărturisească ei înșiși pe față. Persecutați de propriii lor împărați, acești noi creștini s-au refugiat într-unele părți ale imperiului roman, unde le-a fost îngăduit să se stabilească. Cei mai mulți au devenit arieni, fără a ști bine poate nici ei ce era această mărturie religioasă; dar împăratul Valens, arian el însuși, ceruse ca ei să treacă de partea lui, sub pedeapsa că vor fi alungați de pe teritoriul imperiului. Mulți au venit la Constantinopol, și Chrisostom, cuprins de milă față de ei, s-a

---

⁴ De aici se vede că se începuse venerarea sfinților și a moaștelor sau rămășițele martirilor, cum fac și acum bisericile catolice și ortodoxe.

simțit îndemnat să aibă grijă de sufletele lor. Apus deci deoparte pentru ei o biserică din Constantinopol, a făcut să se traducă în limba lor câteva părți din Scriptură și a pus să fie citite de către un preot din neamul lor, care le dădea apoi unele îndemnuri. Episcopul însuși își găsea plăcerea să vină câteodată să le vorbească, prin mijlocirea unui traducător. A avut totdeauna pe inimă, și aceasta a fost până la sfârșit una din grijile vieții sale, de a răspândii printre popoarele barbare cunoștința despre Hristos. În acest scop, a îngrijit să se trimită misionari la triburile Goților și Sciților, care locuiau pe malurile Mării Negre; mai târziu, și-a dat osteneala să convertească pe păgânii închinători ai Astarteei,⁵ care se găseau încă în mare număr în Fenicia, și râvna sa s-a întins până în Persia, la cei care se închinau focului. Cât de plăcut este să vezi strălucind în inima lui Chrisostom această dorință de a face cunoscut numele lui Hristos! Pentru aceasta n-a cruțat nici ostenele sale, nici banii.

Chrisostom datora înălțarea sa în scaunul de episcop din Constantinopol lui Eutropiu. Acest om ambițios, lacom de putere și de onoruri, trăgea nădejde că episcopul are să fie în mâinile lui un instrument supus pentru a-și spijini planurile și intențiile care nu totdeauna erau bune și drepte. Dar acesta a găsit în Chrisostom un om de o fire cu totul altfel, un om care nu se temea să dojenească, chiar de la înălțimea amvonului, ceea ce nu i se părea cinstit și potrivit cu spiritul creștin, și aceasta la persoanele din cel mai înalt rang. Chrisostom s-ar fi expus unei mari primejdii dacă s-ar fi împotrivit lui Eutropiu; în curând însă s-a văzut chemat să ia apărarea trufașului ministru. Iată în ce împrejurare. Eutropiu, mâniat de trecerea tot mai mare a împărătesei și crezând că totul îi era îngăduit, a mers până acolo că a amenințat-o și a spus că el ar putea s-o facă să fie izgonită din palat. Eudoxia, jignită așa de mult, s-a plâns împăratului. Acesta a chemat pe Eutropiu, l-a destituit din postul său, i-a confiscat toate bunurile și i-a poruncit să părăsească palatul sub pedeapsa cu moartea. Eutropiu și-a dat seama că era pierdut. Împărăteasa dăduse ordin să fie urmărit și prins. El știa că este urât de popor; unde să fugă pentru a-și pune viața la adăpost? Altădată, pentru ca nici unul dintre vrăjmașii săi să nu poată scăpa, căuta să facă să se ia bisericilor dreptul de adăpost și nu izbutise aceasta decât pentru vinovații de lezmajestate, adică pentru insultă împotriva împăratului. În spaima sa, s-a dus să caute refugiu în biserica metropolitană. Urmărit de soldați și de popor, care cereau să fie omorât, el a ridicat perdeaua ce acoperea masa de împărțășire și a îmbrățișat unul din stâlpii ce o spijineau. Mulțimea, dând năvală în biserică, cerea cu mari strigăte pe vinovat, dar Chrisostom a refuzat cu toată strășnicia să-l predea și, ascunzându-l în locul unde țineau odoarele, s-a înfățișat personal înaintea soldaților care amenințau și cereau să fie dus în fața

---

⁵ Astarteea este acea devinitate păgână, despre care găsim adesea vorbindu-se în Vechiul Testament (Judecători 2.13; 1 Samuel 7.4; 1 Împărați 11.5 etc).

împăratului. Acolo a susținut cauza lui Eutropiu în așa fel încât Arcadius a promis că va fi respectat locul unde s-a retras vinovatul.

A doua zi era duminică. O mulțime fără seamă umpluse biserica. Chrisostom, alegând ca text cuvintele Ecclesiastului: O, deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune" (Ecclesiastul 1.2), le-a aplicat la cazul lui Eutropiu, care ieri era atotputernic, iar a doua zi era palid, acoperit cu cenușă și tremura, îngenunghet la masa de împărțire. În cuvântarea sa, episcopul a făcut să iasă la iveală cât de nestatornice sunt toate bunurile și onorurile ce le dă pământul și cât este de primejdios ca cineva să se încreadă în ele, fără a ține seama de drepturile lui Dumnezeu. Nădăjduim că gândurile ascultătorilor vor fi fost întoarse de la gloria și bunurile pieritoare, spre bunurile nevăzute, care sunt veșnice și pe care nimeni nu le poate răpi.

Eutropiu, scăpat pentru un moment, a fost dus la câțva timp după aceea în insula Cipru, apoi readus la Calcedonia, unde, după ce a fost condamnat la moarte ca vinovat de lezmajestate, a fost decapitat.

În aceste timpuri așa de tulburi, Chrisostom nu s-a ocupat numai de serviciul lui, căutând să înlăture răul, evanghelizând și încurajând sufletele, dând ajutor celor vinovați; el mai avea, lucru ciudat de spus, să apere imperiul împotriva barbarilor, și aceasta numai prin puterea cuvântului său.

În anul 400, armata Goților, sub comanda generalului Gainas, care spera să ocupe primul rang în armata imperială, se apropia de Constantinopol și amenința că va pune stăpânire pe oraș dacă împăratul nu-i va da trei dintre cei mai de frunte ofițeri. Aceștia, pentru a salva statul și a cruța pe împărat de rușinea de a-i da prinși, s-au dus ei înșiși în tabăra barbarilor. Gainas a pus să-i arunce în lanțuri și, pentru a se bucura de spaima lor, a poruncit unui soldat să le taie capul. Acesta însă, în înțelegere cu stăpânul său, s-a mulțumit doar a-i atinge cu vârful săbiei; și Gainas i-a păstrat ca prizonieri. Acest Got era de credința ariană și a cerut lui Arcadius să dea celor de aceeași religie cu el, o biserică în Constantinopol. Arcadius, neștiind ce să facă în fața unui așa de grozav vrăjmaș, a trimis după Chrisostom. Episcopul plin de râvnă pentru adevărata credință în Fiul lui Dumnezeu, s-a dus fără teamă în tabăra barbarilor și a vorbit lui Gainas cu atâta autoritate, încât acesta nu știa ce să răspundă. A renunțat de a mai cere o biserică și, mai târziu, a dat drumul și prizonierilor.

Gainas însuși, atacat și înfrânt de un alt general got, a pierit în timpul fugii. Toate aceste întâmplări erau pentru Chrisostom ocazii de a arăta poporului nestatornicia lucrurilor pământești.

Ceea ce vrem să povestim arată cât de diferite erau în acel timp datoriile unui episcop

dintr-un mare oraș, al unui episcop cel puțin care, oricare i-ar fi fost lipsurile, avea pe inimă menținerea creștinismului, atât cât îl putea el înțelege. În măsura în care imperiul mergea spre decădere, episcopii au fost chemați să se poarte ca sprijinitori și apărători ai oștilor lor împotriva barbarilor. Vom avea ocazia să mai vedem acest lucru. Deocamdată vom căuta să privim de aproape pe Chrisostom în luptă cu greutăți mai mari decât acelea pe care le întâlnește până atunci.

Asprimea lui Chrisostom, râvna sa pentru a îndrepta clerul corupt din Constantinopol și pentru a muștra pe cei mari din cauza luxului și moliciunii lor, a făcut să aibă o mulțime de dușmani. Împărăteasa, a cărei mândrie, din ce în ce mai mare, el n-o putea încuviința, de asemenea era împotriva lui. Acest lucru încuraja pe vrăjmașii săi de a căuta un prilej să-l piardă și să scape astfel de un cenzor supărător; și această ocazie s-a ivit în curând.

Biserica din Efes, despre care se vorbește atât de mult în Noul Testament, ajunsese atunci în cea mai tristă stare. Episcopul ei murise și mulți pretendenți se certau pentru locul său, fiecare dând bani ca să câștige voturile poporului. S-au format astfel partide gata a se folosi de violență unii împotriva altora pentru a face să iasă candidatul lor. Clerul din oraș, neștiind cum să pună capăt tulburării, comunică lui Chrisostom să vină să-i ajute. Iată ce i-au scris: „De câțiva ani suntem cărmuiți împotriva oricărei reguli și a oricărui drept. Te rugăm să binevoiești a veni aici, pentru ca biserica din Efes să-și redobândească o formă vrednică de Dumnezeu. De o parte arienii, de alta lăcomia și ambiția falșilor catolici⁶ ne sfâșie cu patimă. O mulțime de lupi furioși pândesc prada, așteptând să răpească prin bani scaunul de episcop.”

Chrisostom, deși bolnav, a plecat numaidecât. Cea dintâi grijă a lui a fost să recomande bisericii din Efes ca episcop pe Heraclide, un diacon cucernic și tare în cunoașterea Scripturii. Recomandarea lui a fost primită. Heraclide a fost ales, apoi a fost sfințit de Chrisostom. Ceilalți candidați, însă, văzându-se înlăturați în felul acesta, au înmulțit numărul dușmanilor lui. Chrisostom însă a mers mai departe. A străbătut mai multe provincii și a scos din slujbă mai mulți episcopi, împotriva cărora primise plângeri și dintre care unii de bună seamă erau cu totul nevrednici de a-și îndeplini însărcinarea, și i-a înlocuit cu alții. În tot ce făcea, era împins de o râvnă pentru dreptate, socotind că aceasta este datoria lui față de Hristos. Asprimea sa însă a ridicat împotriva lui pe aceia față de care era întrebuințată.

În timpul acela, la Constantinopol se punea la cale pieirea lui. Ca înlocuitor a lăsat pe Severian, episcopul Galatiei, pe care îl credea prietenul său. Severian, însă, fiind un om mândru, s-a lăsat câștigat de propunerile împărătesei și ale vrăjmașilor lui Chrisostom, care l-au făcut să nădăjduiască la scaunul din Constantinopol. Doi episcopi străini — Antiochus și

---

⁶ Se numeau catolici spre deosebire de arieni, cei care țineau mărturisirea de credință din Niceea.

Acacius — venind la Constantinopol, s-au lăsat de asemenea înduplecați în uneltirea împotriva lui Chrisostom. Serapion, arhidiacon și prieten de aproape al lui Chrisostom, l-a chemat stăruitor să vină înapoi pentru a se împotrivi uneltirilor celor care voiau să-l piardă. Dar Chrisostom dorea să-și termine călătoria. Abia după trei luni s-a înapoiat la Constantinopol. Poporul, înștiințat despre întoarcerea sa, a alergat cu bucurie în întâmpinarea episcopului său iubit, binefăcătorul neobosit al săracilor, a cărui viață simplă și curată se potrivea cu învățătura pe care o dădea.

Chrisostom nu putea face altfel decât să mustre pe Severian pentru felul cum s-a purtat în lipsa sa. El a dojenit purtarea lumească a acestuia, faptul că a luat parte la ospetele de la curte, vizitele dese de la palatul imperial. „Tu și Antiochus”, a spus el, „duceți o viață de trântori și lingușitori; voi ați ajuns de poveste în oraș.” Din nenorocire, însă, aceste muștrări făcute pe drept, în loc să atingă conștiința lui Severian, au făcut să i se mărească ura împotriva lui Chrisostom.

Acesta a mers mai departe. A vorbit în predica sa despre versetul 19 din 1 Împărați 18, lovind de față cu toți în aceia care duceau viața aceasta de trântori la masa împăratului și a celor din ranguri înalte. El a spus: „Strângeți aici la mine pe acești preoți necinstiți, care mănâncă la masa Izabelei, ca să le spun cum a spus altădată Ilie: „Până când vreți să schiopătați de amândouă picioarele? Dacă Domnul este Dumnezeu, mergeți după Dumnezeu; iar dacă este Baal, mergeți după Baal. Dacă masa Izabelei este Dumnezeu, mâncați până vă va veni greață.” Nu știm dacă Chrisostom s-a gândit la aceasta; vrăjmașii săi însă, mâniați de aceste cuvinte aspre, care îi condamnau, s-au grăbit să aducă lucrul acesta la cunoștința împărătesei, ca și cum pe ea ar fi numit-o Izabela. Împărăteasa n-a uitat de aceasta. În felul acesta vrăjmașia creștea din ce în ce împotriva lui.

Serapion a acuzat pe Severian că a defăimat pe Hristos. Chrisostom a dat ușor crezare cuvintelor arhidiaconului. El a scos din slujbă pe Severian și l-a izgonit din oraș. Împărăteasa, care ocrotea pe Severian, a cerut lui Chrisostom să-i ridice pedeapsa pe care o rostise, dar, întrucât el nu voia să cedeze rugămintilor ei, Eudoxia, într-o zi de sărbătoare, a intrat în biserică cu copilașul ei în brațe și l-a pus pe genunchii lui Chrisostom. Apoi cu mâinile întinse pe capul copilului, ea a rugat stăruitor pe episcop ca să ierte pe Severian. Chrisostom nu a mai putut refuza, l-a iertat și împăcarea s-a făcut în fața tuturor. Aceasta a fost doar un răgaz. Vrăjmașii episcopului urmăreau mereu planul ce și-l făcuseră ca să scape de el.

O întâmplare le-a dat și acest prilej. Teofil, acel episcop al Alexandriei care a fost silit de Eutropiu să hirotonească pe Chrisostom, a rămas de atunci vrăjmașul lui înfocat și acum sosise clipa când putea să-și potolească ura. E un lucru trist a vorbi în felul acesta despre niște

oameni care erau în fruntea bisericii, dar acesta este adevărul și ne arată ce poate să ascundă inima omului sub o înfățișare religioasă.

În pustiuurile Nitria și Sceta, aproape de Egipt, erau niște călugări care aveau drept conducători patru frați ce purtau numele „frații cei înalți”. Acest nume ciudat le venea din cauza staturii lor înalte. Erau oameni simpli, liniștiți, cucernici, respectați de toți, ocupându-se mult cu studiul Sfintei Scripturi, în care erau foarte pricepuți. Erau destul de bine cunoscuți de Teofil, care a voit să se folosească de mărturia lor pentru a face să condamne un om nevinovat, prieten al lor. Ei nu au primit acest lucru și Teofil, înfuriat, i-a învinovățit de erezie, a pus să-i arunce în închisoare, ba chiar să-i și bată. Apoi a luat o ceată de soldați pe care i-a călăuzit el însuși în pustie și le-a poruncit să prădeze și să nimicească bielele colibe, atât ale „fraților înalți” cât și ale celorlalți călugări, și să le ardă cărțile. Bieții călugări, urmăriți de ura lui Teofil, siliți să fugă din loc în loc, au hotărât în cele din urmă să meargă la Constantinopol pentru a-și spune păsurile în fața împăratului și pentru a se așeza sub protecția lui Chrisostom. Acesta i-a primit bine, după ce s-a încredințat că ei nu aveau nici o învățătură eretică; dar i-a îndemnat să nu adreseze vreo plângere împăratului. „Biserica,” le spunea el, „are datoria de a judeca lucrurile privitoare la biserică. Tribunalele lumești n-au ce căuta să se amestece în chestiunile care privesc lucrurile lui Dumnezeu.”

Cu tot îndemnul lui Chrisostom, frații cei înalți,” nerăbdători, au prezentat o plângere împăratului, care a luat imediat cauza lor în mâini. A fost convocat un sinod la Constantinopol, și Teofil a fost somat să se înfățișeze pentru a răspunde acuzațiilor aduse. Nu a putut să se opună de a veni. Dar cu viclenie și îndemănare, a hotărât să se alăture vrăjmașilor lui Chrisostom și, din acuzat cum era, să se facă acuzator. În felul acesta dorea să facă să cadă condamnarea care îl amenința pe el, asupra lui Chrisostom. El a reușit să-și ducă la îndeplinire planul.

După ce a dat ordin la 28 episcopi egipteni ca să-i vină în întâmpinare, el a plecat la Constantinopol cu o ceată de marinari de rând din portul Alexandria, în totul devotați persoanei sale. El aducea totodată daruri bogate și mulți bani pentru a atrage popor de partea lui. Nu a voit să stea în gazdă la Chrisostom, a refuzat orice legătură cu el și nu s-a oprit nici la biserică pentru a aduce mulțumiri așa cum era obiceiul, ci s-a dus cu fală într-unui din palatele imperiului, care îi fusese pregătit. Apoi, prin ospețe mărețe și prin daruri de preț sau prin bani, pe care știa să-i dea cu îndemănare, a câștigat în curând bunăvoința clerului și a cetățenilor de frunte.

Cu toate acestea, împăratul a fost mișcat de plângerea „fraților cei înalți”. Un episcop și patru stareți, care l-au învinovățit pe Chrisostom în mod defăimător de crima de lezmajestate și

de vrăjitorie, au spus că mărturia lor a fost mincinoasă și că au făcut aceasta la îndemnul lui Teofil. Din cauza aceasta s-a hotărât ca Teofil să fie pedepsit cu moartea.

Împăratul, atins în sentimentele sale religioase de purtarea lui Teofil, avea gândul să-l facă să fie adus în fața viitorului sinod pentru aceste fapte. A trimis mai întâi după Chrisostom pentru a-l însărcina să cerceteze pe Teofil. Chrisostom a refuzat în mod respectuos. „Eu nu pot”, a zis el, „să merg la judecata unui episcop în afară de marginile ținutului său. Canoanele opresc lucrul acesta.” Pe de altă parte conștiința îl oprea să ia parte la judecata unui vrăjmaș pe față. Teofil, prin bunăvoința lui Chrisostom, se găsea astfel scăpat de mare primejdie. El era liber atunci de a se întoarce împotriva celui care fusese îngăduitor cu el, și nu s-a oprit de a o face. În loc de a se arăta recunoscător, a hotărât să-l acuze pe Chrisostom înaintea sinodului care fusese convocat și să-l facă să fie condamnat. Însă întrucât se temea ca nu cumva marea dragoste a poporului din Constantinopol să stârnească tulburări, vrăjmașii lui Chrisostom au reușit să mute sinodul în Calcedonia, o mahala a Constantinopolului, în partea cealaltă a Bosforului, într-un ținut numit „Stejarul”; de aceea sinodul a purtat adesea numele acesta.

Sinodul era alcătuit din 36 episcopi, și mai târziu 44, cei mai mulți Egipteni și toți ținând partea lui Teofil, uniți cu ceilalți vrăjmași ai lui Chrisostom. Restul episcopilor convocați, vreo 40 la număr, au rămas la Constantinopol cu Chrisostom, de care erau alipiți. O listă cu 29 de capete de acuzare a fost alcătuită împotriva lui Chrisostom de către arhidiaconul bisericii sale, om dușmănos și violent, care nu putea să-l ierte pentru faptul că l-a izgonit altădată din cler, fiindcă s-a purtat cu violență față de un copil care-l slujea. Multe din aceste acuzații erau nimicuri și cea mai mare parte lipsite cu totul de orice temei și de bună seamă defăimătoare. Printre cele mai grele erau acelea că a luat bani care aparțineau bisericii și că a insultat pe împărăteasă, dându-i numele de Izabela. Aceasta era o crimă de lezmajestate, ce avea să-i atragă alungarea sau pedeapsa cu moartea.

În timp ce în Calcedonia se pune la cale pierderea sa, episcopii rămași credincioși lui Chrisostom s-au adunat în jurul lui, vorbind de răutatea lui Teofil și arătând teama cu privire la prietenul lor. Dar Chrisostom le-a spus: „Rugați-vă, frații mei, și dacă iubiți pe Domnul Hristos, nici unul dintre voi să nu părăsească biserica sa din cauza mea, pentru că eu pot să spun împreună cu apostolul: „timpul plecării mele a venit. M-am luptat lupta cea bună, mi-am sfârșit alergarea, am păzit credința” (2 Timotei 4.6-7). Cunosc pe Satan și vicleșugul său; el nu mai poate răbda războiul pe care îl fac învățăturile mele. Dumnezeu să-Și arate îndurarea și față de mine! Fraților, aduceți-vă aminte de mine în rugăciunile voastre.” Toți plângeau în timp ce îl ascultau. Unii, întrucât nu mai puteau răbda această priveriște, după ce l-au sărutat, voiau să plece. „Rămâneți”, le-a spus el, „rămâneți, fraților, stați jos și nu mai plângeți, ca să

nu mă întristați și mai mult. Repet: „Căci pentru mine a trăi este Hristos și a muri este un câștig” (Filipeni 1.21). Spunea acest lucru, întrucât ieșise zvonul că va fi dat la moarte pentru insultele aduse împărătesei.

Sinodul de la „Stejar” a trimis doi delegați la Chrisostom pentru a-l soma să se înfățișeze. Ei au fost primiți înăuntru și au dat citire scrisorii care îi fusese adresată în acest scop. Era scrisă în cuvinte așa de grele, încât episcopii n-au putut să-și stăpânească mânia. Ei au scris un fel de răspuns protest, adresat lui Teofil: „Încetează”, spuneau ei, „de a mai tulbura și învrăjbi biserica. Nu căuta, ca și Cain, să atragi pe Abel la câmp. Noi, care suntem cu mult mai mulți decât voi, ar trebui să te judecăm pentru crimele pe care le-ai făcut și de care avem dovezi.” Chrisostom a scris de asemenea pentru a spune episcopilor adunați la „Stejar”, că înainte de toate ar trebui să dea afară din sinodul lor pe dușmanii săi recunoscuți ca atare, cum ar fi Teofil, Severian și alții. Aceste scrisori au fost duse de trei episcopi și doi preoți.

Dar abia au plecat aceștia că, una după alta, au venit alte două somații; așa de mare sete aveau dușmanii lui Chrisostom de a-l prinde în mâinile lor. Cea dintâi era adusă de un notar imperial, iar a doua de doi preoți din Biserica de la Constantinopol. Chrisostom a refuzat și de astă dată să se ducă, dând aceleași motive și a trimis trei episcopi să ducă răspunsul său. Când a auzit aceasta, adunarea episcopilor a fost cuprinsă de furie și sala sinodului a căpătat mai degrabă înfățișarea unei peșteri de tâlhari, decât a unor slujitori ai lui Hristos. Ei s-au aruncat ca niște fiare asupra trimișilor lui Chrisostom, batjocorându-i, rupându-le hainele și lovindu-i cu furie. Unuia dintre ei i-au pus de gât un lanț pe care îl pregătiseră pentru Chrisostom, apoi l-au târât afară din biserică, l-au aruncat într-o barcă și l-au lăsat în voia valurilor.

Când s-a aflat hotărârea lor la Constantinopol, orașul a fost cuprins de cea mai mare neliniște. Poporul s-a strâns în jurul catedralei și locuinței episcopului, pentru a-l apăra. Se făceau procesiuni pe străzi, unde se înălțau rugăciuni către Dumnezeu pentru viața lui Chrisostom. Toți cereau cu tărie un sinod general care să judece faptele. Pe de altă parte, cu toate stăruințele vrăjmașilor episcopului, împăratul nu voia să se folosească de violență pentru a-l face să plece, pentru că un cuvânt sau un semn al episcopului ar fi fost de ajuns pentru a răscula poporul. Chrisostom, dimpotrivă, îndemna poporul la supunere și răbdare. „Slavă lui Dumnezeu pentru toate lucrurile”, avea obiceiul să spună.

Cu toate acestea, a doua zi după sentință, Severian a avut îndrăzneala să se urce la amvon într-o biserică și în cuvântarea sa a spus că mândria a nenorocit pe Chrisostom și numai aceasta ar fi de ajuns pentru condamnarea lui. La auzul acestor cuvinte, ascultătorii mâniati s-au ridicat cu așa furie încât Severian a scăpat cu mare greutate. Chrisostom, auzind ce s-a întâmplat, s-a dus la catedrală și a ținut o cuvântare, în care, printre altele, a rostit următoarele

cuvinte: „O furtună grozavă ne amenință; dar de ce să ne temem? Noi suntem întemeiați pe stâncă. Oricât s-ar ridica valurile, corabia Domnului Hristos nu se va scufunda. Ce să mă înspăimânte? Moartea? Dar Domnul Hristos este viața mea și moartea îmi este un câștig. Exilul? Dar pământul întreg este al Domnului. Confiscarea averilor? Dar eu n-am adus nimic în lume și nici nu voi lua ceva cu mine. Știți, frați preaiubiți, pentru ce vor să mă piardă? Pentru că nu-mi plac deloc covoarele scumpe, că n-am vrut să port veșminte de aur și mătase și că nu dau ospete pentru a împlini poftele unor oameni," apoi adăugă: „Acest lucru rămâne pentru urmașii Izabelei, dar harul este de partea lui Ilie. Irodiada dansează încă, cerând capul lui Ioan, și i se va da, pentru că ea dansează." În acest fel o numea pe împărăteasă. Asta a însemnat să meargă prea departe și să fie lipsit de respect față de stăpânirile rânduite. Cuvântul lui Dumnezeu spune: „Dați tuturor ce sunteți datori... cui datorați cinstea, dați-i cinstea" (Romani 13.7).

De bună seamă că această cuvântare a fost adusă la cunoștința împărătesei, pentru că a doua zi un trimis imperial a venit și a poruncit lui Chrisostom să părăsească orașul numaidecât. „O corabie este gata", a zis el, „și dacă te împotrivești, voi porunci să fii ridicat de soldați." Episcopul a răspuns: „Iată-mă, duceți-mă unde veți voi", pentru că el știa că poporul va căuta să-l apere dacă va auzi că este ridicat și că va avea loc o grozavă vărsare de sânge. De aceea, însoțit de o gardă, el a ieșit pe o poartă dosnică și s-a ascuns până seara într-o casă vecină. Venind noaptea, a plecat împreună cu paznicul său spre port. Dar a fost recunoscut de câteva persoane și s-a dus vestea că a fost ridicat. Numaidecât o mare mulțime a alergat pentru a se împotrivi plecării sale; dar el le-a vorbit cu autoritate: „Lăsați-mă să plec; trebuie să ascult de împărat și nu vreau ca nici o picătură de sânge de-al poporului meu să se verse pentru mine." S-a urcat în corabie și a fost dus la Hieron, la intrarea în Marea Neagră. Dar acest ținut era foarte aproape de Calcedonia, unde se găseau încă vrăjmașii săi. Temându-se de o cursă din partea lor pentru a pune mâna pe el, a luat o barcă înainte de a se lumina de ziuă și a pus să-l ducă mai departe, în orașelul Prenet. În vecinătatea lui se găsea o casă al cărui stăpân îl cunoștea și s-a refugiat acolo.

Cu toate acestea, la Constantinopol, mulțimea și prietenii lui Chrisostom au alergat la biserici și, umplând toate locurile până la porțile palatului imperial, făceau să se audă ecoul rugăciunilor și strigătul lor: „Să se convoace un sinod general!" Pe de altă parte, Teofil, mândru de biruința lui, înlătura pe preoții care erau alipiți de Chrisostom și numea alții din partida sa. Când însă a fost ca fiecare să-și ia în primire biserica, poporul s-a împotrivit. Teofil a fost oprit de a intra în catedrală. Egiptenii din escorta lui au scos armele; poporul se împotriva cu tărie. Baptisierul și biserica au fost scăldate în sânge și umplute de cadavre. Au

sosit și soldații, nu pentru a pune sfârșit luptei, ci pentru a sprijini partida lui Teofil, și în curând, nu numai catedrala, ci fiecare biserică ajunsese un loc de măcel.

Dar pare că Dumnezeu n-a voit să lase fără înștiințare pe cei care necinsteau în felul acesta Numele Său și al Fiului Său. În timpul nopții, un cutremur de pământ a zguduit orașul și mai ales centrul, părțile unde locuiau cei bogați și în chip deosebit acolo unde se găsea palatul împărătesc. În camera împărătesei, patul, zguduit cu putere, a fost izbit de pardoseală. Cuprinsă de spaimă, palidă și cu părul despletit, Eudoxia a dat buzna în camera împăratului și, căzând în genunchi, l-a rugat să cheme imediat pe Chrisostom, pentru a abate de la ei mânia cerului. „Omul pe care l-am izgonit este un om drept”, a zis ea, „și Dumnezeu găsește cu cale să-l răzbune.” După ce împăratul a încuviințat cererea ei, ea s-a grăbit să scrie lui Chrisostom și a trimis scrisoare după scrisoare, pentru a grăbi întoarcerea sa. A fost găsit cu greu, dar odată descoperit locul retragerii sale, a fost silit să plece. El sta la îndoială, temându-se de vreo cursă, dar sosirea unui ofițer al împăratului, pe care îl știa că este de partea lui, i-a înlăturat teama și s-a urcat în corabie.

Era în timpul nopții și, apropiindu-se de Constantinopol, Chrisostom a văzut marea acoperită de bărci, purtând mii de făclii și încă alte mii umpleau țărmul. Era poporul, care alerga să ureze bun sosit episcopului său. Acesta nu voia să intre în oraș înainte de a fi achitat de un sinod general. Împărăteasa stăruia ca să se întoarcă și în sfârșit l-a adus la catedrală, cu toată împotrivirea sa. Acolo l-au silit să se așeze pe scaunul episcopal, iar mulțimea îngenuncheată a cerut binecuvântarea sa. El a dat-o, apoi de sus de la amvon a rostit cuvinte frumoase la adresa împărătesei căreia — zicea el — îi datorează întoarcerea. Părea că s-a restatornicit încă odată pacea între Chrisostom și împărat. Episcopul și-a reluat locul și prima lui grijă a fost de a face o curățire printre clerici, înlocuind preoții pe care îi așezase Teofil. Această pace însă nu avea temelie tare. N-au trecut decât două luni și a izbucnit din nou războiul. Prilejul l-a oferit mândria împărătesei Eudoxia.

Deși în realitate peste imperiu governa Eudoxia, prin autoritatea ce o avea asupra lui Arcadius, ea umbla după și mai mari onoruri. Voia un rol egal cu al bărbatului și titlul de Augustus. Ca atare, trebuia să i se înalțe o statuie în fața căreia să se închine poporul. Era un obicei păgân pe care l-au păstrat împărații cu scopul de a-și mări trecerea în fața poporului. Dar aceasta era idolatrie, ceea ce Cuvântul lui Dumnezeu nu încuviințează, deși poruncește respect și supunere față de autoritățile rânduite de El. Un înger chiar nu a îngăduit lui Ioan să i se închine: „Închină-te lui Dumnezeu”, i-a spus el (Apocalipsa 22.8,9). Arcadius a încuviințat cererea Eudoxiei, iar senatul din Constantinopol a întărit aceasta prin votul său.

Eudoxia a pus să se ridice, într-un loc înălțat, în fața catedralei Sfânta Sofia, un stâlp de

marmură pe care era așezată statuia ei în argint. Inaugurarea a fost însoțită, după obicei, de tot felul de petreceri publice, dansuri, reprezentări teatrale, petreceri, zgomot și destrăbălare ca pe timpul păgânilor.

Chrisostom a avut totdeauna groază de spectacole. El le socotea născociri ale Satanei pentru a strica sufletele. Prin astfel de lucruri, inima poate foarte ușor să fie îndepărtată de Domnul Hristos și de la lucrurile sfinte, iar gândurile se umplu de deșertăciune și de necurăție. Acolo se văd împlinite: „pofa cărnii, pofa ochilor și mândria vieții”, de care tinerii sunt chemați să se păzească (1 Ioan 2.15-17). Pentru Chrisostom, a vedea petrecându-se astfel de lucruri în fața catedralei unde se adunau credincioșii, a auzi strigătele și aplauzele din afară, venind să tulbure cântările creștine și învățăturile pe care le dădea turmei sale, era un lucru de nesuferit. El s-a plâns prefectului orașului, care îi răspunse că așa e obiceiul, dar că va aduce cazul la cunoștința împărătesei. A doua zi, lui Chrisostom i s-a părut că zgomotul s-a mărit. Lăsându-se dus de firea lui violentă, s-a urcat la amvon și în discursul său s-a arătat cu tărie împotriva acestor jocuri păgâne, împotriva celor care luau parte la ele, împotriva autorităților care le îngăduiau și chiar împotriva aceluia în cinstea căruia se dădeau. Se zice că a făcut din nou aluzie la Irodiada cerând capul lui Ioan. Fără îndoială că el dădea dovadă de o mare râvnă pentru lucrurile sfinte, dar, precum am mai spus, trebuia să se abțină de a vorbi împotriva autorităților; ce făcea nu era după voia lui Dumnezeu.

Vrăjmașii săi, episcopii și curtenii, au prins acest prilej pentru a ridica împotriva lui pe împărăteasă. Aceasta, mâniată, a cerut satisfacție de la împărat. Dar cum să facă să condamne pe Chrisostom? Episcopul de la curte i-a dat ideea. Chrisostom ceruse adesea stăruitor să se convoace un sinod general pentru a-l achita de toate învinuirile aduse împotriva lui de sinodul de la „Stejar”. Și-a adus aminte de această cerere și a silit pe împărat să convoace acest sinod, unde episcopii și-au dat toate silințele ca să obțină condamnarea lui Chrisostom. Ura lor condamna pe un om care nu avea altă vină decât aceea că își dădea silințele să-i facă pe cei care se numeau creștini să ducă o viață sfântă. Purtarea sa aspră condamna dragostea lor de lux, bogățiile și trecerea în fața celor mari, și ei nu puteau să-l ierte.

Sinodul s-a întrunit la începutul anului 404. Dintre 100 de episcopi prezenți, numai 40 erau de partea lui Chrisostom. Teofil din Alexandria a fost rugat să vină ca să prezideze sinodul. A refuzat de teama poporului din Constantinopol, de mânia căruia scăpase cu greu altădată. Însă le-a procurat în scris arma murdară cu care trebuiau să piardă pe Chrisostom. El le-a amintit că este un canon, al unui sinod ținut în Antiohia în 344, care spunea că, dacă un episcop, scos din slujbă de un sinod, și-ar relua sarcina din propria sa autoritate, fără să fi fost achitat de un alt sinod de condamnarea rostită împotriva lui, trebuie să fie excomunicat. Ori, ziceau dușmanii

lui Chrisostom, el a fost condamnat de sinodul de la „Stejar” și s-a urcat pe scaunul episcopal fără a fi fost achitat; este deci excomunicat. La aceasta, apărătorii lui Chrisostom au răspuns că el n-a intrat din propria sa autoritate, ci că, izgonit de împărat, a fost chemat înapoi tot de împărat; pe de altă parte, sinodul de la „Stejar” nu putea fi socotit ca un sinod, pentru că a fost alcătuit numai din vrăjmași pe față, în timp ce ceilalți episcopi au rămas cu Chrisostom; și, în sfârșit, canoanele sinodului din Antiohia nu puteau fi luate drept mărturie să condamne pe un apărător al adevăratei credințe, fiindcă era un sinod arian.

Discuțiile se prelungeau, iar sărbătorile Paștelui erau aproape. Era una din marile ceremonii religioase, și împăratul, nehotărât, se întreba: ce ar trebui să facă. Mai era Chrisostom episcop sau nu? Putea să se împărtășească împreună cu el? Îndemnați de împărăteasă, episcopii vrăjmași lui Chrisostom s-au dus la împărat și i-au spus că cea mai mare parte din sinod condamnă pe Chrisostom și ca atare el era excomunicat. Arcadius i-a crezut și a trimis un ofițer să spună episcopului că trebuie să părăsească biserica numaidecât. Chrisostom a răspuns liniștit și cu curaj: „Nu pot face așa ceva. Dumnezeu Însuși mi-a încredințat această biserică pentru a avea grijă de turma Sa; eu n-o voi părăsi. Împăratul mă poate sili să plec; violența va fi dezvinovățirea mea înaintea lui Dumnezeu.”

Împăratul nu a voit să întrebuițeze violența atunci. S-a mulțumit doar să poruncească lui Chrisostom de a rămâne ca prizonier în casă și de a nu mai veni la biserică. Episcopul s-a supus la început, dar sâmbătă, înainte de Paște, a fost cuprins de remușcări. Era ziua când catehumenii primeau botezul. Trebuiau să se prezinte mai mult de 3000, și episcopul era cel care, după ce i-a învățat timp de un an întreg, conducea ceremonia religioasă. Chrisostom socotea că era datoria sa de a se afla acolo și, oricare ar fi fost primejdia ce-l pândea, a hotărât să asculte mai degrabă de Dumnezeu decât de oameni, chiar dacă ar fi trebuit să-și dea viața.

Sâmbătă dimineață, s-a dus la biserică. Oamenii de pază nu au îndrăznit să-l oprească, dar au înștiințat pe împărat. Acesta, neștiind ce să facă, a chemat pe episcopii Antiohus și Acacius, doi vrăjmași pe față ai lui Chrisostom, și le-a spus: „Vedeți rodul sfaturilor ce mi-ați dat; ce trebuie să fac?” Amândoi au răspuns: „Chrisostom nu mai este episcop; el nu mai are dreptul să boteze; răspundem noi de condamnarea lui.” Împăratul, mulțumit cu aceste cuvinte și bucuros că poate arunca asupra altora răspunderea a ceea ce avea de gând să facă, a trimis soldați cu ordin de a duce cu forța pe Chrisostom acasă.

Era sâmbătă seara. O mare mulțime umpluse biserica. Catehumenii, dezbrăcați de haine, coborau liniștiți în bazinele unde urmau să fie botezați, când deodată s-a auzit un mare zgomot: soldații cu sabia în mână au dat năvală în biserică și, punând mâna pe Chrisostom, l-au târât spre locuința lui. Apoi unii, cei mai mulți păgâni, au alergat spre stradă și s-au dedat la tot felul

de nelegiuiri, în timp ce alții s-au îndreptat spre locul unde erau botezați catehumenii și cu lovituri de sabie i-au făcut să iasă afară. Mulți preoți și catehumeni au fost răniți și, cum spune un martor care a fost de față: „Apele botezului au fost mânjite cu sânge.”

Catehumenii, alungați din biserică, s-au refugiat, Împreună cu membrii clerului, preoți, diaconi și diaconițe, în Băile lui Constantin, locul cel mai întins dintre băile publice ale orașului. Mulți i-au urmat; acolo au fost sfințite apele botezului și ceremonia religioasă s-a continuat. Auzind despre acest botez, episcopii mâniați au silit pe un înalt magistrat să alunge răzvrățiții care, ziceau ei, îndrăzneau să înfrunte pe împărat. Magistratul le-a dat pe unul dintre ofițerii săi, numit Lucius, care comanda o trupă alcătuită în parte din țărani simpli, Traci, pe jumătate barbari; dar acesta îi opri de a întrebuița violența. Ofițerul și-a dat silința să convingă mulțimea că e bine să se împrăștie, dar nu a fost ascultat. Atunci s-a întors la palat pentru a lua noi ordine și acolo, episcopul Antiochus, după ce l-a luat în bătaie de joc, i-a promis că îl va avansa, dacă va îndeplini, zicea el, ordinele împăratului. În același timp a dat bani soldaților. Lucius, însoțit de oamenii bisericii pe care îi dăduse Antiochus, s-a reîntors la Băi. Nu le-a mai vorbit nimic, ci dând soldaților săi exemplul de violență, s-a dus în bazinul de baie, lovind și pe catehumeni și pe cei care îi boteza. Soldații au făcut la fel ca și comandantul lor, și din nou s-au făptuit mari violențe. Mulțimea a fost împrăștiată și urmărită cu lovituri de sabie. Timp de o săptămână după sărbătoarea Paștelui au continuat persecuțiile împotriva celor care rămăneau credincioși lui Chrisostom, episcopul lor adevărat. Închisorile au fost umplute de cetățeni, de preoți și catehumeni care erau de partea lui Chrisostom. Li s-au dat numele de „ioaniți”, ca și cum ar fi format o sectă în afară de biserică. Ei însă primeau cu bucurie astfel de persecuții și făceau să răsunе cântecele psalmilor în închisorile care au devenit, după cum spunea un contemporan, adevăratele biserici ale lui Dumnezeu.

Cu toate silințele episcopilor prieteni ai lui Chrisostom, sinodul a rostit condamnarea și excomunicarea sa și, după două luni, vrăjmașii au obținut din partea împăratului ordin de alungare. De data aceasta a fost fără revenire. După ce s-a rugat împreună cu ei, și-a luat rămas bun de la episcopii ce-i rămăseseră credincioși și apoi de la diaconițele bisericii sale, femei evlavioase și supuse, care îi erau foarte credincioase. El le-a spus: „Îmi dau seama că totul s-a sfârșit; mi-am sfârșit alergarea, iar voi nu-mi veți mai vedea fața... Aduceți-vă aminte de mine în rugăciunile voastre.” El a ieșit pe ascuns din locuința sa, pentru a nu da ocazia vreunei răscoale din partea poporului, s-a lăsat în seama gărzilor și a mers în port pentru a se îmbarca. Corabia l-a transportat pe țărmurile Asiei.

În timp ce se depărta astfel de Constantinopol, o furtună violentă s-a abătut asupra orașului și un incendiu aprins nu se știe de ce mâini, a ars marea biserică a Sfintei Sofia și Curia,

adică palatul senatului. Focul amenința chiar locuința împăratului.

Chrisostom nu știa care va fi locul exilului său. Apoi a aflat că e Niceea. A fost trimis la Cucuza, un orașel sărac, pierdut în adâncul unei văi sălbatice din Taurus, expus în timpul verii la călduri îngrozitoare și în timpul iernii la gerurile cele mai strașnice, și amenințat adesea de năvălirea unor bande de tâlhari. Oricât de dureroasă ar fi fost această priveliște pentru un bătrân slab și suferind, Chrisostom a primit-o în liniște. „Nu vă neliniștiți”, a scris el Olimpiei, una dintre diaconițele sale, „de faptul că n-ați putut obține pentru mine locul pe care îl doream; sufăr liniștit și aceasta. Slavă lui Dumnezeu pentru toate lucrurile! Nu voi înceta să spun așa, deși nu știu ce se va întâmpla.”

A fost o călătorie lungă și grea printr-un ținut sălbatic și sărac, sub un soare arzător, fără umbră sau măcar adiere de vânt. Astfel Chrisostom a ajuns cu totul slăbit la Cezareea în Capadocia. Ar fi vrut să se oprească aici pentru a se odihni, dar răutatea episcopului din acest oraș și ura călugărilor fanatici și brutali l-au silit să plece.

În sfârșit, la 70 de zile după ce a părăsit Constantinopolul, a ajuns la Cucuza. Acolo a fost bine primit de episcopul și guvernatorul cetății, și un locuitor bogat din acel ținut i-a pus la dispoziție casa sa. A petrecut aproape trei ani în această cetate. Dacă în restul anului putea suferi clima, iarna era pentru el prea aspră și bietul episcop era silit să rămână închis în casă, ba chiar să nu-și părăsească patul, pentru a se feri de frigul ce pătrundea din toate părțile. Cu toate acestea, Chrisostom n-a rămas în nelucrare în timpul exilului său. A scris prietenilor săi pentru a-i încuraja și a le da sfaturi. El înflăcăra râvna creștinilor pentru a stârpi urmele de păgânism în Fenicia și își dădea silința să facă să pătrundă creștinismul la Vizigoți și în Persia. În același timp, întrebuița banii pe care îi primea, pentru lucrări de binefacere și pentru a împlini lipsurile celor din jurul lui.

Dar râvna lui, influența pe care o avea, deși era exilat, respectul de care era înconjurat, mulțimea de vizitatori care veneau să-l mângâie în singurătate, toate acestea redeșteptau ura vrăjmașilor lui. E adevărat că împărăteasa Eudoxia nu mai era; o boală crudă i-a luat viața la trei luni și jumătate după plecarea lui Chrisostom. Dar episcopii înverșunați în ura lor împotriva lui au obținut de la împărat ordinul ca el să fie mutat mai întâi la Arabisus, un loc foarte friguros, mult mai depărtat și mai ales mult mai singuratic decât Cucuza; și nefiind de ajuns nici acest lucru, au ajuns să-l facă să fie exilat atât de departe, încât glasul lui să nu mai poată fi auzit. Sperau totodată că în felul acesta îi vor scurta viața. A fost ales pentru aceasta cel mai rău ținut al imperiului, orașul Pitionta, la poalele Caucazului.

S-au dat cele mai strașnice ordine pentru călătoria ce trebuia s-o facă pe jos, cât se poate de grabnic, fără a ține seama de slăbiciunea și starea bolnăvicioasă a bătrânului. Trebuia să se

ferescă de orașele și ținuturile unde exilatul ar fi putut găsi vreo mângâiere. Pentru a fi siguri de îndeplinirea acestor ordine barbare, au fost aleși drept conducători ai escortei doi ofițeri aspri și brutali, cărora li s-a promis avansarea dacă vor duce la îndeplinire sarcina încredințată și asigurându-li-se această recompensă chiar dacă exilatul ar fi murit pe cale.

Călătoria a început deci. Drumul ce trebuia făcut era din cele mai grele, fără milă pentru bătrân; cei care îl escortau l-au făcut să meargă mai mult pe jos, adesea pe timp de ploaie sau, ceea ce era un chin grozav, cu capul descoperit (și Chrisostom era chel) sub razele unui soare de vară arzător. După trei luni de drum așa de greu, au ajuns abia la Comana, a treia parte din distanța ce aveau de mers. Acesta era un oraș mare, cu tot felul de provizii, unde Chrisostom s-ar fi putut odihni bine. Dar, deși se târa cu greu, paznicii nemiloși, ca să-și îndeplinească ordinele primite, l-au silit să plece la drum și nu s-au oprit decât la cinci sau șase mile depărtare de oraș, aproape de o bisericuță construită pe mormântul martirului Basilisc care în secolul al 3-lea suferise pentru credință. Trebuia să petreacă noaptea acolo. Chrisostom, istovit în totul, a fost transportat într-o cameră alături de bisericuță. Se povestește că în timpul somnului, exilatul a visat că vede pe martir stând în picioare lângă el și spunându-i: „îndrăznește, fratele meu Ioan, mâine vom fi împreună." Se spune că și preotul care slujea la acea bisericuță a avut o viziune a martirului, care i-a spus: „Pregătește un loc pentru fratele nostru Ioan."

Cum s-a luminat de ziuă, escorta s-a pregătit de plecare. Preotul, văzând slăbiciunea grozavă a lui Chrisostom, a încercat dar fără a reuși, să-i țină pe loc câteva ore. Ofițerii, dimpotrivă, au grăbit plecarea. N-au făcut însă decât vreo treizeci de stadii (aproape cinci km), când Chrisostom a fost cuprins de niște friguri grozave. Temându-se să nu moară pe drum, a fost adus din nou la bisericuță. Bătrânul, simțând că i se apropie sfârșitul, a pus să-l îmbrace cu veșminte albe, a luat cina din mâinile preotului, s-a rugat cu căldură și și-a sfârșit rugăciunea cu cuvintele care-i plăceau așa de mult: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate lucrurile! Amin." Apoi întinzându-se pe o lespede de piatră, a adormit. „Sufletul lui", spune cel care povestește aceste lucruri „se scuturase de țărâna acestei vieți muritoare." În vecinătatea bisericuței se găsea un mormânt nou; acolo a fost pus trupul lui. Era în vârstă de 60 de ani. Fusesse episcop zece ani, dar petrecuse în exil mai mult de trei ani.

După 30 de ani, împăratul Teodosie al II-lea, fiul lui Arcadius, pentru a împlini o dorință a poporului, a pus să se transporte la Constantinopol rămășițele lui Chrisostom și au fost așezate în biserica sfinților apostoli, unde se aflau mormintele împăraților. Teodosie și sora sa Pulcheria au cerut iertare de la Dumnezeu pentru relele ce fuseseră făcute acestui sfânt episcop.

Astfel a fost sfârșitul acestui om de seamă. Am descris istoria lui pentru a arăta în ce stare tristă căzuse Biserica, mai ales în persoana celor care trebuiau să fie exemple ale turmei, pentru a face să se vadă totodată că Dumnezeu avea, cu toate acestea, slujitori credincioși în mijlocul stricăciunii ce tot creștea, cum s-a întâmplat în toate timpurile; în sfârșit, pentru ca noi să ne aducem aminte că toți cei care vor să trăiască în mod evlavios vor fi persecutați.

Chrisostom judecase totdeauna cu asprime răul moral care domnea în biserică, atât la cei din cler cât și la cei atotputernici și bogați. El dădea pe față nebunia și păcatele lor, îndemnându-i să se lase de ele. Una dintre trăsăturile firii lui era dragostea pentru Sfânta Scriptură, dragoste care, fără îndoială, i-o inspirase evlavioasa lui mamă. Vorbea despre Scriptură neîncetat în scrierile sale și îndemna necurmat turma sa ca să-o citească. Nu admitea, pentru a dezvinovăți neîmplinirea acestei datorii, nici afacerile, nici ocupațiile familiei. „Este o carte lămurită”, zicea el, „fiecare poate s-o înțeleagă, chiar meseriașii, servitorii și femeile. Cititorul atent și serios va avea folos chiar când nu va mai fi nimeni care să i-o explice. Nu servește la nimic a o avea doar în mână sau a avea scrise anumite versete pe piept, ci trebuie să o ai în inimă.” În acele zile, când nu existau decât scrieri de mână, puține persoane puteau cumpăra un Nou Testament în întregime. Chrisostom îi îndemna să-și cumpere diferite părți din Scriptură, potrivit cu mijloacele lor.

El predica dragostea față de Dumnezeu, dumnezeirea lui Hristos și iertarea păcatelor prin moartea Sa, personalitatea și lucrarea Duhului Sfânt în inimă, nevoia de a trăi în sfințenie, umblarea prin credință și fericirea veșnică pe care o așteaptă cei credincioși. El nu vestea însă o Evanghelie deplină și fără plată, ci predica lui era amestecată cu filozofie și alte lucruri străine de Scriptură. În ce privește mântuirea, punea un preț foarte mare pe regulile și orânduirile bisericii. Botezul cu apă era pentru el mijlocul nașterii din nou, iar cina era altarul jertfei. Îndemna pe ascultători să ia parte „ca la o taină, prin care răul este alungat, Satan izgonit, și care deschide poarta cerului.” Și în fiecare zi se introduceau tot mai mult lucrurile care au dat naștere papismului, acel sistem grozav de rătăcirii, care a afundat creștinătatea în întunericul grozav din evul mediu, în ce privește lucrurile lui Dumnezeu.

CÂȚIVA OAMENI DE SEAMĂ ÎN BISERICA DIN RĂSĂRIT

Aproape în aceeași vreme cu Chrisostom, adică în a doua jumătate a secolului al patrulea și începutul secolului al cincilea, au fost în biserică alți oameni care și-au dat silința să fie credincioși lui Dumnezeu și adevărului creștin în măsura cunoașterii pe care o aveau. Ei au luat parte, este adevărat, la multe obiceiuri greșite, introduse în biserică prin tradiție; ei se împotriveau cu tărie însă răului moral ce se întindea din ce în ce mai mult printre creștini, mai

ales în clasele înalte ale societății; ei au apărut cu curaj adevărul cu privire la persoana iubită a Fiului lui Dumnezeu, lovită atunci de diferite învățături stricate; ei au fost mângâietori ai săracilor și ai celor întristați în aceste timpuri foarte dificile, când imperiul roman era gata să cadă sub loviturile barbarilor; s-au arătat plini de iubire, de jertfire și de uitare de sine, pentru a veni în ajutorul a tot felul de nenorociți. Câteodată chiar cuvântul lor plin de putere oprea furia căpeteniilor barbare, cum am văzut și în viața lui Chrisostom.

Printre oamenii de seamă ai bisericii din Răsărit trebuie să amintim pe Grigore de Nazians, numit astfel după orașul unde s-a născut. După cum făcuse odinioară Ana cu Samuel, tot astfel Nona, evlavioasa mamă a lui Grigore, l-a predat Domnului de la nașterea sa. De aceea ea l-a crescut în cunoașterea și teama de Domnul. El a învățat apoi la diferite școli vestite, între altele la Atena și apoi a petrecut câțiva ani în singurătate cu prietenul și compatriotul său Vasile, pe care l-a întâlnit la Atena. E de observat că cei mai mulți dintre acești oameni care au avut o mare influență în biserică, și-au început totdeauna lucrarea printr-o retragere mai mult sau mai puțin lungă, unde se ocupau cu cercetarea Scripturii și cu rugăciunea. Până aici totul era bine; dacă Dumnezeu voia să-i

BISERICA

folosească îndată, ei erau pregătiți. Dar unii au pornit pe un drum greșit, prin faptul că se supuneau unor asprimi mari pentru a înfrânge carnea. În felul acesta însă nu atingeau ținta urmărită. În ce privește retragerea lor în singurătate pentru a se ocupa de lucrurile lui Dumnezeu, îi putem încuviința într-o măsură oarecare. Vedem pe Moise petrecând 40 de ani departe de Egipt, păzind turmele socrului său Ietro, și acolo a fost pregătit de Dumnezeu în singurătate pentru lucrarea pe care-o avea de îndeplinit. Pavel de asemenea, după întoarcerea sa la Domnul s-a dus să petreacă un timp oarecare în Arabia, retras de lume (Galateni 1.17) și ni se spune despre Ioan Botezătorul că a stat în pustie până în ziua arătării lui înaintea lui Israel (Luca 1.80).

Grigore și-a părăsit prietenul și singurătatea. Înapoiat în casa părintească, tatăl său care era episcop de Nazians, îl hirotonisi preot, cu toată împotrivirea sa. A ajuns apoi episcop într-un oraș din Capadocia, unde a rămas câțva timp. Apoi, ca și Chrisostom, el a fost chemat la Constantinopol pentru a păstori mica turmă a celor care rămăseseră credincioși adevărului cu privire la Fiul lui Dumnezeu și care erau persecutați de arieni. Aceștia (arieni) erau sprijiniți de împăratul Valens. Sarcina lui Grigore era deci grea. Totuși eforturile și râvna sa au adus la adevărata credință pe mulți dintre cei care au fost potrivnici. Venind Teodosie în fruntea imperiului, a sprijinit pe catolici sau ortodocși (astfel erau numiți cei care nu erau arieni) și Grigore a fost statornicit în mod solemn ca episcop al Constantinopolului. Acesta a văzut curând cât era de greu de a îndeplini cu credincioșie datoriile sarcinei sale în acest oraș lumesc. A

făcut aceleași constatări ca Chrisostom. Episcopii egipteni l-au atacat, împăratul l-a părăsit, cei a căror viață lumească o dădea pe față au ajuns vrăjmașii săi și, obosit de lupte zadarnice, și-a dat demisia din sarcina de episcop. Câteva rânduri de rămas bun adresate clerului ne fac să vedem cum erau obiceiurile așa-zișilor creștini din Constantinopol: „Nu știam”, a zis Grigore, „că trebuie să întreci în lux pe ofițerii cei mai de seamă ai palatului, pe generalii imperiului care nu știu cum să mai cheltuiască veniturile lor. Nu știam că trebuie să risipesc cu ei bunurile care sunt averea săracilor. Nu știam că trebuie să apar pe străzi suit într-un car măreț, tras de cai falnici și înconjurat de o trupă de lingușitori, așa ca trecătorii înștiințați de departe de apropierea mea, să aibă timpul de a se da la o parte din calea mea, ca la arătarea unui animal sălbatic. Dacă mi-a fost frică, iertați-mă. Dați-mă înapoi singurătății, lăsați-mă în seama lui Dumnezeu, care îmi va ierta purtarea simplă. Puneți în locul meu un om care să știe să placă mulțimii.”

De bună seamă că aceste cuvinte erau foarte amare, dar ne arată unde ajunsese dragostea de bogății, luxul, măreția și ambiția la conducătorii bisericii, cu care Grigore nu voia să se asemene.

El s-a întors în țara sa și a trăit în singurătate, petrecându-și timpul cu scrierea a numeroase lucrări. Iată ce spune cu privire la sinoadele ce au avut loc în timpul lui, de la anul 379 până la 389: „Pentru a spune adevărul, iată hotărârea mea. Este bine a te feri de toate sinoadele episcopilor, pentru că n-am văzut ieșind nici un bine în urma unui sinod. Dragostea lor de ceartă și dorința de mărire sunt așa de mari, încât nu pot fi exprimate prin cuvinte.”

Am amintit de Vasile, prietenul lui Grigore de Nazians. Și el a fost un episcop care arăta o mare râvnă pentru a da învățătură creștină poporului care i-a fost încredințat. La vârsta de 28 de ani s-a retras din lume și a întemeiat o mănăstire în ținutul Pontului. Regula de viață și de purtare care a dat-o călugărilor reuniți sub autoritatea lui a fost socotită așa de minunată, încât a fost primită în aproape toate mănăstirile din Răsărit. Dacă ne mirăm când auzim vorbindu-se așa de des de călugări și de mănăstiri, trebuie să înțelegem că, plecând de la gânduri adesea greșite, viața monahală era pentru multe suflete, în aceste timpuri așa de tulburi, un loc de refugiu departe de o lume unde răul se înmulțea. De bună seamă că erau neorânduiești care s-au înmulțit în evul mediu; călugări, preoți și neștiutori au servit adesea de instrumente episcopilor ambițioși și neastâmpărați, pentru a persecuta pe împotrivitorii lor. Dar în zilele din urmă ale imperiului roman, când hoardele crude ale barbarilor duceau pretutindeni nimicirea, multe mănăstiri au fost adăpost pentru cei evlavioși și pentru cei în nevoie. Săracii erau ajutați, orfanii primiți, cei întristați erau mângâiați. Călugării și călugărițele arătau o iubire și o râvnă nestrămutată. De asemenea, cum vom vedea mai departe, dintre ei au ieșit misionari foarte

curajoși și neobosiți, care au dus creștinismul — mai mult sau mai puțin curat — neamurilor barbare. În mănăstiri se păstrau de asemenea cunoștințele care tindeau să oprească talazurile barbariei. Acolo a fost păstrată comoara sfântă a Scripturilor. Copii ale lor se făceau fără încetare, fapt care le-a asigurat transmiterea de la un secol la altul. Călugării se așezau deseori în ținuturi necultivate sau jefuite de năvălitori, le desțeleneau și chemau înapoi populația alungată de barbari. În mijlocul nenorocirilor ce s-au abătut asupra lumii, Dumnezeu Se folosea de acești oameni și de aceste femei smerite și pline de râvnă pentru a alina mizeria populației. Cei mai mulți dintre călugări și călugărițe nu aveau multe din cunoștințele pe care le avem noi, dar au înțeles ceva din dragostea creștină care constă în a-și da viața pentru alții (1 Ioan 3.16), cum a făcut Hristos când Și-a dat viața pentru noi.

Revenind la Vasile, el a fost scos din retragerea sa și chemat să fie episcop al Cezareii din Capadocia. Acolo, precum am spus, și-a consacrat viața în a da învățături turmei sale prin predică și prin numeroase scrieri și a fost astfel un apărător curajos al dumnezeirii veșnice a lui Hristos, contra împăratului Valens și a episcopilor arieni.

Vom mai aminti doar despre un singur episcop cu renume din biserica de Răsărit — Eusebiu, episcop din Cezareea Palestinei, prietenul împăratului Constantin și distins mai mult prin marea sa știință decât prin curățenia credinței sale. El înclina spre arianism și, în sinodul de la Niceea, luase, împreună cu alți episcopi, o poziție între arieni și între cei care mențineau adevărata credință potrivit Scripturii. Dar Eusebiu a rămas vestit prin istoria bisericii, lucrare care cerea din partea lui mare muncă, și care ne dă multe învățături de preț. Ea ține de la nașterea lui Isus Hristos până la anul 324. Mai târziu a fost continuată de alți autori.

CÂȚIVA OAMENI DE SEAMĂ ÎN BISERICA DIN APUS

Vom lăsa pentru o clipă biserica din Răsărit, mereu tulburată de rătăcirii, și ne vom duce în Apus, pentru a face cunoștință cu câțiva oameni care s-au deosebit prin credința și râvna lor în sarcina ce le era încredințată. Ca și cei din Răsărit, toți cunoșteau bine Scripturile și le iubeau ca fiind într-adevăr Cuvântul lui Dumnezeu.

Am văzut istoria lui Ambrozie din Milan, episcop credincios și curajos. Ceilalți despre care vom aminti sunt Ilarie de Poitiers, în Franța; Ieronim, născut în Dalmația; și Augustin, de origine din Africa de Nord. Despre acesta din urmă ne vom ocupa în mod deosebit, mai întâi pentru că el și-a istorisit întoarcerea la Dumnezeu într-o carte vestită pe care a numit-o „Mărturisiri”, apoi din cauza marelui influențe pe care Dumnezeu i-a dat-o în creștinătate și de râvna cu care, luptând împotriva învățăturilor greșite care distrugau Evanghelia, a statornicit adevăruri scripturistice de preț. Marele reformator Luther datorează mult scrierilor lui

Augustin.

ILARIE DE POITIERS

Ilarie, care ajunsese episcop de Poitiers în Galia, s-a născut în acest oraș din părinți nobili, care erau păgâni. Ca toți tinerii de rangul său, a studiat literele în școlile publice. Apoi s-a căsătorit și trăia continuându-și studiile și bucurându-se de plăcerile lumii. Dumnezeu îi pusese pe inimă dorința de a cunoaște adevărul și el căuta cu înțelepciunea lui firească mijlocul de a-l găsi. Vedea bine că fericirea nu se găsește în împlinirea poftelor și a plăcerilor trupesti. Dumnezeu i-a descoperit că așa ceva nu-i vrednic pentru un suflet nemuritor; el ajunsese totodată la convingerea că omul nu sfârșește prin moarte. În același timp, conștiința îl făcea să vadă că omul trebuie să trăiască pe pământ în curăție (Romani 2.14-15). „Trebuie”, zicea el, „să-ți păstrezi conștiința curată de orice pată.” Dumnezeu l-a călăuzit și mai departe. El a ajuns la convingerea, așa cum Pavel a spus Atenienilor, că „nu trebuie să credem că Dumnezeu este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite potrivit artei și imaginației omului” (Faptele Apostolilor 17.29). De asemenea, el nu vedea în corpurile cerești la care se închinau oamenii, decât niște lucruri create și nu pe Creatorul, și a fost călăuzit să recunoască existența unui Dumnezeu Atotputernic și veșnic, Creatorul tuturor lucrurilor, și care nu este nepăsător față de om. În adevăr, apostolul, în capitolul 1 din epistola către Romani spune că oamenii sunt fără cuvânt de apărare pentru faptul că n-au cunoscut pe Dumnezeu în lucrările Sale și s-au închinat la idoli, pentru că „puterea Lui veșnică și dumnezeirea Lui se văd lămurit... fiind înțelese de minte, prin lucrurile făcute de El” (Romani 1.20). Este un nebun cine zice în inima sa: „Nu există Dumnezeu!” (Psalmul 14.1).

Dar este oare de ajuns să recunoști doar existența unui Dumnezeu veșnic și Atotputernic? Ilarie nu găsea în această cunoaștere împlinirea nevoilor sufletului său. A ști că cineva există nu înseamnă că știi ce este el; și tocmai de aceasta avem nevoie în ceea ce privește cunoașterea lui Dumnezeu. Dar cum să știm ce este Dumnezeu? Nu putem ajunge la această cunoaștere decât dacă Dumnezeu Însuși ni Se descoperă.

Ceea ce Ilarie nu ar fi putut cunoaște prin înțelepciunea și judecata sa, Dumnezeu i-a descoperit, călăuzindu-l să citească Vechiul Testament. El a găsit această mărturisire pe care o dă Dumnezeu despre El Însuși: „Eu sunt Cel ce sunt” și a ajuns să cunoască nu numai că este un Dumnezeu creator, dar ceea ce este acest Dumnezeu.

Ajunge aceasta pentru suflet? Erau împlinite în felul acesta toate nevoile sufletului? Nu, pentru că acum vine întrebarea: Cum am să mă apropii de un Dumnezeu sfânt și drept, eu, un păcătos? Ilarie nu s-a mulțumit să citească Vechiul Testament, ci studia și Noul Testament, iar

Dumnezeu l-a dus astfel la cunoașterea Domnului Isus Hristos, prin care păcatele noastre sunt șterse, prin care putem să ne apropiem de Dumnezeu, pentru că El este Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni și S-a dat ca răscumpărare pentru toți (1 Timotei 2.5-6). Și în acel timp el a mai învățat că Hristos nu era o simplă creatură, cum îl socoteau arienii, ci era Fiul veșnic al lui Dumnezeu. El a înțeles ca și noi că Dumnezeu este Tatăl. Acesta este numele atât de duios sub care Îl cunosc creștinii. Singurul Său Fiu, Isus Hristos, ni L-a făcut cunoscut. Ilarie spune în scrisoarea în care vorbește cum a fost adus la Dumnezeu: „O, Dumnezeule Atotputernic! mărturisesc că ești veșnic ca Dumnezeu, dar tot veșnic și ca Tată. Eu nu pot să cred că Tu ai fost vreodată fără Înțelepciunea Ta, fără puterea Ta, fără Cuvântul Tău.” Vedem că acest lucru este potrivit cu Cuvântul, care ne spune că singurul Lui Fiu este în sânul Tatălui (Ioan 1.18).

Ilarie, găsind astfel răspuns la nevoile adânci ale sufletului său, a îmbrățișat din toată inima sa creștinismul și a fost botezat împreună cu soția și fiica sa. La câțiva ani după întoarcerea sa la Domnul a fost numit de adunarea creștinilor din acest oraș episcop de Poitiers.

Era pe timpul când împăratul Constanțiu sprijinea învățătura lui **Ariiu** și a partizanilor lui și prigonea pe cei care i se împotriveau. Teama de a nu plăcea împăratului nu a închis gura lui Ilarie. El lupta cu tărie pentru adevărul pe care îl găsisese în cărțile sfinte și care îi umplea inima, și se împotriveau rătăcirilor ce căutau să-l nimicească. În același timp s-a adresat împăratului, rugându-l să nu împiedice pe cei care nu puteau accepta învățătura lui Arius, de a sluji lui Dumnezeu potrivit convingerilor lor. Dar împăratul, departe de a-l asculta, l-a alungat în ținutul Frigiei, după ce curajosul episcop a fost anatemizat de un sinod arian. În exilul său, Ilarie a scris mai multe lucrări, printre care și un tratat asupra Sfintei Treimi. În același timp, el desfășura o mare activitate pentru a sprijini credința celor care îl înconjurau, și prin scrisorile sale încuraja pe episcopii din Apus să rămână alipiți de adevărata învățătură cu privire la Fiul lui Dumnezeu. Aceasta era singura țintă a gândurilor și lucrărilor lui: „Să fim chiar în exil”, zicea el, „numai adevărul să fie predicat.”

După patru ani de exil, la moartea lui Constanțiu, Ilarie a venit din nou la Poitiers, unde și-a reluat funcțiile de episcop, instruindu-și turma, încurajând-o și arătându-și iubirea în mijlocul credincioșilor săi. El a introdus în biserica sa obiceiul cântecului amestecat cu rugăciuni și, în acest scop, a compus cântări. Ilarie se revolta văzând că episcopii, fie ortodocși, fie arieni, căutau sprijin pentru cauza lor de la puterea lumească și le spunea: „Cât de mare este ticăloșia din acest timp, când se crede că oamenii pot să ia apărarea lui Dumnezeu și când se caută a apăra pe Isus Hristos prin uneltiri lumești! Pe ce putere se sprijineau apostolii pentru a vesti pe Isus Hristos și pentru a face să treacă neamurile de la închinarea la idoli la închinarea față de

adevăratul Dumnezeu? Căutau vreo aprobare din partea împăratului când cântau laude lui Dumnezeu într-o temniță? Oare prin edictele cârmuitorilor, Pavel, dat priveriște lumii, în lanțuri și prigoniri, alcătua adunările lui Hristos? Când apostolii trăiau din lucrul mâinilor lor, când se adunau pe ascuns în camere izolate, când străbăteau cetățile și târgușoarele tuturor neamurilor, cu toate împotririile din partea cârmuitorilor, nu se vedea atunci că puterea lui Dumnezeu se arăta în ciuda urii oamenilor și că vestirea Evangheliei se făcea cu atât mai mult cu cât i se puneau mai multe piedici? Acum însă, biserica amenință cu închisoarea și exilul; ea vrea ca să facă pe oameni să creadă de frică, când altădată credeau chiar când erau exilați sau aruncați în temniță."

Aceste cuvinte n-au fost însă ascultate. Din ce în ce mai mult, biserica s-a sprijinit pe brațele omului, ale stăpânilor și ale celor puternici ai veacului acestuia, pentru a persecuta și omori pe cei care nu voiau și nu puteau să se supună ei, ci voiau să rămână alipiți numai de Hristos.

Ilarie a murit în anul 367.

IERONIM (347-420)

ILARIE DE POITIERS

Ieronim s-a născut la Stridon, în ținutul Panoniei, nu departe de Aquileea.⁷ Părinții săi, care erau creștini, l-au trimis să facă studii la Roma. Ieronim s-a distins printre colegii săi. Râvna sa pentru a-și înmulți cunoștințele și a se perfecționa în arta de a vorbi bine era așa de mare, încât cumpăra toate cărțile care puteau să-i servească pentru acest scop și petrecea nopțile pentru a copia pe cele ce nu le putea procura. Dar aceasta nu-i dădea știința mântuirii, nici tăria pentru a se împotrivi ispitelor ce le înfățișa tinerilor un oraș mare cum era Roma. Astfel a fost târât în lucruri urâte, de care s-a căit amar mai târziu. Pentru a-l smulge din mijlocul acestor pericole, tatăl său l-a trimis în Galia, la Treves, unde locuia atunci împăratul. Probabil acolo Ieronim s-a întors la Dumnezeu pentru că și-a petrecut timpul copiind lucrări cu conținut religios. Venind la Roma, a fost botezat și astfel a făcut pe față mărturisire despre creștinism.

S-a dus apoi la Aquileea unde împreună cu câțiva prieteni a fost înflăcărat pentru viața de călugări, crezând, ca atâția alții din acel timp, că acesta era singurul mijloc de a scăpa de atracțiile lumii și de dezământul obiceiurilor de atunci. Apoi, dorind să cunoască pe învățații și călugării din Răsărit, s-a dus în Antiohia, ducând cu el cărțile, comoara sa prețioasă. Acolo a făcut cunoștință cu un bătrân credincios cu numele Malchus, care trăia singur într-un ținut depărtat și sălbatic și ducea o viață de sihastru. Acest om a fost luat cândva de o bandă de Arabi jefuitori, care l-au dus în depărtarea pustiei și l-au făcut păzitor al animalelor ei.

⁷ Oraș din Iliria, în partea de miazănoapte a Mării Adriatice. 72

⁷ O grupă de insule la miazănoapte-apus de Irlanda.

Deznădăjduit de aspra sclavie la care era supus, Malchus dorea moartea, pentru a pune capăt nenorocirilor sale, dar o femeie creștină, roabă ca și el, i-a vorbit despre Dumnezeu și l-a îndemnat să-și pună încrederea în El. Malchus a ascultat, s-a supus vocii lui Dumnezeu și a găsit pacea. Mai târziu au putut amândoi să scape; femeia a intrat într-o mănăstire, iar Malchus s-a retras în pustiu, unde l-a găsit Ieronim.

Starea de vorbă care au avut-o împreună a făcut să se nască în Ieronim o vie dorință de a ieși cu totul din lume. Lăsând deoparte cărțile și învățăturile sale, ca pe niște lucruri care nu-i aduceau eliberare, el a plecat cu doi prieteni în pustiu la Calcida, la marginea Siriei, unde se găseau mai multe mănăstiri de călugări. El a împărtășit la început cu înfocare viața aspră, obiceiurile lor și lucrul de mână pe care-l făceau, dar în curând a văzut că nici aceasta nu-i era de ajuns. N-a găsit pace și biruință asupra pornirilor rele. El a pierdut pe cei doi prieteni; o mâhnire adâncă l-a cuprins și a crezut că, pentru a ajunge la sfințenia după care umbla, trebuia să ducă o viață și mai aspră. S-a retras deci singur în partea cea mai depărtată și mai sălbatică a pustului. Dar acolo, deși își petrecea ziua vărsând lacrimi, n-a ajuns să aibă pace. Imboldurile și poftele firești s-au ridicat furtunos și au dat năvală în el. Să-l ascultăm cum își descrie starea: „Având groază de iad, m-am condamnat la această temniță, locuită de șerpi și tigri și în închipuire vedeam cheiurile și petrecerile Romei. Nemaștiind unde să găsesc ajutor, m-am aruncat la picioarele Domnului Isus și am vărsat lacrimi. Mi-am dat silința să stăpânesc această carne răzvrătită, postind săptămâni întregi. Îmi amintesc că în mai multe rânduri am petrecut zi și noapte plângând și lovindu-mi pieptul, până în clipa când Dumnezeu, care poruncește furtunii, a adus liniște în sufletul meu... Mâniat pe mine însumi, m-am afundat în pustiu, am căutat locul cel mai sălbatic și am îngenunchat să mă rog. Adesea după ce am vărsat multe lacrimi, după ce mi-am ținut multă vreme ochii ridicați spre cer, mă credeam transportat printre corurile de îngeri și cântam Domnului.”

Dar această stare n-a dăinuit mult. Bietul Ieronim, căutând pacea în simțămintele sale, n-o putea găsi; voind s-o aibă, înfrânând trupul, vedea că este tot mai slab și mai nenorocit. Pacea este numai în Domnul Isus; El a făcut pacea prin sângele crucii Lui; El este pacea noastră (Coloseni 1.20; Efeseni 2.14). Totodată, numai El este tăria noastră; prin El care ne-a iubit suntem mai mult decât biruitori (Romani 8.37). De bună seamă că Ieronim a învățat mai târziu acest adevăr așa de scump, că avem totul numai în Domnul Hristos. Vom vedea acest lucru din ceea ce spune el mai jos.

„De câte ori,” zicea el, „privesc Betleemul, intru în vorbă cu copilul Isus. Eu îi spun: „O, Isuse, Domnul meu, cum tremuri Tu, cât de tare este așternutul Tău, și toate acestea le suferi

pentru mine! Cum aş putea să le răsplătesc?" Şi mi se pare că-L aud răspunzându-mi: „Nu îţi cer decât un lucru: să-ţi uneşti vocea cu oastea cerească şi să cânti împreună cu ea: „Slavă lui Dumnezeu în locurile preaînalte!" Mă vei vedea într-o stare mai tristă în grădina măslinilor şi pe cruce." Eu iarăşi Îi spun: „O, Isuse, vreau să-Ţi dau ceva; Îţi dăruiesc toţi banii mei." El parcă îmi răspunde: „Cerul şi pământul sunt ale Mele; n-am nevoie de banii tăi. Dă-i săracilor; aceasta ar fi ca şi cum i-aş fi primit Eu." „Îi voi da din toată inima; dar, o, Isuse, aş vrea să-Ţi dau ceva Ţie, pe care să nu mi-l refuzi." „Iubitul Meu Ieronim, fiindcă vrei cu orice preţ să-Mi dai ceva, ei bine, dă-Mi păcatele tale, cugetul tău rău, vina ta." „Şi ce vrei Tu să faci cu ele?" „Le voi lua asupra Mea, voi purta păcatul tău şi te voi despovăra." Atunci, m-au năpădit multe lacrimi şi am strigat: „O, Isuse, Tu mi-ai atins inima. Credeam că Tu vei cere de la mine vreun lucru bun, şi iată că Tu iei ce am mai rău. Ia-mi deci tot ce este al meu, dă-mi ce este al Tău, şi astfel voi fi scăpat de păcatele mele şi voi fi sigur de viaţa veşnică."

Înţelegând că Isus a purtat păcatele sale şi fiind sigur de atunci de viaţa veşnică, Ieronim nu se mai temea de pedeapsă şi de iad; în felul acesta se bucura de pacea pe care o căutase zadarnic în afară de Isus. A înţeles totodată că numai în Isus se găseşte puterea pentru a înfrâna firea păcătoasă. După cum spune apostolul: „Dar cei care sunt ai lui Hristos Isus şi-au răstignit firea păcătoasă cu patimile şi cu poftetele ei" (Galateni 5.24). Nu spune că trebuie să-şi răstignească, ci că au răstignit carnea. Este un fapt împlinit. La cruce, omul nostru cel vechi a fost răstignit cu Hristos, „ca trupul păcatului să fie dezbrăcat de puterea lui, ca să nu mai fim robiţi păcatului" (Romani 6.6). Creştinul dezrobit astfel de păcat poate să-şi urmeze drumul în libertate, trăind în Duhul şi umblând în Duhul (Galateni 5.25).

Nu ştim până la ce punct a înţeles Ieronim acest din urmă adevăr; dar ştim că duhul i s-a înseninat. A părăsit locurile sălbatice unde rătăcea căutând pace pentru sufletul său; a lăsat la o parte posturile de lungă durată prin care credea că are să înfrâneze carnea şi s-a dedat studiului. Îndeosebi a început să înveţe evreieşte, pentru a putea citi scrierile Vechiului Testament în limba în care au fost scrise.

După ce s-a dus în Antiohia şi apoi la Constantinopol, Ieronim a venit la Roma pentru a lua parte la un sinod unde au fost combătute învăţăturile rătăcite ale lui Apolinar, învăături care loveau în persoana Mântuitorului. Ieronim s-a împotrivit cu înverşunare lui Apolinar şi a ţinut sus adevărul. Episcopul din Roma, Damas, văzând cât era de instruit în Sfintele Scripturi, energic şi plin de râvnă pentru bine, l-a luat ca secretar. Pe atunci existau mai multe traduceri în latineşte ale Noului Testament, însă pline de greşeli. Damas şi-a pus în gând să facă o nouă traducere, după cele mai bune texte greceşti şi s-o prezinte pentru a fi primită de toate

bisericile latine. El a însărcinat pe Ieronim cu acest lucru, și acesta l-a dus la îndeplinire, întâmpinând însă împotrivirea celor care îl învinovăteau că disprețuiește tradiția și autoritatea sfinților părinți și că falsifică Scripturile, când de fapt el restatortnicea adevăratul text.

Corupția era mare la Roma, ca și la Constantinopol, chiar printre clerici. Ca și Chrisostom în Constantinopol, Ieronim s-a ridicat cu strășnicie împotriva răului la Roma. În felul acesta și-a atras ura și a preoților și a păgânilor. Aceștia din urmă erau mâniați îndeosebi pentru că Ieronim predica necăsătoria și călugăria ca leac împotriva stricării moravurilor. În această privință el a înțeles greșit Scriptura care de fapt prezintă căsătoria ca o rânduială dumnezeiască. Era învinovățit de toți, având pe toată lumea împotriva lui, în afara câtorva prieteni credincioși. Damas, protectorul său, fiind mort, Ieronim a hotărât să părăsească această Romă, despre care, ca și reformatorii mai târziu, zicea că este „Babilonul cel mare, mama prostituatelor și urâciunilor pământului... Îmbrăcată cu purpură și stacojiu" (Apocalipsa 17.4,5). Și-a luat rămas bun de la mica turmă credincioasă alcătuită mai ales din niște femei evlavioase romane și a plecat în Siria, împreună cu fratele său și câțiva prieteni.

Printre femeile romane prietene ale lui Ieronim se afla una de familie nobilă și foarte bogată, numită Paula. Ea își consacrase timpul și bunurile în slujba săracilor. În dorința de a înțelege bine Sfânta Scriptură, căreia îi dădea mare atenție și pe care o citea cu sârguință în fiecare zi, ea a învățat grecește și evreiește. Și alte femei au urmat exemplul ei. Paula și Eustochia, una dintre fiicele sale, au urmat pe Ieronim cu scopul de a se statornici cu el la Betleem, acolo unde Se născuse Mântuitorul. Mai multe fete tinere au plecat împreună cu ele; dar înainte de a se opri în locul pe care și l-au ales, au străbătut Palestina împreună cu Ieronim, cu Biblia în mână, vizitând diferite ținuturi despre care se vorbește în Scriptură. Ieronim întreba în același timp pe toți oamenii învățați pe care îi întâlnea, pentru a înțelege mai bine istorisirile și cuprinsul sfintelor scrieri.

Ieronim și însoțitorii săi au fost adânc mișcați când au vizitat toate aceste ținuturi despre care vorbesc paginile Cărții sfinte. Acolo învățăturile sfinte s-au prezentat mai vii în mintea lor; și noi simțim ceva din aceste lucruri când citim expunerile călătorilor care au vizitat țara lui Israel. Ele ne ajută să ne înfățișăm scenele Scripturii și să înțelegem unele pasaje. Dar să ne aducem aminte că nu lucrul acesta ne va face să pătrundem înțelesul dumnezeiesc al Cuvântului lui Dumnezeu și aplicarea sa la nevoile sufletului nostru; aceasta nu duce la mântuire, nici nu descoperă pe Dumnezeu și cerul. Mulți călători, duși de curiozitate, au vizitat ceea ce se numește Pământul Sfânt, locurile sfinte, fără să fi tras vreun folos pentru sufletele lor. Pe de altă parte să ne amintim și de faptul că adevăratele noastre locuri sfinte sunt în cer, nu pe pământ. Și aceste locuri sfinte ale Palestinei sunt umbrite și de superstițiile cele mai

grozave și neînțelegerile, adesea sângeroase, ale diferitelor religii zise creștine, ale oamenilor care se duc din toate părțile în pelerinaj, mai cu seamă la Paște, lucru pe care îl socotesc ca ceva foarte însemnat pentru mântuire. Chiar din timpul lui Ieronim s-au ivit mai multe superstiții; și diferite ținuturi, despre care se bănuia că au fost martore la unele scene din viața Domnului sau numai din viața apostolilor și a profeților, au ajuns obiecte ale unei închinări idolești. Însoțitorii lui Ieronim și poate că și el, deși destul de instruiți în cunoașterea Scripturii, n-au scăpat de acest curent de gândiri rătăcite.

Ieronim cu Paula și însoțitorii săi au vizitat și Egiptul; el, cu scopul de a mai aduna material pentru studiile și lucrările sale cu privire la Sfintele Scripturi; ceilalți, pentru a vedea mănăstirile din pustiu și pentru a vedea și a asculta pe cei pe care, în neștiința lor, îi priveau ca sfinți, ca eroi ai vieții singuratice și mănăstirești, dar pe care noi îi socotim, în cea mai mare parte, niște oameni ce își urmau propria lor închipuire și rătăcirile minții lor. S-au întors apoi la Betleem. Paula a cumpărat pământ, pe care a pus să se zidească mănăstiri: una pentru bărbați și alte trei pentru femei. Ea a adăugat și un han gratuit pentru călători: „Dacă Maria și Iosif ar veni iarăși la Betleem,” zicea ea, „ei vor găsi în sfârșit loc de găzduit.” Ieronim și-a ales ca locuință o peșteră vecină cu locul unde se bănuia că a fost născut Domnul Isus. Acesta era biroul său de lucru și celula unde își petrecea timpul în cugetare adâncă și în rugăciune. Viața lui era foarte simplă; hrana, pe care o lua abia după asfințitul soarelui, se compunea din pâine neagră și ierburi; veșmintele îi erau de stofă groasă.

Pe lângă marile lucrări cu care se ocupa și cărora le consacra nu numai ziua, ci și multe ore din noapte, el a deschis o școală pentru copiii și tinerii din Betleem. Cât privește Paula și însoțitoarele sale, se ocupau cu citirea și adâncirea Sfintelor Scripturi, cu rugăciunea, aveau grijă să dea călătorilor ce le trebuia, îngrijeau de săraci și de bolnavi. În fiecare zi, pe lângă părți întregi din Cartea Sfântă pe care le spuneau pe dinafară, fiecare trebuia să învețe un verset. În felul acesta, Cuvântul lui Dumnezeu era prețuit în aceste locuri retrase. Fără îndoială că unii călugări erau siliți să lucreze ceva și cu mâinile.

Ieronim a petrecut 34 ani în singurătate și rugăciune în Betleem. Cu toată viața sa retrasă, el se ocupa mult de ceea ce se petrecea în biserică; arăta un interes deosebit și chiar lua parte activă, luptând pentru apărarea învățăturilor sănătoase și răspunzând totodată atacurilor vrăjmașilor săi, ce se reînnoiau fără încetare. Din nefericire, el arăta prea adesea în scrierile sale o violență și o trăsătură nefirească, neplăcută, uitând că blândețea trebuie să fie totdeauna trăsătura de seamă a slujitorului lui Dumnezeu, chiar dacă e chemat să înfrunte pe potrivnici (2 Timotei 2.24-25). În mijlocul tuturor acestor controverse așa de triste, Dumnezeu i-a dat să

îndeplinească o sarcină din cele mai folositoare. Am văzut că el făcuse la Roma o traducere latină a Noului Testament. Și-a completat lucrarea la Betleem, traducând din evreiește Vechiul Testament. Pentru el a fost o muncă grea și nu fără pericol. Iudeii mergeau până acolo că voiau să omoare cu pietre pe cei care se duceau la un creștin, așa că nici unul nu mai îndrăznea să vină la Ieronim decât noaptea. Pe de altă parte, și el, din cauza legăturilor sale cu rabinii, era acuzat de către creștinii prea înfocați și de dușmanii săi că vrea să se lepede de religia creștină și să se facă Iudeu, sau ziceau că se folosește de texte falsificate de Iudei. Asemenea lucruri s-au văzut și în zilele Reformei, pentru că vrăjmașii lui Dumnezeu și ai Cuvântului Său se folosesc totdeauna de aceleași arme. Ieronim și-a urmat însă cu râvnă lucrul și Dumnezeu l-a ajutat să-l termine. Traducerea Bibliei, făcută de el, care se numește Vulgata, a fost de un mare folos în bisericile în care se folosea limba latină și în creștinătatea din Apus până în secolul al 16-lea.

Și azi încă se folosesc de ea în biserica romană. Ieronim, deci, a făcut un mare serviciu bisericii din timpul său, cum au făcut mai târziu reformatorii, ca Luther și alții, care au tradus scrierile sfinte în diferite limbi. Dumnezeu care a dat și a păstrat Cuvântul Său de preț, a voit ca el să fie la îndemâna tuturor și a avut această grijă în toate timpurile. Ieronim a fost ajutat în lucrarea lui de Paula și Eustochia, care îi slujeau de copisti și cu care citea cu grijă cele ce scrisese. Pe de altă parte, în fiecare zi citea împreună cu ele Scripturile, pe care le și explica.

Ieronim a trăit până la adânci bătrânețe. Cu 18 ani înainte de moarte, a avut durerea să piardă pe credincioasa sa prietenă Paula. Sfârșitul acesteia a fost destul de izbitor. El ne arată că, deși Paula nu a fost scutită de unele greșeli care s-au strecurat în biserică, ea găsise pace cu Dumnezeu, n-avea nici o teamă de a merge la El, ci dimpotrivă, se bucura de această pace. Când a înțeles că i se apropie sfârșitul, ca un călător care se apropie de port și e bucuros că ajunge acolo, ea a început să spună pe dinafară câteva versete din Psalmi. „Doamne, eu iubesc locașul casei Tale și locul în care este slava Ta... Cât de plăcute sunt locașurile Tale, Doamne al oștirilor! Sufletul meu suspină și se topește de dor după curțile Domnului; inima și carnea mea strigă către Dumnezeul cel viu... Căci mai mult face o zi în curțile Tale decât o mie în altă parte. Eu vreau mai bine să stau în pragul casei Dumnezeului meu, decât să locuiesc în corturile răutății" (Psalmul 26.8; 84.1,2,10). Întrucât ea nu răspundea unor întrebări ce i se puneau, Ieronim, apropiindu-se, o întrebă dacă suferă de ceva. Ea îi răspunse: „Nu, nu sufăr de nimic; întrezăresc, ba chiar simt, o pace adâncă." Apoi, simțând tot mai mult slăbiciunea, murmură cu o voce întretăiată versetele care îi plăceau mai mult, și ultimele cuvinte rostite de ea, ne spune Ieronim, au fost încă o laudă pentru Domnul.

Ultimii ani ai lui Ieronim au fost întristati din cauza diferitelor întâmplări. Au avut loc lupte dureroase cu unul dintre prietenii lui din tinerețe, Rufin, care era gelos pe el și, sprijinit de episcopul de Ierusalim, îl acuza de erezie. Apoi a avut o discuție dureroasă și cu Augustin. În urmă, ereticul Pelagius, despre care vom vorbi mai departe, a venit în Palestina și a instigat acolo niște răscoale. Ieronim a combătut rătăcirile sale, sprijinindu-se pe Scriptură. Dar partizanii lui Pelagius au mers până acolo încât au instigat pe călugării și țărani neștiutori împotriva lui Ieronim și a prietenilor săi și într-o noapte, mănăstirile au fost atacate, jefuite și li s-au dat foc. A curs și sânge, iar Ieronim a fost silit să se refugieze. Curând după aceea a venit însă înapoi.

Totodată a avut de suferit altă durere. Falnica Romă căzuse sub loviturile lui Alaric, regele Goților. Timp de trei zile a fost pradă jafului, omorului și incendiului, încât s-au distrus un mare număr din monumentele sale. Mulți creștini și femei nobile creștine, prieteni ai lui Ieronim, și-au văzut casele pustiite, averile luate, și au fost batjocoriți de soldații barbari ai învingătorului. O mulțime de refugiați din Roma și Italia au venit să caute adăpost în Siria. Mulți au adus aceste vești triste în chiliile din Ierusalim și Betleem, unde au avut parte de o primire plină de simpatie.

O ultimă lovitură pentru bătrân a fost moartea Eustachiei, fiica Paulei. Nu ni se spune nimic cu privire la ultimele ei clipe, decât că sfârșitul i-a fost ca apropierea unui somn liniștit. Este ceea ce spune Cuvântul lui Dumnezeu cu privire la cei credincioși: „Ei adorm în Isus” (1 Tesaloniceni 4.13-16). După doi ani, în 420, a murit și Ieronim și a fost înmormântat de tânăra Paula, nepoata vechii sale prietene. El a suferit mult și a lucrat mult în timpul vieții sale îndelungate. Pe lângă traducerea Bibliei, a mai scris lămuriri cu privire la Cartea Sfântă și diferite lucrări destinate să ușureze înțelegerea ei. De asemenea a avut o bogată corespondență care ne face să-i cunoaștem viața și societatea creștină din timpul său. Ne pare rău însă că a încuviințat unele rătăciri care s-au strecurat în biserică, de exemplu cinstea dată martirilor și venerarea moaștelor; dar nu trebuie să uităm că, sprijinit pe Scriptură, a aflat și a menținut învățătura sănătoasă cu privire la Persoana Domnului Hristos și la harul curat care mântuiește.

AUGUSTIN (354-430)

Augustin, născut în 354 și mort în 430, a trăit în aceeași vreme cu Chrisostom și Ieronim. Ca și ei, a fost un slujitor credincios al lui Dumnezeu în acest timp atât de tulburat de răscoale politice și certuri religioase. El n-a trăit ca Chrisostom, aproape de curtea vreunui împărat, nici ca Ieronim, într-o retragere singuratică. După întoarcerea sa la Dumnezeu, a dus o viață activă,

a unui episcop ocupat cu grija turmei sale și luptând cu hotărâre pentru a menține învățăturile sănătoase, și îndeosebi aceea atât de însemnată și de prețioasă a harului lui Dumnezeu, care mântuiește pe păcătos. El învățase să cunoască pentru el personal nevoia și puterea acestui har „care aduce mântuirea” și care „s-a arătat tuturor oamenilor” (Tit 2.11). Într-o carte vestită, numită „Confesiunile mele”, el istorisește cum, după multe rătăcirii, a fost adus la cunoașterea lui Dumnezeu și a Domnului Isus și în felul acesta în stare de a avea mântuirea, viața și pacea. Din această carte vom scoate câteva amănunte asupra copilăriei sale, a tinereții și a întoarcerii lui la Dumnezeu.

Augustin a văzut lumina zilei în arzătoarea Africă, la Tagasta, în Numidia, nu departe de Cartagina. Era deci în partea de apus a marelui imperiu roman. În aceste ținuturi se folosea mai ales limba latină.

Am vorbit mai înainte despre Ciprian, episcopul Cartaginei, și despre creștinii care au suferit persecuții grozave în orașul acesta, cu vreo sută de ani înainte de timpul când s-a născut Augustin; acum însă păgânismul își pierduse puterea. Creștinismul stăpânea peste tot.

Patricius, tatăl lui Augustin, era păgân, însă mai târziu a îmbrățișat religia creștină. Monica, mama lui, era o femeie evlavioasă, cinstind mărturia ei printr-o viață sfântă, iubitoare și despărțită de lucrurile lumești. Augustin ne arată în scris felul ei de a fi, într-un tablou foarte mișcător. El ne-o arată răbdătoare, blândă, fugind de defăimări, aducând pacea și fiind supusă bărbatului ei, care era iute la mânie și de la care suferea fără a se plânge, atâtea lucruri triste. În felul acesta, ea împlinea ceea ce apostolul Petru spune femeilor: „Soțiilor, fiți supuse soților voștri, pentru ca, dacă unii nu ascultă Cuvântul, să fie câștigați fără cuvânt, prin purtarea soțiilor lor, când vă vor vedea felul vostru de trai: curat și în temere” (1 Petru 3.1-2) și ea a avut bucuria de a vedea pe soțul său adus la Dumnezeu. Monica, ne mai spune Augustin, se făcuse slujitoarea slujitorilor lui Dumnezeu și răspundea descrierii pe care o face Pavel despre o femeie sfântă: soția unui singur bărbat, având mărturie de fapte bune, de a fi crescut copii, de a fi primit străini ca oaspeți, de a fi spălat picioarele sfinților, de a fi venit în ajutor celor necăjiți, de a fi dat ajutor la orice faptă bună (1 Timotei 5.9-10). De bună seamă că o asemenea mamă avea pe inimă mântuirea fiului său. Se ruga necurmat pentru el și, de când era copil, asemenea mamei lui Timotei, l-a crescut în sfintele adevăruri ale creștinismului. „Din copilărie”, spunea Augustin adresându-se lui Dumnezeu, „am auzit vorbindu-se despre viața veșnică, a cărei promisiune și dovadă ne-au fost date prin umilirea Fiului Tău, Domnul nostru, care a binevoit să Se coboare până la noi pentru a ne mântui.”

Îmbolnăvindu-se greu când era copil, a cerut să fie botezat. Am văzut că în biserică se

strecurase această idee falsă că botezul cu apă aduce reînnoirea sufletului. Din cauza aceasta, păcatele făcute după botez erau socotite așa de mari că ar pune în primejdie mântuirea. De aceea, adesea botezul era amânat până în clipa morții, în credința că ștergea toate păcatele. Însănătoșindu-se deodată, Augustin a amânat botezul său pentru altă dată, cu toată dorința vie ce și-o arătase mai înainte. Mai târziu, amintindu-și de această ocazie, s-a adresat lui Dumnezeu, zicând: „Așadar, eu credeam de atunci în Tine, ca și mama mea și ca toți ceilalți din familie, afară de tatăl meu. Cu toate acestea, puterea Ta nu avea asupra mea mai multă trecere decât aceea a mamei, care îmi insuflase pentru Hristosul Tău această credință, pe care tatăl meu încă nu o îmbrățișase. Ea și-a dat toată osteneala, Dumnezeule, ca Tu să fii Tatăl meu, mai presus de acela căruia îi datoram lumina zilei.” Augustin nu uită niciodată aceste învățăminte de la început ale mamei sale, ale cărei silințe pentru a-l aduce la Dumnezeu și ale cărei rugăciuni n-au rămas fără urmare. Monica este un exemplu și o încurajare pentru mame, ca de timpuriu să dea învățătură sănătoasă copiilor lor și să nu înceteze de a se ruga pentru ei.

În cartea sa, Augustin își mărturisește păcatele în care căzuse și rătăcirile în care se lăsase prins, recunoaște și judecă totodată ce fusese în copilărie. El nu se scuza, ci dimpotrivă, arată adevăratul izvor al răului în stricăciunea de la naștere a inimii, care se arată din vârsta cea mai fragedă.

Când s-a mai mărit, Augustin a trebuit, ca și ceilalți copii să meargă la școală. Dar nu-i plăcea să învețe, deși era inteligent și avea și memorie bună; el nu vedea foloasele învățaturii și îi plăcea mai mult jocul. Să ascultăm ce ne spune el în această privință: „Eu păcătuiam când nu ascultam de părinții și învățătorii mei, și oricare ar fi fost ținta lor în toate acestea, totuși stătea în puterea mea să folosesc cum trebuie aceste învățături. Dacă mă răzvrăteam, nu făceam asta dintr-o pornire împotriva lucrurilor mai bune, ci pentru faptul că mă stăpânea patima jocului. În această vârstă fragedă a vieții mele”, mai spune tot el, „aveam foarte mare neplăcere pentru învățătură; în această privință, nu obțineau nimic de la mine decât silindu-mă și duhul meu se răzvrătea împotriva acestor constrângeri.” Adesea era pedepsit și, în privința aceasta, povestește: „Din acel timp, am avut fericirea să întâlnesc pe unii dintre cei care cheamă Numele Tău, Dumnezeule! Am învățat de la ei, după gândurile ce le puteam avea la vârsta aceea, că Tu ești mare și că, deși nevăzut simțurilor noastre, Tu poți să ne ascuți și să ne vii în ajutor. Am început, deci, așa copil cum eram, să mă îndrept spre Tine, ca sprijinul și scăparea mea. Deși mic încă, eu Te rugam cu căldură ca să nu mai fiu pedepsit la școală.”

Revenind la neplăcerea pentru învățătură și dragostea lui pentru joc, Augustin spune: „De unde puteau lua naștere aceste înclinări rele, dacă nu din păcatul care era în mine?” Augustin

ne mai vorbește de alte fapte din copilăria sa: „Poveștile, basmele aveau asupra mea o influență fermecătoare. Eram dornic să le ascult și, din urechile mele încântate, trecând până la ochi, farmecul acestor istorisiri aprindeau în mine o dorință arzătoare de a vedea reprezentațiile de la teatru.” Și când a terminat clasele primare, a început să studieze scrierile poezilor latini. Se înflăcăra pentru aceste istorisiri, alcătuite meșteșugit de închipuirea omenească și în care simțămintele necurate ale inimii sunt prezentate împodobite în culori strălucitoare. „Uitam”, zice el, „de rățăcirile mele proprii, rămânând înduioșat de fapte închipuite. Priveam cu nepăsare moartea, căreia îi dădeam sufletul meu, pe care îl umpleam cu aceste închipuiri zadarnice, îndepărtându-mă astfel de Tine, Dumnezeuul meu, de Tine, viața adevărată! N-aveam nici o dragoste pentru Tine, lumină a duhului meu, hrană minunată a sufletului meu, sprijinul inimii mele!” El povestește mai departe cum în timpul copilăriei a căzut în alte păcate. Asta nu înseamnă că el a fost mai rău decât alți copii, mai păcătos decât alți copii și tineri. Dar el își judecă viața de copil și tânăr în lumina lui Dumnezeu și își dă seama de adevărul acestor cuvinte ale Scripturii: „gândirea inimii omului este rea din tinerețea lui” (Genesa 8.21). „La o vârstă așa de fragedă”, spunea el, „mă aflam pe marginea acestei prăpăstii de ticăloșie... Putea să fie cineva mai stricat ca mine? Prea adesea nemulțumeam pe acei care știam că au autoritate asupra mea. Patima jocului, plăcerea după spectacole, mă împingeau să înșel pe părinții și profesorii mei prin o mulțime de minciuni. Se întâmpla să fur multe lucruri din casă pentru a-mi mulțumi lăcomia sau pentru a atrage pe copii să vină să se joace cu mine. „Iată deci nevinovăția copiilor!”, va spune cineva. Nu, aceasta nu-i nevinovăție. Precum sunt oamenii în afacerile și plăcerile lor, în legăturile dintre ei, tot așa sunt și copiii. Același izvor de stricăciune este și în unii și în alții. Anii schimbă doar urmările.”

Mărturisindu-și păcatele și stricăciunea inimii, Augustin recunoștea totodată darurile pe care le-a primit de la Dumnezeu. „Aveam existența, viața, priceperea; cu ajutorul unui simțământ lăuntric, aveam grijă să-mi apăr întreaga ființă cu toate simțurile ei; căutam să nu fiu înșelat; aveam multă inteligență; voiam să arăt prietenie; mă temeam de durere și de dispreț. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate aceste bunuri, pe care El a găsit cu cale să le reverse asupra mea din primii ani ai vieții mele. Dacă în mine era atunci păcat și neorânduială, cauza era că eu căutam plăcerea, mărirea, adevărul, nu în Dumnezeu, ci în mine însumi și în celelalte fapte, dar nu găseam decât durere și încurcătură.”

Augustin ajunsese la vârsta când a trebuit să părăsească studiul literelor și al primelor noțiuni în arta de a vorbi, pentru studii mai înaintate în vederea baroului pentru care l-au hărăzit părinții săi. Tatăl său l-a chemat din Madaura ca să-l trimită la Cartagina. Dar Patricius

nu era bogat și a trebuit mai întâi să adune bani ca Augustin să poată locui în acel oraș. „I se aduceau mari laude tatălui meu,” spunea Augustin „pentru eforturile pe care le făcea, mai presus de mijloacele lui, ca eu să pot merge mai departe pentru a-mi continua studiile. O, Dumnezeul meu, ca să pot înainta în teamă și dragoste față de Tine! Toată grija lui era pentru cultura minții mele, în timp ce inima rămânea ca un pământ sterp pentru Tine, O Dumnezeul meu, pentru care această inimă ar fi trebuit să aducă roade.” Augustin a rămas deci câțva timp în casa părintească. Dar aici, lăsat în voia gândirii lui într-o libertate absolută, s-a asociat cu prieteni ușuratici care făceau fel de fel de rele și a căzut în păcate rușinoase, pe care le plânge. „Mă purtam rău, nu numai din plăcerea de a-l face, ci pentru că eram aplaudat. Aveam mândria ca să nu fiu socotit mai prejos de alții în a face rău.”

Evlavioasa mamă a lui Augustin îl înștiința de bună seamă, dar el nu voia să asculte. „Dumnezeul meu”, spunea el, „voi îndrăzni eu să spun că Tu păstrai tăcerea, când eu mă îndepărtam de Tine tot mai mult? Nu-mi vorbeai Tu? Aceste cuvinte pe care mama mea, slujitoarea Ta credincioasă, mi le tot spunea atunci, nu erau oare propriile Tale cuvinte? Și totuși ele n-au pătruns până în adâncul inimii mele pentru a-mi schimba voința, înștiințările Tale mântuitoare le ascultam doar ca pe niște cuvinte ale unei femei pe care mă rușinam s-o urmez. Cu toate acestea, erai Tu, Doamne, care îmi vorbeai prin gura ei și, disprețuind spusele ei, pe Tine Te disprețuiam.”

Augustin istorisește cum, în timpul acela a făptuit în tovărășia altor copii, unul dintre acele furturi, care la țară se fac câteodată fără mare muștrare, dar care sunt o călcare atât a legii lui Dumnezeu, cât și a legilor omenești. Iată cum povestește faptul pe care îl judecă: „Legea Ta, Doamne, condamnă furtul; el a fost condamnat totodată de o altă lege, săpată în inima omului, și pe care toată stricăciunea sa nu poate să i-o șteargă. Chiar un hoț de meserie nu va îngădui ca cineva să-l fure. Va pedepsi cu strășnicie pe cel care a fost împins la furt fie chiar de cea mai mare lipsă. Cu toate acestea, eu mi-am putut făuri un plan de a făptui un furt, și am făcut aceasta fără a fi fost împins de vreo trebuință, ci dintr-un fel de plăcere de a nu lua în seamă ceea ce este cinstit și din stricăciunea unei inimi plină de nelegiuire.”

„Era,” continuă el, „aproape de via noastră, un păr încărcat cu pere, nici prea frumoase, nici prea bune de mâncat. Totuși, în tovărășia altor copii răi, am făcut planul să mergem ca să scuturăm pomul și să luăm perele. Am făcut aceasta într-o noapte și ne-am înapoiat încărcăți de roade, nu pentru a ne ospăta cu ele, pentru că doar le gustam și aruncam restul, mulțumiți că am făcut ceea ce n-ar fi trebuit să facem. Ce folos am tras eu din acest furt? Nici unul. Dacă aş fi fost singur, n-aş fi făcut asta. Simţeam plăcerea să-l fac împreună cu alţii. Ce ne împingea la

aceasta? Căutam să ne batem joc și simțeam plăcerea să ne gândim că cei pe care îi înșelam în felul acesta vor fi cuprinși de o mare ciudă. Singur nu aș fi făptuit acest furt, nici măcar nu aș fi încercat. O, legături nenorocite între copii, izvor de amăgire pentru sufletele lor, pofta de a aduce vătămare altora, care ia naștere chiar din amețirea jocurilor lor dezordonate! Fără a fi vorba de vreun folos, fără nici un motiv, ajunge ca să zică unul către ceilalți: „Să mergem și să facem cutare lucru”, pentru ca toți să plece. Nici unuia nu-i este greu, în astfel de împrejurări, să-și piardă orice rușine.”

Aducându-și aminte de păcatele sale, chiar de cele din copilărie, Augustin s-a îndreptat spre Dumnezeu, zicând: „O, Dumnezeul meu, m-am îndepărtat mult de Tine în tinerețea mea; am rătăcit pe căi pierdute, fără călăuză și fără sprijin.” Apoi: „Recunosc, Dumnezeul meu, că Tu mi-ai iertat toate păcatele pe care le-am făcut; și de orice păcat pe care nu l-am făcut, m-a păzit harul Tău, pentru că aș fi fost în stare de orice. Ar trebui, Dumnezeul meu, să-mi aduc aminte de toate aceste neorânduiri, de bună seamă fără ca sufletul meu să se mai teamă de aici înainte în privința mântuirii. Laud deci necurmat Numele Tău mare, pentru faptul că mi-ai iertat atâtea fapte nelegiuite.” Și noi putem gusta fericirea despre care vorbește Augustin mai departe: „Numai spre Tine îmi îndrept privirile acum, o, luminează a dreptății și a sfințeniei. Frumusețea Ta este singura desfătare a inimilor curate. Tu le umpli, fără ca să le sature vreodată. Numai în Tine, Dumnezeule, este adevărata odihnă și viață, pe care nimic nu le-ar putea tulbura.”

Augustin a mers apoi la Cartagina pentru a-și continua studiile. Dar în acest oraș mare a întâmpinat ispite în fața cărora n-a știut cum să se împotrivescă. El credea că dacă va împlini poftele și dorințele inimii sale va găsi fericirea. Aceasta era o deșertăciune. „Inima mea”, spunea el, „mistuită după o foame lăuntrică (aceea a fericirii), căuta o hrană, dar nu Te căuta pe Tine, Doamne, singura hrană a inimilor; ea nu simțea nevoia după această hrană, ce nu se poate strica.”

În același timp, Augustin se ocupa serios cu studiile sale. Dar ce căuta el în ele? Să se umple de mândrie și înfumurare. Avea ambiția de a se distinge în exercitarea profesiei sale și, fiind înzestrat cu mari talente, ținea, ne spune el, primul rang în școlile de retorică, lucru care îl umplea de mândrie.

Dumnezeu totuși veghea asupra lui Augustin și, lăsându-l să facă încercarea cu privire la ceea ce era în inima lui, l-a călăuzit puțin câte puțin spre adevăr și mântuire. Dumnezeu întrebuițează tot felul de mijloace pentru a duce la îndeplinire lucrarea Sa în suflete. El a făcut să cadă în mâinile lui Augustin o carte oarecare a lui Cicero, un mare orator roman, care a trăit în primul secol înainte de era creștină. Această carte era un îndemn la studiul filozofic.

Filozofii aveau pretenția că iubesc înțelepciunea și că o caută. „Această carte,” spunea Augustin, „a început să-mi schimbe inima. Speranțele zadarnice ale veacului mă făceau să am numai dispreț; m-am simțit îmbrățișat cu o dragoste de necrezut pentru frumusețea nemuritoare a înțelepciunii și am făcut, o Dumnezeule, o mișcare pentru a mă ridica și a mă întoarce la Tine.”

Dar știm că nu este decât o singură înțelepciune adevărată — înțelepciunea după voia lui Dumnezeu — și că este Cineva care este înțelepciunea veșnică, înțelepciunea lui Dumnezeu, adică Domnul Isus. De aceea, lumea și filozofii, ca Cicero, care voiau prin priceperea și judecata lor să găsească înțelepciunea, nu au găsit-o, și nici Augustin nu putea să o găsească în felul acesta. Dar fără să-și dea el seama, Dumnezeu îl trezea în felul acesta și îl făcea să întrevadă ceva care prețuia cu mult mai mult decât plăcerile și onorurile lumii. „Cât de mult, în acea clipă, o Dumnezeule meu,” spune el, „cât de mult ardea sufletul în mine să părăsesc lucrurile pământului pentru a zbura la Tine! Dar nu observam decât în mod încurcat ceea ce Tu lucrezi în mine. Numai la Tine este înțelepciune, și ceea ce oamenii numesc filozofie, adesea este un mijloc de înșelare. De aceea, Duhul Tău Sfânt mi-a dat această înștiințare mântuitoare: „Luați seama ca nimeni să nu vă fure cu filozofia și cu o amăgire deșartă, după tradiția oamenilor, după învățăturile începătoare ale lumii și nu după Hristos” (Coloseni 2.8). Augustin simțea că lipsește ceva acestei științe care pretindea că îl duce la înțelepciune. Amintirea învățăturilor evlavioase, primite în copilărie din gura mamei sale, nu i s-a șters din minte. Cartea lui Cicero ar fi putut de bună seamă să trezească în el o dorință arzătoare de a cunoaște și a avea înțelepciunea, dar nu împlinea această dorință. „Focul pe care îl aprindea în mine această carte era răcit de faptul că nici una dintre paginile ei nu pomenea despre Numele Domnului Isus Hristos, pentru că prin îndurarea Ta, o Dumnezeule, acel nume al Fiului Tău, Mântuitorul meu, intrase în inima mea din anii cei mai fragezi. Îl supsesem, ca să zic așa, împreună cu laptele; era săpat în mine cu litere ce nu se puteau șterge; de asemenea, oricât de frumos ar fi un discurs, oricâte adevăruri s-ar putea găsi în el, dacă nu se găsea în el acel nume sfânt, nu eram mulțumit.” Așa că învățăturile evlavioasei sale mame nu s-au pierdut. Cât de mult ar trebui să încurajeze acest lucru pe părinți, de a-și crește copiii în învățătura Domnului și în cunoașterea Sfintei Scripturi!

În felul acesta, Augustin a fost condus să citească Sfânta Scriptură. Dar întrucât nu o nevoie spirituală, ci intelectuală îl îndemna s-o citească, nu i-a plăcut; îl găsea tainic, iar prin simplitatea stilului său era așa de deosebit de elocvența zadarnică a oamenilor. În adevăr „omul natural nu primește lucrurile Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt o nebunie” (1 Corinteni 2.14). Augustin mărturisește că așa era starea lui. El spune: „mi se dă o carte, simplă

la înfățișare, dar care se înalță apoi la cea mai mare măreție. Nu eram în stare nici să-i cercetez adâncimea, nici să-mi încovoi duhul la această simplitate și ochii îmi erau prea slabi pentru a pătrunde ceea ce era ascuns acolo. Acestea sunt totuși lucrurile ascunse, pe care acest dumnezeiesc Cuvânt le descoperă celor smeriți și pruncilor; dar eu nu voiam să fiu nici smerit, nici prunc; umblam numai după o mândrie deșartă."

Ce se întâmpla cu bietul Augustin care dorea înțelepciunea și care disprețuia singurul și adevăratul izvor? Dumnezeu a îngăduit, pentru a-i înlătura mândria, ca el să se lase atras de secta manicheilor. Manes, întemeietorul ei, spunea că el este Duhul Sfânt, promis de Mântuitorul. El învăța că sunt două principii veșnice în luptă unul cu altul unul, lumina, este principiul cel bun; celălalt este întunericul, principiul cel rău. Pentru manichei, Isus n-a fost om decât în închipuire și n-a fost răstignit decât tot în închipuire. Ei erau împărțiți în două clase, dintre care cea mai de sus era a celor perfecți. Ei opreau căsătoria și mâncarea cărnii. A doua clasă era cea a ascultătorilor. Ei credeau în trecerea sufletelor dintr-un trup în altul. Sufletele ascultătorilor treceau în trupul celor perfecți; cele ale celorlalți oameni, în animale sau în plante. Mai învățau multe alte rătăcirii, și e de mirare că un om înțelept ca Augustin s-a lăsat prins de asemenea nebunii. Dar acești oameni, ca toți rătăciții, erau îndemânatici în a strecura puțin câte puțin rătăcirile lor, pe care le amestecau cu învățături creștine. Aceasta a făcut pe Augustin să fie atras spre ei. „Pentru a cuceri sufletele," spunea el, „ei se slujesc de numele lui Dumnezeu, al Domnului Isus Hristos și al Duhului Sfânt, Mângâietorul sufletului. Aveau neîncetat pe buze acest nume; pentru ei însă erau doar niște cuvinte goale, inima le era goală de orice adevăr, deși nu încetau să repete acest cuvânt: adevăr, adevăr!"

Augustin nu cunoștea ce este păcatul, crezându-l ceva nedespărțit de trupul nostru. „Eram convins," spunea el, „că nu păcătuim noi, ci nu știu ce natură străină din noi. Mândria mea își găsea plăcere la gândul că în mine nu era nimic vinovat, iar când înfăptuiam ceva rău, în loc să recunosc că eu am păcătuțit împotriva Ta, Dumnezeule, pentru a-Ți cere iertare, eram mulțumit că pot să mă dezvinovățesc pentru răul făcut, arătând că nu eu sunt vinovatul. În felul acesta, eram un păcătos cu atât mai vinovat, cu cât mă credeam fără păcat." Cu astfel de gânduri, nu-i de mirare că Augustin a continuat să ducă o viață de păcat și în totul lumească, neîntrebuințând talentele și inteligența sa scilicet decât pentru a ocupa o poziție înaltă în mijlocul oamenilor. Mama lui era întristată când îl vedea că se îndepărtează tot mai mult de adevăr. Ea nu înceta să se roage cu lacrimi pentru el. Un vis pe care l-a avut și a cărui explicație era că într-o zi fiul ei va fi în aceeași situație ca și ea, adică un creștin adevărat, i-a fost de mare mângâiere. Și cum ea a stăruit într-o zi de un episcop evlavios ca să caute a-i aduce fiul la adevăr, acela îi răspunse: „Du-te, nu înceta să te rogi pentru el; fiul pentru care s-au vărsat atâtea lacrimi nu

poate să piară."

În adevăr, puțin câte puțin ochii lui Augustin s-au deschis. Dar abia după trecerea a încă nouă ani a ajuns el la cunoașterea adevărului care mântuiește. Mereu preocupat cu căutarea slavei omenești și a aplauzelor din partea oamenilor, mereu datat poftelor rele, era chinuit în cugetul lui, n-avea odihnă în suflet și căuta ispășirea păcatelor în nebunele practici superstițioase ale manicheilor. Nu există pace departe de Domnul. „Cei răi sunt ca marea înfuriată, care nu se poate liniști și ale cărei valuri aruncă afară mâl Cei răi n-au pace, zice Dumnezeu meu." Însă Cuvântul lui Dumnezeu spune totodată: „Pace, pace celui de departe și celui de aproape!" zice Domnul. „Da, Eu îl voi vindeca!" (Isaia 57.19-21).

Dumnezeu S-a îndurat de el și l-a făcut să vadă rătăcirile manicheilor. Ceea ce a contribuit mai ales la aceasta, a fost vizita la Cartagina a unuia dintre episcopii lor, numit Faust, foarte renumit prin vorbirea sa frumoasă și prin știința lui. „El înfățișa rătăcirea într-un chip fermecător și era astfel," zice Augustin, „o adevărată cursă a Diavolului în care mulți se lasă prinși, pentru că sunt atrași de frumusețea și blândețea discursurilor sale." Augustin sperase că un om așa de învățat va ști să împrăstie îndoielile ce-l cuprinseseră cu privire la învățătura manicheilor, dar a observat repede că vorbele frumoase ale lui Faust ascundeau o adevărată necunoaștere și că nu erau în stare de a lămuri greutățile care îi erau prezentate. El însuși recunoștea acest lucru, de altfel. „Totodată", spune Augustin, „marea râvnă pe care o aveam pentru această învățătură a fost o mare rătăcire." Și apoi adaugă: „Tu, Dumnezeule, nu mă părăsiseși și mâna Ta mă călăuzea pe căi ascunse și minunate."

În acest timp, Augustin a hotărât să meargă să învețe la Roma, unde credea că va găsi mai multe foloase în ce privește situația și renumele. El era împins de interese curate omenești, „dar," mai spune el, „erai Tu, Dumnezeu meu, speranța și partea mea de moștenire, care, pentru mântuirea sufletului meu, mă călăuzeai să schimb locul." Mama sa, care dorea să-l țină aproape de ea, s-a împotrivit acestei plecări, dar el s-a urcat în corabie fără voia ei și a plecat la Roma. Augustin își recunoaște greșeala făcută; dar Dumnezeu Se folosește chiar de lipsurile noastre, pentru a-Și duce la îndeplinire planurile. Mama lui a fost cuprinsă de deznădește când l-a văzut plecând, dar ea nu știa ce bucurii îi pregătea Dumnezeu prin această lipsă.

Abia ajuns la Roma, Augustin a căzut greu bolnav. „Eram pe patul morții," spunea el, „încărcat cu toate păcatele pe care le-am făcut împotriva Ta, Dumnezeule! Aceste păcate apăsau asupra mea, fără ca vreunul să-mi fi fost iertat datorită a ceea ce a făcut Domnul Hristos. Cum ar fi putut să mă răscumpere moartea Sa, pe care o socoteam o închipuire? Frigurile mă chinuiau și mai tare; eram aproape să mor, și să mor pentru vecie; pentru că unde m-aș fi dus, dacă nu în focul veșnic?" Să mori fără Hristos înseamnă a pieri pe vecie. Dar, mai

spune Augustin, mama sa se rugase pentru el și Dumnezeu îl făcuse sănătos, „pentru ca,” adaugă el, „să pot într-o zi primi de la Tine sănătatea sufletului, cu mult mai însemnată.”

El păstrase încă unele legături cu manicheii, când a fost chemat la Milan, la Ambrozie, pentru a-și profesa arta. „Tu erai, Doamne,” spunea Augustin, „Cel care mă trimiteai la el în chip nevăzut, pentru ca, deschizându-mi ochii, el să mă conducă la Tine.” Ambrozie l-a primit cu o bunătate în totul părintească și prin aceasta i-a câștigat inima. Augustin a ajuns un sânguitor ascultător al episcopului. Mai întâi a venit să-l asculte, pentru a vedea dacă vorbirea lui corespundea cu renumele de care se bucura, dar în curând, sub învățătura lui Ambrozie, adevărul creștinismului a pătruns în mintea lui. El a părăsit pe manichei și a luat hotărârea să ajungă catehumen în biserica creștină. Nu se convertise încă, dar Dumnezeu l-a făcut să părăsească rătăcirea — Își începuse lucrarea în el.

Mama sa a venit să-l întâlnească la Milan. Pe de o parte era fericită că vedea pe fiul său scăpat de rătăcirile grozave ale manicheilor, dar pe de altă parte, bucuria îi era slăbită văzându-l încă șovăind și plin de îndoieli. „Ea nu încetase de a mă plânge, ca și cum aș fi fost mort,” zicea el, „dar eram un mort pe care Tu voiai să-l înviezi, Doamne, pentru că Tu spuneai ca fiului văduvei: „Tinere, ridică-te, îți spun” și pe care Tu l-ai înapoiat mamei ce îl pierduse.” În adevăr, Dumnezeu lucra în sufletul lui prin mijlocirea învățăturilor lui Ambrozie. El pricepea din ce în ce curăția și frumusețea învățăturii creștine. Dar el ar fi vrut să înțeleagă totul înainte de a crede, în timp ce ar trebui să credem mai întâi ce spune Dumnezeu în Cuvântul Său, și aceasta pentru că spune El, și apoi vom înțelege. Dumnezeu l-a călăuzit în sfârșit să recunoască întreaga autoritate a Scripturii. „Am recunoscut,” spunea el, „că în ce ne privește, noi suntem prea slabi pentru a găsi adevărul numai prin ajutorul inteligenței noastre, și fără ajutorul cărților dumnezeiești;” și de atunci, ceea ce nu înțelegea, punea pe seama adâncimii gândirii divine, care întrece cu mult puterea de pricepere a minții noastre.

Dar, tot înaintând pas cu pas spre adevăr, mai avea ceva în cale care nu-l lăsa să înțeleagă. Rămăsese încă alipit de lume și de lucrurile lumii, căutând bogății și onoruri, „slujind astfel diferitelor poftă” și, ca urmare, având inima împărțită, nu era fericit. Când se arăta gata să se ocupe numai de marea chestiune a mântuirii și își zicea: „Pentru ce tot întârzii eu și nu las odată la o parte plăcerile veacului acestuia, pentru a căuta numai pe Dumnezeu și viața preafericită?”, când își lua vorba înapoi: „mai așteaptă puțin, suflete; lumea își are încă plăcerile și farmecul ei.” Credea că poate să facă o unire între lume și slujirea față de Dumnezeu. În felul acesta, sufletul îi era aruncat de colo până colo și, nefiind hotărât, nu-și găsea pacea. Domnul a spus: „Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni.”

Pe de altă parte, el nu putea să afle calea pentru a ajunge la o adevărată cunoaștere și bucurie

a lui Dumnezeu, pentru că, spunea el, nu cunoștea pe Isus Hristos „ca Mijlocitor între Dumnezeu și oameni, Om și Dumnezeu în același timp, înălțat mai presus de toate lucrurile și binecuvântat în veci," El, care este „Calea, Adevărul și Viața" și fără care nimeni nu vine la Tatăl. Augustin nu socotea pe Isus decât ca un om cu o înțelepciune uimitoare, cu care nici un om nu se putea asemăna, căruia Îi dăduse Dumnezeu această mare autoritate de care S-a bucurat în lume, pentru a ne călăuzi, prin exemplul Său de dispreț față de lucrurile vremelnice, la stăpânirea fericirii veșnice. „Nu înțelegeam nicidecum," spunea el, „ce înseamnă aceste vorbe: „Cuvântul S-a făcut trup".

Cu toate acestea, citind din ce în ce mai mult Scriptura, se făcea lumină în sufletul său. În același timp, fiindcă nu o rupsese cu păcatul, era grozav de tulburat. În neliniștea lui, s-a dus să caute pe un bătrân evlavios, care i-a povestit despre întoarcerea la Dumnezeu a unui distins profesor de elocvență, numit Victoriu. Acesta rămăsese păgân până la bătrânețe, dar, citind Sfânta Scriptură, a fost adus la Hristos, pe care nu s-a rușinat de a-L mărturisi de atunci înainte în public. Augustin s-a simțit înflăcărat de o arzătoare dorință să imite pe Victoriu. Strâns însă de legăturile păcatului, deși avea o voință nouă de a părăsi totul ca să slujească lui Dumnezeu, se simțea reținut ca un prizonier, făcând experiența despre care ne vorbește apostolul Pavel în Romani 7.22-24: „După omul dinăuntru îmi place legea lui Dumnezeu, dar văd în mădularele mele o altă lege, care se luptă împotriva legii minții mele și mă ține rob legii păcatului care este în mădularele mele." Și Augustin striga: „O, nenorocitul de mine! Cine mă va scăpa din acest trup de moarte?"

Pe când era în această stare, a venit până la el un om nobil, care se numea Pontițian. Augustin era cu Alip, un prieten intim și credincios. Iată cum istorisește începutul acestei întrevederi, care a avut pentru el o urmare așa de însemnată: „Am căutat timpul potrivit pentru a sta de vorbă mai în liniște. Pontițian, zărind o carte pe masă, a luat-o, a deschis-o și s-a mirat când a văzut că erau epistolele apostolului Pavel. El a crezut că pune mâna pe vreuna din cărțile privitoare la ocupația mea. Privindu-mă cu un surâs de încuviințare, mi-a mărturisit cât de plăcut a fost surprins când a găsit în fața mea o astfel de carte; aceasta fiindcă era creștin, „ba chiar dintre aceia care Îți slujesc cu credincioșie, Dumnezeule!" După ce Augustin i-a spus că acesta era principalul obiect al meditațiilor sale, Pontițian a început să istorisească viața lui Anton și întoarcerea la Dumnezeu a doi ofițeri ai împăratului, care au părăsit totul pentru a sluji Domnului. Această istorisire a făcut asupra lui Augustin o adâncă impresie. În măsura în care Pontițian vorbea, el vedea cum se depăna pe dinaintea ochilor lunga sa viață de păcat. „Tu mă sileai, Dumnezeule, să mă întorc pentru a mă privi mai îndeaproape," zicea el, „și, fără voia mea, Tu mă așezai în fața propriilor mei ochi, ca să văd până la ce punct eram ticălos,

nemernic, stricat, de ce noroi și plăgi groaznice eram acoperit (Isaia 1.6; Psalmul 38.1-8). Vedeam aceasta și îmi era groază (Iov 42.6). Tu nu încetai de a-mi pune în față trecutul meu, pentru ca văzându-mi nelegiuirea, să o pot recunoaște și urî... Admiram pe creștinii care au venit la Tine pentru a fi vindecați, și comparația pe care o făceam cu mine însumi mă făcea vrednic de ură în ochii mei. Vedeam cu durere cum s-au scurs atâția ani, în timpul cărora întârziaseam de a părăsi plăcerile păcatului și bunurile pământești, pentru a mă gândi să dobândesc bunul cel mai de preț, a cărui stăpânire prețuiește mai mult decât toate comorile, toate coroanele, toate plăcerile pământului." Acest lucru așa de însemnat despre care ne vorbește Augustin este cunoașterea și bucuria mântuirii, care se găsește în Isus, și în virtutea căruia ne apropiem de Dumnezeu și suntem fericiți aproape de El. Vedem convingerea adâncă de păcat de care era stăpânit Augustin, și cât de amar s-a căit că a amânat atât de mult timp de a înțelege ceea ce dă singura și adevărata fericire.

După plecarea lui Pontițian, o luptă grozavă s-a dat în inima lui Augustin. Pe de o parte, lumea și păcatul voiau să-l rețină; pe de altă parte, firea cea nouă din el le ura și îl atrăgea spre bine și supunere față de Dumnezeu. În frământarea gândurilor și neliniștea sufletului său, s-a dus într-o grădină, vecină cu casa în care locuia. Acolo, aruncându-se cu fața la pământ sub un smochin, vărsă multe lacrimi. El se ruga stăruitor, zicând: „Sufletul mi-e foarte tulburat... și Tu, Doamne, până când?... Până când, Doamne, Te vei mânia fără încetare?... Nu-Ți mai aduce aminte împotriva noastră de nelegiuirile strămoșilor noștri" (Psalmul 6.3; 79.5,8). În întristarea inimii se ruga în felul acesta, când dintr-o casă vecină auzi ca o voce de copil spunând de mai multe ori: „Ia și citește, ia și citește." S-a sculat și a luat aceste cuvinte ca o poruncă cerească de a deschide Scriptura și a citi textul pe care i s-ar opri ochii mai întâi; s-a întors în locul unde fusese cu prietenul său. A deschis cartea epistolelor lui Pavel și s-a oprit asupra acestui text: „Să umblăm frumos, ca în timpul zilei, nu în chefuri și în beții, nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în certuri și în invidie; ci îmbrăcați-vă în Domnul Isus Hristos și nu purtați grijă de carne, ca să nu-i treziți poftete" (Romani 13.13,14).

„Abia am terminat de citit aceste cuvinte," spune Augustin, „că se și răspândi în inima mea o lumină care mi-a dat pacea; chiar în clipa aceea s-a risipit întunericul, în care îndoiala mă ținea înfășurat." El a luat pe Hristos ca Mântuitor al sufletului său, Acela care l-a eliberat de legea păcatului și a morții (Romani 8.2).

Astfel a fost întoarcerea la Dumnezeu a lui Augustin. El s-a dus să spună vestea cea bună și mamei sale, a cărei inimă a fost plină de bucurie. Fiul pierdut a fost găsit, cel care era mort se reîntorsese la viață. Așa este harul dumnezeiesc.

După întoarcerea sa la Dumnezeu, Augustin a renunțat la poziția pe care o ocupa și la

foloasele pe care le sperase. Această poziție l-ar fi reținut în lume și el înțelegea că trebuia să se despartă de ea, pentru a fi în totul pentru Dumnezeu. S-a retras la țară împreună cu câțiva prieteni și a primit botezul odată cu fiul său Adeodat și prietenul său Alip. S-a hotărât apoi împreună cu prietenii și mama sa să se întoarcă în Africa; dar când au ajuns la Ostia, portul Romei, Monica a murit. Cu puține zile înainte de moarte, după o stare de vorbă ce a avut-o cu Augustin cu privire la viața veșnică și fericită care este moștenirea celor sfinți, ea a zis: „în ce mă privește, fiul meu, nu mai este nimic în această viață care să-mi mai facă plăcere. Ce o să mai fac de aici înainte? Un singur lucru mă mai ținea: să te văd pe tine creștin, înainte de a pleca din lumea asta. Dumnezeu mi-a dat ce doream; ce aş mai putea face?”

Ea a cerut să fie înmormântată acolo unde va muri. Altă dată își arătase dorința de a fi înmormântată lângă soțul ei, în Africa, unde își alesese și își pregătise propriul mormânt; dar Dumnezeu îi dezlipise inima de tot ce era pământesc, în așa fel că, atunci când a fost întrebată de prieteni dacă nu simte un fel de greutate la gândul că are să fie înmormântată într-o țară așa de depărtată de a sa, ea a răspuns: „Niciodată nu ești departe de Dumnezeu, și n-am să mă tem că la sfârșitul veacului are să fie vreo greutate de a fi recunoscută unde mă aflu, pentru a fi înviată.” Astfel, spune Augustin, a fost despărțit de trupul său acest suflet sfânt și evlavios, când era în vârstă de cincizeci și patru de ani. Durerea lui Augustin a fost mare, dar și-a găsit mângâiere în Dumnezeu.

Augustin a învățat să cunoască harul desăvârșit al lui Dumnezeu, care îl urmărise prin toate rătăcirile sale și-l adusese în sfârșit la limanul mântuirii. El învățase, după o lungă și dureroasă experiență, ce este omul, ce poftă se ascund în inima sa și de ce păcate îi este plină viața atât timp cât nu cunoaște pe Dumnezeu. Își dăduse seama de totala sa neputință pentru a o rupe cu păcatul și văzuse bine că nimic în lume nu poate face fericit și nu poate umple golul inimii. Acum știa că numai Hristos mântuiește și dezrobește de jugul păcatului și că numai în Dumnezeu, prin Domnul Hristos, se poate gusta adevărata fericire. Pătruns de acest adevăr, el striga, îndreptându-se spre Dumnezeu: „Cât am întârziat să Te iubesc, o, frumusețe atât de veche și totdeauna nouă, cât am întârziat să Te iubesc! Tu m-ai chemat și urechile mele s-au deschis la glasul Tău; Tu ai trimis razele luminii Tale și ochii mei orbiți au devenit clarvăzători. Iar acum suspin numai după Tine.”

Să mai amintim câteva cuvinte care ne fac să vedem pe ce temelie se sprijineau credința și nădejdea lui Augustin: „Cât de mult ne-ai iubit Tu, Tată nespuse de bun, care n-ai cruțat nici chiar pe singurul Tău Fiu, ci L-ai dat la moarte pentru noi, păcătoși ce suntem! Cât de mult ne-ai iubit, întrucât Cel care n-a „socotit ca un lucru de apucat să fie deopotrivă cu Dumnezeu, a luat un chip de rob, S-a smerit și S-a făcut ascultător până la moarte, și încă moarte de cruce”

(Filipeni 2.6-8); El, care putea să-Și dea viața și s-o ia; El, care pentru noi Ți-a fost adus ca jertfă și care a fost învingător, care S-a făcut jertfă și care este Mare Preot; El, care, din robi cum eram, ne-a făcut copii ai Tăi! Se cuvine deci ca eu să am această încredere neclintită în El și ca să vindeci toate lipsurile sufletului meu, prin Acela care S-a așezat la dreapta Ta și mijlocește necurmat pentru noi... Eram îngrozit la vederea păcatelor mele și împovărat sub greutatea ticăloșiilor mele, și m-ai înviorat prin acest cuvânt: „Hristos a murit pentru toți, pentru ca cei care trăiesc să nu mai trăiască pentru ei înșiși, ci pentru Cel care a murit și a înviat pentru ei” (2 Corinteni 5.15).

După ce Monica a fost înmormântată, Augustin s-a întors în Africa. Acolo, vânzându-și lucrurile în folosul săracilor, a rămas câțva timp aproape de Tagaste cu câțiva prieteni, trăind în singurătate și stăruind în rugăciune, post și gândire adâncă. Cam la patru ani după întoarcerea sa la Dumnezeu — era în vârstă de 37 ani — a fost hirotonit preot, cu toată împotrivirea lui; și după patru ani a fost ales ca episcop al orașului Hipona în locul lui Valeriu. A continuat să ducă o viață aspră; se ocupa cu tinerii creștini pe care îi pregătea pentru lucrarea lui Dumnezeu, scria lucrări pentru învățătura și apărarea credinței; predica fără oboseală și potrivit cu nevoile momentului. În felul acesta a fost instrumentul prin care s-au făcut o mulțime de întoarceri la Dumnezeu. A trăit până la vârsta de 76 de ani. Cu puțin înainte de moartea sa, Vandalii, un neam barbar, au năvălit în nordul Africii și au înconjurat Hipona, dar Augustin și-a dat sfârșitul înainte de cucerirea orașului.

Augustin a scris un foarte mare număr de lucrări, dintre care mai cunoscute sunt două: „Mărturisirile”, care istorisesc întoarcerea sa la Dumnezeu și din care am amintit câteva pasaje, și „Cetatea lui Dumnezeu”, mare lucrare împotriva păgânismului, unde arată Biserica lui Dumnezeu supraviețuind căderii și sfârșitului imperiului roman. „Sunt două cetăți,” spunea el, „una a lui Dumnezeu și alta a oamenilor, una a cerului și cealaltă a pământului. Una e alcătuită din cei care trăiesc după firea lor păcătoasă, cealaltă din cei care trăiesc după Duhul. Două feluri de dragoste alcătuiesc cele două cetăți: dragostea de sine însuși până la disprețul față de Dumnezeu deosebește cetatea pământească; dragostea de Dumnezeu până la disprețul față de sine însuși arată însușirea cetății cerești. Cain, cetățean al cetății pământești, a zidit o cetate; Abel n-a zidit nimic — el era cetățean al cetății cerului și străin pe pământ. Au venit scrisori din această cetate sfântă, de unde suntem izgoniți pentru un moment; aceste scrisori sunt Sfintele Scripturi. Împăratul cetății cerești S-a coborât în persoană pe pământ pentru a fi calea și călăuza noastră. Binele desăvârșit este viața veșnică și nu-i din lumea aceasta; răul desăvârșit este moartea veșnică sau despărțirea de Dumnezeu. Faptul că cineva are momente de fericire nu este decât o falsă fericire: cel drept trăiește prin credință. Când cele două cetăți

vor ajunge la sfârșitul lor, va fi pentru cei păcătoși un chin veșnic, iar pentru cei dreți o fericire fără sfârșit. În cetatea cerească ne vom bucura de acel sabbat, de acea zi lungă ce n-are seară, unde ne vom odihni în Dumnezeu."

Iată pe scurt ce învăța Augustin în această carte însemnată. Era pe timpul când Roma a fost luată de barbari și când imperiul a fost răsturnat de aceștia. În acel timp de strâmtorare, Augustin își îndrepta privirile spre lucrurile cerești și neschimbătoare.

Augustin, prin cuvântul și scrierile sale a apărat adevărata credință contra arienilor, manicheilor și mai ales contra pelagienilor. Acest nume s-a dat celor care urmau învățăturile unui oarecare călugăr breton, numit Pelagius. Pelagius, împreună cu prietenul și ucenicul său Celestius, tăgăduia starea de cădere și de stricăciune a omului. El spunea că păcatul lui Adam n-a avut urmare decât asupra lui însuși, iar urmașii lui n-au luat parte la păcat. După părerea lui, copiii se nasc în aceeași stare în care a fost Adam înainte de a păcătui. El învăța deci că în om sunt înclinații bune, pe care omul le poate dezvolta prin tăria care este în el, și în felul acesta poate să ajungă la sfințenie. Prin urmare, el clădea faptelor o importanță care micșora sau chiar îndepărta harul lui Dumnezeu. Harul nu era decât un ajutor pe care Dumnezeu îl acorda celui care se hotăra pentru bine. Omul, după spusa pelagienilor, este capabil să aleagă prin propria sa voință între rău și bine, și de a împlini binele în așa fel ca să poată fi primit de Dumnezeu. Există în el o înclinare spre păcat. Dacă omul ascultă, este ajutat de harul lui Dumnezeu să asculte mai bine. Și dacă se întâmplă să cadă, păcatele îi sunt iertate prin ce a făcut Hristos.

Se poate ușor vedea cât de potrivnice sunt învățăturilor Cuvântului Sfânt, ideile lui Pelagius. Să citim ce ni se spune de la început: „lui Adam i s-a născut un fiu după chipul și asemănarea lui și i-a pus numele Set" (Genesa 5.3). Adam era păcătos; Set, fiul său, și urmașii lui Set nu puteau fi altfel. Apoi Scriptura spune: „gândirea inimii omului este rea din tinerețea lui" (Genesa 8.21; 6.5). Iar David zice: „Iată că sunt născut în nelegiuire și în păcat m-a conceput mama mea" (Psalmul 51.5). Cum s-ar putea deci spune despre copii că se nasc în nevinovăție? Apoi apostolul Pavel ne spune: „Știu, în adevăr, că nimic bun nu locuiește în mine, adică în firea mea" (Romani 7.18) și în Efeseni 2.3 este descris ce anume este în noi, în loc de bine: „Noi toți, am trăit în poftele firii noastre păcătoase, făcând lucrurile voite și gândite de firea păcătoasă." Iată starea noastră firească. Suntem deci prea departe de a avea în noi sămânța binelui. Și avem vreo putere pentru a înfăptui binele? Nu, „noi eram încă fără putere" (Romani 5.6). Și chiar dacă am vrea să facem binele, ne găsim incapabili în fața răului care ne stăpânește (Romani 7.18,19,21). „Voi erați morți în greșelile și în păcatele voastre" (Efeseni 2.1). Nu este aceasta cea mai puternică exprimare despre incapacitatea omului? Un mort nu

poate face nimic. Dar numai păcatul făptuit este un rău? Nu; pofta, dorința rea, care dă naștere păcatului, ea însăși este un păcat, chiar când nu se învoiește cu el (Romani 7.7, Iacov 1.14-15).

Astfel toți oamenii sunt pierduți, corupți, fără putere de a ieși din stricăciune; și nu de ajutor avem trebuință, ci de un Mântuitor, de o mântuire deplină. Și cum nu putem face nimic, nici să avem vreun merit, trebuie ca această mântuire să fie dată prin harul de bunăvoie și desăvârșit al lui Dumnezeu. Și, binecuvântat să fie El, harul lui Dumnezeu, aducător de mântuire tuturor oamenilor, s-a arătat în persoana Domnului Isus (Tit 2.11). Apostolul ne spune și Scriptura repetă pretutindeni: „Prin har sunteți mântuiți, prin credință. Și aceasta nu vine de la voi, ci este darul lui Dumnezeu: nu prin fapte, ca să nu se laude nimeni” (Efeseni 2.8-9). Dar nu trebuie să facem fapte bune? Da, desigur, dar nu pentru mântuire. Ele sunt rodul harului în inima noastră. Nici una din faptele dinainte de a fi primit pe Domnul Hristos ca Mântuitor al nostru nu este ținută în seamă înaintea lui Dumnezeu. Crezând însă în El, primim o viață nouă, harul dă naștere în noi la o fire nouă care iubește pe Dumnezeu și găsește plăcere în a-I face voia; și harul însuși, prin Duhul Sfânt, ne dă putere de a face fapte care să placă lui Dumnezeu (Efeseni 2.10). Astfel, harul lui Dumnezeu este totul și face totul, iar noi suntem obiectele lui fericite. Fericită experimentare a puterii desăvârșite a harului de a mântui și a da putere!

Augustin, care își dădea seama ce însemna păcatul încă din copilărie, care gemea sub jugul lui și care își simțise incapacitatea de a birui patimile și poftele rele care îl stăpâneau, Augustin care văzuse că numai harul lui Dumnezeu a putut să-l scoată de sub robia legii, a păcatului și a morții (Romani 8.2), era vasul ales și pregătit în chip minunat de Dumnezeu pentru a lupta împotriva rătăcirii grozave a pelagienilor.

Augustin a fost astfel marele apărător al harului, care mântuiește pe păcătos fără fapte, care îl naște la o nouă viață, care îl face în stare să aibă fapte care să placă lui Dumnezeu. Scrierile lui au fost, multe veacuri mai târziu, de o mare binecuvântare pentru Luther, acest om însemnat pe care Dumnezeu l-a ales ca să facă să strălucească din nou lumina Cuvântului Său și marele adevăr al mântuirii prin har, numai prin lucrarea lui Hristos. În perioada dintre Augustin și Luther, Biserica a fost acoperită tot mai mult de întuneric, deși Dumnezeu și-a avut totdeauna martori ai harului Său.

PAPA LEON I, ZIS ȘI CEL MARE (440-461)

Episcopii sau papii Romei căutau prin toate mijloacele să li se recunoască întâietatea asupra tuturor celorlalți episcopi ai creștinătății. Ei se bazau pe așa-zisa întâietate a lui Petru asupra celorlalți apostoli și se socoteau urmașii lui. Mai aduceau ca dovadă și faptul că Roma, fiind capitala imperiului, și episcopul Romei trebuia socotit șeful creștinătății. Sprijinindu-și astfel

pretențiile, își dădeau silința, fie prin sinoade, fie prin ajutorul împăraților, să obțină o hotărâre care să le asigure acest rang de seamă. La început, însă, au întâmpinat o puternică împotrivire. Încă din secolul al treilea, Ciprian din Cartagina a ținut piept acestor pretenții și mult timp nu li s-a recunoscut titlul de episcop al episcopilor. Bisericele din Apus, în urma unor diferite împrejurări, au sfârșit prin a primi întâietatea lor; dar biserica greacă sau de Răsărit, ca și bisericile nestoriene, armene și altele, despre care vom vorbi, n-au recunoscut-o niciodată. Biserica greacă s-a despărțit definitiv de Roma la mijlocul secolului unsprezece.

Printre papii care cereau cu tărie ca Roma să aibă întâietatea asupra celorlalte biserici, unul dintre cei mai vestiți este Leon I, care a fost supranumit Cel Mare. Acesta s-a distins într-adevăr prin mari calități, dar trebuie să ne amintim că mărimea din punct de vedere omenesc nu e totdeauna cea pe care o vrea Dumnezeu. Leon I a ajuns episcop al Romei în anul 440. Augustin murise în 430, Leon era deci contemporan ai ultimilor ani ai săi. Timpurile în care a trăit erau deosebit de tulburi. În Răsărit, imperiul era tulburat de erezii ce se iveau mereu din cauza geloziei a diverși patriarhi sau stareți ai diferitelor provincii și de teama barbarilor care amenințau frontierele. Apusul fusese într-o bună măsură înghițit de ei, Roma însăși fusese cucerită și jefuită de Alaric, regele Vizigoților, în anul 410. Demnitatea numelui imperial dispăruse odată cu Teodosie Cel Mare. Urmașii săi slabi n-au avut tăria necesară de a respinge atacurile vrăjmașilor imperiului. În aceste împrejurări, Leon, prin curajul și îndemânarea sa în afacerile politice, a știut să însuflească respect barbarilor, să scape Roma, în timp ce ținea piept ereziilor și menținea adevărul cu privire la Persoana Domnului Hristos. Nu trebuie să ne mirăm dacă scaunul episcopal al Romei, ocupat de un astfel de om, a dobândit un prestigiu în stare să-i mărească autoritatea.

În anul 452, Atila, groaznicul rege al Hunilor, după ce a pustiit Lombardia, s-a îndreptat spre Roma cu gând de a o cuceri. Împăratul Valentinian s-a refugiat în mod mișelesc într-o cetate întărită a Romei. Părea că nimic nu putea să oprească marșul regelui barbar, când senatul și poporul roman au hotărât să ajungă la o înțelegere cu el. Dar pe cine să aleagă și cine ar fi vrut să ia asupra sa această misiune atât periculoasă cât și delicată totodată? Papa Leon a fost ales ca șef al ambasadei și, împreună cu doi senatori de cel mai înalt rang, au luat hotărârea să meargă în întâmpinarea regelui barbar. Mândria lui Atila a fost atinsă când a văzut că cetatea imperială, capitala lumii, cum se numea, se umilește până acolo încât cere pace de la el prin gura unor oameni așa de renumiți. Mișcat de cuvântarea lui Leon, el a acordat ceea ce a venit să-i ceară — pacea, în schimbul unui tribut anual. Un cronicar din acel timp, care era secretarul lui Leon, a zis: „El s-a lăsat în seama lui Dumnezeu, care nu dă de rușine pe cei credincioși în eforturile lor; iar credința i-a fost încununată cu succes.” Așadar,

Leon nu a întreprins această sarcină grea de a cruța Roma de grozăviile unei cuceriri de către barbarii păgâni încrezându-se în el însuși, ci încrezându-se în Dumnezeu. La trei ani după aceea, Roma a fost amenințată din nou, de data asta de crudul Genseric, regele Vandalilor. Nu mai era nici armată, nici general care să o apere. Leon, în fruntea clerului, a mers în întâmpinarea regelui barbar, dar nu a căpătat tot atâta trecere ca în cazul cu Atila. Tot ceea ce a obținut a fost faptul că s-a pus un frâu neorânduieilor acestor învingători sălbatici.

Dacă în aceste două mari împrejurări, Leon a avut un oarecare rol politic, el s-a arătat mai ales plin de râvnă și de activitate în sarcina sa de episcop. Ca atare a avut de luptat pentru adevărul creștin.

Manicheismul, adică învățătura lui Manes, despre care am amintit când a fost vorba de Augustin, se răspândise în nordul Africii. Dar Cartagina, fiind luată de Genseric, mai mulți manicheeni au căutat un loc de adăpost la Roma și, ascunzând învățăturile lor rele, au voit să treacă drept adevărați creștini. Leon s-a interesat în grabă de acești eretici, dintre care a găsit un mare număr și, printre ei, pe mai mulți episcopi. Un tribunal alcătuit din magistrați și cler i-a cercetat și au mărturisit că în adunările lor secrete practicau niște fapte grozav de urâte. Episcopii nu puteau decât să condamne învățăturile lor greșite și să-i îndemne să le părăsească; magistrații au trebuit să ia măsuri împotriva celor vinovați de fapte nelegiuite. Cei care nu s-au oprit de la astfel de rele au fost izgoniți din Roma, iar Leon îndemna pe episcopi să vegheze ca nu cumva acești eretici să atragă de partea lor sufletele slabe. A trebuit totodată să se împotrivescă învățaturii greșite a priscilienilor, ale căror învățături se asemănau cu ale manicheenilor.

Erezia lui Eutih cu privire la Persoana Domnului Hristos tulbura Biserica din Răsărit. Despre aceasta vom vorbi mai târziu. Leon, care era la curent cu această grozavă chestiune, a trimis delegați la sinodul din Efes (cel care a fost numit „sinod de tâlhari”) cu o scrisoare în care expunea adevărata învățătură cu privire la Hristos. Falsul sinod din Efes a refuzat s-o citească, ea a fost însă citită în sinodul din Calcedonia, care a avut loc mai târziu și care a anulat hotărârile sinodului din Efes și a condamnat pe Eutih. Acest sinod însă a fost convocat să aranjeze alte chestiuni și îndeosebi cea cu privire la rangul patriarhilor. A confirmat pe patriarhul de Constantinopol ca șef al bisericilor din Răsărit, dar nu a atribuit scaunului episcopal al Romei supremația universală. „Părinții,” spune sinodul, „au dat întâietate, desigur, pe drept, scaunului vechii Rome, pentru că era cetatea regală; în același timp însă, cei 180 de episcopi (care alcătuiau sinodul) au dat o întâietate egală noii Rome” (adică orașului Constantinopol). Cu toate acestea adăugau: „imediat după vechea Romă.”

Leon, prin delegații săi, nu a dat consfințire acestui canon sau articol al sinodului. A fi numit

episcop universal era ambiția papei Romei, și el a luat asupra lui acest titlu. Dar a întâlnit încă împotrivire, chiar în Apus.

În timpul lui Leon, Ilarie, episcop de Arles — pe care nu trebuie să-l confundăm cu Ilarie de Poitiers — era mitropolitul Galilor. El era mai luminat decât mulți alți episcopi din această epocă. Fusesse călugăr și, ajungând episcop, a continuat să trăiască serios și simplu. Muncea pământul cu mâinile sale, ca să câștige bani pentru a răscumpăra niște bieți prizonieri. Petrecea cea mai mare parte din timp în rugăciune și studiu și predica bine, cu o putere ce captiva pe ascultătorii săi.

Ca mitropolit, vizita bisericile din Galia, unde a găsit un episcop, numit Chalidonius, care se căsătorise cu o văduvă și care, înainte de a fi episcop, fiind judecător, condamnase la moarte pe un vinovat. După canoanele bisericii, nu-i era îngăduit să ocupe un scaun episcopal. Ilarie a convocat un sinod la Vienne și Chalidonius a fost scos din funcție. Dar Chalidonius a făcut apel la Roma, unde Ilarie s-a dus pentru a convinge pe Leon că a lucrat după canoanele bisericii. Cu toate acestea, papa a restatornicit pe Chalidonius în sarcina sa și voia să înlocuiască pe Ilarie din funcția de mitropolit al Galilor, cu episcopul Viennei; a obținut chiar de la împărat o hotărâre împotriva lui Ilarie, pe care îl învinuia că tulbura pacea bisericii. Ilarie s-a împotrivit pretențiilor lui Leon și a continuat să-și îndeplinească slujba până la moarte.

Dacă dăm la o parte pretențiile de întâietate asupra celorlalți episcopi, Leon a fost apărătorul adevărului atât cât îl cunoștea și căuta să combată cu o râvnă neobosită rătăcirile și învățăturile rele cu privire la Persoana Domnului.

Un mare număr din predicile lui sunt cu privire la Persoana Domnului Hristos și tratează fie adevărata Sa dumnezeire, fie firea Lui cu adevărat omenească, adevăruri dintre cele mai însemnate și temelie a creștinismului. Dar cu privire la ispășire, învățătura lui era greșită. El credea că omul fiind rob Satanei, ispășirea făcută de Domnul era ca un preț plătit Diavolului pentru a scoate pe om de sub autoritatea lui. Acest gând nu este potrivit cu Scriptura.

Deși spunea că numai meritele și moartea lui Hristos sunt singurul izvor de mântuire, el mai adaugă că prin meritele sfinților se fac minuni pe pământ și că sfinții vin în ajutor Bisericii. În acest sens menționează pe sfântul Pavel, sfântul Petru, sfântul Laurențiu, dar niciodată pe Fecioara Maria, și nu spune că trebuie să li se adreseze direct rugăciuni. În ce privește calea mântuirii, el spunea: „Prin rugăciune, se caută îndurarea lui Dumnezeu; prin post, poftelile sunt înăbușite; prin milostenii, păcatele sunt ispășite. Cel care s-a răscumpărat prin milostenii, nu trebuie să mai aibă îndoială că, chiar după ce a făcut mult păcat, strălucirea nașterii din nou n-ar fi fost restabilită în el.”

Iată drumul trasat pentru învățătura mântuirii prin fapte, drum cu totul deosebit de mântuirea

prin har, și un început pentru invocarea sfinților! Vedem fuga după ajutor la autoritatea civilă și robia față de lume; Numele Fiului lui Dumnezeu este încă menținut.

Acesta este timpul înfățișat prin adunarea din Pergam (Apocalipsa 2.12-17).

CREȘTINISMUL ÎN SCOȚIA ȘI ÎN IRLANDA

Chrisostom, Ieronim, Augustin și Leon ne-au călăuzit în Răsărit, la Constantinopol și în Siria, apoi în Apus, la Roma și în partea de miazănoapte a Africii. Acești oameni erau niște slujitori ai lui Dumnezeu plini de râvnă, care stăruiau asupra nevoii unei vieți curate și despărțite de lume și care — Augustin mai ales — cunoșteau și vesteau mântuirea numai prin harul lui Dumnezeu. Ei însă nu erau străini de greșelile și rătăcirile care se strecuraseră în Biserică și care aveau ca țintă să așeze un cult de forme și ceremonii în locul închinării în duh și în adevăr (Ioan 4.23-24). În același timp, stăpânirea clerului asupra credincioșilor simpli se arăta din ce în ce mai mult, iar episcopul Romei îndeosebi căuta necurmat să aibă stăpânire asupra tuturor celorlalți. Vom vedea mai târziu în ce stare tristă a căzut Biserică puțin câte puțin. Deocamdată vom spune cum a fost adus și cum s-a răspândit creștinismul în Scoția și în Irlanda.

Evanghelia fusese adusă de timpuriu în partea de miazăzi a Angliei. Din cauza persecuțiilor din timpul lui Dioclețian, mulți creștini au fugit în Scoția și și-au făcut locuințe simple, asemenea cu cele ale călugărilor. Cunoscuți sub numele de culdeeni, acești creștini smeriți s-au simțit îndemnați să se roage pentru mântuirea păgânilor care îi înconjurau și să le vestească Evanghelia. Culdeenii nu recunoșteau formele superstițioase și întâietatea bisericii din Roma și spuneau că mântuirea se capătă numai prin credința în Domnul Isus Hristos. Viața lor liniștită și simplă izbea pe locuitorii sălbatici ai acestor ținuturi și mulți dintre ei și-au părăsit superstițiile și obiceiurile sângeroase ale religiei lor și s-au întors la Dumnezeu. Însă năvălirile dese ale Picților și Scoților, vechi locuitori ai munților Scoției, au silit pe Culdeeni să fugă în Hebride.* Mai târziu au trebuit să le părăsească pentru că nu voiau să se supună cerințelor bisericii romane, și s-au împrăștiat în partea de răsărit a Scoției, unde au rămas până la sfârșitul secolului al XIII-lea. Câțiva ani mai târziu s-a născut Wycliffe, unul din premergătorii Reformei. În felul acesta s-a menținut flacăra adevărului purtată de martorii pe care i-a ridicat Dumnezeu în mijlocul rătăcirii.

În secolul al cincilea, Ninian, „omul preasfânt al neamului breton”, cum îl numește un vechi istoric, predica Evanghelia în părțile de miazănoapte ale Scoției. Fusese crescut la Roma și își terminase studiile pe lângă vestitul episcop Martin de Tours. S-a dus apoi în Scoția și a rămas în Galloway. După istorisirile care au venit până la noi, Ninian vestea pretutindeni în jur

cuvântul crucii.

Locuitorii sălbatici ai Scoției ascultau cu mirare predicile lui încântătoare și un mare număr s-au întors la Dumnezeu. Plin de râvnă, Ninian se ocupa cu lucrarea pentru care îl trimisese Duhul Sfânt. Pretutindeni pe unde se ducea, mulțimea alerga și primea cu bucurie vestea cea bună. Din toate părțile răsunau laude pentru Domnul. El se purta ca un credincios și harnic lucrător în via Stăpânului său, și mii de suflete au fost aduse la Isus prin mijlocirea sa. Lucrarea lui a avut roade mai ales în mijlocul unui trib de Picți. Istoria nu ne spune cine l-a urmat în această lucrare și ce s-a petrecut cu acești noi convertiți.

Să lăsăm deocamdată Scoția și să ne ocupăm de Irlanda și de slujitorii lui Dumnezeu care au lucrat aici mulți ani pentru a vesti Evanghelia.

Pe la anul 372, s-a născut în Scoția, în satul creștin Bonavern, nu departe de Glasgow, un copil pe care părinții săi l-au numit Succat, dar care este mai cunoscut sub numele de Patrick. Părinții lui erau niște creștini serioși. Bunicul său fusese prezbiter, iar tatăl său, Calpornius, un om simplu și evlavios, era diacon al bisericii din Bonavern. Mama sa, numită Conchessa, soră cu arhiepiscopul Martin de Tours, era o femeie cu renume între cele din timpul ei. Din vârsta fragedă, părinții lui Succat au căutat să facă în așa fel ca să-i pătrundă în inimă adevărurile creștine. Însă tânărul zburdalnic nu voia să-și plece urechea la învățăturile mamei lui, nu asculta îndemnul înțeleptului: „Ascultă, fiul meu, învățătura tatălui tău, și nu părăsi îndrumarea mamei tale" (Proverbele 1.8). El iubea plăcerea și o căuta cu patimă împreună cu tinerii de vârsta lui. Târât de patimi, când era în vârstă de 15 ani, a căzut într-o greșeală grozavă.

Avea aproape 16 ani, când părinții au fost chemați să părăsească Scoția și s-au dus să locuiască în Armorica. Acolo, Succat și cele două surori ale sale, Lupita și Pigris, au fost răpiți de pe malul mării de niște pirați irlandezi sub comanda unuia numit O Neal. Aceștia i-au dus în Irlanda, unde au fost vânduți unuia dintre șefii acestor popoare păgâne. Asemenea fiului risipitor, Succat a fost trimis cu porcii la pășune. A petrecut șase ani în scâlvie, unde a avut mult de suferit. Dumnezeu însă a folosit aceste încercări grele pentru a-l face să se gândească serios. Singur pe aceste câmpii, fără nici un ajutor religios, Duhul Sfânt a lucrat în inima sa. El își amintea de viața din trecut și simțea că păcatul pe care îl făptuise altădată apăsa greu asupra sufletului său. Zi și noapte se gândea la asta.

În strâmtorarea sa, plângea și se ruga, și luptele ce se dădeau în el erau așa de mari, încât trupul îi ajunsese aproape nesimțitor la asprimile vremii, la oboseală, la foame și la sete. Dar, în timp ce aducerea aminte a faptelor sale rele îl tulburau în felul acesta, venindu-i în gând anii copilăriei, și-a adus aminte și de duioasele cuvinte ale mamei, de rugăciunile ei și de versetele

din Sfânta Scriptură unde era vorba de Mântuitorul și pe care ea i le citea. Dumnezeu, care este plin de har față de păcătosul care se pocăiește, S-a servit de aceste aduceri aminte pentru binecuvântarea lui Succat. El s-a îndreptat spre slăvitul Mântuitor, despre care Conchessa îi vorbise, și a găsit pacea în El.

„Aveam șaisprezece ani," spunea el, „și nu cunoșteam pe Dumnezeu cel adevărat; dar, în această țară străină Domnul a deschis inima mea necredincioasă în așa fel încât mi-am amintit de păcatele mele și m-am întors din toată inima la Domnul Dumnezeu meu, care a privit la ticăloșia mea, a avut milă de tinerețea și neștiința mea și m-a mângâiat cum mângâie un tată pe copilul său." Fără vreo unealtă din afară, Duhul Sfânt lucra în inima acestui tânăr. Era o lucrare de dragoste, în care, ca și în istoria fiului risipitor, vedem pe Dumnezeu dând o sărutare de iertare fiului care se pocăiește.

Astfel, în aceste ținuturi depărtate de centrul imperiului roman, departe de toate certurile teologice care tulburau bisericile din Apus și din Răsărit, Evanghelia se păstrase întrucâtva curată. Era harul Domnului Isus care aduce mântuire și puterea Duhului Sfânt care îl pune în inimă. După ce a făcut această experiență, iată ce mai povestește Succat: „Dragostea lui Dumnezeu creștea din ce în ce în mine, împreună cu credința și teama de Numele Său. Duhul mă făcea în așa fel că mă rugam până la o sută de ori într-o singură zi. Și în timpul nopții, în păduri și pe munți, când păzeam turmele, ploaia și zăpada și gerul și suferințele pe care le înduram mă îndemneau să caut pe Dumnezeu. Atunci nu simțeam indiferența care o am acum în mine; Duhul îmi aprinsese sufletul." Putem vedea în Succat un suflet care a fost adânc încercat înaintea lui Dumnezeu și care știa ce este legătura personală și nemijlocită cu Dumnezeu și cu Hristos, produsă de lucrarea și puterea Duhului Sfânt, în afara cultului de formă al Romei. Și așa era în general creștinismul din insulele Britanice în secolul patru și cinci, înainte ca Roma să vină și să-i impună preoții și ceremoniile sale.

Succat, deși a scăpat odată, a ajuns din nou în robie; a putut în cele din urmă să-și găsească familia. Curând, însă, s-a simțit cu totul îndemnat să se întoarcă în acea țară unde aflase mântuirea. Trebuia să meargă pentru a vesti Evanghelia acelor păgâni în mijlocul cărora viețuise în Irlanda. În zadar au căutat prietenii și părinții săi să-l țină pe loc. Dorința lui arzătoare îl urmărea și în vis; i se părea că în timpul nopții aude voci, care îi strigau: „Vino, copil sfânt, și rămâi din nou printre noi." Inima îi era cu totul mișcată. În sfârșit, fără a ține seamă de cei care voiau să-l împiedice, a plecat pătruns în totul de dragostea lui Hristos. „Nu în mine a stat această putere," a zis el, „ci Dumnezeu este Cel care a biruit toate."

Succat, pe care îl vom numi acum Patrick, nume ce i s-a dat mai târziu, s-a întors deci în Irlanda, plin de râvnă pentru mântuirea păgânilor din această țară. Priceput în mijloacele de

cântat, el bătea un fel de țambale și aduna astfel în jurul lui pe câmp mulțimea, căreia îi mărturisea în propria ei limbă, istoria lui Isus, Fiul lui Dumnezeu. Aceste suflete, grosolane încă și barbare, erau atinse puțin câte puțin de aceste istorisiri simple. Cuvântul lui Dumnezeu își arăta dumnezeiasca lui putere asupra inimilor și multe suflete au fost aduse la creștinism. În felul acesta, în acea țară păgână au luat ființă biserici creștine, unde, amestecată poate cu greșeli, Evanghelia era totuși vestită.

Fiul unui domn pe care Patrick îl numește Benignus, a învățat de la el să predice Evanghelia și, fiind cântăreț sau poet al curții, în locul imnurilor sângeroase ale Druizilor, cânta cântece de laudă adresate lui Isus Hristos. Patrick a petrecut restul vieții numai în serviciul locuitorilor din Irlanda și a lucrat în mijlocul lor pentru a răspândi cunoștința lui Isus Hristos, deși a trecut prin multe primejdii și greutăți. Nu se știe în ce an a murit.

Lucrarea începută în Irlanda de Patrick s-a continuat după moartea sa și s-au putut vedea din plin roadele slujbei lui. La începutul secolului al șaselea, Irlanda ne este înfățișată ca un ținut binecuvântat, un centru de curată învățătură creștină, de evlavie și pace, ceea ce a făcut să i se dea numele de „insula sfinților”. Mănăstirile, unde se cercetau cu sârguință Scripturile, erau pline de călugări evlavioși, care, negăsind în jurul lor un câmp de activitate destul de întins și însuflețit de o dragoste arzătoare pentru sufletele bieților păgâni, își părăseau țara sub conducerea câte unei căpetenii iubite și se duceau până departe pentru a vesti Evanghelia. Așa a fost misiunea lui Colomba. Trebuie să amintim însă că, în acel timp, o mare parte din Europa era locuită încă de popoare păgâne și barbare.

Colomba s-a născut în Irlanda pe la anul 521; el a trăit deci cam la două secole după Patrick. Se trăgea din neam regesc, dar prețuise crucea lui Hristos mai mult decât un rang înălțat în lume și se întorsese la Dumnezeu. Colomba simțea adânc cât e de însemnat să vestească Evanghelia în ținuturile unde nu era cunoscută încă. Gândul său era îndreptat mai ales spre Scoția, acea țară de unde venise Succat să aducă în Irlanda vestea cea bună a mântuirii, dar care acum era dată pe mâna sălbaticilor Picți și Scoți. „Voi merge,” spune el, „să vestesc Cuvântul lui Dumnezeu în Scoția.”

El a împărtășit câtorva prieteni creștini planul său, iar aceștia, nu numai că l-au aprobat, dar s-au declarat gata de a-l însoți. Aceste lucruri se petreceau în anul 565. Dar cum să-și ducă la îndeplinire planul? Comunicațiile între diferite țări nu erau ușoare. Vor găsi o corabie care să vrea să-i transporte unde vor ei să meargă? Nu voiau să fie opriți de vreo greutate. Colomba și cei 12 tovarăși, care știau cum își construiesc pescarii și pirații bărcile, au coborât la țărmul mării și acolo au făcut din răchită împletită, o luntrișoară pe care au captușit-o cu piei de animale. Au părăsit Irlanda pe această luntrișoară slăbuță, sub călăuzirea Domnului și, după o

lungă și periculoasă navigare, curajoșii misionari au ajuns în arhipelagul Hebride. Pirați destul de îndrăzneți cutreierau totodată aceste mări furtunoase, însă pentru a duce până departe jaful și omorul; pașnicii și smeriții slujitori ai lui Hristos își puneau viața în primejdie pentru a duce nenorociților de păgâni vestea mântuirii și a vieții veșnice. Colomba s-a oprit aproape de stâncile pustii ale lui Mull, la miazăzi de vestitele peșteri de bazalt ale lui Staffa, într-o mică insulă pe care a numit-o Icolmkill, adică insula chiliei lui Colomba (dar mai este cunoscută sub numele de Iona sau Jishona, ceea ce înseamnă insula sfântă). Druizii,⁸ alungați cândva din Galia și Britania de către Romani, s-au refugiat în aceste insule. Se aflau astfel de preoți în Iona, când Colomba ajunsese acolo; împreună cu indigenii, ei s-au arătat dușmănoși față de noii veniți. Dar puțin câte puțin împotrivirea a încetat și Conall, regele Picților, a dat lui Colomba insula Iona.

Colomba a înălțat acolo o capelă și a întemeiat o mănăstire, prin care a câștigat o așa de mare reputație încât, timp de mai multe secole, a fost privită ca lumina lumii din Apus. Oameni din toate părțile se duceau acolo și apoi, plini de râvnă și de credință, înfruntând greutățile și suferind atâtea lipsuri, mergeau ca să vestească Evanghelia până departe, la Picții din Scoția, la Celții și Saxonii din Marea Britanie.

Colomba era un slujitor al lui Dumnezeu plin de râvnă, trăind înaintea lui Dumnezeu, purtându-se aspru cu trupul său, culcându-se pe pământul gol, purtând însă pretutindeni o figură strălucitoare de dragoste și pe care se vedea bucuria și seninătatea ce-i umplea sufletul. El nu voia să piardă o clipă din lucrarea lui pentru Dumnezeu.

Își petrecea tot timpul rugându-se, citind, scriind, învățând și predicând Cuvântul lui Dumnezeu. După exemplul lui, călugării se ocupau cu cititul, cu gândirea adâncă și rugăciunea. Nu se mărgineau însă numai la asta; se ocupau cu lucrurile de mână, cultura câmpului și a grădinilor și se hrăneau din roadele muncii lor. Erau de asemenea un exemplu pentru locuitorii din Iona și insulele vecine, învățându-i să-și cultive pământul, în timp ce le vesteau calea mântuirii. Insula fiind dată în seama lui Colomba, acesta a făcut să domnească acolo ordinea și cea mai serioasă moralitate. Colomba locuia de obicei la Iona, dar de acolo vizita și alte insule și Scoția. Cu o putere de muncă neobosită, mergea din casă în casă și dintr-un ținut într-altul, vestind pe Hristos și făcând lucrare de evanghelist printre Picții și Scoții încă barbari. Regele Picților s-a întors la Dumnezeu, împreună cu un mare număr dintre supușii săi. Timp de 43 ani, Colomba și-a îndeplinit astfel lucrarea, având, prin înțelepciunea, viața sfântă și râvna sa, o mare influență asupra oamenilor de orice rang și din orice clasă socială. Dar lucrul lui

---

⁸ Preoți ai religiei sângeroase a Galilor și Bretonilor. Druizii, pentru îndeplinirea obiceiurilor lor religioase sacrificau adesea victime omenești. Ei învățau totuși că sufletul este nemuritor și că există și dincolo de această viață. De aceea ei disprețuiau moartea.

principal era de a instrui oameni în stare să vestească Evanghelia. Pentru aceasta, scrieri de preț au fost aduse la Iona și puțin câte puțin s-a alcătuit o bibliotecă, care a ajuns vestită. În felul acesta puteau să fie instruiți călugării, însă studiul principal era mereu Sfânta Scriptură. Colomba a murit în anul 597, după ce își închinase întreaga viață în lucrarea Domnului.

Creștinismul care se găsea la Iona și în celelalte ținuturi unde se vestise Evanghelia de către acești misionari era cu totul deosebit de sistemul religios care stăpânea tot mai mult în celelalte părți ale Europei, sub influența și autoritatea crescândă a preoților și mai ales a episcopilor din Roma, care râvneau stăpânirea spirituală a întregii lumi; sistemul acesta tindea să înlocuiască închinarea în duh și în adevăr cu forme și ceremonii amestecate cu idolatrie și superstiție. Cu toate că și la Iona erau unele forme, nu în ele însă căutau mântuirea. În fruntea bisericilor acestor creștini erau bătrâni sau prezbiteri și supraveghetori sau episcopi, dar aceste două sarcini erau aproape la fel. Iona era cârmuită de un simplu bătrân. Misionarii care vesteau Evanghelia purtau titlul de episcopi și erau puși deoparte prin punerea mâinilor din partea bătrânilor. Dar nu o sfințire omenească făcea pe cineva prezbiter, episcop sau misionar. „Duhul Sfânt,” spunea Colomba, „poate face pe cineva un slujitor al lui Dumnezeu” (vezi Faptele Apostolilor 20.17-18). Învățătura dată de bătrâni era simplă: „Sfânta Scriptură,” ziceau ei, „este singura regulă de credință. Cu faptele, nimeni nu se poate lăuda; să nu așteptați mântuire decât de la harul lui Dumnezeu. Păziți-vă de religia care este alcătuită din forme în afară; a păstra o inimă curată înaintea lui Dumnezeu este mai de preț decât a te înfrâna de a nu mânca uneori carne. Isus Hristos este singura căpetenie a Bisericii. Episcopii și prezbiterii sunt egali în funcție. Ei trebuie să fie căsătoriți, să aibă o singură soție și să-și crească în supunere copiii.” Aceste învățături le găsim în Cuvântul lui Dumnezeu și îndeosebi în epistolele lui Pavel.

După Colomba, Culzii, acești creștini care se refugiaseră în Hebride, au păstrat orânduirile evlaviosului slujitor al lui Dumnezeu, și a trebuit să treacă mult timp până ce Roma papală să ajungă a-i pune sub jugul și rătăcirile sale. Totuși lumina adevărului se întindea și strălucea în mijlocul întunericului care începuse să înăbușe creștinătatea!

Astfel Colomban, care nu trebuie confundat cu Colomba, cu toate că amândoi au trăit cam în același timp, „simțând,” zice un autor, „arzându-i în inimă focul pe care îl aprinsese Domnul,” a hotărât să meargă pentru a vesti Evanghelia, până dincolo de marginile împărăției Francilor. Născut în Irlanda, petrecuse cei dintâi ani în Iona, apoi fusese în marea și vestita mănăstire din Bangor, în Irlanda. De acolo a plecat în anul 590 împreună cu 12 misionari și s-a dus la Gali. Vestea despre viața sa evlavioasă ajunsese până la urechile lui Gontran, regele Burgunzilor, care l-a îndemnat să se oprească în țara sa. Colomban a refuzat însă și s-a dus să

se așeze în ținutul Vosgilor, ce era încă sălbatic și aproape de nepătruns. Acolo, în mijlocul locuitorilor primitivi din această țară, care îi priveau cu neîncredere, misionarii au avut să sufere în primul rând mari lipsuri, negăsind adesea pentru hrană decât ierburi sălbatice, coajă de arbori și puțin pește. Puțin câte puțin, însă, acești oameni sperioși s-au arătat mai blânzi față de ei. Viața sfântă a acestor călugări străini și faptul că erau gata de a se sacrifica, le-a inspirat respect. Ei le-au adus hrană și, crezând că rugăciunile lor au ascultare, au cerut ca să intervină pentru ei la Dumnezeu. În curând s-au întors la Dumnezeu mulți dintre ei și Colomban a ridicat în diferite locuri mănăstiri unde domnea o severă disciplină și în același timp o adâncă evlavie.

Colomban, ca un credincios slujitor al lui Dumnezeu și având ca model pe Ioan Botezătorul altădată, nu se temea să dojenească pe mai-marii pământului pentru păcatele lor. În Burgundia domnea pe atunci Thiery II, fiul cel mic al lui Gontre. Acest rege, sprijinit și încurajat de bunica sa Brunehaut, vestită prin dezmățul ei, ducea o viață foarte destrăbălată. El se ducea totuși adesea pe la Colomban pentru a-i cere să se roage pentru el, crezând poate că prin aceasta i se vor ispăși păcatele. Dar omul lui Dumnezeu îl muștră serios pentru desfrâul său, și regele făgădui că se va îndrepta. Dar Brunehaut îl instiga împotriva slujitorului lui Dumnezeu și făcea totul pentru a-l pierde. Colomban, știind că ea pregătea curse împotriva lui, s-a dus la palatul regal și, odată sosit acolo, nu a vrut să intre. Auzind că este acolo, regele a trimis pe un aghiotant pentru a-i da onorul. Dar Colomban îl respinse, spunând: „Cel Prea Înalt nu primește darurile unui nelegiuit, nici slujitorul Său nu le poate primi.” Regele și Brunehaut, înspăimântați, au venit să-l roage ca să-i ierte, promițând că se vor îndrepta. În curând însă au căzut iarăși în viața lor de păcat și, pentru a scăpa de înștiințările omului lui Dumnezeu, Thiery, neîndrăznind să-l omoare, l-a izgonit din regatul său și l-a trimis la Nantes. Acolo Colomban s-a îmbarcat pentru Irlanda. O furtună a împins corabia spre țărmul Britaniei și Colomban a văzut în aceasta un semn că Domnul voia să-și continue misiunea pe continent. El s-a dus în Elveția și a rămas câțva timp pe țărmul lacului Constance, evanghelizând împreună cu credinciosul său tovarăș Gall pe păgânii din aceste ținuturi. Apoi a trecut în Italia, unde a vestit Evanghelia Lombardilor, pe al căror rege l-a botezat la Milan. A murit în anul 616, în mănăstirea pe care o întemeiase în Bobbio. Totdeauna s-a împotrivit pretențiilor papii sau episcopului din Roma.

Când Colomban a plecat în Italia, a trebuit să părăsească pe discipolul său Gall, care căzuse bolnav. Gall a rămas în Elveția și mai târziu a vestit Evanghelia, în limba lor proprie, locuitorilor din această țară, care erau păgâni încă; un mare număr dintre ei s-au întors la Dumnezeu. El a întemeiat vestita mănăstire care îi poartă numele și este socotit ca apostolul

Elveției. A murit în anul 627.

Astfel, prin râvna și devotamentul acestor călugări veniți din Scoția și Irlanda, creștinismul s-a răspândit în Țările de Jos, Galia, Elveția, o parte din Germania și nordul Italiei. Acești creștini, liberi de jugul bisericii romane, au făcut mai mult decât ea pentru a răspândi Evanghelia în Europa de mijloc. Din nenorocire, folosindu-se de neștiința timpurilor care au urmat, biserica Romei a sfârșit prin a atrage mulțimile în rătăcirile sale și le-a trecut sub stăpânirea sa. Nu a scăpat de lucrul acesta nici Scoția, nici Irlanda; ele au căzut după mari lupte și în ele n-au rămas până în zilele Reformei decât mici focare de lumină, împrăștiate ici și colo.

GRIGORE CEL MARE

În timpul când Colomba și Coloman își continuau lucrarea evanghelică, episcop sau papă la Roma era Grigore, care a fost supranumit cel Mare. S-a născut la Roma, în anul 540, dintr-o familie nobilă, și ar fi putut ajunge la cele mai înalte ranguri; însă la vârsta de 35 de ani a părăsit lumea și onorurile și și-a întrebuintat averile pentru a întemeia mai multe mănăstiri, unde ducea o viață aspră de pustnic, nu se dădea înapoi de la nici un lucru, oricât de umil, și folosea restul timpului pentru rugăciune și fapte de pocăință. Credea oare că prin aceasta va dobândi iertarea păcatelor sale și un loc în cer? El spunea: „Dumnezeu a mântuit pe sfinți fără ca ei să aibă vreun merit; fericirea sfinților e un har și nu se dobândește prin fapte.” Dar credea că faptele și rugăciunile sunt absolut necesare pentru a atrage îndurarea lui Dumnezeu și a-l împlânzi mânia; astfel el socotea pe Dumnezeu ca un judecător și nu ca un Tată. Nu cunoștea încă dragostea desăvârșită a lui Dumnezeu, care alungă orice teamă (1 Ioan 4.18).

Grigore a ajuns starețul mănăstirii sale; a fost hirotonit diacon și la moartea papei Pelagius, în anul 590, a fost numit în locul său episcop al Romei, de către senat, cler și popor — atât era de mare încrederea pe care o dobândise din cauza dragostei și a simplității pe care le arătase până acum. Grigore se ocupa în totul numai de sarcina grea ce i s-a dat.

Era un timp de tulburări și de ticăloșie mare în stat și în Biserică. Ca episcop al Romei, primul oraș din Apus, era nevoit câteodată să intervină în chestiunile politice pentru a apăra poporul său împotriva barbarilor care îl amenințau; dar mai ales s-a ocupat cu lupta împotriva ereticilor și cu îndreptarea ticăloșiilor clerului. Cei care trebuiau să fie călăuze și exemple ale turmei (1 Petru 5.3) aveau nevoie de îndreptarea ticăloșiilor lor! Grigore arăta totdeauna multă grijă în orânduirea serviciului introdus obiceiul cântului sfânt, care poartă încă numele sau în biserica romană. Până atunci cânta tot poporul; el însă a rânduit coriști, singurii cărora li se rezerva această parte a cultului. Poporul se mulțumea cu câteva răspunsuri. El a rânduit forma

de cult de la început și slujbele bisericești care poartă numele de liturghie la romano-catolici, dar cărora, de la el, i s-au adăugat multe. Liturghia trebuie să corespundă cinei Domnului, dar ce deosebire cu ceea ce ne învață în această privință Cuvântul lui Dumnezeu! Pentru liturghie trebuie un altar, lumânări, veșminte preoțești, un loc deosebit pentru cler; se spune că se aduce o jertfă fără sânge, o reînnoire a jertfei lui Hristos pentru a spăla păcatele! Ori, toate acestea sunt contrarii Cuvântului lui Dumnezeu, pentru că o jertfă fără vărsare de sânge nu mai este jertfă, iar Hristos S-a adus jertfă o singură dată pentru totdeauna (Evrei 9.22,25,26,28; 10.10,12).

Dimpotrivă, creștinii care ascultă de Cuvântul lui Dumnezeu, sărbătoresc cina Domnului în mod simplu. Toți sunt preoți pentru a aduce jertfe duhovnicești, mulțumiri, toți sunt răscumpărați de Hristos și sunt mădulare ale trupului Său, așezați pe aceeași treaptă la masa Domnului, și frâng pâinea și beau din pahar în amintirea trupului Domnului și a sângelui vărsat pentru ei (1 Petru 2.5; 1 Corinteni 10.16-17; 11.23-26) și se bucură în așteptarea venirii Domnului. E bine să amintim învățăturile Domnului pentru a nu fi prinși în rătăcire.

Vedem cum de timpuriu s-a strecurat rătăcirea în Biserică, pentru că a lăsat la o parte Cuvântul lui Dumnezeu și a primit în sânul ei tradițiile oamenilor. Trebuie să observăm totuși că pe vremea lui Grigore, vinul de cină se dădea tuturor care luau parte, în timp ce biserica romană a hotărât mai târziu ca numai clerul să ia paharul. Și cu toate acestea, Domnul spune: „Beți toți” (Matei 26.27). Iar când Pavel scrie Corintenilor, nu se adresează întregii adunări a lui Dumnezeu, când amintește cuvintele Domnului Isus? (1 Corinteni 11.25-26).

O altă rătăcire cu mult mai mare și mai groaznică este introdusă în biserică în perioada aceasta. Este vorba de „transformarea” pâinii, cuvânt care în învățătura bisericii romane înseamnă că, atunci când preotul a rostit cuvintele de sfințire „Acesta este trupul Meu, acesta este sângele Meu”, pâinea s-a schimbat în întregime în trupul Domnului, așa cum s-a născut din Fecioara Maria, și vinul s-a transformat cu adevărat în sângele Domnului. Și are ca urmare faptul groaznic că atunci când preotul ridică jertfa (potirul), prezintă poporului chiar pe Dumnezeu, iar poporul se închină acestui Dumnezeu creat prin cuvântul preotului!

Acest lucru este o groaznică idolatrie. Isus Hristos, omul înviat și glorificat, S-a așezat și rămâne așezat la dreapta lui Dumnezeu (Evrei 10.12); ca atare nu mai este pe pământ. Întrucât însă El este Dumnezeu peste toate lucrurile, este de față pretutindeni, și îndeosebi prin Duhul Său este cu cei răscumpărați ai Lui și care se adună pentru Numele Său (Ioan 14.18,23; Matei 18.20).

Grigore credea că slujbele religioase și cântecele vor atrage și vor reține poporul în biserici și că va ieși bine de aici. Dar ce cere Dumnezeu? Nu forme religioase; acestea nu mântuiesc și

nu formează adevărata închinare. Ceea ce mântuiește este credința în Domnul Isus, și adevăratul cult înseamnă, când cineva este mântuit, a se închina lui Dumnezeu în duh și adevăr (Faptele Apostolilor 16.31; Ioan 4.23-24).

Grigore mai avea un respect adânc și superstițios pentru moaștele sfinților, lucru deopotrivă de străin de ceea ce ne învață Scriptura. Mai mult, fiind în totul nemulțumit de faptul că patriarhul din Constantinopol lua titlul de episcop universal, Grigore căuta să țină întăietatea bisericii din Roma asupra celorlalte, pretinzând că papii erau urmașii lui Petru, căruia îi fuseseră date cheile împărăției cerurilor. În felul acesta a devenit unul din premergătorii sistemului necreștinesc al papalității, a cărei căpetenie, papa din Roma, spune că este vicarul sau locțiitorul lui Isus Hristos pe pământ, și ca atare ia asupra sa onoruri dumnezeiești.

Multe greșeli s-au strecurat încet-încet în Biserică, și timpul lui Grigore este începutul așa-zisului ev-mediu, care din punct de vedere duhovnicesc a fost o perioadă de întuneric, în care a dominat, sub stăpânirea absolută a papilor, a călugărilor și a clerului, superstiția și idolatria, întovărășite de o mare stricăciune în viață. Este timpul care închipuie în Apocalipsa adunarea din Tiatira; Izabela înfățișează stricăciunea în Biserică (Apocalipsa 2.20).

Cu toate acestea, Grigore a fost un om milos, plin de râvnă, neobosit în a înfăptui ceea ce credea că e bine; aceasta însă nu dezvinovățește nicidecum rătăcirile sale, pentru că ar fi putut avea Cuvântul lui Dumnezeu drept călăuză. Avea pe inimă întoarcerea la Dumnezeu a păgânilor, dar voia totodată să îi alipească de biserica Romei.

Se povestește că în timp ce era stareț, străbătând într-o zi piața din Roma, i-a fost atrasă atenția de un număr oarecare de prizonieri anglo-saxoni duși să fie vânduți ca sclavi. El a fost izbit de noblețea înfățișării lor și de frumusețea feței lor.

— De unde vin acești prizonieri? întrebă el.

— Din Insulele Britanice, i s-a răspuns.

— Locuitorii acestor insule sunt creștini?

— Nu; sunt păgâni.⁹

— Ce pagubă, spuse Grigore, că stăpânitorul întunericului are sub conducerea sa făpturi așa de frumoase, că frumuseții feței îi lipsește frumusețea sufletului! Dar care este numele neamului lor?

— Ei se numesc Angli (Englezi).

Grigore, gândindu-se puțin la acest nume, zise:

---

⁹ Creștinii din Britania au făcut câteva eforturi pentru a aduce la credință pe cuceritorii Saxoni, din care făceau parte Anglii (Englezii), dar cuceritorii au refuzat cu dispreț să asculte de aceia pe care îi învinseseră.

— Ei sunt pe drept numiți astfel, pentru că fețele lor sunt asemenea cu ale îngerilor.¹⁰ Ar trebui să fie moștenitori ai îngerilor în cer. În care ținut al Britaniei locuiesc?

— În De ira (astăzi Northumberland).

— Da, de bună seamă ar trebui să fie dezrobiți de ira. ¹¹ Care e numele regelui lor?

— Ella.

— Da, zise Grigore, aleluia trebuie să fie cântat în acest stat spre slava lui Dumnezeu, care a făcut toate lucrurile.

Această întâlnire a umplut pe Grigore de dorința de a fi misionar în mijlocul acestui popor și a-l câștiga pentru Hristos. El a cerut învoire papei ca să ducă la îndeplinire acest gând, iar acesta, după ce s-a împotrivit mult timp, i-a dat încuviințarea. Grigore a plecat, dar nu ajunsese tocmai departe, când poporul din Roma, care îl socotea ca pe un sfânt, a silit pe papă să-l cheme înapoi. Grigore însă nu a uitat ceea ce își pusese în gând și, când a ajuns papă, a făcut pe altul să ducă la îndeplinire ceea ce n-a făcut el. Vom vedea care a fost misiunea acestui trimis din partea bisericii romane în Anglia.

MISIUNEA LUI AUGUSTIN ÎN ANGLIA ȘI URMĂRILE EI

Cel pe care l-a ales Grigore ca să-l trimită în Anglia pentru a vesti Evanghelia păgânilor de acolo a fost unul din prietenii săi, numit Augustin, stareț al unei mânăstiri. Era un om de o mare râvnă și de o înflăcărată evlavie, un om pe care Grigore se putea bizui. Însă la aceste merite ale lui Augustin se adăuga multă mândrie spirituală și, în dorința de a mântui sufletele, el căuta să alipească de biserica Romei pe cei întorși la Dumnezeu și să-i supună autorității papei. A plecat în anul 596 cu patruzeci de însoțitori misionari. Ajunși în Provence, au fost înspăimântați când se gândeau la greutățile ce vor întâmpina în mijlocul popoarelor păgâne a căror limbă nu o cunoșteau, și Augustin s-a întors la Roma pentru a cere învoire papei ca să părăsească o astfel de lucrare. Dar Grigore nu era omul care să se lase de un lucru pe care îl avea pe inimă și la care se gândise mult. El îndemnă și încurajă pe Augustin, arătând lui și tovarășilor lui răsplata cerească și a dat lui Augustin scrisori de recomandare pentru episcopii ținuturilor pe unde aveau să treacă și pentru regii francezi Teodoric și Teodebert.

Misionarii au prins curaj și după un drum lung și greu au debarcat în Anglia, pe insula Tanet, în Kent. Peste acea țară domnea atunci Ethelbert, cel mai puternic rege anglo-saxon. Se căsătorise cu o prințesă creștină, Bertha, fiica lui Charibert, rege al Parisului. Augustin a trimis niște vestitori lui Ethelbert, pentru a-i face cunoscut sosirea unor oameni care aduceau vestea

---

¹⁰ „Angli”, în latinește, limba pe care o folosea Grigore., „Angli” și îngerii „angeli”. Cele două cuvinte sunt aproape la fel. ^{**} „De ira”, cuvinte latinești însemnând: „de mânie”.

nouă a drumului pe care trebuie să umble pentru a dobândi fericirea veșnică, slava cerului, împreună cu pacea și binecuvântarea adevăratului Dumnezeu.

Ethelbert a încuviințat să fie primiți, însă în aer liber undeva, temându-se ca nu cumva acești străini să se folosească de vrăjitorii; poate că preoții păgâni i-au inspirat acest gând. Pentru a atrage atenția acestui popor și a produce asupra regelui o impresie oarecare, Augustin și călugării săi s-au aranjat în formă de procesiune, purtând înaintea lor o mare cruce de argint cu chipul lui Hristos, și au pornit intonând cântări latinești, spre ținutul unde îi așteptau regele și curtea sa. Augustin și-a îndeplinit însărcinarea, anunțând păgânilor uimiți, vestea cea bună a binecuvântărilor veșnice din cer. Regele, deși aprobă, a spus totuși că atât el cât și poporul nu pot schimba religia înainte de a chibzui bine. A promis misionarilor că îi ia sub ocrotirea sa și că poate să treacă de partea lor oricare om din poporul său. Apoi, pentru a-și putea îndeplini cultul, le-a dat o veche capelă ruinată care slujise altădată creștinilor bretoni, așezată aproape de Canterbury, reședința regelui.

Viața evlavioasă și devotată a lui Augustin și a tovarășilor săi, precum și minunile ce se zice că le-au făcut, au câștigat încrederea poporului, și în curând regele și mulți dintre supușii lui au primit creștinismul așa cum l-a adus Augustin, adică unele învățături creștine amestecate însă cu rătăcirile, ceremoniile religioase și dreptul de întâietate al Romei. Astfel Biserica Romei și-a stabilit reședința și în Anglia.

Augustin a trimis la Roma vestea succeselor lui. Papa l-a numit arhiepiscop de Canterbury și l-a pus în fruntea celor 12 episcopi peste toți creștinii¹² — nu numai peste Saxonii întorși de curând la Dumnezeu, dar și peste Bretonii care se trăgeau din primii creștini. Aceștia, după năvălirea Picților, Scoților, apoi a Saxonilor, s-au refugiat în Țara Galilor. Acolo s-a întemeiat o mare mănăstire numită Bangor, ca aceea care se afla în Irlanda. Aproape 3000 de oameni se adunau acolo, lucrând, citind și rugându-se. Mulți misionari au ieșit din mijlocul lor. Augustin a voit să-i aducă să primească obiceiurile și întâietatea bisericii din Roma și să-l recunoască pe el drept episcop al lor. În vederea aceasta, a convocat un sinod, alcătuit din episcopii bretoni și saxoni. Au luat parte foarte puțini.

Dionat, care era în fruntea bisericii din Bangor, a răspuns lui Augustin: „Vreau să iubim pe toți oamenii, și ceea ce facem pentru tine, vom face și pentru acela pe care voi îl numiți papa. Nu trebuie însă socotit părintele părinților bisericii, și singura supunere pe care i-o putem arăta este aceea pe care o datorăm necurmat tuturor creștinilor" (Efeseni 5.21). O a doua adunare a avut loc, dar episcopii bretoni au rămas neclintiți și unul dintre ei a spus că ei nu pot încuviința nici îngâmfarea Romanilor, nici tirania Saxonilor. Augustin îi îndemnă, îi rugă, îi dojeni și se

---

¹² Prin aceasta trebuie să înțelegem totdeauna creștinii de nume.

zice ca s-ar fi folosit chiar de minuni, dar fără rezultat.

Trăgând mereu nădejde să biruie împotriva episcopilor bretoni, Augustin i-a convocat pentru a treia oară. Ce era de făcut? se întrebau bieții episcopi, înfricoșați și oarecum tulburați de marele nume al Romei, care își păstrase oarecare autoritate morală asupra sufletelor din țările îndepărtate. Era un pustnic cucernic și înțelept, despre care se dusesse vestea că trăiește în sfințenie. Câțiva Bretoni s-au dus să-l întrebe: Trebuie să ne părăsim obiceiurile și să urmăm pe Augustin? — Dacă este un om al lui Dumnezeu, urmați-l, a fost răspunsul. — Și după ce îl vom cunoaște? — Domnul a spus: „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați de la Mine, căci Eu sunt blând și smerit cu inima” (Matei 11.29). Dacă Augustin este blând și smerit cu inima, atunci el poartă jugul lui Hristos și vă îndeamnă să purtați același jug; dar dacă este mândros și îngâmfat, el nu este de la Dumnezeu și nu aveți să dați nici o atenție celor spuse de el. — Cum vom cunoaște umilința sa? au mai întrebat ei. — Faceți în așa fel ca el și ai lui să ajungă cei dintâi la locul de întâlnire. Dacă se vor scula când voi veți intra acolo, ascultați-l.

Ce s-a întâmplat însă? Când au intrat episcopii bretoni, Augustin așezat în toată măreția sa și voind să arate că este mai presus ca ei, nu s-a ridicat ca să-i salute. Izbiți de această priveliște, episcopii bretoni pentru a treia oară au refuzat de a se supune papei de la Roma și nu au voit să cunoască alt stăpân decât pe Hristos. Augustin le-a scris atunci: „Pentru că nu voiți să primiți pe niște frați care vă aduc pacea, veți suferi din partea dușmanilor, care au să vă aducă războiul. Dacă nu vă uniți cu noi pentru a vesti Saxonilor calea vieții, veți primi din partea lor lovitura de moarte.” Și s-a retras.

Locuia în el duhul și blândeța lui Hristos? Nu, desigur; ci se vedea mai degrabă mândria și duhul de stăpânire care se observă tot mai mult în biserica Romei, mereu doritoare de a fi cea dintâi și de a stăpâni peste celelalte biserici.

Augustin nu a putut deci să înduplece pe episcopii bretoni să se supună autorității Romei. A avut mai multă izbândă în eforturile de a întoarce la Dumnezeu pe păgâni. Pe lângă cei din Kent, el a izbutit pe lângă Sebert, regele din Essex, care a îmbrățișat creștinismul cu tot poporul său, și a câștigat totodată și pe Redwald, regele Angliei de Răsărit.¹³ Trebuie să recunoaștem râvna și devotamentul lui Augustin și fără nici o îndoială, creștinismul pe care l-a adus în Anglia, oricât de amestecat cu rătăcirii, era cu mult mai de preț decât păgânismul Saxonilor; cât de rău este însă că în loc de a predica Evanghelia curată și simplă, care vestește mântuirea oricui crede în Domnul Isus, a fost prezentată o religie de forme și ceremonii religioase sub autoritatea unui cler supus papei de la Roma. Nu așa lucrau apostolii; sistemul

---

¹³ Amintim că Saxonii, popor păgân din nordul-vestul Germaniei, au cucerit Anglia în secolul 5 și 6 și au alcătuit șapte regate: Kent, Sussex, Wessex, Essex, Northumberland, Anglia de Răsărit și Mercia.

acesta lăsa sufletele lipsite de Dumnezeu. Prea adesea, păgânii doar schimbau o formă de cult cu alta și, în locul zeilor lor, puneau pe sfinți sau așa-zii sfinți.

Grigore, pentru a nu lovi popoarele păgâne în obiceiurile lor, a sfătuit pe Augustin să transforme templele păgâne în biserici, sfințindu-le în onoarea unui sfânt sau a altuia. Se credea că prin aceasta va câștiga mai ușor populația. Sărbătorile creștine au fost așezate în aceleași zile în care se țineau cele păgâne. La aceste sărbători se ridicau barăci, se înjunghiau animale, iar poporul se ospăta din ele, totul făcându-se în cinstea unui sfânt. În felul acesta, obiceiurile păgâne erau păstrate sub o altă formă; făceau ca noua religie să se adapteze celei vechi. Așa este oare creștinismul despre care scria Pavel: „Despărțiți-vă de ei, nu vă atingeți de ce este necurat” (2 Corinteni 6.17)?¹⁴

Augustin a murit pe la anul 605. Amintim amenințarea sa crudă împotriva creștinilor bretoni care nu au voit să se supună jugului Romei. Cu puțin înainte de moartea sa, această amenințare avea să se împlinescă. Ethelfrid, rege în Northumberland, care era păgân, a pornit cu o numeroasă armată împotriva Bangorului, focarul creștinismului breton. Călugării înspăimântați s-au refugiat. O mie două sute cinci zeci dintre ei s-au adunat într-un ținut îndepărtat pentru a cere ajutorul Domnului, dar au fost descoperiți de cruzii lor vrăjmași. Ethelfrid, văzând pe acești oameni fără arme în genunchi, a întrebat ce fac. Aflând, a început să strige: „Așadar, ei luptă împotriva noastră!” și a poruncit soldaților să dea năvală asupra acestor oameni care se rugau. O mie două sute au fost omorâți, ceilalți au reușit să scape. Saxonii au mers apoi asupra Bangorului, pe care l-au nimicit. Preoții au văzut în acest fapt împlinirea a ceea ce prevestise sfântul părinte Augustin, cum îl numeau ei; dar în țara pe care a umplut-o de durere acest masacru, Augustin a fost acuzat că instigase năvala lui Ethelfrid. A fost o lovitură de moarte care s-a dat bisericii bretone, deși ea a avut o clipă de strălucire, cum vom vedea.

Augustin a avut ca urmaș pe Laurent, unul dintre misionarii veniți cu el în Britania. Dar lucrarea pe care o făcuse părea că e pe punctul de a fi nimicită. Un mare număr din acești așa-zii creștini, așa de ușor convertiți, s-au întors la păgânism. Eadbold însuși, regele Kentului, fiul și urmașul lui Ethelbert, care a fost cel dintâi care a primit pe misionari, a fost din numărul celor care s-au lepădat de credință. Episcopii romani se refugiaseră în Anglia și Laurent s-a pregătit să-i urmeze. El a vrut să mai petreacă o noapte în rugăciune, în biserică; a doua zi a venit cu hainele în neorânduială și s-a înfățișat înaintea regelui și, ridicând mantaua, își arată trupul plin de răni. Regele, uimit, îl întreabă cine a îndrăznit să-și bată joc astfel de el.

---

¹⁴ Obiceiuri păgânești s-au strecurat și au fost păstrate încă din primele timpuri în Biserică, prin sărbătorile în cinstea sfinților. Augustin și Ambrozie s-au ridicat cutărie împotriva lor, dar zadarnic. La începutul secolului 5, în Italia, la Neapole, ele existau, și Paulin de Nola, care a fost trecut în rândul sfinților de către biserica Romei, le aproba.

Laurent a răspuns că Sfântul Petru i s-a arătat în timpul nopții și, muștrându-l că și-a părăsit turma, l-a pedepsit cu lovituri de bici. De acolo veneau aceste vânătăi. Eadbold era superstițios; cuprins de spaimă, el s-a supus din nou puterii papei, urmaș al unui apostol care se purta așa de aspru cu cei neascultători. Să fi fost Laurent de bună credință? Se crede că, frământat de gândul că și-a lăsat în părăsire o lucrare de care se alipise, și fiind cuprins de remușcări, a avut un vis și că după aceea și-a dat singur lovituri, pentru a încerca în acest fel să lucreze asupra sufletului regelui.

Edwin, care a fost rege în Northumberland după crudul Ethelfrid, a fost de asemenea convertit, după cum se spune, printr-o mijlocire minunată. Mai degrabă trebuie să ne gândim că Edwin, a cărui soție era creștină, a fost adus prin ea să îmbrățișeze creștinismul. Un mare număr de supuși i-au urmat exemplul și au fost botezați. Dar fiindcă Edwin a fost omorât într-o luptă contra păgânului Penda, regele Merciei, aproape toți cei din Northumberland s-au întors la păgânism. Din aceasta se poate vedea seriozitatea acestor convertiri. Oamenii primeau anumite ceremonii religioase, dar inima și conștiința nu erau atinse, pentru că nu fusese cu adevărat cunoscut Domnul Hristos și nu avusese loc o lucrare a Duhului Sfânt.

O rază de lumină a venit încă să strălucească o clipă în întuneric. Oswald, fiul crudului Ethelfrid, a fost nevoit să se refugieze în Scoția împreună cu fratele său Osni și cu câțiva tineri nobili. Învățaseră limba țării, auziseră Evanghelia și s-au întors cu adevărat la Dumnezeu. Și el și fratele său au fost botezați. Precum știm, bisericile din Scoția și îndeosebi cea din Iona, au păstrat mai curate adevărurile Cuvântului lui Dumnezeu. Oswald, a cărui inimă a fost cu adevărat mișcată de harul Domnului Isus, își găsea plăcerea să asculte pe prezbiterii acestor biserici și dorea din inimă să meargă pe urmele Domnului Isus, care mersese din loc în loc făcând bine. Se arăta plin de milă pentru săraci, dezbrăcându-și veșmintele pentru a-i îmbrăca pe ei. Se gândea totodată la compatrioții săi din Northumberland, la care ar fi voit să meargă ca misionar pentru a-i aduce la creștinism. Credea însă că va ajunge mai bine la această țintă dacă s-ar urca pe tron. În fruntea unei armate mici și încrezându-se în Dumnezeu, a avut de dat o bătălie cu un vrăjmaș cu mult mai puternic decât el și a avut o mare victorie.

Ajuns rege, Oswald s-a ocupat de binele spiritual al poporului său și a cerut bisericilor din Scoția un misionar. I s-a trimis un călugăr cu numele Corman, om evlavios, dar cu o fire aspră, care n-a știut să prezinte harul popoarelor barbare către care se îndrepta. Corman s-a întors deznădăjduit la Iona și a spus bătrânilor: „Oamenii la care m-ați trimis sunt atât de încăpățânați încât e imposibil să le schimbi inima.” Bietul Corman! Se pare că nu-și dădea seama că numai puterea harului lui Dumnezeu, prin lucrarea Duhului Sfânt, putea să facă această schimbare. Auzind acestea de la Corman, Aidan, unul dintre bătrânii Irlandei, și-a zis în el însuși: „Dacă

dragostea Ta, o Doamne, ar fi fost înfățișată acestui popor, inimile ar fi fost mișcate." S-a adresat apoi lui Corman și îi zise: „Fratele meu, tu ai fost prea aspru pentru niște ascultători așa de puțin în stare să înțeleagă. Trebuia să le dai lapte ca hrană, nu bucate tari." La auzul acestor cuvinte, bătrânii au strigat: „Aidan este vrednic să fie episcop"¹⁵ și și-au pus mâinile peste el.

Aidan a plecat și a fost primit cu bucurie de Oswald. Cum el nu știa limba Saxonilor, regele îl însoțea pretutindeni și traducea el însuși cuvintele acestuia. Alți misionari s-au întovărășit cu el și în curând au venit mulțimi în jurul regelui și în jurul slujitorilor Domnului, ascultând cu bucurie Cuvântul lui Dumnezeu, zice Bede, un vechi istoric bisericesc. Deși Bede făcea parte din biserica Romei și se plângea că acești misionari nu cunosc hotărârile sinoadelor, el dă o frumoasă mărturie despre ei, când spune: „Ei înfăptuiau cu mare grijă numai rânduielile de evlavie și curăție pe care le învățaseră din profeți, din Evanghelii și din scrisorile apostolilor"; adică se țineau de Scriptură. Bede mai lauda „râvna lor, dărnicia, smerenia și simplitatea lor, înclinarea serioasă către studiul Scripturii, libertatea față de cei mari, blândețea și iubirea față de săraci, lăsând la o parte orice iubire de sine și lăcomie și în cele din urmă viața lor sfântă și plină de râvnă." Acești slujitori ai lui Dumnezeu nu făceau din evlavie un izvor de câștig; nu mărgineau lucrarea lor în a împlini doar niște ceremonii religioase ale unei religii între niște ziduri sfințite ci, ca și apostolii, ei predicau și îndemneau din sat în sat și din casă în casă; cine ar putea să spună toate roadele binecuvântate ale lucrării lor?

Oswald nu se mărginea numai să ajute pe misionarii din jurul lor. El își arăta evlavia prin fapte. Păstrase dragostea pentru săraci, pe care căuta să-i mângâie. Se povestește că într-o zi de Paște, pe când se așeza la masă, a auzit că o ceată de săraci înfometați era la poarta sa. Numai decît a poruncit să ia bucatele de pe masa lui și să le dea lor. Ducându-se în Wessex, pentru a se căsători cu fiica regelui din acea țară, a dus și acolo cunoștința Evangheliei.

Oswald nu a domnit decît nouă ani. Locuitorii păgâni din regatul Mercia, în frunte cu regele lor Penda, au cucerit Northumberlandul. Oswald, ducându-se împotriva lor pentru a-i alunga, a fost omorât în luptă. Se spune că în timp ce murea a strigat: „Doamne, ai milă de sufletele poporului meu!"

ROMA TRIUMFĂ ÎN ANGLIA

Moartea lui Oswald nu a oprit lucrarea grea a misionarilor. Ei mergeau propovăduind din loc în loc și îndată ce erau văzuți pe undeva, populația alerga la ei, rugându-i să le vorbească despre Cuvântul vieții. Astfel învățătura creștină cea curată se răspândea la Saxonii din Nord,

---

¹⁵ Acesta era titlul ce se dădea unui bătrân, când era trimis ca misionar.

în timp ce Saxonii din Sud recunoșteau întâietatea Romei și urmau formele și ceremoniile cultului ei. Preoții care aparțineau Romei doreau mult să atragă pe creștinii bretoni la această biserică, care voia să aibă stăpânirea întregii lumi; ocazia înfăptuirii s-a ivit în curând.

Osny urmasa fratelui său Oswald, însă era cu totul deosebit de el. Foarte ambițios, el voia să-și mărească statele și a mers chiar împotriva lui Oswin, ruda sa, regele din Deiria. Acesta, nevoind să lupte, s-a refugiat la un nobil pe care și-l credea prieten. A fost trădat și Osny a pus să-l omoare. Aidan, auzind de această crimă, a murit de durere. Osny s-a făcut stăpân pe Deiria și mai târziu pe regatul Merciei. El a devenit astfel cel mai puternic dintre regii Saxoniei. Era cel mai fericit? Nu; conștiința nu-i dădea pace.

Regina Earfeld era sub ascultarea bisericii din Roma și ar fi dorit ca Osny să fie la fel. Ea era susținută de doi preoți, unul numit Roman și celălalt Wilfrid, acesta din urmă un om înzestrat cu mari talente, însă foarte ambițios după onoruri și bogății. El nădăjduia că, dacă va aduce pe rege și pe supușii săi sub ascultarea bisericii din Roma, va căpăta un post înalt în preoțime, pentru a-și putea satisface astfel avariția.

Osny, neliniștit de amintirea uciderii lui Oswin și de alte greșeli, ar fi vrut să liniștească pe Dumnezeu și să-și facă rost de o intrare în cer. Unde ar fi trebuit el să caute pacea sufletului său? Singur Hristos putea să i-o dea, dar preoții romani îl încredințau că numai în biserica lor ar putea să găsească ceea ce îi dorea inima. Pentru a hotărî, ei au propus o întâlnire publică între ei și episcopii bretoni. Osny a consimțit și întâlnirea a avut loc la Whitby.

După moartea lui Aidan, bătrânii din Iona au trimis, pentru a-l înlocui, un episcop numit Colman, om simpu dar energetic. El a venit la această reuniune împreună cu alți episcopi bretoni. Regele a început astfel: „Pentru că noi suntem servitorii aceluiași Dumnezeu și pentru că așteptăm aceeași moștenire, trebuie să avem aici pe pământ aceeași lege asupra vieții și trebuie să căutăm care este cea adevărată.” Colman a răspuns: „Noi urmăm învățătura lui Colomba, care este aceea a lui Ioan, și învățătura bisericilor pe care el le conducea. Să ne păzim de a o călca!” Wilfrid, cu multă agerime și știind cum să uimească sufletul regelui prin aspectul măreției și a puterii, a răspuns: „Cât despre noi, legea noastră este aceea a Romei, unde au propovăduit sfinții apostoli Petru și Pavel. Ea este răspândită la toate popoarele. Picții și Bretonii, alungați la capătul pământului, voiesc ei să lupte singuri împotriva lumii întregi? Vreți voi să-l puneți pe Colomba, oricât de sfânt ar fi fost el, în fața lui Petru, cel dintâi dintre apostoli, căruia Hristos i-a zis: „Tu ești Petru, și-ți voi da cheile împărăției cerurilor?”

Wilfrid nesocotea într-adins pe Ioan, pentru a nu vorbi decât de Colomba. Dar în loc ca unii și alții să se îndrepte numai spre Scripturi, se plâneau neliniștiți de tradiții, de obiceiuri, de așa-zise reguli date de cutare sau cutare apostol, care se împotriveau unul față de altul. Tot așa

era și la Corinteni, unde se spunea: „Eu sunt al lui Pavel; și eu al lui Apolo; și eu al lui Chifa" (1 Corinteni 1.12).

Și apoi vedem întărindu-se această pretenție care nu poate fi îndreptățită de Scriptură, că Petru fiind conducătorul apostolilor, iar papa, ca urmașul său, trebuie să fie căpetenia întregii biserici creștine. Pavel, inspirat de Duhul Sfânt, a zis: „Căci măcar că nu sunt nimic, totuși cu nimic n-am fost mai prejos decât acești apostoli înălțați;" (2 Corinteni 12.11) nu era nimic în el, în sufletul lui, nici prin el însuși, dar ceea ce era, venea din îndurarea lui Dumnezeu. Unde este întâietatea lui Petru, dacă Pavel nu este cu nimic mai prejos decât cei mai aleși apostoli? Dar se va zice: Domnul n-a dat oare lui Petru cheia împărăției cerurilor? (Matei 16.19). Da, fără îndoială, și Petru s-a folosit de ea. El a deschis porțile împărăției cerurilor pentru Evrei, la sărbătoarea Rusaliilor sau Cincizecimii (Faptele Apostolilor 2.37-41) și le-a deschis și Neamurilor când el vestea pe Hristos și iertarea păcatelor prin Numele Său lui Corneliu, casei sale și prietenilor săi (Faptele Apostolilor 10.1-48).

Poate cineva va zice: Da, dar Domnul a dat lui Petru puterea de a lega și a dezlega pe pământ. Dar faptul acesta trebuia întărit în cer (Matei 16.19) și era dat fiecărui apostol (Ioan 20.23). A lega și a dezlega înseamnă a recunoaște iertarea oricărui om care crede în Domnul și pedepsirea oricărui nu crede în Hristos (Ioan 3.36), și aceasta a făcut-o Petru în cele două ocazii pe care le-am citat.

O altă întrebare pe care o pun partizanii Romei este aceasta: Domnul n-a spus El însuși: „Tu ești Petru și pe această stâncă voi zidi Biserica Mea" (Matei 16.18)? Și prin această biserică ei înțeleg aceea a Romei. Dar cuvintele Domnului nu însemnau că biserica Lui e întemeiată pe Petru. Ar fi în neînțelegere cu alte locuri unde citim că Hristos este singura temelie (1 Corinteni 3.11). Este bine spus că sfinții sunt „zidiți pe temelia apostolilor și a prorocilor" (Efeseni 2.20), pentru că ei au vestit mântuirea și ei au arătat gândurile lui Dumnezeu, dar Petru nu-i mai mare decât ceilalți apostoli și Isus Hristos rămâne singur piatra din capul unghiului, fără de care nu se poate nimic.

Biserica nu-i întemeiată pe Petru, ci pe frumoasa mărturie a lui Petru: „Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu" (Matei 16.16). Petru era o piatră, o simplă piatră în marea clădire pe care avea s-o zidească Hristos. Și cât despre pretenția celor care fac din papă căpetenia bisericii de pe pământ, să ne aducem aminte că Hristos este singurul Cap sau Căpetenie a Bisericii, care este trupul Său, și că acest divin Conducător Se află în cer (Efeseni 1.22-23).

Sărmanul Osny, dacă ar fi cunoscut Cuvântul Domnului, ar fi putut ține piept dibăciei partizanilor Romei; iar bieții episcopi bretoni nu au știut să se folosească de această armă

puternică, „sabia Duhului, care este Cuvântul lui Dumnezeu" (Efeseni 6.17).

După ce îl auzise pe Wilfrid, regele, întorcându-se spre Colman, îi spuse: „Este adevărat că Domnul ar fi spus aceste cuvinte lui Petru?"

— Acestea sunt adevărate, o rege! a răspuns Colman.

— Și poți să-mi dovedești că o așa mare putere a fost dată lui Colomba?

— Nu putem.

Colman nu ar fi trebuit să-l lase pe Colomba la o parte și să spună regelui ceea ce arată Scriptura? Dar acum, chiar celor din Iona le slăbise cunoașterea Cuvântului lui Dumnezeu și se atașau mai mult de tradiții decât de ceea ce a spus Domnul.

Osny, fericit de a vedea curmată o ceartă care nu părea să aibă rezolvare nici chiar în propria sa casă, fericit de asemenea, în adâncă lui neștiință, de a avea pe cineva care să-i deschidă cerul, a strigat: „Petru este portarul; eu vreau să-l urmez pe el și pe urmașul lui, ca nu cumva, când mă voi înfățișa la poarta cerului, să nu-l găsesc ca să-mi deschidă." El nu știa că Hristos este poarta mântuirii, că El deschide și că nimeni altul n-o închide (Ioan 10.7-9; Apocalipsa 3.7). Astfel a învins biserica Romei. Pretenția ei de totdeauna este să stăpânească; ea vrea să fie așezată ca regină (Apocalipsa 18.7). În afară de supunerea la învățăturile și ritualurile ei și aceluia care cutează să-și zică vicarul lui Dumnezeu pe pământ, nu este mântuire, spune ea. Dar ce spune Cuvântul Domnului? „În nimeni altul nu este mântuire — decât în Hristos — căci nu este sub cer alt Nume dat oamenilor, în care trebuie să fim mântuiți" (Faptele Aposolilor 4.12). Cât despre biserică, cât de departe se întinde stăpânirea ei, ne este spus că adevărata Biserică este supusă lui Hristos (Efeseni 5.24). Ea nu sfințește, deci, ci este sfințită de Cuvânt (versetele 26-29). În biserica romană amăgitoare prorociță Izabela este cea care stăpânește, și ea reprezintă Roma și pretențiile ei.

Copleșit de durere, Colman s-a întors în Scoția cu episcopii pe care nu-i putuse convinge Wilfrid. Osny, nădăjduind astfel să-și răscumpere sufletul, desfășură o mare activitate pentru a-și aduce supușii la ascultarea bisericii din Roma. Wilfrid îl ajuta din toate puterile lui. El a devenit episcopul unei foarte mari dioceze, s-a îmbogățit cu numeroase bunuri care fuseseră ale multor mănăstiri și era înconjurat de o mare suită; el nu era servit decât în vase de aur și de argint. Câtă deosebire între el și umilii episcopi din Iona! Dar această mândrie, acest lux, această lăcomie, această iubire de stăpânire, de bogății și de plăcerile cărnii începea să se răspândească din ce în ce mai mult la înalții slujbași ai clerului roman și la papi de-a lungul veacurilor întunecate ale evului mediu, în timp ce preoțimea de jos și poporul rămâneau în cea mai jalnică ignoranță și dați pe mâna superstiției.

Dar triumful Romei nu se mărginea aici. În curând Scoția și chiar Iona au fost copleșite de

străduințele preoților romani. Preoții s-au adresat lui Naitam, regele Picților. L-au convins cât de mult înalță pe un rege onoarea de a aparține unei biserici puternice în fruntea căreia se află chiar un pontif universal, urmaș direct al lui Petru, în comparație cu supunerea unor comunități religioase conduse de niște bătrâni sărăcăcioși. I-au arătat cât de mult se potrivește măreția cultului roman, măreției regești. Naitam, sedus de gândul că se va putea potrivi cu iluștrii regi ai Francilor, a cedat și și-a chemat arhitecții ca să-i zidească biserici de piatră în locul umilelor locașuri de lemn, unde fusese vestit mai înainte Hristos.

Apoi a dat ordin ca toți preoții regatului să primească tunsura romană¹⁶ în semn de supunere acestei biserici. Și chiar astfel s-a făcut. Unde erau în toate acestea Cuvântul lui Dumnezeu și dorința de a câștiga suflete?

Bătrânii din Iona se opuneau încă năvalei de obiceiuri romane. Într-o zi, un călugăr numit Ecgbert, foarte înflăcărat pentru Roma și cu un caracter foarte plăcut, a venit să stea de vorbă cu ei. A fost primit cu multă ospitalitate și a știut să se împrietenească în curând cu toți. Prin vorbele lui și prin bogatele daruri pe care le răspândea și care îi fuseseră date în acest scop, el a început să le clatine gândirea. A reușit să și-i câștige, mai ales când li s-a înfățișat ca având o misiune de la Dumnezeu către ei. „într-o noapte” le povestește el, „unul dintre preafericii s-a arătat unui frate din mănăstire și îi zise: „Spune-i lui Ecgbert aceste cuvinte: Du-te la mănăstirile lui Colomba, pentru că plugurile lor nu merg drept; trebuie ca tu să le pui din nou pe brazda cea dreaptă.” Eu n-am vrut să ascult și m-am imbarcat pentru a merge să duc Evanghelia la Germani. Dar o furtună a aruncat corabia pe țarm. Am văzut că din cauza mea se întâmplase naufragiul și m-am hotărât să mă supun. Acum,” adăugă el, „supuneți-vă glasului cerului.”

Dumnezeu poate vorbi oamenilor prin vise (Iov 33.14-15), dar El nu va vorbi niciodată în folosul celor care calcă Scriptura. Bătrânii din Iona, în loc să respingă acest vis ca produs al imaginației unui om și să păstreze Cuvântul Domnului, s-au lăsat convinși de Ecgbert și au crezut că ascultă pe Dumnezeu. Ei au primit tunderea care îi dădea în stăpânirea papei. Roma a învins pretutindeni.

În acest timp un mic număr în Scoția nu a primit să-și plece capul sub jugul ei. „Se vedeau,” spune Bede, „șchiopătând pe potecile lor, cum au refuzat să ia parte la serbările romane și n-au vrut să se tundă.” La începutul secolului 8, Roma își întinsese astfel puterea asupra tuturor Insulelor Britanice, dar Dumnezeu și-a păstrat o rămășiță în mijlocul veacurilor de întunecime, câteva slabe lumini răătăcite, strălucind ici și colo, așteptând ca o puternică lumină să se arate.

---

¹⁶ Călugării și preoții din secolul șase, în Răsărit și Apus erau tonsurați, adică parte din cap era rasă. Acesta era semnul lor distinctiv. În Răsărit tonsura se făcea un timp de la o ureche la alta, în formă de semilună. În Apus se făcea rotund, deasupra creștetului capului.

Această biserică a Angliei a servit în mare măsură papalității prin zelul ei misionar. Niște călugări anglo-saxoni ai ordinului Benedictinilor — întemeiat de sfântul Benoit în 529 — peste un secol după Colomban, a pornit ca să ajungă și mai departe decât el în Germania, pentru a converti pe sălbaticii păgâni dintre Rin și Elba. Cei mai cunoscuți misionari de aici au fost Willibrod, mort în 739, printre Frizoni, apoi Winfrid, care și-a schimbat numele în Bonifaciu, printre Saxoni. Celebra mănăstire de la Fulda a fost înființată în 744 de către Sturm. Bonifaciu, pe care biserica îl cinstește ca fiind „apostolul Germanilor”, a murit ca martir în Frizia în anul 755, împreună cu câțiva tovarăși ai săi. Însă alipirea la creștinism a Frizonilor, a Saxonilor și a Turingilor s-a făcut mai târziu, când Carol cel Mare le-a cucerit țara și i-a constrâns pe păgâni sub pedeapsa cu moartea să se boteze. Aceste regiuni dăruite într-un chip atât de puțin evanghelic creștinismului de nume, supuse superstiției Romei, au trebuit să devină la rândul lor niște focare de propagandă spre Răsărit, la Slavii de pe Elba, la Poloni, la Cehi, la Unguri, ca să se ciocnească de populațiile evanghelizate de către ortodocșii Ciril și Metodiu, aparținând patriarhului de la Constantinopol.

În orice caz, când la începutul secolului al X-lea, Normanzii și Scandinavii au îmbrățișat la rândul lor religia creștină, a devenit catolică întreaga Europă Occidentală și cea mai mare parte a Europei Centrale și aici puterea papală n-a încetat să se întărească tot mai mult, timp de mai multe secole.

NESTOR SI NESTORIENII

După ce ne-am ocupat de ceea ce se petrecea în Biserică la marginile Europei apusene, în Irlanda, în Scoția și în Marea Britanie, vom reveni în Răsărit. În Apus, puterea bisericii romane creștea sub supravegherea papilor ambițioși și vicleni; în Răsărit, ceea ce se vede din nefericire dominând sunt discuțiile fără sfârșit, stârnite de ambițiile și rivalitățile episcopilor marilor orașe: Constantinopol, Antiohia și Alexandria, producânderezii și dezbinări și aducând adesea certuri sângeroase, pentru că în loc de sabia Duhului, Cuvântul Domnului, se foloseau de arme firești, căutând sprijin pe lângă împărați. Aceste discuții se îndreptau mai ales asupra Persoanei Domnului Isus.

Satan este adversarul lui Hristos, care are un singur scop: să-I distrugă puterea; și toate strădaniile și șiretlicurile lui caută să atace și să distrugă ceea ce ne învață Cuvântul Domnului despre Isus, Fiul lui Dumnezeu. El știe că odată cu credința în Hristos, totul cade și că, atacând pe Mântuitorul, ar putea înlătura mântuirea. Pentru a-și atinge scopurile, Satan învață pe oameni să raționeze asupra Persoanei Domnului, care, noi știm din Scriptură, este totodată adevărat Dumnezeu și adevărat om, Dumnezeu peste toate lucrurile, veșnic lăudat și arătat în trup (carne). „Cuvântul a devenit carne”, ne spune Ioan 1.14; Romani 9.5; 1 Timotei 3.16.

Cine poate explica aceasta? Nimeni; este o taină de nepătruns, așa cum, însuși Isus ne-o spune: „și nimeni nu cunoaște deplin pe Fiul, afară de Tatăl" (Matei 11.27).

Când se iveau greutăți în ceea ce privește învățătura, se convocau, e drept, sinoade sau adunări de episcopi, dar de obicei ele erau conduse de împărați și influențate de ei sau de acei care aveau în mână conducerea imperiului; de asemenea, ele erau adesea scena violențelor și judecăților nedrepte, cum am văzut în cazul lui Chrisostom.

Totuși câteva sinoade au păstrat adevărul, ca de exemplu acela din Niceea, care a subliniat dumnezeirea lui Hristos potrivit Scripturii. Scriptura ne arată cu claritate că Isus era în adevăr un om. El a fost născut prunc din Maria; El a crescut, mărindu-Se în statură ca și în înțelepciune, și a devenit om matur. El mânca și bea, era obosit, Se odihnea, dormea, Se bucura și Se întrista; suferea cu trupul și cu sufletul. Și ceea ce este atât de prețios pentru noi este că Isus avea toate afecțiunile și sentimentele unui om, dar fără păcat. În același timp El era cu adevărat Dumnezeu, înviind morții printr-un cuvânt, potolind vânturile și valurile, zicând: „Potoliți-vă" și făcând El însuși alte minuni pe care simpla putere a unui om nu le-ar fi putut înfăptui. Prorocii și apostolii au făcut astfel de lucruri, însă în numele Celui Veșnic sau al lui Isus din Nazaret, în timp ce El le făcea prin propria Sa putere dumnezeiască. Glasul Domnului Îl numește „Fiul Său preaiubit"; prin El lucrurile au fost create și tot prin El se mențin; îngerii lui Dumnezeu Îl adoră; El este Cel viu, Cel care trăiește veșnic". Lui Îi aparține gloria. Iată ce ne învață Cuvântul Domnului și ce trebuie să ne rămână în minte.

O mare neînțelegere s-a iscat în Răsărit cu privire la Ființa Domnului. Douăzeci și unu de ani după moartea lui Chrisostom, scaunul episcopal din Constantinopol a devenit vacant. Împăratul Teodosie al doilea a chemat pentru a ocupa acest post însemnat, pe un preot din biserica Antiohiei, numit Nestor, despre care se spunea că era la fel de distins și în talentele sale și în evlavie sa. Dar în realitate, Nestor era mândru și necruțător.

Îndată ce a fost așezat ca episcop la Constantinopol, a început să persecute cu multă violență pe toți acei care erau în afară de comuniunea bisericii — pe arieni și chiar pe acei care nu erau deosebiți decât asupra unui punct neînsemnat, ca de exemplu timpul ținerii sărbătorilor Paștelui. Într-o cuvântare către împărat, Nestor a mers până acolo încât a zis: „Împărate, dă-mi un loc pe pământ curățit de eretici și eu îți voi da cerul; luptă cu mine împotriva ereticilor și te voi ajuta să birui pe Perși." Cuvinte semețe în gura unui sărman muritor, chiar conducător de suflete! Nu știa că în curând el însuși avea să fie acuzat de erezie și condamnat.

Încă de pe atunci Maria, mama Mântuitorului, începuse să fie înconjurată cu un fel de venerare superstițioasă. I se sfințeau biserici, unde era invocată sub numele de „Mama lui Dumnezeu". Se zicea că ar fi murit la Efes, se arăta chiar mormântul ei, ceea ce atrăgea o

mulțime de pelerini și aceasta era pentru Efeseni un izvor de numeroase câștiguri. Ea era astfel privită nu numai ca patroană, dar chiar ca hrănitorea Efesului. Se zicea că ea făcea să plouă asupra orașului și chiar asupra Asiei, binefaceri de tot felul.

Aceasta ne amintește istoria povestită în capitolul 19 din Faptele Apostolilor. Cu 400 de ani înainte, în același oraș Efes s-a înălțat templul marei zeițe Diana, pe care o slăvea întreaga Asie, căreia îi era consacrat orașul Efes și care era de asemenea izvor de venituri pentru orașeni. Pavel, slujitorul Dumnului, vestise pe Hristos, și cultul Dianei și idolatria căzuseră; și acum o nouă idolatrie, mai rea decât prima, înlocuise pe aceasta. Nu numai mama lui Isus era privită ca un fel de divinitate, o „regină a cerului”, dar în curând și sfinții, apostolii și martirii au apărut ca un fel de mijlocitori între Dumnezeu și oameni, s-au zidit biserici puse în cinstea lor, li s-au adresat rugăciuni și li s-au venerat rămășițele cărora li se atribuiău chiar puterea de a face minuni. Și acest rău a continuat să cuprindă din ce în ce mai mult biserica. Câtă putere de orbire răspândește Satan în sufletul omului! Dar să revenim la Nestor.

Era deci ceva răspândit în secolul al patrulea de a da Mariei numele de „Maica Domnului”, expresie care nu se află în nici o parte în Scriptură, deși știm că: „din Maria S-a născut Isus Hristos” (Matei 1.16), dar în același timp știm că „Hristos este mai presus de toate lucrurile, Dumnezeu binecuvântat în veci.” Într-un discurs ținut la Constantinopol, Anastase, preot adus de Nestor din Antiohia, s-a ridicat împotriva titlului de „Maica Domnului” atribuit Mariei, iar Nestor l-a încuviințat.

Aceasta a adus o mare frământare în biserica din Constantinopol, unde Maria era venerată ca și în Efes; aceste cuvinte au fost privite ca o insultă adusă mamei lui Isus. Nestor a încercat să lămurească într-o cuvântare, de ce el nu putea să încuviințeze ca titlul de „Maica Domnului” să fie acordat Mariei. Dar el a lămurit în așa fel încât se înțelegea din cuvântarea lui că deoarece în Hristos sunt două firi: dumnezeiască și omenească, au fost deci și două persoane: omul, fiul Mariei, și Fiul lui Dumnezeu. El împărțea astfel Ființa Domnului pe care noi o vedem mereu una — un singur Hristos. Mai multe expresii de care se folosea arată că așa era gândirea sa și el a mers până a se exprima într-un chip cu totul nerespectuos, zicând: „Nu voi admite niciodată un Dumnezeu de două luni, un Dumnezeu de trei luni; niciodată eu nu voi adora ca atare un copil care a supt laptele mamei sale și care a fugit în Egipt ca să-și scape viața.” Era o adevărată defăimare și aceasta ne arată până unde poți fi târât când vrei să raționezi cu privire la ceea ce este din veșnicie, în afară de priceperea noastră și cunoscut numai de Dumnezeu. Pruncul din iesle, Acela pe care Îl preamăreau îngerii, pe care Simeon L-a luat în brațele lui și care într-adevăr a fost călăuzit împreună cu mama Sa de Iosif în Egipt, era chiar Fiul lui Dumnezeu, Domnul Însuși, care printr-o taină de nepătruns S-a coborât astfel

până la noi.

Episcopul Alexandriei, Cyril, a atacat puternic pe Nestor și învățăturile lui, dar, făcând așa, a căzut el însuși în mari greșeli, care au fost arătate de Ioan, episcopul Antiohiei. Totuși Ioan, deși prieten cu Nestor, nu îl încuviința deloc și chiar îi scrisese, pentru a-l face să înțeleagă că nu are dreptate. Pe de altă parte, Cyril a știut să câștige de partea sa pe episcopul Romei, Celestin. Pentru a pune capăt acestor neînțelegeri, împăratul a convocat un sinod general la Efes în 431. Ar fi trebuit să se aștepte ca toți episcopii chemați să fie la un loc, dar Cyril prin intrigile lui a știut să procedeze așa de bine, încât consiliul se deschisese înaintea sosirii lui Ioan și a episcopilor care erau cu el și Cyril însuși, deși învinovățit, a prezidat. Urmarea a fost condamnarea și scoaterea din funcție a lui Nestor. Tocmai atunci au sosit Ioan și episcopii sirieni care s-au adunat de asemenea într-un sinod, au declarat că adunarea alcătuită sub conducerea lui Cyril era un sinod fals și l-au excomunicat. Chestiunea a fost adusă înaintea împăratului, pe care Cyril a reușit să-l convingă despre dreptatea cauzei lui și despre validitatea sinodului pe care îl prezidase. Împăratul a sfârșit prin a-l aproba și astfel scoaterea din funcție a lui Nestor a fost încuviințată. Cei mai credincioși de la curte l-au părăsit, și chiar Ioan al Antiohiei i-a cerut îndepărtarea.

Mai întâi Nestor s-a retras în mănăstirea în care își petrecuse tinerețea, așezată la mică depărtare de Antiohia. Dar aici nu a rămas liniștit. A publicat câteva cărți și, prin predicile lui mișcătoare, a atras numeroase persoane din lumea bună a Antiohiei. Dușmanii au început să se neliniștească. Îndemnat de ei, papa Celestin a cerut împăratului ca dușmanul fecioarei și al Fiului să fie scos afară din societatea oamenilor pe care se încapățâna s-o piardă și îndemna pe episcopi să se alăture cererii lui. Împăratul l-a exilat la Petra în Arabia și a proscris la fel pe prietenii și partizanii lui. Dușmanii lui Nestor au găsit că locul exilului nu era destul de îndepărtat și el a fost trimis în Egipt, în oazele Ibis, unde se îndepărtau marii criminali de stat. Era un loc învecinat de un foarte mare ocean de nisip și de unde nu se putea fugi fără a-ți pierde viața.

Aici Nestor a început să-și scrie biografia, lucrare care nu ne-a rămas până azi. Făcut prizonier de o ceată de Arabi nomazi care se abătuseră pe la oază pentru a o jefui, el a fost părăsit de ei și a putut să ajungă în Panopolis, mic oraș din provincia Tebei. Guvernatorul Tebei n-a îngăduit lui Nestor să rămână aici. El a dat ordin de a-l trece la Elefantis, pe hotarul Etiopiei. Dar copleșit de bătrânețe și oboseală, Nestor a căzut de pe cal și s-a rănit greu. Adus la Panopolis, a murit în anul 440.

Un oarecare număr de episcopi nu au putut fi de acord cu hotărârile sinodului din Efes, în ceea ce privește scoaterea din funcție a lui Nestor. Ei au fost siliți la aceasta de către împărat,

nelăsându-le altă posibilitate decât de a iscăli și ei sau de a fi declarați ca nestorienii și, ca atare, urmăriți, destituiți, exilați sau trimiși în mine. Așa era rezultatul asocierii bisericii cu statul, acesta folosindu-se de sabia conducătorului pentru a persecuta pe cei care nu i se supuneau! Cei mai mulți s-au supus, dar vreo câțiva au rămas neclintiți. Unul dintre ei, numit Alexandru, episcop din Hierapolis, om foarte bătrân, arăta o tărie de neclintit. Prietenilor care stăruiau să iscălească, ca și ceilalți, le răspundea: „Liniștiți-vă. Eu nu mă sinchisesc deloc de ceea ce fac alții, dar dacă ar învia toți morții și ar numi cucernicie nelegiuirea din Egipt (voia să spună, purtarea lui Cyril din Alexandria), eu nu-i voi socoti demni de încredere." El a rupt relațiile cu prietenii săi și, obligat de guvernator să iscălească sau să părăsească orașul, el a plecat. Însă numaidecât întregul oraș a închis bisericile. Guvernatorul a spart ușile și a făcut să se țină slujba cu sprijinul soldaților. Cât despre bătrânul episcop, el a fost condamnat la muncă în minele din Egipt și acolo a murit.

Instigați de Cyril, persecuția împotriva nestorienilor bântuia în toate părțile. Ce se întâmpla? Se întrebuița un mijloc de care s-a folosit Domnul pentru a răspândi nu neadevăratele învățături puse pe seama lui Nestor, ci însuși creștinismul. Acei care erau numiți nestorienii fiindcă nu au voit să iscălească legile unui sinod pe care nu-l puteau recunoaște și care erau pentru aceasta foarte mult persecutați, s-au retras în Persia. Aici ei au fost foarte bine primiți și ocrotiți de regii acestui ținut, din ură față de imperiul grec. Ei au întemeiat o biserică independentă de cea din Constantinopol și căreia un oarecare Barsumas, episcop de Nisibia în Mesopotamia, i-a dat o constituție.

Nestorienii s-au răspândit în ținuturile udate de Eufrat și, însuflețiți de o mare râvnă de misionari, ei au răspândit cuvântul Evangheliei în Arabia, în Persia, în India și până în China, unde mai dăinuiau încă, în veacul al 13-lea, câteva din bisericile lor; dar în veacul al 16-lea nu mai rămăsese nici urmă. Urmașii nestorienilor, așezați în Persia, mai există încă. Vom spune câteva cuvinte despre ei.

În partea de miazănoapte a Persiei, la poalele munților înalți acoperiți de zăpadă este o câmpie întinsă de o mare frumusețe. Este provincia Urmia sau Oroomiah, unde dăinuiesc creștinii nestorienii. Această câmpie, mărginită de munți prăpăstioși, are multe orașe înconjurată de arbori verzi și de lanuri de grâu. În apropiere se află lacul Urmia, presărat de insule. În numeroase locuri în câmpie se văd un fel de movile alcătuite din cenușă, acoperite de un strat subțire de pământ. Se bănuiește că sunt locurile unde ardea fără încetare focul sfânt

și unde preoții Parsis se închinau până la pământ înaintea răsăritului de soare.¹⁷

Nestorienii sunt un popor vrednic de luare aminte, în multe privințe. Limba lor, siriacă, se apropia mult de ebraică și era vorbită cu mai multe veacuri înaintea nașterii Mântuitorului. Ea este aproape aceeași cu cea obișnuită în general în Palestina în zilele Domnului și de care El Se folosea pentru a vorbi cu ucenicii Săi și pentru a învăța poporul. Chiar în această limbă, El a strigat de pe cruce: „Eloi! Eloi! lama sabactani!” adică „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?”

Nestorienii erau numeroși și își urmau în pace îndeletnicirile de agricultori și negustori, tot astfel ca și lucrarea misionară. Când a avut loc invazia mahomedană în Persia, pe la mijlocul secolului al șaptelea, nestorienii au fost chiar foarte prigoniți de către învingători. Ei nu aveau altă scăpare, ca și Armenii de mai târziu, decât Coranul sau moartea. Numărul lor mereu s-a dus ca zăpada primăvara și astăzi nu mai sunt socotiți decât cam 400.000. În același timp ei au căzut puțin câte puțin în neștiință, demoralizare și superstiție.

Cu toată marea decădere a bisericii lor, nestorienii au rămas în ceea ce privește învățătura, mai apropiați de Biblie decât romano-catolicii, Grecii și Armenii. „Eu n-am întâlnit niciodată”, spunea un misionar, „un nestorian care să tăgăduiască autoritatea supremă a Cuvântului lui Dumnezeu. Ei urăsc cultul icoanelor și nu admit deloc spovedania și iertarea dată de preot. Ei nu cunosc nici slujba liturghiei, nici închinarea la anafura catolicilor. Ei resping ca rele și împotriva Scripturii, învățăturile reînnoirii baptismale (învăătura care pretinde că botezul apei lucrează în suflet noua naștere sau reînnoirea), penitența (care înseamnă actele impuse de preot ca o îndreptare sau o pedeapsă a greșelilor făptuite), purgatoriul (Purgatoriul este, după romano-catolici, un loc intermediar între cer și iad, unde focul completează curățirea sufletului, care pe pământ nu a fost îndeajuns făcută). Ei cred în Hristos, ca într-o singură Persoană „totdeauna Dumnezeu adevărat și om adevărat.” Ei primesc cu bucurie pe acei care vin la ei în numele lui Isus Hristos. Misionarii americani veniți printre ei au fost bine primiți și s-au silit să răspândească adevărurile din Scriptură, îndemnându-i, în același timp, să ducă o viață sfântă și umilă.

Primul misionar care a venit în mijlocul lor a găsit această veche biserică în ruine și în țărână. Poporul zăcea în cea mai cumplită neștiință. Nu se aflau școli și cu greutate într-un sat știa să citească 6 inși. De altfel ei nu aveau cărți, decât puține manuscrise, al căror preț era foarte mare. Furtul printre ei era general și minciuna un obicei învechit. „Noi toți mințim,” spuneau ei; „cum ne-am putea face treburile, dacă nu am minți?” Ei beau vinul ca apa și cât

---

¹⁷ Parsișii, urmași ai vechilor Perși și ai discipolilor lui Zoroastru, erau adoratorii focului, iar soarele este pentru ei tipul cel mai curat, precum în același timp este imagine a divinității. Mahomedenii îi numeau de asemenea Guebry sau necredincioși. Dintre ei a mai rămas un mic număr în provincia Bombay.

despre religie, păstrau un fel de ortodoxie, ea nu era decât o formă. Azi în multe sate sunt școli și s-au întemeiat instituții pentru a ridica și forma tinerii de ambele sexe potrivit scopului de a învăța poporul și de a repara astfel relele strânse de atâtea veacuri. Sfintele Scripturi au fost tipărite în întregime, atât în vechea limbă a nestorienilor, cât și în aceea pe care ei o vorbesc astăzi.

„Influența Sfintei Scripturi asupra elevilor în școli și gimnazii,” spunea un misionar, „apoi asupra sutelor de nestorienii adulți care învață să citească în școlile de duminică, această influență exercitându-se în umilele lor locuințe și, prin toți acești cititori, asupra mulțimei poporului, este de nebănuț.” Cei mai mulți sunt ca niște ființe ce se deșteaptă dintr-un somn adânc și se întreabă: „Cum se face că noi am fost ținuți atâta timp în neștiință?” Și preoții răspund: „Noi înșine am rămas până în ziua aceasta ca morți în greșelile și păcatele noastre și păcatul nostru este cu mult mai mare decât al vostru, pentru că v-am ascuns atât de mult timp lumina.” Misionarii americani au de luptat cu misionarii romano-catolici, care ar voi să alipească Romei, biserica nestoriană. Pe de altă parte se pare că un oarecare număr de nestorienii s-a îndreptat spre biserica greacă, pentru a fi ocrotiți împotriva mahomedanilor din Persia.¹⁸

EUTIH SI ARMENII

Puțin timp după moartea lui Nestor, biserica din Răsărit a fost din nou tulburată prin învățăturile susținute de un călugăr cu numele Eutih, arhimandritul sau egumerul unei mănăstiri cu 300 de călugări din preajma Constantinopolului. Eutih se împotrivi cu putere lui Nestor când acesta a fost condamnat, însă el însuși a căzut în alte greșeli privitoare la Persoana Domnului. El spunea bine că Hristos, născut din fecioara Maria, era adevărat Dumnezeu și adevărat om, dar că trupul lui Isus nu era de aceeași substanță ca al nostru, contrar Scripturii, care ne spune că Hristos „a fost părtaș sângelui și cărnii” (Evrei 2.14). Ceva mai mult, că cele două naturi, dumnezeiască și omenească, ale Domnului, nu formau decât una, natura omenească fiind absorbită de natura dumnezeiască sau amestecată cu ea.

Eutih avea un prieten, un anume Eusebiu, episcop de Dorileea, în Frigia, care mai înainte de a ocupa acest post, se arătase cu tărie împotriva lui Nestor. Fiind episcop, el se ducea la Constantinopol pentru afacerile episcopiei și a mers la Eutih, să-l vadă. Vorbind cu el, a aflat cu mirare despre învățăturile pe care le susținea prietenul lui. Eusebiu a avut partea frumoasă de a-l combate, dar Eutih nu a voit deloc să se lase convins. Ori, în același an, Flavian,

---

¹⁸ Se află mici comunități nestoriene împrăștiate în Iran, Iraq, Turcia, Siria, Libia, India, Armenia și Statele Unite ale Americii. Ele nu numără mai mult de 80.000 persoane.

patriarhul Constantinopolului, a întrunit un sinod pentru a hotărî unele chestiuni. Eusebiu se afla aici și învinuia pe Eutih că susținea învățături potrivnice adevăratei credințe. Sinodul a trimis lui Eutih o notă pentru a-l hotărî să vină ca să-și arate și să-și apere ideile. De două ori acesta a refuzat; a treia oară a promis că va veni. În cele din urmă a venit însoțit de o mulțime de călugări și escortați de soldați; în același timp s-a prezentat un sol al împăratului cu o scrisoare, cerând ca să fie de față la ședințe.

După o lungă dezbateră în care Eutih căuta printr-un fel de umilință și prin viclesuguri să scape de acei care îl obligau să-și arate credința, el a fost în cele din urmă constrâns să-și mărturisească greșeala pe care totuși o menținea. Ori această greșală, care învață că Hristos nu a fost în adevăr un om ca noi afară de păcat, înseamnă nimicirea mântuirii. Eutih a fost condamnat ca defăimător al lui Hristos și a fost dat afară din preoție, de la împărțășanie și destituit din locul de arhimandrit al mănăstirii lui. Treizeci de episcopi și douăzeci și trei arhimandriți au semnat condamnarea lui.

Eutih a ieșit din sinod, spunând că va apela la episcopul Romei, ceea ce în urmă a și făcut. Flavian a răspândit peste tot decretul care îl condamnă pe Eutih, cerând ca fiecare să i se supună. Dar un mare număr, mai ales călugări, partizani ai lui Eutih, nu au vrut să primească decretul și o mare tulburare a urmat în biserică.

Eutih avea un prieten la curtea imperială, șeful eunucilor, Chrisafius, căruia i-a fost naș la botez și care avea o mare influență asupra împăratului, șovăielnicul Teodosie. Chrisafius, care era zgârcit și căuta prin toate mijloacele să-și mărească avuțiile, îl ura pe Flavian pentru că acesta nu voise să-i dea ajutor la o jefuire de bunuri a bisericii și, mai mult, îi refuzase ajutorul la un complot urzit, pentru a închide într-o mănăstire pe Pulcheria, sora împăratului, de a cărei trecere se temea. Acestui dușman al lui Flavian s-a adresat Eutih și el a reușit să facă pe împărat să adune un sinod unde să-și susțină cauza. De altfel, împăratul era câștigat de partea sa.

Sinodul s-a adunat la Efes în anul 449. El număra 128 de episcopi prezenți, iar papa de la Roma, Leon I, a trimis aici pentru a-l reprezenta, trei delegați, purtând o scrisoare în care arăta credința bisericii romane în ceea ce privește taina întrupării Fiului lui Dumnezeu. Această scrisoare era îndreptată împotriva ereziei lui Eutih. În puține cuvinte, ea stabilea că în Hristos sunt două naturi (firi), dumnezeiasă și omenească, unite fără amestecare, fără schimbare și fără deosebire, într-un singur și același Hristos. Și Leon adăuga că greșeala cu privire la firea trupului Mântuitorului nimicește patimile și rodnicia jertfei Lui. El arăta pentru aceasta, pasajul din 1 Ioan 4.2-3: „Orice duh care mărturisește că Isus Hristos a venit în trup este de la Dumnezeu; și orice duh care nu mărturisește pe Isus nu este de la Dumnezeu.” Ești fericit când

vezi în aceste timpuri în care atâtea greșeli s-au strecurat în biserică, cum se păstrează adevărul măcar în ce privește Persoana Fiului lui Dumnezeu.

Împăratul îl numise pe Dioscor, patriarhul Alexandriei, pentru a conduce sinodul. Ca și ceilalți patriarhi, el trebuia să vină împreună cu 10 mitropoliți și 10 episcopi. El i-a ales după vederile lui, care erau acelea ale lui Eutih. Dioscor era un om care prin violență și lăcomie mergea pe urmele înaintașului său Teofil, pe care l-am văzut în istoria lui Chrisostom, firea lui fiindu-i asemănătoare. Totul a fost hotărât mai dinainte pentru a dezvinovăți pe Eutih și a-l condamna pe Flavian. Teodosie a dat poruncă tuturor ca episcopii care au luat parte ca judecători la sinodul din Constantinopol să fie îndepărtați de la dezbateri și de la votare.

Eusebiu din Dorileea a primit ordin de a nu părăsi ținutul bisericii lui, afară de cazul că l-ar chema sinodul. Astfel, din 128 episcopi, 42 erau lipsiți de dreptul de a vorbi și de a vota. Acestora, Dioscor le mai adăuga 15 alții, asupra părerii cărora Dioscor nu era sigur.

Doi ofițeri ai împăratului aveau dreptul de a lua parte la dezbateri. Mai mult, Teodosie a dat dreptul de a vota unui arhimandrit sirian numit Barsumas, un călugăr grosolan care, în fruntea a mii de călugări tot atât de sălbatici și de barbari ca și el și înarmați cu bâte puternice, au fugărit pe nestorienii sau pe acei care i se păreau că sunt, prădau bisericile, dădeau foc mănăstirilor, omorau sau urmăreau cu înverșunare pe episcopii pe care nu-i credeau ortodocși. Aceasta era alcătuirea sinodului și aceștia erau ajutătorii lui Dioscor, fără a socoti pe parabolani (muncitori și infirmieri puși sub ascultare directă de episcop), pe care îi aduseseră din Egipt și care la nevoie erau gata să-și pună brațele la lucru pentru a-și susține episcopul.

Sinodul s-a deschis. Primul sol al papei a luat cel dintâi cuvântul pentru a cere ca mai înainte de toate să se citească scrisoarea lui Leon. Dar cum se știa bine care erau părerile papei în ceea ce privește învățăturile lui Eutih, cu toate stăruințele repetate ale solilor, s-a găsit mijlocul de a-l lăsa la o parte.

Apoi a apărut Eutih și s-a înfățișat nu numai fără aparența de umilință pe care o avusese în sinodul de la Constantinopol, dar chiar cu capul sus, ca unul care era sigur de triumful său. El ținea în mână un sul pe care cerea să-l citească și care începea prin transcrierea simbolului din Niceea. A mai spus că va trăi și va muri cu aceste credințe și că anatemiza pe toți ereticii. Apoi a aruncat împotriva lui Eusebiu din Dorileea și împotriva lui Flavian o acuzare întemeiată pe felul cum fusese tratat și condamnat în sinod.

După ce s-a terminat sulul, Flavian s-a ridicat și a spus: „Trebuie acum să fie ascultat Eusebiu.” Însă ofițerul împăratului a zis: „Nu este nevoie; împăratul l-a dat afară. Sunteți adunați pentru a vedea dacă trebuie anulată sau întărită judecata dată și nu pentru a reîncepe procesul.” Apoi Dioscor a făcut propunerea ca să citească actele sinodului din Constantinopol.

Toți episcopii au aprobat, în afară de solii papei, care au stăruit încă să fie citită scrisoarea din Roma. Eutih, temându-se ca părerea lor să nu biruie, s-a grăbit de a scoate dintre judecători pe delegații papii, sub cuvânt, zicea el, că locuiesc la Flavian acasă și au căpătat multe favoruri din partea lui. Totuși Dioscor a spus că pentru o bună rânduială, trebuia mai întâi să se citească actele sinodului și de abia la sfârșit să se citească scrisoarea papei, ceea ce însă nu s-a întâmplat.

În sinodul din Constantinopol, Eusebiu, acuzatorul lui Eutih, îl constrânse pe acesta de a mărturisi adevărul privitor la natura (fîrea) lui Hristos; dar când în citirea actelor a sosit la locul unde acesta era prezentat,¹⁹ un mare număr de episcopi câștigați de partea lui Eutih au strigat: „Să fie izgonit și să fie ars Eusebiu! Eusebiu să fie ars de viu; să fie tăiat în bucăți!” Astfel era duhul care însuflețea pe acei care își ziceau: „slugile lui Hristos”, ale Aceluia care era blând și smerit cu inima și care nu voia să coboare foc din cer asupra vrăjmașilor Săi! Dioscor a pus la vot această propunere: „Aprobați declarația credinței lui Eutih sau a lui Eusebiu?” În mijlocul strigătelor, învățătura lui Eutih a fost aprobată de toți și el însuși a fost pus din nou în rangul său și redat mănăstirii lui. Solii papei s-au abținut, dar Eutih a avut câștig de cauză și s-a întors triumfător la ai lui.

Călugării din mănăstirea lui Eutih, pe care Flavian îi dăduse afară din comunitate pentru că și-au susținut starețul și după condamnarea lui, au trimis și ei o solie în sinod. Ei au îndreptat o reclamație împotriva lui Flavian, pe care îl învinovăteau nu numai că s-a folosit prea mult de puterea sa față de ei, dar chiar de a fi pus în folosul lui sechestru pe bunurile bisericii lor; învinovățire cu totul nedreaptă. Călugării au spus de asemenea că în ceea ce privește credința lor, ea este aceea a starețului lor. Dioscor, ca și ceilalți din sinod, nu au cercetat dacă învinuirile aduse lui Flavian erau îndreptățite, ci, trecând peste aceasta, au pus din nou pe călugări în posturile (slujbele) lor. Era o nouă biruință asupra lui Flavian; dar asta nu era destul, trebuiau să-l piardă, și Dioscor a găsit mijlocul.

Într-un sinod ținut mai înainte la Efes, acela unde fusese condamnat Nestor, se oprise orice alcătuire sau publicare a simbolurilor (mărturisirilor de credință) care ar schimba ceva din acela de la Niceea. Ori Flavian, în sinodul de la Constantinopol a făcut totuși o scurtă mărturisire de credință, în care recunoștea pe Isus, fiul Mariei, ca adevărat Dumnezeu și adevărat om într-o Persoană. Dioscor a spus că făcând aceasta, Flavian călcase hotărârile sinodului din Efes și se învrednicise, tot astfel ca și Eusebiu, de a fi destituit și lipsit de orice podoabă episcopală și preoțească. Și el a cerut ca episcopii să aprobe prin semnătura lor

---

¹⁹ În sinoade sau consilii erau întotdeauna mai mulți scriitori numiți notari, care luau note de ceea ce se spunea sau se făcea. După terminarea ședințelor, ei își alăturau notele și alcătuiau actele consiliului sau ale sinodului, care erau păstrate cu mare grijă.

această hotărâre. Atunci Flavian, ridicându-se, a spus: „Mă împotrivesc judecății” și a pus în mâna unuia din soli cererea de ajutor îndreptată papei și episcopilor din Apus. Apoi un alt sol, în numele bisericii romane, a vestit opunerea sa la hotărârea dată de Dioscor. În acest moment 4 episcopi i-au căzut acestuia în genunchi și l-au rugat să se gândească mult la ceea ce făcea, Flavian, zicând ei, nemeritând să fie destituit. Dar Dioscor i-a respins, zicându-le că el își făcea datoria. Și apoi, fiindcă episcopii stăruiau și alții se apropiau pentru a ști ce se întâmplă, el s-a ridicat mânios și a cerut ajutorul ofițerilor împăratului. Aceștia, crezând pe Dioscor în primejdie, au introdus pe soldați, care, unii cu sabia scoasă, alții purtând lanțuri ca și cum ar fi fost vorba de a lega niște răufăcători, au năvălit în biserică și au îndepărtat cu brutalitate pe episcopii care stăruiau să-l înduplece pe Dioscor.

Zgomotul a ajuns atunci la culme. Oamenii din popor, parabolani lui Dioscor, călugării lui Barsumas cu măciucile lor, toți s-au răspândit de asemenea în biserică, scoțând niște strigăte sălbatice. „Trebuie să fie izgoniți, trebuie să fie omorâți acei care nu se supun lui Dioscor!”

Episcopii înspăimântați fugeau în toate colțurile, dar pentru ca să se facă votarea s-au închis toate ușile. Episcopii din Egipt, alăturați călugărilor și parabolaniilor, amenințau cu destituire și băteau pe acei care păreau că se vor plânge. Dioscor, în picioare, din locul de unde conducea adunarea, a vestit că se vor strânge toate voturile. „Și dacă cineva nu vrea să voteze,” a spus el, „va avea de a face cu mine, și împăratul îl va ști.”

Ei deci au votat. Însă mai trebuia ca hotărârea să fie semnată și, în vâlmășag, notarii nu au putut alcătui procesul verbal al ședinței. A fost hotărât de Dioscor ca să se iscălească în alb cu aceste cuvinte: „Eu am judecat și am semnat.” Apoi Dioscor, întovărășit de doi oameni cu figuri amenințătoare, a mers din bancă în bancă pentru a strânge semnături. Înfricoșați, episcopii au iscălit, iar acei care încercau să se împotrivescă erau amenințați și chiar bătuți. Ultima întâmplare și cea mai îngrozitoare din acest proces nedrept rămâne să fie povestită.

Flavian s-a retras într-un colț din tinda bisericii, așteptând clipa plecării. Dioscor l-a zărit și a alergat spre el, insultându-l; apoi l-a izbit cu pumnul în față și doi dintre diaconii lui au apucat pe nefericitul episcop de mijlocul trupului și l-au trântit la pământ. Dioscor îl călca în picioare, lovindu-l cu călcâiul în coaste și în piept, în timp ce călugării lui Barsumas, instigați de stăpânul lor care striga: „Omoară-l, omoară-l!” îl loveau pe Flavian cu bâtele lor și îl călcau sub sandalele lor.

Flavian, târât afară de soldați, a fost aruncat pe jumătate mort într-o temniță. Trebuiau să-l ducă în exil, dar el a murit pe drum, trei zile după condamnarea sa, în urma brutalităților pe care le îndurase. Așa a fost biruința lui Eutih și a lui Dioscor. Acesta s-a grăbit de a se reîntoarce la Constantinopol pentru a pune aici un nou patriarh. Pe când se întorcea, s-a oprit

la Niceea și, alcătuiind un sinod din episcopii egipteni care îl însoțeau, a excomunicat pe papa Leon ca eretic. Solii acestuia au reușit să fugă și au dus la Roma plângerea lui Flavian.

Însă ceea ce se petrecuse a umplut de groază creștinătatea; sinodul acesta a fost stigmatizat cu numele de „Tâlhăria din Efes” și el nu a fost pus între sinoadele recunoscute. Totuși Chrisafius a înduplecat pe împărat să fie de acord cu hotărârile acestui sinod de tâlhari și o lege a lui Teodosie a ordonat persecuția împotriva acelor care nu l-ar primi. Dar în curând lucrurile s-au schimbat. Un an după moartea lui Flavian, împăratul Teodosie a murit în urma unei căderi de pe cal. Sora lui, Pulheria, care susținuse pe Flavian, i-a urmat la domnie și și-a asociat pe Marcian, cu care s-a căsătorit. Acesta era un vechi ostaș, cinstit, drept și hotărât, care apăra imperiul împotriva barbarilor și a introdus ordinea. El împărtășea părerea Pulheriei privitor la Eutih, pe care îl condamna. El a zădărnicit persecuțiile și a desființat îndatorirea de a recunoaște hotărârile falsului sinod; episcopii exilați au fost puși din nou în vechile funcții; și Eutih a fost alungat din mănăstirea lui; Chrisafius a fost condamnat la moarte.

Leon din Roma a cerut mai întâi ca un nou sinod general să fie adunat la Roma, însă împăratul nu a fost de acord și în cele din urmă s-a ajuns la înțelegerea ca să fie adunat la Niceea sub conducerea solilor papei. Dioscor nu a fost primit să ia parte ca episcop. Mai înainte de a deschide sinodul, rămășițele lui Flavian au fost duse în chip falnic la Constantinopol și au fost îngropate lângă Chrisostom, mort ca și el pradă dușmăniei episcopilor.

În urmă, împăratul a mutat sinodul la Calcedonia, pentru ca să fie cât mai aproape de Constantinopol și ca el să poată lua parte cât mai ușor. Acest sinod a fost cel mai numeros din câte au fost vreodată. Mai mulți de 500 de episcopi și alți prelați au luat parte. De o parte s-au așezat episcopii din Egipt și acei care sprijineau pe Dioscor și de cealaltă parte episcopii din Răsărit, de pe lângă Marea Neagră, din Asia și din Capadocia. Solii papei au spus că ei nu pot să stea alături de Dioscor, iar Eusebiu din Doryleea a devenit acuzatorul lui. Dar în curând, certuri puternice au luat naștere la intrarea lui Teodorit din Cyr (Cars), care nu fusese primit de sinodul cel mincinos din Efes, fără altă cauză decât împotrivirea lui față de Eutih. Văzându-l intrând, sprijinitorii lui Dioscor au început să strige: „Ieși afară, dușmanul Domnului!” Episcopii din Răsărit răspundeau: „Afară de aici ereticii, ucigașii lui Flavian!” Mărindu-se zarva, căpetenia magistraților care reprezenta pe împărat s-a ridicat și a spus: „Aceste strigăte sunt nedemne de o adunare de episcopi; faceți liniște și nu mai tulburați rânduiala sinodului.”

Dioscor cel acuzat voia să arunce toată vina celor petrecute, pe cei patru pe care împăratul îi dăduse lui ca ajutoare și chiar asupra adunării însăși, care aprobase totul; dar atunci episcopii din Răsărit l-au făcut de rușine, spunând: „Noi am fost siliți, am fost bătuți și ne-am supus din

cauza amenințărilor și a brutalităților." Și atunci au fost date amănunțele asupra felului cum Dioscor smulgea voturile și iscăliturile și împiedica pe notari să scrie, luându-le cu forța hârtiile. S-a ajuns la declarația de credință a lui Eutih. Un episcop, Vasile din Seleucia, a spus că în sinodul din Efes, el îndemnase pe Eutih de a recunoaște că în Hristos sunt două firi, dar că Eutih se împotrivese. „Pentru ce atunci”, au spus judecătorii lui Vasile, „ați iscălit iertarea lui Eutih și destituirea lui Flavian?” „Pentru că am fost constrâns să mă supun”, a răspuns Vasile. „Eu am greșit,” adăugă el. Și toți Răsăritenii care cedaseră ca și el din cauza forței, au strigat: „Noi am căzut cu toții în greșeală; noi toți cerem iertare.”

În sfârșit, s-a citit declarația de credință a lui Flavian din sinodul de la Constantinopol, și sinodul, în afară de câțiva partizani ai lui Dioscor, a întărit ca ortodoxă învățătura martirului Flavian. În acest moment, Juvenal, episcopul Ierusalimului, care până atunci sprijinise pe Dioscor, și împreună cu el episcopii din Palestina, au spus: „Noi credem toți același lucru” și, ridicându-se, au trecut de partea episcopilor de Răsărit. Exemplul lor a fost urmat de episcopii din Grecia, din Creta și Macedonia; chiar patru episcopi egipteni i-au urmat. Dioscor a rămas aproape singur.

Apoi a urmat constatarea brutalităților făcute de Dioscor la sinodul din Efes și, în timp ce sinodul era adunat, patru Egipteni dintre care un preot și doi diaconi, toți patru loviți de Dioscor, au adus împotriva lui învinuirile cele mai grave privitor la firea sa, la purtarea sa și la obiceiurile sale. Mai înainte de a-și prezenta cererile, Eusebiu din Doryleea a cerut ca Dioscor să fie condamnat și pedepsit pentru că a sprijinit învățătura lui Eutih, ca aceasta să fie sub anatemă și ca adunarea din Efes să fie ștearsă de pe lista sinoadelor. El a stăruit ca acuzatul să apară înaintea judecății, pentru a se apăra. Dar în ciuda a trei somații, Dioscor a refuzat să vină, deși în ultima i s-au spus acuzațiile aduse lui din partea celor patru Egipteni și că, pentru cinstea bisericii, el trebuia să răspundă.

Solii papei au spus pe scurt ceea ce cădea în sarcina lor, sinodul și-a rostit condamnarea, destituindu-l de sarcina și cinstea de episcop și de orice funcție preoțească. Condamnarea i-a fost adusă la cunoștință și hotărârea a fost comunicată public. Însă fiindcă Dioscor declarase că el se neliniștea foarte puțin de hotărârea sinodului și se lăudase că în curând își va relua postul de episcop, împăratul l-a exilat la Gangres în Paflagonia. Sinodul a hotărât de asemenea, și împăratul a confirmat doctrina. Acesta din urmă a spus de asemenea că va pedepsi pe toți cei care nu vor asculta de hotărârile sinodului. Vedem prin aceasta și prin tot ceea ce s-a petrecut mai înainte cât de mult se înrobise biserica puterii lumești. Ea locuia în lume, unde Satan își are tronul (Apocalipsa 2.13), deși ea păstra încă adevărul privitor la Persoana Fiului lui Dumnezeu.

Dar nici declarația sinodului care referitor la doctrină a fost de partea scrisorii lui Leon, nici condamnarea lui Eutih și a lui Dioscor, nu au pus capăt luptelor dintre ortodocși și susținătorii lui Eutih. Ele au durat timp de mai mult de o sută de ani. Partizanii învățaturii lui Eutih, numiți monofiziți, ceea ce înseamnă o singură fire, a sfârșit prin a se despărți de biserica greacă și a alcătuit mai multe biserici deosebite: acelea din Abisinia, din Egipt (Biserica coptă), a Iacobiților în Siria și în sfârșit a Armeniei, având fiecare patriarhul lor.

Despre ultima dintre aceste biserici vom spune câteva cuvinte. Dacă am vorbit cam mult despre cele două sinoade, am făcut-o pentru a arăta în ce stare tristă se afla Biserica și imposibilitatea pentru om de a-i repara ruinele. În mijlocul neorânduiei, ești destul de fericit de a vedea totuși câteva scânteii ale adevărului.

Numele Armenilor nu este necunoscut. Suferințele acestui popor, dat nimicirii de către Turci, au ajuns la cunoștința întregii lumi. Armenia este un ținut muntos, așezat între Marea Neagră și Marea Caspică, și se întinde de la munții Caucaz până la munții Taurus și până în câmpiile Mesopotamiei. La răsărit se află Persia, la apus se mărginește cu provinciile Asiei Mici. În Armenia se află muntele Ararat, unde s-a oprit corabia lui Noe (Geneza 8.4) și de asemenea din acest ținut își trag izvoarele Eufratul și Tigul, primul fluviu fiind adesea numit în Biblie, iar al doilea menționat sub numele de Hidechel (Geneza 2.14; Daniel 10.4).

Armenii creștini care locuiesc în Armenia turcească erau socotiți aproximativ 800.000 de suflete și suferințele îndurate au micșorat cu mult numărul lor. În afară de aceasta, foarte mulți Armeni s-au risipit în felurite ținuturi, unde se îndeletniceau mai ales cu negoțul. Creștinismul era încă din veacul al II-lea în Armenia, însă în veacul al IV-lea el s-a stabilit aici pentru totdeauna. Un preot păgân, fiu al unui principe part, fiind convertit, a dovedit o foarte mare hărnicie pentru evanghelizarea Armeniei și a convertit pe rege și tot poporul lui. Acest harnic vestitor al Evangheliei se numea Grigore și a fost supranumit Luminătorul, acela care luminează. Armenii aveau o limbă a lor, una din cele mai vechi din câte sunt și spre anul 400 un anume Mesrob, împreună cu un altul Lahak, au tradus Biblia din limba siriană în cea armeană. În zilele noastre, misionarii americani veniți în acest ținut au răspândit peste tot Cuvântul Domnului.

Eutih și partizanii săi au fost condamnați de sinodul din Calcedonia, în anul 451. Însă bisericile armene, foarte numeroase, pentru că ele aveau mai mult de 600 de episcopi, s-au împotrivit hotărârilor acestui sinod și s-au despărțit de Biserica de Răsărit, cu toate că păstrase același cult și aceleași greșeli referitor la prefacerea pâinei și a vinului în trupul și sângele lui Hristos, la cele 7 taine, la cultul Fecioarei și a sfinților. Unii dintre ei s-au alipit de biserica Romei. Vom spune câteva cuvinte despre ceea ce a făcut Dumnezeu pentru ei în zilele noastre.

Viața religioasă a decăzut la creștinii armeni; ei nu se mai arătau atașați decât de formele exterioare, deși mai păstrau numele lui Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul, până ce în anul 1832 Dumnezeu a trezit în inima misionarilor americani dorința de a răspândi Cuvântul Evangheliei și Armenilor. Acești slujitori ai Domnului aveau ca scop să redeștepte sufletele prin Cuvântul lui Dumnezeu și să răspândească învățătura printre Armenii care trăiau în cea mai adâncă neștiință.

Primul lucru de făcut era să se tipărească Biblia în limba armeană de astăzi. În 1842, tipărirea Noului Testament în această limbă a fost terminată și totodată s-a răspândit un mare număr de cărți. Lucrarea a fost în mod evident binecuvântată de Dumnezeu. Iată ce scrie unul dintre misionari. „Probabil n-a rămas nici un oraș în acest ținut, în care să nu fi ajuns Scripturile. Am putea să arătăm 20 unde se află Armeni care cercetează în fiecare zi Cuvântul Domnului și care doresc să-și potrivească viața după învățăturile sale. În multe locuri, sfânta carte tipărită în limba armeană de acum este privită ca o nouă veste din cer. În aceste orașe au loc în toate duminicile, adunări al căror scop este studiul Scripturilor și aceasta se întâmplă chiar în locurile unde nu a pătruns niciodată vreun misionar străin. Aceasta este fapta numai a Bibliei. Biblia în vechea lor limbă a fost întotdeauna pentru Armeni un obiect de adâncă cinstire. Așezată pe altar, ea este zilnic prezentată, după rugăciune, mulțimii care o sărută cu cucernicie. Este aproape o superstiție, dar aceasta a folosit, fără îndoială, ca să-i facă să primească în smerenie învățăturile din ea, când ei au putut-o citi într-o limbă pe care o înțeleg. Citirea Scripturilor a vindecat mai mulți Armeni de îndoielile lor. Ei au fost convinși că, oricâte lipsuri ar vedea la creștinii de nume care îi înconjoară, Biblia cuprinde adevărul curat și viu. Un bancher armean spunea: „Națiunea noastră are o mare datorie de recunoștință către acei care ne-au făcut să cunoaștem Biblia și ne-au răspândit-o într-o limbă pe care o înțelegem. Ei au mântuit de la necredință nu numai pe mine, ci pe mulți alții, pentru că noi am înțeles că creștinismul se sprijină pe temelii mai tari și mai adânci decât le-am fi bănuit și că este în Cuvântul Domnului ceva statornicit pentru a întocmi credința noastră”.

Un tânăr a venit odată să cumpere mai multe cărți din Scriptură, în limba armeană. „Mi s-a scris”, spuse el, „din orașul meu natal, pentru a mi se cere bani ce trebuie la clădirea unei biserici. Dar cum eu vreau mai curând să se întemeieze o biserică din pietre vii, voi trimite partea mea sub forma unor exemplare din Cuvântul Domnului.”

Într-un sat, aproape de Nicomedia, s-a format o comunitate religioasă, însușindu-și Scripturile ca singura rânduială a credinței. Nici un misionar n-a fost printre ei, în afară de marele Misionar, Biblia. Se povestește același lucru la Alep, unde mai mult de 200 de persoane s-au adunat astfel, și se adaugă în fiecare zi altele. Aici de asemenea, singura citire a

Scripturilor a lucrat în suflete fără ajutorul nici unui misionar. Astfel s-a răspândit Cuvântul Domnului la Armeni până în județele cele mai îndepărtate și adesea prin mijloace minunate. Astfel un oarecare număr de cărți din Scripturi au căzut în mâinile unei bande de Kurzi rățăcitori, în nordul Siriei. Neștiind ce să facă ei cu aceste cărți, le-au împărțit populației armene care locuia în apropierea lagărului lor și care le-a primit cu bucurie.

În felul acesta Cuvântul Domnului, răspândindu-se, se arăta aceea ce era: sabia Duhului pentru a atinge inimile și conștiințele, lumina pentru a lămuri mintea și a face cunoscute lucrurile Domnului și puterea pentru a transforma viața. Dar acolo unde Domnul face o lucrare, Diavolul se împotrivesc. Cititorii Bibliei, care au fost numiți protestanți, au fost prigoniți de episcopii care învinuiau pe misionari că tulbură și împart biserica națională. Aceasta face pe acei care au primit Evanghelia să se unească într-o biserică aparte. În acest timp misionarii au întemeiat colegii, seminarii, școli superioare și primare, astfel că odată cu Cuvântul lui Dumnezeu se răspânda și învățământul. Nu vom intra aici în amănuntele sângeroaselor prigoniri, ale măcelurilor în mulțimi, de la 1890 și mai ales în 1895, 1896; măcelurile acestea n-au încetat în întregime și au adus pustiirea și nenorocirea în acest ținut. Lucrările de care am vorbit au fost mai mult sau mai puțin împiedicate; însă roadele au fost aduse și vor rămâne. Și Dumnezeu îi știe pe aceia care adesea puțin luminați, au voit totuși mai bine să moară decât să tăgăduiască numele lui Isus.

DIFERITE ALTE FORME RELIGIOASE

Vorbind despre Armeni, am amintit despre Turci, firoșii lor stăpânitori. Aceasta ne duce în chip firesc să vorbim despre Mahomed și religia pe care a întemeiat-o, care îi poartă numele și pe care o răspândeau Turcii.

Apostolul Pavel menționează trei sisteme religioase în care se grupau oamenii din timpul său. Erau Evreii, Grecii, care se închinau la idoli, și Adunarea Domnului, adică creștinii: păgânismul, iudaismul și creștinismul. Acestor trei forme religioase care mai dăinuiesc și astăzi, trebuie să li se adauge acum o a patra, mahomedanismul sau islamismul.

Închinătorii la idoli sau păgânii alcătuiau din timpul lui Pavel, ca și astăzi, categoria cea mai numeroasă. Sunt acei care cinstesc o mulțime de dumnezei numiți idoli, nume dat mai ales reprezentărilor în aur, argint, în piatră sau lemn (Psalmul 115.4; Ieremia 2.27; Faptele Apostolilor 18.20). Aceste divinități erau sau stelele (2 Împărați 21.3; Țefania 1.5) cărora li se dădeau mai mult decât o existență materială, sau ființe ale închipuirii cu care populau cerul, pământul și marea, dând fiecăruia o îndeletnicire și o putere aparte, sau chiar animale, fie și reptile, sau plante (Romani 1.22-23).

Omul simte în el însuși nevoia unei religii, adică de a se realipi unei puteri superioare, căreia el se poate adresa pentru a fi ajutat; însă păcatul l-a îndepărtat de Dumnezeu, a cărui cunoștință el n-a păstrat-o (Romani 1.10-21) și Satan l-a îndreptat spre închinarea la idoli, astfel că înapoia idolilor se află demonii (1 Corinteni 10.20-21). Însă acești dumnezei, departe de a dăruia sufletului pace, îl umplu de înfricoșare. Trebuie întotdeauna să-i cauți, să-i împaci, ca să le câștigi ocrotirea.

Închinarea la idoli a luat naștere puțin timp după potop, pentru că Iosua spune poporului lui Israel că părinții lor, înainte de Avraam au slujit altor dumnezei (Iosua 24.8). Ea s-a răspândit destul de repede pe pământ. Atunci Dumnezeu a hotărât să-Și aleagă un popor (Deuteronom 7.7; 10.15), căruia să Se descopere, în mijlocul căruia amintirea că este un singur Dumnezeu adevărat să fie păstrată, cultul Lui să fie ținut (Deuteronom 7.9; 6.4; 10.12 etc. 12.10-14) și căruia să-i încredințeze cuvintele Lui (Romani 3.2), cuprinzând marele plan al cugetării sale veșnice, trimiterea unui Mântuitor care Se va naște din sânul acestui popor (Galateni 4.4).

Poporul ales trebuia să urască închinarea la idoli și să rămână cu totul departe de popoarele păgâne (Deuteronom 5.6-10; 6.14; 7.3-6,25,26; 9.16). Pentru a îndeplini ceea ce Își pusese în gând, Dumnezeu S-a descoperit lui Avraam (Faptele Apostolilor 7.2), credinciosul ascultător, ai cărui urmași prin Isaac și prin Iacov aveau să fie poporul ales. Aceștia sunt Evreii cu care Dumnezeu a făcut legământ, popor căruia îi dăduse o lege, îi rânduiseră un cult, îi pusese un mare-preot și îi făcuse promisiuni mărețe. Dar acest popor copleșit de atâtea haruri s-a arătat nerecunoscător, întotdeauna răzvrătit, dedându-se închinării la idoli și pierzând astfel însușirea sa strălucită de martor al lui Dumnezeu, și aceasta în ciuda muștrărilor și pedepselor pe care Dumnezeu le-a înmulțit, până când nu a mai fost nici un mijloc de îndreptare. Ei au fost luați în captivitate și supuși regilor străini și închinători la idoli.

Dumnezeu a adus înapoi un oarecare număr în ținutul lor, astfel că s-a împlinit printre ei promisiunea Mântuitorului, a Mesiei prezis de toți profeții (Mica 5.2; Isaia 7.14; 9.6-7; 11.1-10; Daniel 9.24-26) și însuși Fiul lui Dumnezeu, devenit om, a apărut printre ei! El era născut din femeie, urmaș al lui Avraam, din neamul lui David, potrivit promisiunii (Galateni 4.4; Luca 2.7; Matei 1.1). El venea să-i scape (Matei 1.21; Marcu 1.15) de păcatele lor și să întemeieze împărăția lui Dumnezeu, Însă Evreii, în afară de un foarte mic număr, L-au lepădat și L-au ucis.

Atunci Dumnezeu nu i-a mai recunoscut pentru un timp ca poporul Său și judecățile cele mai grozave au căzut asupra lor. Ei au fost împrăștiați peste tot, nemaiaivând țară, oraș sfânt, templu și jertfe. Noi îi vedem în această stare și ei vor rămâne în ea până ce se vor pocăi și vor recunoaște că Mesia și Regele lor este Acela pe care nu L-au primit (Osea 3.4-5; Zaharia 12.10;

13.1). Așteptând, Dumnezeu S-a îndreptat spre sărmanii păgâni azvârliți în întunecimi de neștiință lor și a făcut să se ridice deasupra lor lumina (Faptele Apostolilor 13.46-47; 28.24). El a făcut să fie vestită Evanghelia, vestea bună a mântuirii pentru oricine crede în Isus mort, înviat și glorificat în ceruri (Faptele Apostolilor 13.38-39; 10.43); și El a trimis Duhul Sfânt pentru a fi de față spre gloria lui Hristos, pentru a fi în oricare credincios și pentru a forma Adunarea Creștină, strângând pe credincioși în jurul Domnului. Deși Evreii au fost dați pentru un timp la o parte, ca popor, oricine dintre ei care crede în Domnul Isus este mântuit și face parte din Adunare; însă el nu mai este Evreu, el este creștin, pentru că în adunare nu este nici Evreu, nici Grec, ci Hristos este totul.

După cum am văzut, Satan a reușit să introducă răul în adunarea creștină. Puțin câte puțin, ea a decăzut de la curățenia și simplitatea de la început. Marele adevăruri ale mântuirii prin har au fost întunecate și au fost înlocuite cu mântuirea prin fapte; formele exterioare au luat locul vieții; în locul închinării în duh și în adevăr s-a alcătuit un cult de ceremonii luate de la păgâni și de la Evrei. Mai întâi biserica s-a supus statului pentru a fi sub ocrotirea lui, în locul celei a lui Dumnezeu, apoi, plină de mândrie, ea a voit să îl stăpânească la rândul ei. Deșertăciunea lumească s-a introdus în ea, după aceea ea a alunecat într-o închinare la idoli mai rea decât aceea a păgânismului, dând un cult sfinților și Fecioarei și închinându-se până la pământ înaintea icoanelor. Certuri nesfârșite au sfâșiat-o, iar pe de altă parte s-a ridicat puterea papei de la Roma, numindu-se vicarul sau locțiitorul lui Isus Hristos pe pământ și cerând autoritatea cea mai înaltă asupra întregii Biserici, în timp ce episcopii și preoții care îi erau supuși își îndeplineau stăpânirea lor asupra turmelor. La aceasta trebuie să se adauge o adâncă neștiință.

Aceasta era starea de lucruri în creștinătate când s-a ivit Mahomed și a întemeiat religia sa nouă care respingea păgânismul, dar nu primea ca bune nici iudaismul nici creștinismul. Islamismul sau religia musulmană este o plagă groaznică pentru creștinătate mai ales în Răsărit și se poate spune pentru toată lumea. Este o religie adevărată sau măcar una care are ceva adevăr? Nu. Cu toate pretențiile ei, ea este în întregime neadevărată. Mahomed este un profet mincinos și Dumnezeu care vrea el să fie iubit nu este un adevărat Dumnezeu. Să ne aducem aminte că nu este decât o singură revelație a lui Dumnezeu: aceea pe care a dat-o prin proroci, prin Fiul Său și apostolii Săi și care se află în Biblie, care în întregime este Cuvântul lui Dumnezeu.

Astfel, sunt azi pe pământ patru mari forme religioase: păgânismul, care se împarte într-o mulțime de felurite forme, de la budism până la fetișism sau cultul lucrurilor neînsuflețite și care au pe Satan inițiator. Pe câți nu-i ține el legați în lanțuri! Apoi mahomedanismul, care pretinde că vine de la Dumnezeu, dar care nu e decât o amăgire, o nălucire și o cursă încă mai

nenorocită a dușmanului, care ține astfel milioane de oameni sub stăpânirea lui și în lanțurile unor greșeli ucigătoare. În al treilea rând iudaismul, care are pe adevăratul Dumnezeu, care are în Vechiul Testament o parte din revelația lui Dumnezeu. Dar, neprimind pe Hristos, Mesia pe care Îl vestise Vechiul Testament, Iudeii nu s-au supus lui Dumnezeu. În sfârșit, creștinismul, care are întreaga revelație a lui Dumnezeu în Vechiul și în Noul Testament. Creștinii au pe adevăratul Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Creștinismul în forma lui exterioară este creștinătatea cu numeroasele sale secte. Însă oricare ar fi decăderea Bisericii sau a Adunării, numai în creștinism se află adevărul care mântuie. Aici este făcut cunoscut numele lui Isus, singurul care a fost dat printre oameni și prin care trebuie să fim mântuiți (Faptele Apostolilor 4.12). Biserica a fost neascultătoare și a decăzut. Vedem pentru ea timpul când va fi vărsată din gura Domnului (Apocalipsa 3.16).

Însă în toate timpurile, Dumnezeu a avut o rămășiță de oameni (martori) credincioși (Apocalipsa 2.13,25; 3.4) și care la anumite epoci au pus din nou în lumină adevăruri uitate. Astfel, în timpul Reformei, luptând împotriva greșelilor Romei, Luther, Calvin, Farel și alții au pus din nou în lumină Biblia, Cuvântul lui Dumnezeu, singura autoritate fără greșală, și îndreptățirea păcătosului prin credința în Isus. Astăzi, ce a fost reamintit creștinilor este adevărul despre Biserică și despre viitoarea întoarcere a Domnului pentru a lua pe ai Săi cu Sine. Noi suntem în ultimul timp, deosebit de serios, și Cuvântul Domnului către acei — în mic număr — care au primit aceste adevăruri este: „Eu vin curând; păstrează ce ai, ca nimeni să nu-ți ia cununa" (Apocalipsa 3.11).

MAHOMED ȘI RELIGIA SA

Mahomed s-a născut în anul 570 la Meca, în Arabia, unde Închinarea la idoli era foarte răspândită. Pierzând de tânăr pe tatăl său, a fost crescut de unchiul său Abu Taleb, care l-a pus la negustorie. În felul acesta, a avut ocazia să facă dese călătorii în Siria și acolo, venind în legătură cu creștini și cu Iudei, a început să cunoască Vechiul și Noul Testament. A fost totodată și martor la certurile și ceremoniile superstițioase și la viața lumească care se strecuraseră în biserică și care necinsteau numele lui Hristos. Mahomed vedea deci pe de o parte nebunia închinării la idoli, și pe de altă parte nu voia nici iudaismul, nici creștinismul, pe care îl avea sub ochi. S-a gândit să întemeieze o religie mai curată, a luat din cărțile sfinte ale Iudeilor și ai creștinilor ceea ce i se părea nimerit, și le-a amestecat cu propriile lui gânduri. Pentru a face să fie primită această religie, ... că a avut descoperiri din partea lui Dumnezeu.

Din citirea Scripturilor, Mahomed n-a ajuns să cunoască nici pe Dumnezeul Cel viu și adevărat, pe care Îl descoperă, nici pe Isus Hristos, Fiul Său, Mântuitorul, pe care ni-L prezintă.

De unde i-a venit deci gândul de a pune temelie unei forme noi religioase? Nu de la Dumnezeu, de bună seamă, ci de la cel care odinioară a împins pe oameni spre idolatrie, de la Satan, tatăl minciunii, mincinosul și care a fost ucigaș de la început (Ioan 8.44), pentru că în adevăr, mahomedanismul se întemeiază pe minciună și este o religie sângheroasă. Era o înșelăciune cu atât mai periculoasă, cu cât se ascundea sub o înfățișare frumoasă, aceea de a recunoaște un singur Dumnezeu. În timpurile îngrozitoare din neazul cel mare, Satan va reuși să ridice un profet fals cu mult mai periculos decât Mahomed, care va înșela pe oameni și îi va face să creadă în minciună (citiți Apocalipsa 12.9; 13.14; 19.20; 2 Tesaloniceni 2.8-11).

Abia când a fost în vârstă de patruzeci de ani, Mahomed a început să se dea drept profet, trimis de Dumnezeu. S-a căsătorit la vârsta de 25 de ani, cu o văduvă bogată mai în vârstă decât el și timp de 15 ani care au urmat după căsătorie, se retrăgea des într-o peșteră din muntele Hira, aproape de Meca. Într-o zi, venind înapoi din retragerea sa, a spus soției că i-a venit în vizită arhanghelul Gabriel, care i-a spus că el este trimisul lui Dumnezeu. De atunci a început să răspândească învățătura sa, dar numai acasă și la un mic număr de prieteni și cunoscuți. Soția lui a fost cel dintâi ucenic; a câștigat apoi mai mulți membri din familia sa și câteva persoane de seamă din oraș. Îi învăța că trebuie să creadă într-un singur Dumnezeu și să-l recunoască pe el, pe Mahomed, drept profet al Său; să creadă apoi în răsplata și pedeapsa viitoare; și, ca forme religioase, le-a impus spălături și rugăciuni. El spunea că aceasta nu-i o nouă religie, ci aceea a patriarhului Avraam²⁰ restaurată în curăția ei. Își sprijinea învățătura pe așa-zisele descoperiri pe care i le aducea, se zice, îngerul Gabriel. Aceste descoperiri culese și adunate în urmă, formează Coranul sau cartea sfântă a mahomedanilor.

După trei ani, numărul partizanilor săi nu se ridica decât la 40. Nu făcuse cunoscut până atunci învățătura sa decât la un număr mic de persoane, dar în sfârșit s-a hotărât să o vestească în mod public și să lovească puternic în idolatria compatrioților săi. Aceștia, înfuriați, l-ar fi omorât, dacă nu intervenea unchiul său. Împotrivirea lor nu a descurajat pe Mahomed, el a continuat a predica și a văzut numărul partizanilor săi crescând. Dar, în anul 622, dușmanii săi au ridicat poporul împotriva lui și a fost silit să fugă la Iatreb, oraș care de atunci a fost numit Medina (Medinet al Nabi, adică orașul profetului). Din acest an datează era mahomedană²¹ numită hegira, adică fuga. Mahomed avea la Medina un număr oarecare de partizani, care câștigaseră pe locuitori de partea lui. Ei au venit în întâmpinarea profetului disprețuit, l-au salutat ca rege și profet.

Acesta a fost începutul succeselor lui. Descoperirile sale i-au poruncit să întrebuițeze sabia

---

²⁰ Arabii, ieșiți în parte din Ismael, se socotesc coborâtori din Avraam

²¹De la această dată, încep mahomedanii să-și numere anii, așa cum noi îi numărăm de la nașterea lui Hristos.

împotriva închinătorilor la idoli și a acelor care nu s-ar supune lui. O mare armată de dușmani la care s-au adăugat și Iudei au venit să împresoare Medina; dar Mahomed a reușit să dezbine pe conducători, care au părăsit asediul unul după altul. A fost încheiată o pace de zece ani, de la care Iudeii au fost excluși. Mahomed a asediat și a luat mai multe din orașele lor, a pus mâna pe averile lor, a făcut prizonieri pe femei și pe copii și a omorât o mare parte din oameni.

Fiindcă locuitorii din Meca au călcat tratatul de pace, Mahomed, în fruntea a zece mii de luptători, i-a atacat și a pus stăpânire pe oraș. Locuitorii s-au supus lui și el i-a iertat pe toți care au îmbrățișat credința lui. În urmă, el a distrus cei 360 de idoli la care se închinau, a făcut să dispară orice urmă de idolatrie, a împodobit templul lor și l-a consacrat cultului singurului Dumnezeu. Apoi el și-a făcut rugăciunile și se închina în sanctuarul numit Kaaba, o clădire mică, care se găsește în mijlocul templului și care se zice că a fost ridicată de Avraam. Acolo se găsea o piatră neagră, obiect de închinare al credincioșilor. despre care se spunea că a fost odată un altar consacrat adevăratului Dumnezeu.²²

Mahomed a ajuns astfel comandantul cel mai de frunte, totodată religios și lumesc, al întregii Arabii. Hotărâse să atace imperiul roman de Răsărit, ce era în ființă, dar moartea a pus capăt planurilor lui. În anul 632, a mai făcut o călătorie la Meca și acolo după ce și-a făcut închinăciunea, s-a adresat mulțimii care îl înconjură și a zis: „Ascultați cuvintele mele și ele să pătrundă adânc în inimile voastre. V-am lăsat o lege. Dacă veți asculta de ea, veți fi scăpați totdeauna de rătăcire. E o lege clară și hotărâtă, o carte dictată din cer. O, Dumnezeule! Mi-am îndeplinit însărcinarea!" Mii de voci au răspuns: „Da, ți-ai îndeplinit-o!" Profetul adăugă: „O, Dumnezeule! Auzi această mărturie!" Se vede până unde mergea, înșelând pe alții, dar înșelându-se și pe sine (2 Timotei 3.13). Duhul minciunii, sub frumoasă înfățișare, vorbea prin gura sa.

Mahomed s-a întors acasă și a murit în curând. Vestea morții lui a aruncat o încremenire adâncă în partizanii lui, care au crezut că un profet ca el nu putea să moară. Dar cineva din mulțime a strigat: „Musulmani, să știți că Mahomed a murit, dar Dumnezeu este viu și nu poate să moară. Ați uitat oare acest pasaj din Coran: „Mahomed nu este decât un apostol; alți apostoli au murit înaintea lui." Și un alt pasaj: „Tu vei muri, de bună seamă, o Mahomed! Dar aceștia vor muri?..."

Această citare din Coran a potolit inimile; li se arătase clar că profetul trebuia să moară. Atunci s-a pus chestiunea importantă de a ști cine să-i urmeze. Abu Bekr, căruia Mahomed îi dăduse pe fiică-sa în căsătorie, a fost ales și a ajuns astfel cel dintâi „calif", adică vicarul sau

---

²² În fiecare an, mii de mahomedani vin din toate țările în pelerinaj la Meca, orașul sfânt. Orice mahomedan trebuie să facă acest pelerinaj cel puțin odată în viață. Aceasta îi aduce titlul de „hagiu" adică pelerin.

locuitorul lui Mahomed.

Caracterul personal al lui Mahomed nu s-a arătat a fi într-o lumină adevărată. Având nevoie de o consfințire asupra uneia din faptele lui, atât de nedreaptă sau necinstită sau imorală, el a adus numai decît o descoperire ca venind din partea lui Dumnezeu. În mai multe rînduri a găsit îndreptățire în felul acesta, pentru faptul că și-a omorât vrăjmașii, a călcat jurămintele și s-a căsătorit cu mai multe femei, una după alta. Am mai spus câteva cuvinte despre învățătura sa. Recunoștea Scripturile Sfinte, de unde împrumutase mai multe lucruri, ca fiind cărți dumnezeiești, dar spunea că Iudeii și creștinii le-au modificat și că el a fost trimis să restabilească adevărul. Socotea ca profeți trimiși să învețe pe oameni, pe Noe, Avraam, Moise și alții din Vechiul Testament. În ce privește însă Domnul Isus, scumpul nostru Mântuitor, vorbirea lui este plină de hulă. El spune: „Cel mai mare dintre profeți este Isus, fiul Mariei”; nu recunoștea însă că a fost Fiul lui Dumnezeu. „Mesia Isus”, spune el, „fiul Mariei, nu este decît un apostol al lui Dumnezeu... Dumnezeu este un singur Dumnezeu; urmează să-I întuneci gloria, când spui că are un fiu. Numai necredincioșii pot spune că Mesia, Fiul Mariei, este Dumnezeu. Dumnezeu este unul, Dumnezeu este veșnic; El nu Se naște și n-a fost născut. Nimeni nu se poate asemăna cu El.” Toate acestea sunt cu totul potrivnice spuselor Cuvântului lui Dumnezeu (citiți cu atenție Ioan 1.1,14,18; Romani 1.3-4; 9.5; Filipeni 2.6; Coloseni 1:14-17; Evrei 1.1-3; 1 Ioan 1.1; 4.15). Apostolul Ioan ne mai spune: „Oricine tăgăduiește pe Fiul, n-are pe Tatăl” (1 Ioan 2.23), adică nu cunoaște cu adevărat pe Dumnezeu și nu este copil al Său. Tot Ioan mai spune: „Cine are pe Fiul are viața; cine n-are pe Fiul lui Dumnezeu, n-are viața” (1 Ioan 5.12). Și această viață este viața veșnică. Nu are deci viața veșnică și nu poate fi mântuit decît acela care recunoaște pe Isus ca Fiu al lui Dumnezeu și crede în El (Ioan 3.16,18). Vedem așadar în ce rătăcire grozavă ținea mahomedanismul sufletele.

Mahomed stăruia asupra faptului că Dumnezeu este Unul. Pare ceva frumos să spui: „Nu este decît un singur Dumnezeu; Dumnezeu este veșnic etc.” Așa este desigur adevăratul Dumnezeu, dar este Dumnezeul lui Mahomed adevăratul Dumnezeu, Acela care ne este arătat în Scriptură? Nu. Dumnezeu este lumină, iar Coranul nu este decît întuneric, pentru că el nu descoperă pe Dumnezeu în natura Sa ca Tată, Fiu și Duh Sfânt, nici în trăsătura Sa morală și nu face cunoscut mijlocul, pentru omul păcătos, de a fi mântuit și de a se apropia de un Dumnezeu drept și sfânt. Dumnezeu este dragoste, iar Coranul nu respiră decît ură, mânie și omor. Dumnezeu este sfânt și curat, iar Coranul consfințește toate poftele și merge pînă acolo că promite partizanilor săi un paradis de plăceri senzuale. Este unul din mijloacele prin care ține pe oameni legați de această învățătură, pentru desfătarea cărnii și patimilor ei, în timp ce apostolul Pavel ne spune că: „Cei care sunt ai lui Hristos Isus și-au răstignit carnea împreună

cu patimile și poftetele ei" (Gala- teni 5.24).

Mahomedanismul este cu totul potrivit adevăratului creștinism; e o lucrare a Diavolului, o înspăimântătoare ademenire a vrăjmașului, care a înlățuit astfel milioane de suflete și le ține într-o rătăcire de moarte, departe de adevăratul Dumnezeu și de mântuire. Cuceririle urmașilor lui Mahomed au fost repezi și s-au întins până departe. S-ar putea crede că religia lui Mahomed este un progres asupra păgânismului, prin faptul că îndreaptă gândurile omului spre un singur Dumnezeu, nevăzut și veșnic. Acest Dumnezeu însă nu e mai adevărat ca idolii, pentru că, întocmai ca și ei, lasă pe om în voia patimilor sale și nu deschide, pentru păcătosul pierdut, calea mântuirii, a vieții și a păcii. „Și aceasta este viața veșnică”, spune Domnul, „să Te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat și pe Isus Hristos, pe care L-ai trimis Tu” (Ioan 17.3).

Iată calea împărătească, aceea a mântuirii, a vieții și a cerului, pentru că Isus a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine” (Ioan 14.6). Ce contrast cu mahomedanismul care spune: „Este un singur Dumnezeu și Mahomed este profetul său”, care îngăduie păcatul și varsă sânge!

Mahomedanismul, întrucât are o oarecare înfățișare de adevăr mai presus de păgânism, ține cu atât mai departe de Hristos pe partizanii săi. Prea rar se poate vedea un mahomedan făcându-se creștin, în timp ce milioane de păgâni cred în Hristos și sunt mântuiți.

PARTEA A DOUA

BISERICA ROMANĂ ȘI DOMINAȚIA EI

Ce se petrecea în Biserica lui Dumnezeu, în timp ce mahomedanismul — religia preofetului mincinos năpădea în ținuturi întinse, mai cu seamă în ținuturile dinspre Răsărit și făcea să piară aproape de tot numele de creștin? Lăsând la o parte ceea ce se numește biserica greacă și feluritele secte creștine din Răsărit, ne vom ocupa de biserica din Apus.

Biserica aceasta formează un întins sistem care s-a alcătuit încetul cu încetul pe dărâmăturile bisericii dintâi, cu care ea pretinde că se leagă, dar nu-i decât corupția acesteia, care s-a dezvoltat mai cu seamă în veacurile de necunoștință și de **întuneric ale** evului mediu. Se împodobește cu titlul de catolică **sau universală, însă** pe nedrept, pentru că mulți dintre oamenii **creștinătății, ca cei** care țin de bisericile de Răsărit și de alte **denumiri** protestante, s-au despărțit de ea. Își ia numele de **apostolică**, pentru **că** ea spune că a fost întemeiată de apostoli, **ceea ce nu i** adevărat, și pentru că pretinde că urmează **învățăturile lor, de rare**

dimpotrivă s-a depărtat cu totul, așa cum o dovedesc **istoria** și învățăturile ei. În sfârșit, își mai adaugă la **titlu** și pe acela de romană, și pe drept cuvânt, pentru că **papa, care la** început nu era decât episcopul Romei, îi este **căpetenia** supremă. De aici vine numele de romanism care se dă **întregii ei** organizații, cultului, precum și învățăturilor ei. Mai este **aratată și** cu numele de papalitate și de papism, cel dintâi **dintre** aceste cuvinte fiind în legătură cu șirul de papi și cu **puterea** lor, iar al doilea, cu sistemul religios al cărui cap este **papa**.

PAPALITATEA

Biserica romană spune că ea este singura și adevărata biserică, și învățătorii ei pretind că în afară de ea nu este mântuire; și astfel, de frica pieirii, țin încătușate în sânul ei o mulțime de suflete neștiutoare. Este adevărată oare pretenția aceasta? Cei care nu au Biblia, Cuvântul lui Dumnezeu, pot să creadă luându-se după preoții ei și după catehismele care-i învață; dar ce spune Sfânta Scriptură? Că adevărata Biserică, Biserica lui Dumnezeu, este alcătuită din toți adevărații credincioși în Domnul Isus, care și-au spălat păcatele în sângele Mielului și au fost pecetluiți cu Duhul Sfânt, fie că fac parte sau nu din Biserica romană. Ei nu sunt mântuiți pentru că fac parte dintr-o biserică sau dintr-o formă religioasă oarecare, ci sunt mântuiți pentru că cred în Domnul Isus; pentru acest fapt, fac parte din Biserica sau Adunarea lui Dumnezeu. Scriptura spune: „Crede în Domnul Isus și vei fi mântuit tu și casa ta” (Faptele Apostolilor 16.31) și încă: „În nimeni altul nu este mântuire (decât în Domnul Isus), căci nu este sub cer alt nume dat oamenilor, în care trebuie să fie mântuiți” (Faptele Apostolilor 4.12) și nu spune că în afară de biserica romană sau alta, nu este mântuire.

Biserica romană, ca și cea a Răsăritului și alte sisteme religioase din creștinătate, este alcătuită din două categorii de oameni: clerul și poporul sau laicii, deosebire pe care n-o găsim în Cuvântul lui Dumnezeu. Domnul spune ucenicilor Săi: voi toți sunteți frați (Matei 23.8). Este adevărat că potrivit harului Său, El a dat apostoli și profeți, evangheliști, păstori și învățători, spre zidirea și creșterea Bisericii (Efeseni 4.11), dar aceștia nu formează o castă aparte; ei sunt slujitori ai lui Hristos și ai Bisericii (Coloseni 1.23-25) și mădulare ale trupului lui Hristos, fără ca să aibă mai multe foloase sau mai multă autoritate decât cel mai slab credincios (1 Corinteni 12.13-18; 23-28).

Clerul în biserica romană cuprinde pe toți preoții, episcopii, arhiepiscopii, credincioșii și în sfârșit în fruntea tuturor, papa, care își dă numele de capul bisericii și vicarul Domnului Hristos, adică reprezentantul sau locțiitorul Său pe pământ. Se vede bine cât de abătută de la Cuvântul lui Dumnezeu este această pretenție. Acesta spune că Hristos, în cer, este Capul Bisericii sau Adunării, care este trupul Său (Efeseni 1.22-23; Coloseni 1.18) și nicăieri nu ne

vorbește de vreo căpetenie pe pământ. Pe ce se sprijină papa de la Roma ca să-și însușească un asemenea rang? Papii spun că sunt urmași ai apostolului Petru, care, după ei, era căpetenia apostolilor, și care a fost cel dintâi episcop sau papă al Romei, după spusele lor. Ei iau ca dovadă locurile unde este scris: „Tu ești Petru²³ și pe această stâncă voi zidi Adunarea Mea și porțile Locuinței Morților (Hadesul) nu o vor birui.” Și încă: „Îți voi da cheile împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat în ceruri și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat în ceruri.” Dar nici locurile acestea și nici un altul din Scriptură nu spun că Petru ar fi avut vreo autoritate oarecare asupra celorlalți apostoli. Mai întâi, stânca pe care este zidită Biserica, nu este Petru, ci adevărul cuprins în mărturia pe care o dăduse Petru, spunând că Isus era „Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu” (versetul 16). Petru nu era decât o piatră din clădirea Bisericii, care trebuia zidită după moartea, învierea și înălțarea Domnului. Este adevărat că apostolii și profeții simt temelia Bisericii (care trebuia zidită), dar nu că Petru este mai ceva decât ceilalți (Efeseni 2.20; Apocalipsa 21.14). Piatra din capul unghiului nu este Petru, ci Isus Hristos, așa cum însuși Petru o pune (1 Petru 2.4-6). Deci pretențiile papilor n-au nici un temei de adevăr și răpesc Domnului Hristos gloria Sa.

Învățătorii bisericii romane mai pretind că aceste cuvinte ale Domnului către Petru: „paște oile Mele” și „paște mielușei Mei” (Ioan 21.15-17) sunt o dovadă că Petru și urmașii săi au fost puși peste preoții arătați în general, prin oi, și peste laici, înfățișați ca mielușei. Dar întreitul îndemn al Domnului țintea să ridice pe Petru după cădere și să-i încredințeze mielușei și oile tăierii împrejur, adică pe Iudeii care s-ar întoarce la Dumnezeu. Petru era îndeosebi apostolul tăierii împrejur, adică trimisul Domnului la Evrei, după cum Pavel era apostolul netăierii împrejur, adică trimisul Domnului la Neamuri, la păgâni (Galateni 2.7-10), cu toate că în unele împrejurări Petru avea să predice Evanghelia Neamurilor, iar Pavel Iudeilor. Cui se adresează cea dintâi epistolă a lui Petru? Evreilor credincioși risipiți printre neamuri. Și de unde scria? Din Babilon, departe de Roma, din mijlocul numeroșilor Iudei care se aflau acolo (1 Petru 1.1-5, 13). Că ar fi fost vreodată la Roma, este lucru îndoielnic; că ar fi fost cel dintâi papă, nu este nici o dovadă temeinică.

În sfârșit, în ce privește cheile împărăției cerurilor, încredințate lui Petru, în orice caz, acestea nu sunt cheile cerului însuși. El a deschis Iudeilor împărăția cerurilor în ziua Cincizecimii, vestindu-le Evanghelia; și a deschis-o lui Comeliu și Neamurilor, vestindu-le pe Domnul Hristos (Faptele Apostolilor 2.36; 10.43-48). Iudeii erau primiți în ea cu toate că lepădaseră pe Domnul Hristos, dacă se pocăiau și credeau în El. Iar Neamurile, deși nu aveau nici un drept la ea, erau totuși primiți, tot crezând în Domnul; și așa, din două popoare,

---

23 Literal, „o piatră”

Domnul Hristos făcea unul singur (Efeseni 2.13-15). Astfel s-a folosit Petru de cheile ce i-au fost încredințate de Domnul. De asemenea lega și dezlega, vestind unora și altora că păcatele le sunt iertate dacă credeau în Domnul Isus; că vor fi pierduți dacă rămâneau mai departe necredincioși. Dar a lega și a dezlega nu era un lucru care să rămână numai în seama lui Petru. Domnul spune că aceasta este o favoare a celor doi sau trei adunați pentru Numele Său, adică a întregii Biserici sau Adunării lui Dumnezeu, oricât de mică ar fi ea; și dă aceeași favoare de a ierta sau a ține păcatele, și fiecărui ucenic în parte (Matei 18.18-20; Ioan 20-23). Fără îndoială că Domnul i-a dat o deosebită cinste lui Petru; dar, oare, a avut el urmași? În nici o parte din Cuvântul lui Dumnezeu nu ni se vorbește despre succesiune apostolică sau despre vreă succesiune în ce privește sarcinile bisericesti. Pavel, înainte de a pleca din Efes, spune bătrânilor de acolo: „vă încredințez lui Dumnezeu și Cuvântului harului Său" (Faptele Apostolilor 20.32), dar nu preoților, episcopilor, nici papei sau bisericii.

La drept vorbind, clerul cu papa în frunte alcătuiesc biserica romană. Aceștia formează o castă aparte și se socotesc mijlocitori între Dumnezeu și oameni. Laicii nu sunt nimic și n-au decât să primească și să creadă cu ochii închiși ceea ce spune biserica, pentru că biserica nu s-a rătăcit și nu poate să se rătăcească, spun învățătorii romani. Ea este infailibilă în învățăturile sale, iar capul ei, papa, este socotit de asemenea fără greșeli. Partea laicilor este să asculte, iar aceia care fiind sau nu laici, nu se supun în totul învățăturilor bisericii sau se depărtează de la ele, sunt socotiți eretici, pe care biserica îi leapădă de la sânul ei și, când a avut posibilitatea, i-a dat chiar pe mâna puterii lumești ca să-i pedepsească. Așa se face că în evul mediu, mai cu seamă, s-au stârnit prigoniri groaznice împotriva sfinților care se sprijineau pe Cuvântul lui Dumnezeu și al căror sânge a fost vărsat de biserica romană (Apocalipsa 17.6).

Scriptura, care vorbește despre bătrânii și slujitorii lui Dumnezeu în adunare sau biserică, nu face din ei o castă aparte. Aceștia sunt chemați să fie exemple turmei și nu trebuie s-o stăpânească (1 Petru 5.2-4). Ei sunt puși de Dumnezeu și nu de oameni, nici pe temeiul vreunei succesiuni (Faptele Apostolilor 20.28). În ce privește Biserica, ea nu învață, ci trebuie să fie stâlpul și temelie adevărului (1 Timotei 3.15), iar adevărul este Cuvântul lui Dumnezeu, pe care slujitorii Săi îl lămuresc și-l înfăptuiesc, și pe care Biserica are răspunderea de a-l păzi. Ori, biserica romană fiind departe de a fi stâlpul adevărului, învață și apără rătăcirea.

Biserica romană se mai laudă cu unitatea ei. Ea este în adevăr una, în exterior, în înțelesul că toți care fac parte din ea îi poartă jugul. Adevărata Biserică a lui Hristos, Adunarea care este trupul Lui, este singura cu adevărat Una, după cum a spus apostolul: Este un singur trup al cărui Cap este Hristos și ale cărui mădulare sunt credincioșii adevărați (Efeseni 1.25; 1 Corinteni 12.12-13). Dar Biserica își are o existență și în afară și ar fi trebuit ca și în aceasta

să-și arate unitatea. Din nenorocire, Satan a reușit ca în această privință să strecoare dezbinare. Azi biserica a fost înfrântă și nu se mai văd în ceea ce se numește creștinătate decât partide și secte, iar biserica romană este și ea una dintre aceste secte.

Ar fi greu să ne închipuim, dacă istoria nu ne-ar arăta-o, până unde au mers papii de la Roma cu ambiția și îngâmfarea lor. Nemaifiind mulțumiți cu stăpânirea asupra clerului întreg, și prin cler asupra mulțimii, au pretins că sunt stăpâni și asupra prinților, ai regilor și ai împăraților. Toate străduințele lor de-a lungul veacurilor au ținut să întindă această putere universală și peste cele vremelnice ca și peste cele duhovnicești. Fără a intra în amănunte și fără a mai înfățișa istoria deselor lupte de răsturnare a papilor, în amândouă din aceste domenii, iată totuși câteva exemple.

Papa Grigore al VII-lea (care a ocupat scaunul pontifical de la 1073 până la 1085), un om energetic care voia să reformeze (să îndrepte) biserica și s-o curățească de stricăciunea adâncă în care căzuse clerul, spunea în mândria lui: „Pontifexele roman este episcopul lumii întregi, numele său nu-și are seamăn în toată lumea. Numai el poate să răstoarne pe episcopi, precum și să-i ridice. Toți principii trebuie să-i sărute picioarele. El are dreptul să răstoarne pe împărați și să dezlege pe supuși de îndatoririle lor către aceștia. Toate regatele trebuie să fie socotite ca niște moșii ale scaunului sfântului Petru. Biserica nu trebuie să fie sluga prinților, ci stăpâna lor. Primind putere de a lega și dezlega în cer, cu atât mai mult o are în lucrurile pământești.” Aceste cuvinte trufașe ne amintesc ceea ce ne spune Duhul Sfânt în capitolul 17 din Apocalipsa, unde biserica mincinoasă numită Babilon este arătată ca o femeie așezată pe o fiară, care reprezintă puterea împărătească (versetele 3-6).

Același papă cerea ca toate fețele bisericesti să trăiască în celibat (necăsătoriți), pentru ca să aibă ca o armată întreagă de oameni desfăcuți de legăturile familiei și devotați bisericii romane, și care să nu aștepte poruncă decât de la Roma. Până atunci preoții erau liberi de a se căsători sau nu, călugării fiind necăsătoriți. Grigore voia ca preoții care erau căsătoriți să se despartă de femeile lor și, fiindcă mare parte erau nemulțumiți de această măsură, el le spunea: „Poate să nădăjduiască a avea iertarea păcatelor, acela care nesocotește pe omul care închide și deschide după placul său poarta (ușa) cerului? Aceia atrag asupra capului lor mânia dumnezeiască și blestemul apostolic.” Celibatul acesta silit nu este el abătut de la ceea ce ne învață apostolul Pavel când zice: „Trebuie ca supraveghetorul (sau episcopul) să fie fără pată, soțul unei singure soții” (1 Timotei 2.3)? Și când lui Tit îi spune că bătrânul „să fie bărbatul unei singure soții” (Tit 1.6), nu se vede aici împlinirea cuvintelor profetice ale lui Pavel: „ei opresc căsătoria” (1 Timotei 4.3)?

Inocențiu al III-lea (care a fost papă de la 1198 la 1216), unul dintre urmașii lui Grigore și

un mare prigonitor al creștinilor din vremea lui, spunea: „Slujitorul pe care Domnul l-a pus peste poporul Său este locțiitorul lui Hristos, urmașul sfântului Petru. El este unsul Domnului între Dumnezeu și oameni, sub Dumnezeu, deasupra oamenilor, mai mic decât Dumnezeu, mai mare decât oamenii. El judecă totul și nu este judecat de nimeni.” Ce vorbire semeață și hulitoare, care amintește cuvintele apostolului despre omul păcatului (2 Tesaloniceni 2.3-4). Nu înseamnă că papii ar fi „omul păcatului”; acesta va apare după răpirea sfinților la Domnul; dar au aceleași trăsături ale îngâmfwării. Câtă deosebire de Petru, ai cărui urmași se socotesc! El scrie: „Sfătuiesc pe bătrânii dintre voi, eu care sunt bătrân ca și ei” (1 Petru 5.1), nu deasupra lor.

Ce timpuri întunecate sunt acelea care se numesc evul mediu! Pentru a ține pe prinți și pe supușii lor sub stăpânirea lor și sub aceea a clerului, papii s-au slujit de o armă de temut mai cu seamă în acele timpuri de neștiință și de superstiție, anume interdicția. Mai târziu au înființat îngrozitorul tribunal al inchiziției, despre care va veni vorba.

Interdicția era o hotărâre prin care erau oprite împărtășania, participarea la slujbele religioase și la înmormântările bisericești. Interdicția putea fi rostită împotriva unei persoane. Cineva era astfel excomunicat, lipsit de orice formă de cult, nemaiputând să intre în vreo biserică și privit ca un lepros, cu care nimeni nu trebuia să aibă vreo legătură. Asemenea persoană era despărțită de comuniunea creștină și izgonită din împărăția cerurilor, spune biserica romană. Papii, în timpul puterii lor cutezau să amenințe cu interdicție pe regi și împărați, așa cum ne arată istoria, și au adus în felul acesta mari tulburări și războaie. Uneori interdicția lovea un oraș întreg, o regiune sau o țară și atunci toți locuitorii laolaltă erau excomunicați. Copiii rămâneau nebotezați, nu se mai trăgeau clopotele pentru a chema pe credincioși la biserică, nu se mai făceau nici un fel de slujbe sau ceremonii religioase, clerul nu mai aducea bolnavilor și muribunzilor pretinsele mângâieri ale religiei, iar morții erau duși la groapă fără a fi însoțiți de vreun preot și așa intra groaza în bielele suflete simple și superstițioase din timpul acela. Iată o cauză a puterii pe care papii și azi o mai au asupra sufletelor, ca să le subjuge. Se înțelege că prinții și poporul duceau cu greu acest jug și căutau să scape de el.

Din timpul Reformei, biserica romană a fost silită să renunțe la pretențiile ei de stăpânire asupra prinților și supușilor lor, cât și a se mai sluji de interdicție. Dar în fond ea tot nu s-a schimbat. Nemaiputând să stăpânească pe față, ea caută să-și supună conștiințele și ca să ajungă aici, are încă destule mijloace, fiind de o deosebită dibăcie în a-și ajunge ținta. Vedem cât este de măiastră în a atrage la ea și a ademni sufletele prin ceremoniile și slujbele ei strălucite care vorbesc simțurilor, și cum știe să îmbrace o frumoasă înfățișare de evlavie și de

adevăr, așa încât să răspundă nevoilor religioase ale anumitor suflete. Pentru că te poți lăsa cu ușurință înlănțuit de ademenirile acestei biserici, care spune că e singura adevărată (Apocalipsa 2.20), este cazul să fie prezentată sub adevăratele ei trăsături, în fața Cuvântului lui Dumnezeu.

Dar înainte de a vorbi despre învățăturile ei rătăcite, trebuie să ne amintim că ea mărturisește și păstrează adevărurile mari, fundamentale, despre care ne învață Cuvântul lui Dumnezeu. Astfel, ea învață că nu este decât un singur Dumnezeu în trei fețe: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt (Matei 28.19). Ea învață de asemenea că Isus Hristos, singurul și veșnicul Fiul al lui Dumnezeu, Persoană dumnezeiască, S-a făcut om venind pe pământ pentru a împlini pe cruce răscumpărarea păcătoșilor (Ioan 1.1-18). Ea recunoaște că este un cer pentru cei mântuiți și un iad pentru cei necredincioși. Poate deci să aibă în ea, și a și avut în sânul ei adevărați copii ai lui Dumnezeu, suflete care, crezând în numele, dragostea și jertfa Domnului Isus, sunt mântuiți, pentru că „Cine crede în Fiul are viața veșnică” (Ioan 3.36). Dar biserica romană a îngropat aceste adevăruri sfinte și altele care se leagă de ele, sub o grămadă de rânduieli, de ceremonii și de forme, și a adăugat la ele o mulțime de rătăcirii, în așa fel că acestea ocupă locul întâi, pe care ea le prezintă ca trebuincioase pentru mântuire, în locul credinței simple în Domnul Isus. În acest fel sufletele sunt ținute departe de Dumnezeu și de Domnul Isus, fiind lipsite de dragoste, de pace; mai mult: sunt cufundate, după cum vom vedea, într-o idolatrie mai rea decât cea a păgânismului. Prin ea, creștinismul este cu totul corupt și o mulțime de suflete sunt duse la pierzare.

Se va întreba, poate: „Biserica aceasta nu recunoaște ea Biblia, Scripturile, drept Cuvânt al lui Dumnezeu, când se depărtează într-atât de învățăturile ei?” Da, fără îndoială că-l recunoaște ca atare, și chiar este un fapt vrednic de observat că ea a păstrat manuscrise ale Scripturii care o condamnă, așa cum și Evreii de odinioară păstrau Vechiul Testament (Romani 3.2). Prin mânăstirile bisericii romane, călugării copiau manuscrisele Bibliei și le păstrau cu îngrijire. Dar, ca și Evreii, fără a vorbi de cărțile apocrife²⁴, pe care le-a alăturat cărții sfinte, ea a mai adăugat Scripturii și tradiția, pe care o numește Cuvântul lui Dumnezeu nescris, zicând că pe tradiție își sprijină ea rătăcirile și slujbele religioase; și astfel, după cum Domnul mustră pe Iudei, ea dă la o parte Scriptura de dragul tradițiilor ei (Matei 15.6).

Dar ceva mai mult: altceva mai împiedică sufletele subjugate bisericii romane de a veni să se vadă la lumina curată a Cuvântului lui Dumnezeu. Ea oprește pe laici de a citi Cuvântul lui Dumnezeu. Clerul poate să le citească, dar numai biserica are dreptul să le interpreteze, iar

---

²⁴ Cărțile apocrife (sau ascunse) sunt lucrări care n-au fost niciodată primite ca insuflate, de către Evrei, cărora le-au fost încredințate descoperirile lui Dumnezeu (Romani 3.2); numai sinodul din Trent (secolul 16) le-a declarat dumnezeiești,

aceia care se abat de la înțelesul pe care îl dă ea simt condamnați. Mai de mult era oprit chiar a se traduce în limba poporului, și dacă totuși se întâmpla aceasta, cărțile ce se puteau găsi erau arse. Așa era legea în evul mediu. Avem dovadă în hotărârea sinodului din Toulouse (Franța), ținut în 1229, care interzicea citirea Bibliei. „Se interzicea poporului de rând de a avea vreuna din cărțile Vechiului și Noului Testament, afară de Psaltirea sau Cartea Psalmilor sau ceasurile sfintei Fecioare, pe care vreunii din evlavie ar dori să le aibă. Totuși era strict oprit de a avea măcar una din aceste cărți în limba poporului. Deși se știe că ceasurile sfintei Fecioare nu fac parte câtuși de puțin din Scripturi — ca și Breviarul care, pe lângă cuvintele din Biblie, care sunt niște crâmpene — cuprinde multe lucruri abătute de la ea. Dar clerul nu vrea ca poporul fără carte și orbit să observe această deosebire. Era o vreme de mare neștiință, când foarte puține persoane știau să citească. Clerul profita de faptul acesta spre a-și desfășura o putere cu atât mai despotică asupra mulțimii. Se mai servea de influența ce o avea spre a împinge puterea civilă să oprească citirea Bibliei. Astfel, în 1394, o ordonanță a camerei lorzilor oprea citirea Bibliei în Anglia. Preoții spuneau în legătură cu traducerea Bibliei în limba poporului: „Vai! perla Evangheliei e aruncată acum porcilor și călcată în picioare de ei. Evanghelia pe care Hristos a încredințat-o clerului ca s-o păzească, a ajuns acum pe mâna laicilor!”

S-ar putea spune: „Numai în evul mediu era așa.” Ar fi o greșeală să gândim astfel. În anul 1526, când evul mediu se sfârșise și când englezul Tindall, un slujitor al lui Dumnezeu, tradusese și tipărise în limba strămoșilor Noul Testament, episcopul Londrei, aflând că aceste cărți urmau să fie răspândite în Anglia, a cumpărat întreaga ediție și a ars-o în Londra. În anul 1530 s-a petrecut la fel. Și nu se mulțumeau numai ca să ardă Sfintele Scripturi. Aceeași soartă îi aștepta și pe aceia care le aveau și le citeau. Astfel, în anul 1519 o biată văduvă, mamă a mai multor copii, a fost arsă de vie, pentru că s-a găsit la ea Tatăl nostru, cele 10 porunci și simbolul credinței în limba engleză.

Iată ce groază producea în cler Cuvântul lui Dumnezeu. De ce? Pentru că Biblia condamnă rătăcirile și faptele bisericii din Roma. Clerul, văzând cum foloseau preinșii eretici (rătăciți) Scripturile ca să dezvăluie și să lovească în abaterile și învățăturile mincinoase ale acestei biserici, nu găseau altceva mai bun de făcut decât să oprească citirea lor, de teamă ca nu cumva sufletele să vină la lumină. El a băgat în capul oamenilor gândul că laicii nu pot înțelege Biblia și că prin citirea ei își primejduiesc mântuirea sufletelor. Un episcop englez de pe timpul cu văduva despre care am vorbit, striga de la amvon: „Afară cu traducerile astea noi ale Bibliei, altfel o întreagă ruină amenință religia lui Isus Hristos.” Voia să spună „biserica romană”. Și ruga pe rege să oprească pătrunderea acestei cărți în regat.

Astăzi însă, ar spune cineva, nu mai este așa. Biserica romană însă nu se schimbă. Este

adevărat că în zilele noastre preoții catolici au tradus în limba poporului (din latină) Sfintele Scripturi, dar nici un laic supus bisericii romane nu va cuteza să le citească fără aprobarea preotului, și trebuie ca el să primească înțelesul pe care i-l dă Biserica. Mai sunt chiar regiuni în care, dacă preotul află că o persoană sau vreo familie are Biblia, le-o ia s-o ardă. Mai mult, în 1883 la Barcelona, Spania, din ordinul guvernului, mai multe Evanghelii au fost arse; iar gazeta nu numai că aproba lucrul acesta, dar își arăta și dorința ca rătăciții care răspândeau cartea aceasta să fie arși și ei.

Interzicerea de a citi Scripturile este cu totul opusă mărturiei pe care o dau ele. Chiar un copilăș, vreau să spun Timotei, din copilărie cunoștea Sfintele Scripturi care dau înțelepciune spre mântuire (2 Timotei 3.5). Pavel cerea stăruitor ca scrisorile lui să fie citite tuturor sfinților și fraților (1 Tesaloniceni 5.27) și să treacă de la o adunare la alta (Coloseni 4.16). Duhul Sfânt laudă pe cei din Bereea pentru că ei verificau cu Scripturile cuvintele unui apostol (Faptele Apostolilor 17.11). Să ne mai aducem aminte și de cuvintele Mântuitorului nostru: „Cercetați Scripturile, pentru că socotiți că în ele aveți viața veșnică; și tocmai ele mărturisesc despre Mine” (Ioan 5.39).

PAPISMUL

TAINELE ÎN BISERICA ROMANĂ

După cele câteva pagini în care a fost vorba despre papalitate, trecând însă sub tăcere istoria tristă a înșiruirii papilor, căpetenii ale bisericii catolice, vom trece la cercetarea cultului, slujbelor și a învățăturilor acestei biserici, adică ceea ce numim printr-un cuvânt anumit: papism.

În Noul Testament, Domnul Isus a lăsat numai două rânduieli. Mai întâi botezul (Matei 28.29), care este semnul intrării în Biserică sau Adunare, casa lui Dumnezeu pe pământ, întemeiată pe moartea și învierea Domnului. Dar botezul nu mântuiește, nu spală de păcate, nu naște din nou, așa cum învață biserica catolică (romană). Apostolul Petru spusese anume: „Această imagine vă mântuiește acum și pe voi: botezul, care nu este o curățire de întinăciunile cărnii, ci cererea către Dumnezeu a unei conștiințe curate prin învierea lui Isus Hristos” (1 Petru 3.21). Prin urmare, când Domnul Isus spune lui Nicodim: „Dacă cineva nu este născut din apă și din Duh, nu poate să intre în împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3.5), apa nu înseamnă botezul, ci Cuvântul lui Dumnezeu, după cum spune Iacov, vorbind despre creștini: „Potrivit voii Sale, El ne-a născut prin Cuvântul adevărului” (Iacov 1.18). De aceea apostolul Pavel zice: „El ne-a mântuit pentru îndurarea Sa, prin spălarea nașterii din nou și prin înnoirea făcută de Duhul Sfânt” (Tit 3.5). Iar Petru de asemenea spune: „Ați fost născuți din nou prin

Cuvântul lui Dumnezeu care este viu și care rămâne" (1 Petru 1.23). Prin urmare nu botezul cu apă produce nașterea din nou, fără de care nu se poate intra în împărăția lui Dumnezeu, ci Cuvântul lui Dumnezeu primit în inimă și lucrând în suflet prin puterea Duhului Sfânt. Pentru că Duhul Sfânt cu ajutorul Cuvântului produce în noi o fire și o viață nouă. Domnul spune: „Cine ascultă cuvintele Mele și crede în Cel ce M-a trimis, are viața veșnică" (Ioan 5.24). Așa că nu este de ajuns să fii botezat cu apă și să porți numele de creștin. Pentru a avea viața veșnică trebuie să crezi din inimă în numele Fiului lui Dumnezeu.

Biserica romană, dimpotrivă, prezintă botezul ca neapărat necesar mântuirii, așa încât un copil ar fi pierdut dacă ar muri nebotezat, iar un om în vârstă care ar crede în Dumnezeu și ar muri fără botez, nu ar fi mântuit. În ce privește pe copii, Scriptura ne spune că El a venit ca să-i mântuiască (Matei 18.10-14), iar în ce privește pe cei în floarea vârstei, ea spune doar atât că: „Cine crede în Fiul are viața veșnică" (Ioan 3.31), fără a mai fi vorba de botez. Apostolii Domnului au fost ei botezați cu botezul creștin? Nu. Tâlharul de pe cruce, care a crezut, a fost botezat? Nu, și totuși s-a dus chiar în ziua aceea în rai. Totuși, cu toate că botezul cu apă nu ne mântuiește, el este o imagine a morții împreună cu Hristos, așezând pe ucenici sub autoritatea Sa.

Biserica romană (catolică) a mai adăugat multe altele rânduielilor Domnului. Mai întâi ea ține ca apa botezului să fie sfințită de preot; aceasta este apa sfințită, binecuvântată, căreia i se atribuie multe însușiri, între altele și aceea de a alunga pe demoni de la cei botezați. În sfârșit, în afară de împrejurări deosebite, numai preotul are dreptul să facă botezul. Nu vedem nimic de felul acesta în Scriptură. Numai de apă simplă se serveau spre a boteza. Anania, un simplu ucenic, botează pe Pavel; Filip, care nu era decât diacon sau servitor, botează pe ofițerul etiopian. Frații din Iope sosiți împreună cu Petru sunt cei care au făcut botezul lui Corneliu și al altora care au crezut (Faptele Apostolilor 8.38; 9.18; 22.16; 10.47-48).

A doua rânduială este masa sau cina Domnului. Isus a instituit-o înainte de moartea Sa, atunci când Se găsea la masă pentru cea din urmă oară, împreună cu ucenicii Săi preaiubiți și când a mâncat Pastele împreună cu ei (Luca 22.19-20). Dar după ce S-a înălțat în glorie, a adus aminte apostolului Pavel ceea ce rânduisese în noaptea când a fost vândut, pentru ca toți adevărații credincioși să ia parte la ea (1 Corinteni 11.23-26). Vedem prin aceasta cât de mult ținea Domnul Isus ca cina să fie sărbătorită, tot așa cum și Dumnezeu, odinioară, ținea ca fiii lui Israel să nu nesocotească păzirea rânduielii Pastelor, care le aducea aminte de eliberarea lor din țara Egiptului (Deuteronom 16.1-2; Exodul 12.21-27; 34.15; Leviticul 23.5; Numeri 28.16-17). Tot așa și Cina aduce aminte credincioșilor creștini de eliberarea și mai mare pe care au primit-o în dar. De aceea El este numit: „Pastele nostru", „Hristos, Pastele nostru a fost

jertfit", spune apostolul Pavel (1 Corinteni 5.7). Cina Domnului se sărbătorește foarte simplu, când ești călăuzit de Cuvântul lui Dumnezeu; o pâine care se rupe și se împarte între toți, înfățișează și reamintește trupul Domnului care a fost adus ca jertfă pe cruce. Vinul din pahar, din care iau cu toții, pentru că Domnul a zis: „beți toți din el" (Matei 26.27), este aducerea aminte a sângelui scump al lui Hristos, Mielul fără pată și fără cusur care a fost vărsat ca să ne răscumpere și să ne curățească de păcate (1 Petru 1.18-19; 1 Ioan 1.7; Apocalipsa 1.5). Și Domnul a spus, așezând Cina, atât când a rupt pâinea, cât și când a dat vinul: „Faceți acestea în amintirea Mea." Ce plăcut și scump pentru inima creștinului de a-și aminti în chip deosebit în fiecare zi dintâi a săptămânii de dragostea mare și negrăită a Domnului pentru el! Iar el face aceasta în legătura dragostei cu cei credincioși, care sunt ca și el, mădulari ale trupului lui Hristos (1 Corinteni 12.13; 10.17; Efeseni 5.30).

Apostolul Pavel mai amintește un lucru în legătură cu această masă sfântă. El spune: „Ori de câte ori mâncați din pâinea aceasta și beți din paharul acesta, vestiți moartea Domnului până va veni El" (1 Corinteni 11.26). Astfel, la Cină ne găsim în fața dragostei nesfârșite a Domnului mort pentru noi și vestim această moarte lumii vinovate, apoi gândurile noastre se îndreaptă spre ziua fericită când Domnul Hristos va veni din nou pentru a-Și arăta biruința, transformând trupurile noastre și ducându-ne în glorie cu El. Totul vorbește acolo despre iubirea Lui. Ce bucurie de a avea un loc la masa Domnului!

Aceste rânduieli ale Domnului sunt numite de unii și mai ales de către biserica romană, taine. De cuvântul acesta se leagă și gândul că ele oferă un anumit dar sufletesc celui ce ia parte la ele. Am văzut însă că nici un dar nu se capătă prin botez. Fără îndoială este lucru mare să intri prin botez în casa lui Dumnezeu pe pământ; dar botezul nu-i decât un semn. El nu aduce nici o schimbare în sufletul și în viața aceluia care-l primește. Este o mare binecuvântare de a lua parte la masa Domnului; dar acest fapt îl faci pentru că ai fost mântuit prin moartea Domnului Hristos, pentru că ai ajuns mădular al trupului Său și ai fost binecuvântat în El cu orice fel de binecuvântări duhovnicești; de toate acestea te bucuri nespun (Efeseni 1.3). Este o fericire să-ți amintești de iubirea Lui, să te închini Lui și Tatălui, care ne-a strămutat în împărăția Fiului dragostei Lui și ne-a făcut parte cu sfinții în lumină (Coloseni 1.12-14). Tatăl și Fiul sunt adorați prin Duhul Sfânt care ne-a fost dat; dar este vorba de daruri primite în har mai dinainte. Iar la Cină, credinciosul, bucurându-se de tot ce a primit, binecuvântează pentru aceasta pe Domnul său și pe Dumnezeul său; și este în adevăr un har că poți să faci lucrul acesta. Vom vedea mai departe, vorbind despre mesă (**liturghie**) ce a făcut biserica romană din rânduiala acesta a cinei.

CONFIRMAREA ȘI POCĂINȚA

Nefiind mulțumită cu cele două rânduieli așezate de Domnul, Biserica Romei a mai adăugat, de la sine, cinci taine pe lângă botez și cină. Vestitul sinod de la Trente, ținut în veacul al 16-lea (1545-1563) și care a statornicit învățătura romană, înșiră aceste taine în felul următor: botezul, confirmarea, euharistia ²⁵ sau cina, pocăința, ungerea cu mir, preoția și căsătoria. În afară de botez și cină, celelalte taine sunt invenții omenești, despre care nu se spune nimic în Scriptură. Am vorbit despre botez; și acum, câteva cuvinte despre celelalte taine.

Confirmarea, în biserica romană, este o ceremonie având drept țință întărirea darurilor căpătate prin botez. De obicei se face pentru copiii de 11-12 ani, înainte de a fi primiți la ceea ce se numește cea dintâi comuniune, cea dintâi părtășie la Cină. Socotesc că astfel îi fac „creștini deplini, împărtășindu-le bogăția harurilor Duhului Sfânt.” Numai episcopul are puterea aceasta de a confirma, lucru pe care-l face prin punerea mâinilor, semnul crucii și ungerea cu untdelemn sfințit. La aceasta mai adaugă un suflat ușor peste obraz, cu aceste cuvinte: „Pacea să fie cu tine.” Am putea gândi oare că prin aceste lucruri s-ar putea face cineva creștin sau chiar creștin deplin sau că s-ar putea da astfel Duhul Sfânt? Este vorba de așa ceva în Scripturi? Nicidecum. Acești sărmani copii, care sunt confirmați în felul acesta, poate că nu sunt mântuiți. Pentru că prin credința în Domnul Isus avem răscumpărarea, prin sângele Său iertarea păcatelor și numai crezând în El primim Duhul Sfânt. Să citim ce spune apostolul Pavel în Efeseni 1.13: „Și voi, după ce ați auzit Cuvântul adevărului, Evanghelia mântuirii voastre, ați crezut în El și ați fost pecetluiți cu Duhul Sfânt al făgăduinței.” Acolo nu este vorba de nici un episcop, de punerea mâinilor, nici de ungere. Omul cu ceremoniile lui n-are ce căuta aici, după Cuvânt. Totul vine de la Dumnezeu pentru acela care crede.

Pocăința este, pentru biserica romană, taina prin care sunt iertate păcatele făptuite după botez. Se cere păcătosului părerea de rău, mărturisirea, îndreptarea lucrurilor (adică repararea greșelii prin anumite fapte de binefacere) și hotărârea fermă de a nu mai face o astfel de greșeală. Taina aceasta este împlinită numai prin episcopi sau preoți, prin formula iertării de păcate: „Eu te iert de păcatele tale, în numele Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfânt.” Unde găsim așa ceva în Scriptură? Unde este scris că trebuie să mărturisești unui om în taină greșelile făcute și că acesta are putere să dea o pedeapsă pentru a le ispăși? Nicăieri. Fără îndoială, dacă un creștin cade în vreo greșeală, trebuie să se judece, să se pocăiască și de aici înainte să aibă groază de păcat. Dar cui oare trebuie să mărturisească? Cuvântul lui Dumnezeu spune: „Dacă ne mărturisim păcatele, El (adică Dumnezeu) este credincios și drept ca să ne ierte și să ne curețe de orice nedreptate” (1 Ioan 1.9).

---

²⁵ Acest cuvânt înseamnă mulțumire. El arăta la început rugăciunile ce însoțeau părtășia la Cină și a sfârșit prin ai se da chiar Cinei

Cui a mărturisit David nelegiuirea lui? El spune: „Eu am zis: „Îmi voi mărturisi Domnului fărădelegile" și Tu ai iertat vina păcatului meu" (Psalmul 32.5). Este adevărat că la Iacov 5 este scris: „Mărturisiți-vă păcatele unii altora și rugați-vă unii pentru alții." Dar asta nu vrea să spună: mărturisiți-vă păcatele unui preot, ci dacă ați greșit față de un altul, mărturisiți-vă aceluia. Este un lucru pe care nimeni nu trebuie să-l nesocotească. Nu-ți mai găsești pacea cu nici un chip când rămâne peste cuget povara unei greșeli făptuite (vezi Psalmul 32.3). Dar mai presus de toate, mărturisește totul lui Dumnezeu, care iartă așa cum spune în Cuvântul Său. Cât despre dezlegarea dată de un om, cine poate să ierte păcatele, afară de Dumnezeu? Așa ne învață Scriptura. Este scris: „Oricui veți ierta păcatele, le vor fi iertate, oricui le veți ține, vor fi ținute" (Ioan 23.23). Dar aici nu este vorba de dezlegarea dată după mărturisirea tainică făcută la urechea unui preot. Domnul, prin cuvintele acestea, încredințează ucenicilor lucrarea de a vesti lumii iertarea păcatelor celor care cred și, dimpotrivă, condamnarea celor care nu cred (Faptele Apostolilor 2.38; 3.19; 5.31; 13.38-41; 16.31; 28.28).

În timpurile de la început ale bisericii se cerea ca acei care făcuseră vreun păcat deosebit, să-l mărturisească în public înainte de a fi reprimiți în comuniunea creștină. Marele împărat Teodosie a fost obligat să se smerească în felul acesta înaintea întregului său popor, la Milan. Încetul cu încetul se ajunge ca mărturisirea să fie făcută preoților și în anul 1215 papa Inocențiu III a hotărât mărturisirea la ureche ca obligatorie, pentru ca cineva să se poată împărtăși, căsători și spre a primi ultimele taine înainte de a muri. Și așa conștiința oamenilor era înlănțuită de teama pierzării, dacă ai muri fără dezlegare, așa cum învață biserica de la Roma, iar puterea preoților și prin urmare a Romei asupra sufletelor era astfel sprijinită. Asemenea practică născocită de oameni a dat naștere, după cum este ușor de înțeles, la tot felul de abuzuri și neorânduiri de ordin moral.

După taina pocăinței, sinodul din Trente așază euharistia sau cina. Dar cât de mult se deosebește ea, în biserica romană, de cina simplă așezată de Domnul în amintirea morții Sale! Cina a devenit liturghie, mesa.²⁶ Este slujba cea mai însemnată din biserica romană. Papa Grigore numit cel Mare a stabilit slujba liturghiei în liniile ei principale. Sinodul din Trente i-a dat forma definitivă pe care o are în toate bisericile romane. Mesa se împarte în două părți principale. Prima, numită altădată mesa catehumenilor, pentru că la început nu erau primiți decât la această parte dintâi, este alcătuită din rugăciuni, lecturi din Biblie, cântări, predică, ce constituie o pregătire sau o introducere la mesă. A doua parte, numită altădată mesa credincioșilor, constituie sacrificiul propriu-zis și cuprinde așa-zisul ofertoar, adică jertfirea

---

26 Cei care erau dați afară din comuniune și catehumenii, cărora nu le era îngăduit să ia parte la „taine" erau trimiși afară prin aceste cuvinte: „Ite, missa est ecclesia", adică: „Duceți-vă, adunarea este terminată." Din „missa" a devenit „messa".

pâinii și a vinului ca să fie sfințite. Aceasta era consacrarea în care, prin cuvintele instituirii cinei, rostite de către preot, se înfăptuia, potrivit bisericii romane, taina transubstanțierii, despre care vom vorbi mai departe. Apoi preotul lua împărtășania cu pâinea și cupa cu vin, iar asistenții care cereau, luau numai din pâine. Liturghia 27 se sfârșește prin cântări de laudă, apoi adunarea era invitată să plece prin cuvintele: „Ite, missa est.”

Fără a mai vorbi despre toate câte însoțesc sărbătorirea liturghiei, podoabele altarului, lumânările și tămâia, veșmintele preoților și ale celor care îl însoțesc, lucruri care amintesc formele iudaismului și chiar ale păgânismului, se vede ușor cât de mult s-a depărtat biserica romană de închinarea în Duh și în adevăr despre care vorbește Domnul Isus (Ioan 4.23-24) și a înlocuit-o prin niște slujbe (ceremonii) aranjate mai dinainte și cu lucruri care influențează simțurile! Este o slujbă-cult fixată de un om, în care nu s-a lăsat nimic lucrării libere a Duhului Sfânt. Mai mult, preotul singur are dreptul de a o îndeplini, făcând parte dintr-o clasă aparte, în timp ce, după Cuvântul lui Dumnezeu, toți credincioșii sunt o „preoție sfântă” (1 Petru 2.5-9), fiecare din cei care o alcătuiesc, având posibilitatea de a aduce laude și binecuvântări la masa Domnului, sub îndrumarea Duhului Sfânt.

Observați după aceea că liturghia se rostește în latinește: rugăciuni, cântece, citiri, aproape totul este rostit în latinește, limbă străină pentru cea mai mare parte din cei de față, așa că acestea toate nu sunt pentru ei decât forme și recitări goale. Or, apostolul Pavel scrie că mai degrabă voia să spună în adunare cinci cuvinte înțelese, decât zece mii într-o limbă străină (1 Corinteni 14.19).

Dar simt unele lucruri și mai rele: cele mai grave greșeli intră în cultul acesta al bisericii romane. Masa de cuminecare (împărtășanie) a devenit un altar. Sinodul (Consiliul) din Trente învață în adevăr că prin cină sau liturghie (mesa) se aduce o adevărată jertfă, nu de sânge, e adevărat, dar o jertfă în adevăr ispășitoare, având putere asupra păcatelor neispășite ale viilor și morților. Domnul Hristos S-a adus jertfă, spune sinodul; este aceeași jertfă a Aceluia care odinioară S-a adus pe Sine însuși la cruce, iar acum ea se repetă — pretind ei — prin slujba preoților. Prin această jertfă ispășitoare înnoită în fiecare zi în euharistie, Dumnezeu (după biserica romană) este împăcat și putem să ne apropiem de El. Se vede bine că învățătura aceasta este împotriva Scripturii. Duhul Sfânt în epistola către Evrei spune că jertfirea trupului lui Hristos s-a făcut odată pentru totdeauna; că „Hristos a adus o singură jertfă pentru păcate” și „printr-o singură jertfă El a făcut desăvârșiți pentru totdeauna pe cei sfinți,” în așa fel că „Dumnezeu nu-Și va mai aduce aminte niciodată de păcatele lor, nici de fărădelegile lor” și că

---

27 Pâinea împărtășaniei este făcută din făină și apă fără aluat, pe care este gravat semnul crucii. Ise mai dă numele de ostie sau jertfă. Vom vedea de ce. Este păstrată în ostensuar, un vas împodobit în care este pusă și dusă mulțimii. Nu se găsește nimic asemănător în Scriptură. Pâinea pe care a frânt-o Domnul Isus era aceea care se servea la masă; nu era o pâine special făcută.

„acolo unde este iertare de păcate, nu mai este jertfă pentru păcate." Mai mult, ni se spune că Hristos nu poate să se aducă de mai multe ori jertfă pentru păcate, pentru că atunci ar fi trebuit să pătimească de mai multe ori; și în sfârșit că „fără vărsare de sânge nu este iertare" (Evrei 10.10,12,14,17; 9.22,25). O jertfă fără vărsare de sânge nu este jertfă, și Hristosul înălțat în glorie nu mai poate suferi, ceea ce ar fi necesar pentru o adevărată jertfă. Pretutindeni în capitolele acestea ale epistolei către Evrei 9 și 10, se stăruie asupra acestui adevăr, că este o singură, unică jertfă a lui Hristos, și cu totul de ajuns pentru a ridica păcatele; așa că jertfa liturghiei nu este jertfă, iar sufletele care se sprijine pe aceste învățături mincinoase sunt înșelate și nu pot să se bucure niciodată de pacea care izvorăște din unicul sacrificiu al lui Hristos, prin care Dumnezeu nu-Și mai amintește de păcatele și nelegiuirile noastre.

Observați apoi că mesa (liturghia) este jertfă pentru cei vii și pentru cei morți. Scriptura nu ne spune nicăieri că păcatele celor care au murit pot fi ispășite. Ea spune numai atât: „După moarte vine judecata" (Evrei 9.27), pentru cei care n-au crezut aici în Domnul Isus Hristos și în singura jertfă ispășitoare. Gândul unei jertfe pentru morți se leagă de o altă rătăcire propovăduită de biserica romană, aceea a purgatorului. E vorba de un loc unde nu-i nici cer nici iad, unde sufletele suferă pentru păcatele care n-au fost ispășite pe pământ, până când vor fi curățite. Biserica romană pretinde că liturghiile rostite pentru aceste suflete scad ceva din chinurile lor! Cuvântul lui Dumnezeu nu spune nimic despre așa ceva.

La această rătăcire a unei jertfe zilnice a lui Hristos și fără sânge se mai adaugă o alta și mai gravă, aceea a transubstanțierii sau a schimbării de substanță. După această învățătură, când preotul rostește cuvintele sfințirii, pâinea și vinul, păstrându-și înfățișarea lor, sunt în realitate transformate în trupul și sângele Domnului Isus. Această învățătură a fost născocită în secolul al noulea (cel mai întunecos din evul mediu) de către călugărul Paschase Radbert. Întemeindu-se pe cuvintele : „Acesta este trupul Meu" ²⁸ el spunea: „Pâinea și vinul, după ce au fost sfințite, nu sunt altceva decât carnea și sângele Domnului Hristos, aceeași carne născută din Maria și care a suferit pe cruce". După o îndelungă și vie împotrivire a celor care nu credeau așa, al patrulea sinod din Latran, în 1215, a sfințit această învățătură în termenii aceștia: „Trupul și sângele Domnului sunt în adevăr căpătate prin sfințirea altarului, în înfățișarea pâinii și a vinului, când prin puterea lui Dumnezeu și prin mijlocirea preotului care face slujba, pâinea este schimbată în trup, iar vinul în sângele lui Hristos." „Transformarea făcută în acest fel este atât de adevărată și întreagă, încât pâinea și vinul conțin pe Hristos în întregime — dumnezeirea, unitatea, suflet, trup și sânge, toate câte țin de ele." Iar sinodul din

---

²⁸ Ceea ce vrea să spună: „aceasta înfățișează trupul Meu," după cum în așezarea Paștelor, mielul este numit Paștele Domnului (Evrei 12.11)!

Trente, în secolul al XVI-lea a întărit această învățătură, și orice membru al bisericii romane trebuie să creadă sub pedeapsa anatemei!

Preotul, la un moment dat, ridică ostia (împărtășania) și datorită cuvintelor pe care le rostește, această ostie (împărtășanie) este Dumnezeu însuși. Preotul se aruncă la pământ, închinându-se, și tot poporul face la fel. Un om și adeseori un om rău își crează Creatorul! Ceva atât de hulitor și totuși atât de prețuit, pentru că ostia, spune biserica romană, nu mai este pâine, ci Hristos însuși! Cei care citesc Cuvântul lui Dumnezeu știu din el că acum Hristos este în mărire și cu un trup glorificat, deci El nu mai poate fi în același timp și aici, suflet, trup și sânge, în ostie. Sângele Său a fost vărsat odată pentru totdeauna pentru ispășirea păcatelor și nu mai poate fi și în potir. Ar fi trebuit atunci să fie mai mulți Hristoși. La cină, după Scriptură, se vesteste moartea Domnului și se amintește de moartea Domnului, dar a presupune că se mai poate da morții un Hristos glorificat, este ceva nelegiuit și potrivit adevărului. Aici este lina dintre cele mai triste rătăcirii ale bisericii romane, este o idolatrie îngrozitoare. Să amăgești o lume întreagă, făcând-o să creadă că o bucată de pâine s-a prefăcut în Dumnezeu și că trebuie să i te închini!

Biserica romană a așezat o sărbătoare pe care a numit-o sărbătoarea Dumnezeirii sau a Sfântului Sacrament. În acea zi, într-o procesiune solemnă, ostia este dusă într-un ostensuar pompos. La trecerea lui, toată lumea trebuie să îngenunche în semn de închinare, întrucât acela este Dumnezeu, spun preoții, în anumite țări, ca de exemplu în Spania, preotul care duce împărtășania unui muribund este însoțit de un om care pe tot parcursul drumului sună dintr-un clopoțel. Îndată ce acesta trece prin apropiere, toți cei care aud sunetul trebuie să cadă în genunchi și să rămână așa până ce sunetul nu mai poate fi auzit. Preotul spune lumii credulă și muribundului că însuși Dumnezeu Cel viu Se află în potirul său și că este dus astfel.

Am văzut de asemenea că credincioșii de rând se împărtășesc numai cu pâine. Paharul este păstrat numai preoților. Este încă o invenție omenească, despre care Cuvântul lui Dumnezeu nu spune nimic. Ba dimpotrivă, Domnul spune ucenicilor Săi: „Beți toți din acesta”; și apoi apostolul, adresându-se întregii adunări din Corint, spune că: „Fiecare să mănânce din pâine și să bea din pahar” (Matei 26.27; 1 Corinteni 11.28). Această oprire de a se da potirul și laicilor se face sub cuvânt că ar putea să cadă câteva picături de vin sfințit pe barbă sau că cei bolnavi ar putea să-l verse și că de altfel anafura (ostia) conține și carnea Domnului și sângele Său. Spun de asemenea că sângele fiind în împărtășanie, nu mai este nevoie ca laicii să mai ia potirul. Dar atunci pentru ce preoții mai beau din el? Se vede lămurit că această rânduială au așezat-o pentru a arăta mai lămurit superioritatea preoților.

Ne-am ocupat mai mult de acest lucru, pentru că este unul din punctele ce caracterizează în

modul cel mai lămurit biserica catolică; mesa este centrul religiei catolice. A merge la mesa este lucru de căpetenie pentru adevăratul catolic român; dar nimic nu arată mai limpede decât mesa cât de mult s-a depărtat această biserică de adevăr.

UNGHEREA, ORDINAREA ȘI CĂSĂTORIA

Ne mai rămân de văzut cele din urmă trei taine ale bisericii romane. Cea dintâi este numită maslu. Nu se dă decât bolnavilor în ultimul grad, fiind cea din urmă ungere. Biserica romană învață că prin ea se spală cea din urmă rămășiță a păcatelor, pentru ca bolnavul, când moare, primind-o, să meargă de-a dreptul în cer, și să-i dea tărie să înfrunte groaza morții. Dacă cineva moare fără să fi primit această taină, sau a refuzat-o, se duce în iad.

Vedem într-asta câtă stăpânire își ia biserica romană asupra sufletelor, pentru că numai preotul poate da această taină. Și să observăm cum totul s-a aranjat astfel ca inimile să fie stăpânite de teamă și ca urmare ce fel de Dumnezeu groaznic și fără milă li se înfățișează! Iată în ce constă această ungere din urmă (maslu). Preotul îmbrăcat într-un veșmânt de culoare violetă sosește la patul muribundului și-i prezintă un crucifix pe care acesta trebuie să-l sărute cu respect. După câteva rugăciuni și stropiri cu apă sfințită și după ce preotul a ascultat mărturisirea bolnavului, dându-i euharistia ²⁹ îi face ungerea. Pentru aceasta, cu degetul cel mic muiat în untdelemn sfințit atinge diferitele părți ale trupului care au putut fi mădulare ale păcatului, făcând semnul crucii. Începe de la ochi, zicând: „Pe temeiul sfintei Sale ungeri și prin mila Sa cea mare, Domnul să-ți ierte toate păcatele făcute cu ochii tăi.” Și tot așa urmează cu celelalte mădulare ale trupului, urechile, nasul, gura și mâinile, apoi pieptul și picioarele. Urmează rugăciuni și semnul crucii, după aceea se arde pânza cu care preotul și-a șters degetul cel mic. Muribundul poate atunci să se ducă în siguranță; cerul îi este deschis.

Abia în secolul al XII-lea s-a introdus această ceremonie, cea din urmă faptă a unui adevărat catolic. Învățătorii romani sprijinesc maslul pe următoarele cuvinte din Scriptură: „Scoteau mulți demoni și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i vindecau” (Marcu 6.13). Apoi: „Este vreunul printre voi bolnav? Să cheme pe bătrânii adunării și ei să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Rugăciunea credinței va vindeca pe cel bolnav” (Iacov 5.14-15). Cine nu vede că aceste locuri n-au nici o legătură cu maslul? Maslul ar avea drept scop mântuirea sufletului, și nicidecum vindecarea trupului, pentru că se dă numai muribunzilor, pentru a le deschide cerul. Dar în aceste versete se vorbește despre vindecarea trupului, fie pe calea minunilor, fie ca răspuns la o rugăciune făcută cu credință, fără de care

---

²⁹ Euharistia dată în cea din urmă clipă este numită „Viatică”, cuvânt provenit din latinește „Via”, drum, și se întrebuințează pentru a numi merindele. În vorbirea bisericii romane, înseamnă merinde pentru drum lung, marea călătorie, ca să-l întremeze pe acela ce o va face.

ungerea nu va avea nici o urmare. Iar pentru a merge de-a dreptul în cer, mai are nevoie un muribund și de altceva decât de credința în Domnul Isus? Scriptura spune: „Crede în Domnul Isus și vei fi mântuit.” „Cine crede în Fiul are viața veșnică.” „Voi sunteți mântuiți prin har, prin credință” (Faptele Apostolilor 16.31; Ioan 3.36; Efeseni 2.8). Unde este vorba despre slujba și ungerea unui preot? Nicăieri în Cuvântul lui Dumnezeu. Cine crede în Domnul Isus este spălat de toate păcatele lui și făcut curat, în stare să se prezinte înaintea lui Dumnezeu. Acolo se poate duce în pace: „Să părăsim trupul acesta, ca să fim acasă la Domnul” (2 Corinteni 5.8). A avut nevoie tâlharul de pe cruce de cea din urmă ungere pentru a fi chiar în ziua aceea „în rai” cu Domnul Isus? Ștefan, primul martir, care își încredința Domnului Isus duhul, n-a primit-o; el și atâția alții care au murit în credință nu ar fi mântuiți, în timp ce acei care niciodată nu s-au întors la Dumnezeu și ale căror păcate n-au fost șterse, ar merge în cer pe temeiul acestei „taine” făcută de un om! Aceste rânduiri inventate de oameni, nici pe departe nu sunt bune decât să aducă sufletul într-o teamă superstițioasă și fără temei și dau o asigurare închipuită unor oameni care în întreaga lor viață nu s-au gândit la Dumnezeu.

După taina aceasta urmează cea a ordinării³⁰ conferită prin ceremonia ordinării. Ea acordă preotului dreptul de a sluji liturgia și a administra toate tainele (în afară de confirmare și de ordinare, care sunt rezervate episcopului). Pentru a stabili un preot, episcopul îi face punerea mâinilor, îl unge cu untdelemn sfințit și îi dă să atingă obiectele sfinte (potirul și vasul cu ostia), permițându-i să aducă jertfa liturghiei (mesa). Preotul sfințit în acest fel are de aici înainte puterea să sfințească adevăratul trup al Domnului în Cină, adică de a împlini așa-zisa minune care transformă pâinea și vinul în trupul și sângele Domnului Isus. Caracterul dăruit prin ordinare este de nedesființat, adică nu poate fi șters, așa că cine părăsește preoția este socotit ca un apostat. La aceasta, biserica romană adaugă celibatul obligatoriu,³¹ adică preoților le este interzis să se căsătorească.

Toate acestea nu-și au nici un temei în Scriptură, ba chiar îi sunt împotrivă. Mai întâi, nu vedem nicăieri o clasă aparte de preoți, în afara celorlalți creștini. La Evrei era această deosebire. Dar acum toți adevărații credincioși sunt preoți ca să aducă lui Dumnezeu nu trupul lui Isus Hristos, care a fost adus ca jertfă odată pentru totdeauna pe cruce, ci jertfe de laudă și binecuvântări (1 Petru 2.5; Evrei 13.15; Apocalipsa 16). Sarcina de bătrân sau supraveghetor constă în a paște turma — adunarea — lui Dumnezeu, turma Domnului (Faptele Apostolilor 20.17-18). În adunare erau mai mulți bătrâni sau supraveghetori. Scriptura nu vorbește de dioceze peste care să se așeze câte un episcop sau arhiepiscop. Ea nu pomenește nici de

---

³⁰ Această „taină” este numită astfel pentru că ea stabilește o ordine în societatea creștină, separând clerul de laici și pentru că împarte clerul în mai multe grade, alcătuind o ierarhie, o ordine (diaconat, preoție, episcopat etc).

³¹ În ce privește celibatul preoților, citim că Petru era căsătorit.

cardinali. Cuvântul lui Dumnezeu nu ne arată decât două servicii în biserică: bătrâni sau supraveghetori și diaconi sau servitori (Filipeni 1.1; 1 Timotei 3.1-8). Locul acesta de la urmă arată însușirea ce trebuie s-o aibă supraveghetorii și servitorii. În ce privește celelalte sarcini, exorcist, cititor, subdiac etc ce se află în biserica romană, Scriptura nu vorbește nimic despre ele. Să mai observăm că Petru ar fi fost cel dintâi papă după biserica romană, dar vedem că el însuși se așază în rândul celor bătrâni (1 Petru 5.1).

De asemenea Pavel apără dreptul de căsătorie și cere ca supraveghetorii sau bătrânii, ca și servitorii, să fie bărbați ai unei singure soții. Mai mult, același apostol spune, prin Duhul Sfânt, că în timpurile din urmă mulți se vor lepăda de credință, alipindu-se de duhuri înșelătoare și de învățăturile demonilor, abătuți de fățarnicia unor oameni care vorbesc minciuni, însemnați cu fierul roșu în însăși conștiința lor. Ei opresc căsătoria și întrebuițarea bucatelor, pe care Dumnezeu le-a făcut ca să fie luate cu mulțumiri de către cei ce cred și cunosc adevărul (1 Corinteni 9.5; 1 Timotei 3.2-12; 4.13).

Nu vom spune nimic despre căsătorie, pe care Dumnezeu a rânduit-o de la început, decât că în Cuvântul lui Dumnezeu nu este prezentată niciodată ca pe o taină, cu toate că sunt date multe învățături prețioase bărbaților și femeilor. Cu ce legături înguste înlănțuie biserica romană pe aceia care au intrat sau intră sub influența ei! Pretutindeni și în toate, ea amestecă pe preot în viața laicilor și prin așa-zisele taine întinde o cursă sub pașii fiecăruia dintre fiii ei. Dacă ei nu vor să-i fie pe plac, iată-i învinuiți că disprețuiesc biserica, că sunt eretici, și a fost un timp când o astfel de învinuire a avut urmări grozave.

CULTUL FECIOAREI

După unele lucruri în legătură cu așa-zisele taine, vom vedea și alte învățături triste și potrivnice Scripturii, pe care biserica romană le impune sufletelor căzute sub jugul ei. Cea dintâi este cultul fecioarei Maria, al sfinților și îngerilor, lucru cu totul străin Cuvântului lui Dumnezeu. Și așa s-a strecurat aici o idolatrie mai rea decât a păgânismului, pe care ea îl imită în multe privințe.

Către mijlocul secolului al patrulea, într-un timp când adevărata evlavie decăzuse mult, spre a face loc multor slujbe superstițioase, a început a fi venerată și fecioara Maria într-un fel deosebit, ca model al fecioarelor, adică a celor care făcuseră jurământul celibatului. Curând după aceea a devenit un obicei de a i se da numele de mama lui Dumnezeu (Maica Domnului), ceea ce a dat naștere la luptele nestorianismului. Cu toată împotrivirea puternică de la început a celor ce nu primeau această învățătură, cultul Mariei totuși s-a stabilit și s-a întins puțin câte puțin peste tot. Chiar prin secolul al cincilea se puteau vedea prin toate bisericile numeroase înfățișări ale fecioarei, ținând în brațe pe copilul Isus. Poporul ignorant, ieșind din practicile

păgânismului, cu prea puțină cunoștință despre curatele și sfintele adevăruri ale Scripturii, adus la un creștinism compus din forme și ceremonii (slujbe), având un cult cu o pompă împrumutată de la iudaism și de la păgânism, nu a avut mare greutate să înlocuiască pe una sau pe alta dintre zeițele pe care le adora, prin fecioara Maria ce li se înfățișa totdeauna ca având loc mai înalt pe lângă Dumnezeu, în cer. În slujba obișnuită Mariei, se întrebuintează un imn care începe astfel: „închinăciune, stea a mării, mama augustă a lui Dumnezeu și pururea fecioară, poarta norocită a cerului... întărește-ne în pace, meritând mai bine ca Eva numele de mamă a celor vii." Apoi: „Arată că ești mama noastră, capătă iertarea crimelor noastre."

S-a ajuns la sfârșitul secolului al șaselea la adoptarea legendei adormirii ei, după care în clipa morții sale, Maria ar fi fost dusă în cer de către îngeri. Biserica romană a și sfințit această pretinsă înălțare; la serviciul rânduit pentru a o cinsti se spun aceste cuvinte: „Ne bucurăm în Domnul, respectând ziua sărbătoarei în cinstea preafericitei Fecioara Maria, de adormirea căreia îngerii se bucură și laudă pe Fiul lui Dumnezeu" și mai departe: „Maria s-a înălțat la cer; armata îngerilor se bucură." În același timp, biserica romană, luând pasaje din Psalmi și din profeții care se referă la Israel și la Ierusalim, și le dă fecioarei, care nu mai este umila Mărie așa cum o prezintă Scripturile, pentru că ea a ajuns zeița care se cinstește ca „Regina Cerului". Acesta este unul dintre numele pe care i le dă biserica romană. Nu ne amintește acest lucru de închinarea pe care Israeliții, părăsind pe adevăratul Dumnezeu, o dădeau zeiței Astarteei, regina cerurilor? Domnul spune lui Ieremia: „Nu vezi ce fac ei în cetățile lui Iuda și pe străzile Ierusalimului?" Copiii adună lemne și părinții aprind focul, iar femeile frământă plămădeala ca să pregătească turte împărătesei cerului. Și acești Evrei sărmani coborâți în Egipt, stăruind în idolatria lor, spun profetului: „Nu te vom asculta în nimic din cele ce ai spus în numele Domnului. Noi vrem să facem cum am spus cu gura noastră și anume să aducem tămâie împărătesei cerului" (Ieremia 7.17-20; 44.15- 19). Și iată o idolatrie asemănătoare, strecurată în creștinătate, cu această îngrozitoare creștere a răului, că ea se leagă de sfintele nume ale Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt!

Maria a devenit treptat obiect direct de adorație; iar papa Urban II la sinodul de la Clermont în anul 1095 a confirmat serviciul zilnic, cât și zilele și sărbătorile care îi erau păstrate în mod deosebit. I-au fost închinat biserici cu numele de „Notre Dame" și în toate bisericile se află o capelă ce îi este închinată.

La învățătura adormirii Fecioarei se adaugă cu încetul aceea a imaculatei concepții, prin care se înțelege că s-a născut fără păcat, ea căreia îngerul i-a zis: „Tu ai găsit har înaintea lui Dumnezeu", și cum spunea chiar ea însăși: „Sufletul meu se bucură în Dumnezeu, Mântuitorul meu" (Luca 1.30,47). Dacă ea ar fi fost fără păcat, ar mai fi avut nevoie să găsească har și să

aibă în Dumnezeu pe Mântuitorul său? Învățătura³² imaculatei concepții începuse chiar din secolul al optulea și s-a întins îndată în biserică și totuși nu fără împotrivire. Ea a fost întărită în sfârșit de papa Pius al IX-lea în 1854, dar sărbătorirea ei îi era ținută de mai înainte. La serviciul acestei sărbători au fost date Fecioarei cuvintele din Isaia 61.10 și cele de la Proverbele 8.22-25 care se referă la Domnul Isus! Nu se vede într-asta un fel de hulă? În același serviciu se mai citesc aceste cuvinte³³: „Tu ești preafrumoasă, Marie, pată dintru început nu este în tine” și mai departe: „astăzi a ieșit o mlădiță din rădăcinile lui Isai, astăzi Maria a fost concepută fără nici o racilă a păcatului.” Observați că cele dintâi cuvinte se află în profeția lui Isaia despre Domnul Isus când va veni să domnească în timpul împărăției de o mie de arii (Isaia 11.1). Dar biserica romană le dă Fecioarei! Apoi se mai spune: „astăzi s-a zdrobit de ea capul șarpelui celui vechi”, cuvinte ce se află în Geneza 3.15 și privesc pe Acela care este sămânța sau posteritatea femeii, adică Isus, și nu Maria. Cât este de imoral cel ce se folosește astfel de Cuvântul lui Dumnezeu, cel ce îl răstălmăcește pentru a susține o adevărată idolatrie!

Ce se vede în aceasta? În toate bisericile catolice, în capele, ca și în case, se află reprezentări ale Fecioarei și copilului Isus în statui, tablouri, gravuri, în fața cărora oamenii se aruncă la pământ, se roagă și se închină. Se găsește undeva în Scriptură un singur rând care ar îndreptăți un astfel de lucru? Iată ce se spune în Scriptură: „Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățișare a lucrurilor care sunt sus în ceruri, sau jos pe pământ, sau în apele mai de jos decât pământul. Să nu te închini înaintea lor și să nu le slujești” (Exodul 20.4-5). Iar apostolul Ioan, la sfârșitul primei lui epistole, adresează creștinilor această poruncă solemnă: „Copilașilor, păziți-vă de idoli.” Lucru izbitor: în vechiul Babilon se adora o mamă zeiță și fiul ei, prezentați prin tablouri și statui. De acolo cultul mamei și al copilului s-a întins pretutindeni și a venit să fie sădit și în Babilonul modern. În Tibet și în China misionarii iezuiți au fost surprinși găsind imagini ale Madonei romane și a fiului ei, tot așa de adevărată ca și în Roma papală. Shing Moo, maica sfântă a Chinei, era înfățișată cu un copil în brațe și cu capul înconjurat cu un nimb sau aureolă, ca și când ar fi fost opera unui artist catolic, roman. Nu este dureros să vezi că Satan, vrăjmașul Domnului Isus, strecoară în creștinătate închinarea adusă altădată la Babilon dumnezeilor mincinoși?

Locul dat Fecioarei Maria de către biserica romană a adus și alte rătăcirii de o foarte mare

---

³² Biserica catolică se scuză că, de fapt, nu adoră fecioara sau pe sfinți, aceștia fiind creaturi Ea face deosebire între adorare (latreuo), care este rezervată numai lui Dumnezeu, și omagiul adus sfinților și îngerilor. Dar acesta este un complet echivoc și contradicția devine evidentă când Maria este declarată Regina cerurilor și este numită „mama lui Dumnezeu”. O creatură nu poate fi mama lui Dumnezeu, Creatorul.

³³La intrarea unei biserici din Lisabona se află gravată această inscripție: „Zeiței Fecioare din Loretta, Italienii devotați dumnezeirii ei i-au închinat această biserică.”

gravitate, pentru că ele nu fac altceva decât să ia Domnului o parte din gloria Sa. Cuvântul lui Dumnezeu ne învață că „nu este decât un singur Mijlocitor între Dumnezeu și oameni, Omul Isus Hristos” (1 Timotei 2.5). Pentru a ajunge Mijlocitor, Fiul veșnic al lui Dumnezeu S-a făcut om (Ioan 1.14) și ca om a fost ispitit ca și noi în toate lucrurile, dar fără păcat (Evrei 4.15; 2.18). El a cunoscut durerile noastre și S-a apropiat de noi cu o adâncă iubire, cu o milă caldă, cu o adevărată simpatie dumnezeiască și în același timp și umană (Matei 8.17). Ne-o dovedește întreaga-I viață de pe pământ. Și acum când este înălțat la cer, este același: inima nu I s-a schimbat. Îi este milă de noi în slăbiciunile noastre; mijlocește fără încetare pentru noi; este Avocatul nostru la Tatăl (Evrei 4.11; 7.25; Romani 8.34 etc). Ne spune să ne adresăm noi personal Tatălui; și Tatăl, în numele Lui ne ascultă (Ioan 14.13; 16.24-26). Astfel putem să ne apropiem de Dumnezeu prin El, să intrăm chiar în sanctuarul lui Dumnezeu pe temeiul jertfei Lui și să venim de-a dreptul și cu încredere la tronul harului Său (Evrei 7.25; 4.16 etc). Ce desăvârșit și scump Mijlocitor avem în Acela care ne-a iubit până acolo că Și-a dat chiar viața pentru noi, care ne iubește și ne va iubi totdeauna cu aceeași iubire! Ce nevoi am mai avea de un altul, și cine ar putea cunoaște mai bine nevoile noastre, decât El, și cine ar putea să le împlinească mai bine? Pentru aceasta a venit pe pământ. El este mântuirea, viața, pacea noastră.

Și totuși biserica romană, în învățătura ei n-a ținut seamă deloc de ceea ce spune Cuvântul lui Dumnezeu relativ la acest lucru. Nemulțumită de a da Mariei locul ce l-am văzut, a mai făcut din ea și o mijlocitoare puternică și un avocat în cer. I-a dat un titlu și funcțiuni pe care Scriptura nu le dă decât Domnului Hristos. Ea a pretins că Dumnezeu este prea mare și Isus prea înălțat, spre a ne putea apropia direct fie de Tatăl, fie de Fiul, dar că Maria prin bunătatea, îngăduința și iubirea ei caldă, și din pricina respectului ce i-o poartă Fiul este în stare să fie mijlocitoare și un avocat la El. Fiul, spune biserica romană, nu poate să refuze nimic mamei Sale. Ei uită cuvintele Domnului către Maria: „Femeie, ce am a face Eu cu tine?” (Ioan 2.3).

Iată ce spune Saint-Bernard, unul dintre marii învățători ai acestei biserici din secolul al IX-lea și care totuși pare să fi fost un om cu adevărat evlavios: „Tu te temeai să te apropii de Tatăl; ca și Adam, te fereai de El când Îi auzai. El ți-a dat pe Isus ca Mijlocitor înaintea Lui. Dar poate tu ești îngrozit de măreția acestui Isus, care, cu toate că S-a făcut om, este totdeauna Dumnezeu. Îți trebuie înaintea Lui un avocat: aleargă la Maria.” Papa Pius al IX-lea, în 1849, într-o enciclică (scrisoare circulară adresată episcopilor) spune: „Știți bine, venerabili frați, că întreaga noastră încredere am pus-o în preasfânta Fecioară, fiindcă Dumnezeu a pus în Maria plinătatea oricărui bine. Dacă este vreo speranță pentru noi, vreun har, vreo mântuire, acestea ne vin de la El, prin ea.”

Ascultați și ce spune o cântare adresată Fecioarei: „Închinăciune, o, regină, mamă a milei, dulceață și speranță a vieții noastre, mântuire! Strigăm la tine, noi, fii ai Evei celei izgonite, spre tine suspinăm, gemând și plângând în această vale a lacrimilor. Tu, avocatul nostru, îndreaptă asupra noastră priviri-le îndurării tale.” S-ar adresa cineva astfel lui Dumnezeu sau Domnului? Fără a merge mai departe, vedeți în ce idolatrie grozavă târăște biserica romană pe cei care o ascultă. Ea așază pe Fecioară în locul înțelepciunii veșnice de la Proverbele 8, în locul miresei din cântarea lui Solomon. Ea îi spune: „Sfărâmă cătușele vinovaților, dă lumină orbilor,³⁴ arată că ești mama noastră.”

În litaniile (rugăciunile) către Fecioară, biserica romană o numește „ușa cerului”, „locul de scăpare al păcătoșilor”, „steaua dimineții”; și atunci ce devine Hristos, singurul și scumpul nostru Mântuitor, căruia numai Lui, Scriptura îi dă aceste titluri? (Ioan 10.9; Matei 11.28; Apocalipsa 22.16). Aceleași rugăciuni se adresează Fecioarei, ca „Mamei dumnezeiești a harului”, „Mama Creatorului”, „Izvorul bucuriei noastre”, „arca alianței”, „regina tuturor sfinților” și, chemând-o și cerându-i mijlocire, alături de Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt! Este de crezut oare că unul dintre învățătorii lor a ajuns să spună: „Toate lucrurile sunt supuse Fecioarei; El însuși, pentru că,” spune el: „mama are întâietate asupra Fiului”? Nu este aceasta o hulă nemaipomenită?

Vedem că Fecioara a ajuns obiectul de seamă în cultul bisericii romane. Ea este invocată, ei i se roagă, de la ea se așteaptă ajutor, în ea se pune toată încrederea.

Asupra acestui lucru încă vreo câteva cuvinte. Breviarul este o carte de slujbă folosită de preoți, care trebuie să citească în fiecare zi câte o porțiune din ea, într-un anumit ceas, fie în public fie în singurătate. Ea conține Psalmi pentru diferite ceasuri din zi, părți din Scriptură, rugăciuni pregătite pentru sărbătorile sfinților, slujba Măriei etc. Preoții n-ar face mai bine să citească zilnic și în întregime Scriptura insuflată de Dumnezeu, în stare să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în dreptate și să facă pe omul lui Dumnezeu capabil pentru orice lucrare bună (2 Timotei 3.16-17)? Așa făcea Timotei, care nu mai avea nevoie de Breviar și care nu știa nimic de cultul Măriei, pe care l-ar fi lepădat cu groază ca pe o idolatrie dintre cele mai vinovate. Și iată unul din îndemnurile pe care le conține Breviarul: „Când se sfârșește furtuna încercărilor și când ești izbit de stâncile întristărilor, privește sus către stea, cheamă pe Maria. Când ești aruncat încoace și-ncolo pe valurile trufiei, ale ambiției, ale patimei și ale invidiei, cată spre stea, cheamă pe Maria. Dacă ești chinuit văzând mărimea păcatelor tale și plin de groază gândind la ziua judecății, dacă începi să te cufunzi în oceanul tristeții și în

---

³⁴ Cuvinte asemănătoare cu cele pe care Domnul Isus Și le dă Lui însuși în Luca 4.18, unde spune: „Duhul Domnului este peste Mine. M-a trimis să propovăduiesc robilor de război eliberarea și orbilor căpătarea vederii.”

prăpastia îndoielii, gândește la Maria. În primejdii, în încurcături, în îndoieli, gândește la Maria. Cheamă pe Maria!"

Ce se face atunci cu Hristos, dumnezeiescul și Marele Mijlocitor, marele Preot al adevăratei vieți creștine, Acela care ne ajută în slăbiciunile noastre, care ne numește prieteni ai Săi, și este cu noi în mijlocul necazurilor pe care le întâmpinăm în lume? Biserica romană îl pune deoparte și îl înlocuiește cu o făptură preferată fără îndoială, dar despre care Cuvântul lui Dumnezeu nu ne vorbește nicăieri altfel decât pentru a ne-o arăta mântuită prin har, neștiutoare și supusă greșelii ca și noi.

Să luăm seama că după cel dintâi capitol din Faptele Apostolilor, unde ne este arătată împreună cu ucenicii, Maria nu mai este nicăieri pomenită în restul Noului Testament. Este un singur Mijlocitor, Isus, Avocatul nostru pe lângă Tatăl, Mijlocitorul atotputernic pe lângă Dumnezeu și a cărui iubire față de noi este atât de mare și de neschimbată. În încercări și ispite, greutăți și primejdii, către El, adevărata stea a dimineții, adevăratul și singurul adăpost trebuie să privim, pe El trebuie să-L chemăm. Maria n-a făcut nimic pentru noi. El Și-a dat viața pentru a ne mântui.³⁵

Una dintre formele superstițioase care se leagă de cultul Mariei sunt mătăniile (numite rozariul). Se numește așa un cordon care se termină printr-o cruce, împodobit cu bobite sau perle de două mărimi felurite. Sunt vreo sută cincizeci de bobite dintre cele mai mici și pe lângă zece de acestea se află o perlă mai mare. Aceste bobite se pot trece printre degete și servesc la socotirea numărului de mătăni făcute. La grăunțele mai mari se rostește un „Tatăl nostru” (rugăciunea pe care ucenicii au învățat-o de la Domnul), la grăunțele (bobite) cele mărunte se spune o Ave Maria, care este salutarea îngerului adresată Mariei. Catolicii o spun astfel: „Cu plecăciune te salut, Marie, plină de har; Domnul este cu tine; tu ești binecuvântată între toate femeile și Isus, rodul pântecelui tău, este binecuvântat.” Dacă pui alături aceste cuvinte cu cele din Luca 1.28 și 30 se vede numaidecât deosebirea dintre Cuvântul insuflat de Dumnezeu și forma pe care i-o dă biserica romană. La această parte dintâi din Ave Maria, se adaugă: „sfânta Marie, mama lui Dumnezeu, roagă-te pentru noi, sărmanii păcătoși, acum și în ceasul morții.”

Ce deosebire între învățătura lui Hristos care ne asigură o mântuire deplină pentru azi și veșnicie, și învățătura Romei care te lasă întotdeauna în îndoială relativ la mântuire. Ea vrea să alerge la mijlocirea unei făpturi care avea ea însăși nevoie să găsească har pentru sine însăși, iar acum nu poate face nimic pentru noi, pentru că, potrivit Scripturii, Dumnezeu nu i-a dăruit

---

35 Să se citească aceste cuvinte ale Sfintei Scripturi: „O femeie din popor și-a ridicat glasul și I-a zis: Ferice de pântecelul care Te-a purtat și de sânii pe care i-ai supt!” El a răspuns: „Ferice mai degrabă de cei ce ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc” (Luca 11.27-28). Este tocmai ceea ce nu face biserica romană. Ea adoră pe Fecioară și calcă în picioare Cuvântul lui Dumnezeu.

nici o prioritate, nici putere! Domnului Isus I-a fost dată toată puterea în cer și pe pământ (Matei 28.8).

Șiragul este o prescurtare a mătăniilor (rozariilor). Nu are decât cincizeci de Ave Maria despărțite prin câte un Pater (Tatăl nostru). La ce folosesc aceste mătăanii? Pentru a număra rugăciunile spuse una după alta. A repeta, cu sau fără atenție, 150 de Ave și Pater sau 50 de Ave și 5 Pater; a spune și a repeta de mai multe ori mătăniile și șiragul constituie o faptă plăcută înaintea lui Dumnezeu, după biserica romană. Preotul o impune ca faptă de pocăință pentru ispășirea păcatelor (greșelilor). Se rostește mătania sau prescurtarea ei pentru a scurta durata chinurilor din purgatoriu, pentru sine sau pentru alții. Nu găsim nimic asemănător în Sfânta Scriptură, sunt niște practici superstițioase, inventate de oameni. Ce spune Domnul? „Când vă rugați, să nu folosiți repetări fără rost, ca păgânii, care gândesc că, dacă spun o mulțime de cuvinte, vor fi ascultați. Să nu vă asemenați cu ei” (Matei 6.7-8). „Ca păgânii” spune Isus. Asta ne amintește de preoții lui Baal, care de dimineată până la amiază repetau: „Baale, auzi-ne!” (1 Împărați 18.26). Iar în zilele noastre bieții budiști, neștiutori, au și ei mătăniile lor și chiar mori de rugăciuni! Preoții catolici impun repetarea rugăciunilor pentru ispășirea păcatelor, iar Cuvântul lui Dumnezeu ne spune doar atât: „Dacă ne mărturisim păcatele, El (Dumnezeu) este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățe de orice nedreptate” (1 Ioan 1.9). În Biblie nu este vorba de nici o mătanie, nici de a repeta rugăciuni. Noi venim înaintea lui Dumnezeu (deci nu a preotului), ne mărturisim smeriți păcatele și, pe temeiul (puterea) lucrării perfecte a lui Hristos, Dumnezeu ne iartă și ne curăță. Cât de scumpă îndurare!

Mătania (rozaria) după cum vedem este închinată Fecioarei. Biserica romană a așezat o sărbătoare a preasfintei Rozarii, cum spune ea, și în ea, Fecioara este glorificată. În serviciul acestei sărbători iată ce găsim scris: „Să ne bucurăm cu toții în Domnul, noi care ținem această zi de sărbătoare în cinstea preafericitei fecioare Maria”; și după aceea: „O, Dumnezeule, fă, Te rugăm, ca cinstind sfânta Rozarie a preafericitei fecioare Maria, să imităm ceea ce conține ea și să căpătăm ceea ce promite.” A cinsti un șirag de mărgelă, văzând în asta taina (și ce sunt aceste taine!) de a lega numele lui Dumnezeu și al Domnului Isus de idolatrie față de o făptură, nu este asta o profanare?

INVOCAREA SFINȚILOR

Biserica romană nu s-a mulțumit să așeze pe Maria ca regină a cerului, a îngerilor, a patriarhilor și a sfinților, ca avocat și mijlocitoare atotputernică pe lângă Tatăl și Fiul; ea a mai umplut cerul cu o mulțime de alți mijlocitori. E vorba de niște oameni pe care ea îi numește

sfinți, pe care îi cheamă în ajutor, de care se roagă ca ei să mijlocească pe lângă Dumnezeu pentru oameni; și chiar din îngeri și mai ales din arhanghelul Mihail a făcut mijlocitor și obiect de cult.

Invocarea sfinților își are începutul în cinstea ce se dădea la început amintirii acelor care dovediseră o mărturie credincioasă pentru Domnul Hristos și care suferiseră pentru numele Său. Dar pe măsură ce se mărea necunoștința Scripturilor și a adevărilor ce cuprinde și-i lua locul superstiția, de la cinstire s-a trecut la gândul că acești sfinți care pe pământ au avut prin rugăciunile lor mare putere înaintea lui Dumnezeu, trebuie să fi păstrat puterea și după moartea lor. Și astfel au făcut din ei mijlocitori în cer. S-au mai gândit că deoarece fuseseră ființe omenești ca și noi pe pământ, ei ar înțelege mai bine luptele, hărțuierile și necazurile noastre, că am avea mai puțină teamă și mai multă îndrăzneală apropiindu-ne de ei și, pe de altă parte, datorită meritelor lor, Domnul S-ar lăsa mai ușor înduplecat prin ei.

În fruntea acestor sfinți se aflau apostolii, firește, și îndeosebi Petru și Pavel, dar mai ales Petru, pe care biserica romană îl socotește ca pe cel dintâi papă; apoi Ioan Botezătorul, ca înainte mergător al Domnului. În slujba sărbătoririi lui Ioan Botezătorul, biserica romană leagă de acest sfânt cuvintele lui Isaia care vestise venirea Domnului (Isaia 49.1-6)³⁶, interpretând greșit Scripturile.

După aceea vine Iosif, bărbatul Mariei, care se cinstește ca patron al bisericii universale și căruia i se aplică binecuvântările aduse de patriarhul Iacov peste capul fiului său Iosif (Geneza 49.22-26), printre altele și acestea: „Arcașii l-au ațâțat, au aruncat săgeți și l-au urmărit cu ura lor. Cel Atotputernic te va copleși cu binecuvântări... aceste binecuvântări să se reverse asupra lui Iosif." Pe fațada bisericilor închinată de catolici lui Iosif se citește „Duceți-vă la Iosif," cuvinte adresate de Faraon Egiptenilor și care sunt abătute de la rostul lor, pentru a le aplica bărbatului Mariei, jucându-se astfel cu asemănarea numelui și ducând sufletele în rătăcire de două ori. După aceea vin martirii, părinții, călugării, ca de exemplu sfântul Anton, și în sfârșit o mulțime de sfinți pe care îi numesc legende mai mult sau mai puțin autentice. Unii însă poate nici n-au existat. Aceste legende sunt pline de așa-zisele minuni înfăptuite de sfinții despre care vorbesc. La aceștia trebuie să adăugăm pe bărbații și femeile dintr-un timp mai nou, care ducând o viață evlavioasă și făcând, așa se zice, felurite minuni, au fost mai întâi socotiți printre cei fericiți, apoi canonizați, adică declarați printre sfinți de către papa și așezați în cer ca mijlocitori la care te poți adresa și lua ca patron (ocrotitor).

Edificii religioase, biserici și capele au fost puse sub numele cutărui sau cutărui sfânt. S-a

---

36 „Domnul m-a chemat înaintea nașterii mele, și-a adus aminte de numele meu pe când eram încă în sânul mamei mele" etc (citez după versiunea catolică).

pretins că se aflau acolo rămășițele aceluia al cărui nume îl purta edificiul; adesea, că trupul său era sub altar și că acolo s-au făcut minuni³⁷, care aduceau în aceste locuri cinstite, mulțime de pelerini care veneau fie pentru a fi vindecați, fie pentru a căpăta prin mijlocirea sfântului o binecuvântare de la Dumnezeu, care le va socoti ca un merit aceste pelerinaje obositoare. Neapărat că aceste pelerinaje erau un izvor de câștig pentru cei care serveau în locașurile de cult și pentru locuitorii de pe acolo, și câștigul era cu atât mai mare cu cât și faima sfântului era mai mare și pelerinii mai numeroși. De aici negustorii rușinoase și o dușmănie între localurile de pelerinaj, un fel de concurență pentru a dobândi cât mai mulți pelerini. Să nu ne închipuim că în vremurile noastre mai luminate aceste superstiții au încetat. Cine n-a auzit de pelerinajele de la Lourdes, pricinuite de pretinsele arătări ale Fecioarei, unei fete în 1858; la Einsiedeln în Elveția, unde se spune că este o icoană făcătoare de minuni, tot a Fecioarei; la Notre Dame de Lorette, în Italia, unde se și arată casa Fecioarei și camera în care se găsea când îngerul i-a vestit nașterea Mântuitorului, totul transportat de îngeri la Lorette, un sătuc din vecinătatea Ancoriei; la sfântul Iacov de la Compostelle, în Spania — cele mai vestite dintre locurile de pelerinaj după Roma și Ierusalim. Se pretinde că apostolul Iacov ar fi înmormântat acolo! Ce de lucruri a pus vrăjmașul Domnului și al sufletelor noastre pentru a le abate de la Domnul Hristos, de la lucrarea Sa și de la închinarea în duh și în adevăr!

Sfinții sunt nu numai mijlocitori generali, ca să zicem așa, cu toate că oricine li se poate adresa; acolo unde stăpânește biserica romană, fiecare oraș, fiecare sat, fiecare ținut, fiecare regat își are un patron al său deosebit. Mai mult, orice catolic adevărat vrea să aibă de ocrotitor pe sfântul al cărui nume îl poartă și este ales de obicei acela a cărui sărbătorire cade în ziua nașterii.

Sfinții sunt așa de mulți, că pentru a nu uita pe nici unul și pentru a căpăta de la toți, cunoscuți sau necunoscuți, folosul mijlocirii lor, biserica romană a așezat o sărbătoare a tuturor sfinților (ziua de 1 noiembrie).

Pe lângă închinarea adusă sfinților trebuie să mai adăugăm invocarea îngerilor. Litaniile sfinților pun între altele: Sfântul Mihail, sfântul Gabriel, sfântul Rafael, sfinților îngeri și arhangheli, rugați-vă pentru noi! Mai mult: fiecare persoană își are îngerul său bun, după spusele bisericii romane. Astfel, într-o rugăciune pe care credincioșii sunt ținuți s-o repete, se spune: „înger al cerului, călăuza mea credincioasă și miloasă, fă să fiu credincios îndurărilor tale și să-mi îndrepti toți pașii așa încât să nu mă depărtez cu nimic de poruncile Dumnezeului meu." Cât despre sfântul ocrotitor, iată rugăciunea ce i se aducea: „Mare sfânt, al cărui nume am cinstea să-l port, ocrotește-mă, roagă-te pentru mine, ca să pot sluji lui Dumnezeu pe

---

37 Vechiul istoric Grigore din Tours (secolul al șaselea) e plin de asemenea istorisiri legendare cu minuni.

pământ ca și tine și ca să-L măresc în veci de veci în cer, împreună cu tine." Mărturisirea păcatelor nu o adresează numai lui Dumnezeu, ci și preafericitei Maria, pururea Fecioară, sfântului arhanghel Mihail, sfântului Ioan Botezătorul, apostolilor Petru și Pavel și tuturor sfinților și sunt rugați să mijlocească înaintea Domnului Dumnezeu pentru iertarea păcatelor lor.

Nu găsim în Sfânta Scriptură nici un text care să îndreptățească această închinare adusă făpturilor. Domnul ne spune, pentru a arăta grija pe care o poartă Tatăl copilașilor Săi, că îngerii lor îi văd fața necurmat în ceruri (Matei 18.10). Dar asta înseamnă că trebuie să te rogi acestor îngeri? Nicidecum. „îngerii simt duhuri slujitoare trimise să îndeplinească o slujbă pentru cei ce vor moșteni mântuirea" (Evrei 1.14). Asta înseamnă că trebuie să ne adresăm lor? Deloc, dimpotrivă, apostolul Pavel spune, vorbind de anumiți învățători care chiar în timpul lui duceau pe credincioși în rătăcire: „Nimeni să nu vă răpească premiul alergării, făcându-și voia lui însuși printr-o smerenie și închinare la îngeri, amestecându-se în lucruri pe care nu le-a văzut" (Coloseni 2.18). Era o smerenie falsă care pretindea că nu îndrăznește să se apropie de Dumnezeu; și se adresa îngerilor. Dar apostolul spune dimpotrivă acestor oameni care sunt insuflați de o mândrie deșartă și urmează propriile lor gânduri și care nu se țin strâns de Capul, adică Hristos (Coloseni 2.19).

Noi avem totul în Hristos. Hristos ne este de ajuns. El ne-a mântuit, prin El ne apropiem de Dumnezeu, n-avem nevoie de nimeni altul. Fecioara Maria și sfinții, adevărații sfinți ce s-au mutat și sunt în odihnă, lângă El, așteptând învierea, ei n-au și nu pot să aibă acea atotștiință care ar fi necesară pentru a înțelege pe toți aceia care îi invocă și pe care o are numai Dumnezeu, și prin urmare ei nu ascultă nici rugăciuni. Cele ce li se adresează sunt zgomot zadarnic. Îngerii sunt în serviciul lor, cum vedem în Apocalipsă, când Ioan s-a aruncat la pământ și a vrut să se închine îngerului care îi arătase minunatele lucrări ale lui Dumnezeu, și îngerul respinge această cinste, spunându- i: „păzește-te să faci una ca aceasta; eu sunt împreună slujitor cu tine; lui Dumnezeu închină-te" (Apocalipsa 19.10; 22.8-9).

Iar în ce privește pe sfinți, să ne amintim că atunci când Corneliu a primit pe Petru și când i s-a aruncat la picioare ca să i se închine, Petru l-a ridicat și i-a spus: „Scoală-te, și eu sunt om" (Faptele Apostolilor 10.25-26). Atât ne este de ajuns pentru a judeca și a condamna invocarea sfinților și a îngerilor. Desigur, numai lui Dumnezeu și Domnului Isus se cuvine mărirea și cinstea și toată închinarea.

MOAȘTELE ȘI CULTUL ICOANELOR

Două lucruri potrivnice Scripturii mai caracterizează încă biserica din Roma. Mai întâi este

cultul moaștelor sfinților, Fecioarei și chiar ale Domnului și în sfârșit cultul icoanelor.

Moaștele sunt pretinse rămășițe, oseminte sau părți din trupul acelor ce sunt cinstiți, sau chiar obiecte pe care le-au avut sau le-au atins. Încă de prin secolul al treilea s-a început cinstirea superstițioasă a rămășițelor martirilor. Cu toată împotrivirea câtorva oameni evlavioși, răul s-a întins repede. Adevărate sau mincinoase, rămășițele s-au înmulțit. Li se punea în seamă o putere deosebită de a face minuni și o putere dumnezeiască ce le însoțea necurmat. Se pretindea că prin ele bolnavii erau vindecați, demonii alungați, morții înviați, ele păzeau de primejdie, dădeau biruințe în lupte și pe ele se depuneau jurămintele cele mai demne de respectat. Spre a li se arăta puterea de a face minuni, se spuneau fel de fel de povești, adesea absurde, în orice caz mincinoase, fiind prilej de negustorie scandaloasă. Fiecare biserică, fiecare capelă, fiecare mănăstire voia să aibă moaștele ei, cu atât mai de preț și mai vestite cu cât așa-zisele minuni făcute prin ele erau mai mari. Locurile unde se aflau cele mai vestite moaște ajungeau locuri de pelerinaj.

Nu pot să pomenesc toate moaștele pe care Roma le consfințește, nici locurile unde se află. Adăugând și legendele care se leagă de ele, ne-ar trebui un volum foarte gros. Voi pomeni doar trei din cele mai vestite. Cea dintâi este sfânta cruce, aceea pe care a suferit Domnul. Se spune că împărăteasa Elena, mama împăratului Constantin, vrând să doneze o biserică pe locul mormântului Domnului, lucrătorii, săpând în pământ, au descoperit cele trei cruci pe care fuseseră atârnați Domnul și cei doi tâlhari. Se mai spune că o minune a arătat pe aceea a lui Isus. Cea mai mare parte din ea a rămas la Ierusalim, la biserica sfântului mormânt, unde se păstrează încă, după câte se spune, acoperită cu argint. Cealaltă parte a fost tăiată în bucăți și împărțită ca relicve. Multe locașuri, biserici pretind că au o bucată din adevărata cruce; dar dacă s-ar aduna, s-ar face din ele poveri cât pentru zece oameni. Cum ar putea ele să fie toate adevărate, chiar dacă ar fi numai una din ele, când istoria descoperirii crucii nu se întemeiază decât pe legende? Și atunci ce se adoră? Niște bucăți de lemn, după cum și sălbaticii adoră fetișurile lor. Nu este trist să auzi cât se abuzează de atâtea suflete, prin atâtea lucruri din sânul unei biserici care își zice creștină? Poate Dumnezeu să fie cinstit prin ele, iar Domnul Isus să fie glorificat?

O altă relicvă renumită este cămașa fără cusătură pe care a purtat-o Domnul. O numesc „roba sfântă” și pe seama ei se spun povești dintre cele mai absurde. A fost găsită abia prin secolul al XII-lea și dată arhiepiscopului din Treves, oraș unde este arătată și azi. Dar se mai pretinde că este și la Argenteuil, în Franța, și la Latran, în Roma, fără să mai socotim bucățile ce se mai află, zice-se, în diferite locuri. Care-i adevărul? Sau mai degrabă toate astea nu sunt decât o minciună întregă? Iată ce se dă bietelor suflete amăgite spre adorare! Iată un sistem

de minciuni inventat de Satan pentru a rătași sufletele și a le abate de la Hristos, sub o înfățișare de evlavie! Și budiștii au ca relicvă, veșmântul lui Buda închis într-o cutie. Și nu numai într-asta se aseamnă Roma papistașă cu cultul lui Buda.

A treia relicvă nu mai puțin bogată în povești, dar foarte mult cinstită, este giulgiul sfânt. O legendă din evul mediu spune că o femeie din Ierusalim a dus lui Isus pe când era dus spre Calvar, o batistă pentru a-Și șterge sudoarea și sângele de pe față. Când Domnul i-a înapoiat-o, fața Lui se imprimase pe pânză. O altă legendă istorisește cu totul altfel întâmplarea. Chiar Domnul Și-ar fi imprimat figura pe o pânză și ar fi trimis-o regelui Abgar, care i-ar fi dorit chipul. Și aici se vede absurditatea și falsitatea legendei. Oricum, ceea ce se numește năframa sfântă se află, lucru cuidat, atât la sfântul Petru din Roma, la Milan, în Spania și în alte locuri. Unde este cel adevărat, socotind că este unul?

Năframa sfântă, o bucată din adevărata cruce și jumătate din lancea cu care au străpuns coasta Domnului sunt trei rămășițe însemnate la care papa și cu cardinalii se duc să li se închine în chip solemn în săptămâna mare, dând astfel exemplu de idolatrie mulțimii care se prosternă odată cu ei în fața acestor obiecte neînsuflețite. Unde găsim în Scriptură un text cât de mic care să încuviințeze o asemenea închinare? Nicăieri. Dimpotrivă, orice închinare adusă unui obiect oarecare este condamnată de ea. Scriptura ne învață să adorăm prin Duhul Sfânt pe Dumnezeu cel viu și adevărat, pe Tatăl și pe Fiul din cer și să ne punem toată încrederea în El. În ce privește minunile făcute prin moaște, acestea sunt niște minciuni sau înșelătorii sau, dacă sunt reale, ele se datoresc puterii satanice. Omul păcatului care trebuie să vină, va veni. „Pentru că taina fărădelegii a și început să lucreze prin puterea Satanei, cu tot felul de minuni, semne și puteri mincinoase" (2 Tesaloniceni 2;7-9).

Pe lângă cultul moaștelor se mai adaugă și închinarea la imagini. O mai găsim și în Biserica greacă, ca și în cea romană, cu deosebire că cea dintâi nu îngăduie decât chipurile pictate, icoanele. Este vorba de icoanele în fața cărora, în colibe, în case, în lăcașuri și în biserici, oamenii ard lumânări și se pleacă.

Biserica romană merge mai departe. Lăcașurile închinat cultului ei sunt pline nu numai de picturi, dar și de statui ale Fecioarei, împodobite cu veșminte bogate ca și copilul pe care-L poartă, precum și statui ale sfinților și îngerilor. Se mai văd acolo și crucifixe, figuri ale Domnului pe cruce; merg până acolo că înfățișează în tablouri sub formă omenească pe Dumnezeu cel nevăzut, pe Tatăl. Alte chipuri se mai află și în casele cuvioșilor catolici, unde sunt cinstite. Apostolul Pavel nu ar fi oare azi și mai indignat decât la Atena, văzând creștinătatea plină de idoli (Faptele Apostolilor 17.16)? Și trist este, o spunem în treacăt, că sunt creștini care condamnă idolatria romană și nu prea au grijă să-i înlătore urmele, fie din

inimi, fie din casele lor.

Închinarea adusă chipurilor s-a statornicit mai ales în biserici.

Nu-i una măcar care să nu aibă o capelă închinată Fecioarei; altele mai au, pe deasupra, și capele cutărui sau cutărui sfânt, în care, pe lângă altarul sfântului patron, au o mulțime de făclii; și podoabe bogate se află în fiecare capelă, un altar pentru slujba liturghiei, lumânări, tablouri și alte chipuiri; iar înaintea acestor chipuri se arde tămâie și preoții și laicii se pleacă pentru a li se închina și a se ruga. Dacă cititorii mei ar avea ocazia să vadă vreo pictură reprezentând lăuntru unui templu budist, ar fi uimiți de asemănarea cu biserica romană. Nu s-ar putea spune că locurile acestea unde oamenii pretind că se închină singurului Dumnezeu sunt adevărate temple ale idolilor? Idolatria aceasta este cu atât mai îngrozitoare cu cât s-a făcut din Hristos un chip cioplit care este sărutat și adorat, iar celelalte chipuri cărora li se aduce aceeași închinare sunt ale lui Petru și Pavel și ale altora care au fost slujitori credincioși ai lui Dumnezeu, cărora le era groază de idolatrie. Ba încă este o idolatrie de condamnat din rășputeri, fiindcă se pleacă înaintea făpturilor Aceluia care a spus: „Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățișare a lucrurilor care sunt sus în ceruri, sau jos pe pământ, sau în apele mai de jos decât pământul. Să nu te închini înaintea lor și să nu le slujești" (Exodul 20.4-5). Cei ce fac aceste lucruri cad în același păcat al lui Israel, când si-a făcut vițelul de aur și s-a închinat lui.

Biserica romană pretinde că nu se adoră chipurile, ci că, aducându-li-se închinare se cinstesc cei înfățișați prin ele. Este un simplu pretext, o înșelătorie; textul pe care l-am amintit este limpede și, de fapt, adevărul este că bietul popor adoră cu adevărat chipul. La cele de mai sus mai adăugăm că anumitor chipuri li se atribuie o putere făcătoare de minuni, și că a le săruta, mai ales a săruta crucifixul este socotit ca o faptă bună. Am văzut lucrul acesta când a fost vorba de extrema ungeră.

Cultul chipurilor a început în Răsărit și a trecut apoi și în Apus. Au fost și împotriviri. În Răsărit, unii împărați au vrut să-l înlăture cu forța. S-au făcut dintr-asta lupte sângeroase, pentru că poporul neștiutor apăra cu multă habotnicie aceste chipuri atât de scumpe lor, cărora li se atribuiau puteri făcătoare de minuni. În adevăr, adeseori în Răsărit ca și în Apus, în timpuri de primejdie și de necaz, în cortegii ca de sărbătoare, se purta cutare sau cutare chip pentru a căpăta scăpare de rele. Dacă vrăjmașul nu se depărta de zidul cetății atacate, dacă era o molimă în cetate, chemau în ajutor puterea acelui chip.

După luptele despre care am vorbit, s-a întrunit un sinod la Niceea în anul 767, care a ordonat ca chipurile Mântuitorului, al Fecioarei și ale sfinților, pictați sau în mozaic să fie puse

în biserici pentru a fi păstrate³⁸ și cinstite, făcându-se plecăciuni înaintea lor, deosebind totuși această adorare de aceea care ține numai de firea dumnezeiască. „Trebuie”, spune sinodul, „a li se aduce tămâie și lumânări, pentru că acestea, aduse chipului, trec la acela pe care-l preînchipuie.” Și pentru a se uni fapta cu cuvântul, s-a adus în sinod un chip căruia i-au dat închinare. După aceea a fost declarat anatema acela care nu va cinsti icoanele și care va spune că sunt idoli.

Biserica romană, ca și cea greacă, a primit hotărârile sinodului. Mai târziu, sinodul de la Trente din secolul al 16-lea a hotărât: „Trebuie să fie și să se păstreze în biserici, mai cu seamă chipul lui Isus Hristos, al Fecioarei, mama lui Dumnezeu, și a altor sfinți și a li se aduce cinstea și închinarea ce li se cuvine, fiindcă cinstea aceasta se leagă de originalele pe care le reprezintă.”

Iată viclenia Satanei, ca să târască sufletele în idolatrie, deși Cuvântul lui Dumnezeu o oprește pe față. „Slava Mea nu o voi da altuia, nici cinstea Mea idolilor (Isaia 42.8), zice Domnul.” Și când vedem acele statui în fața cărora omul se pleacă până la pământ și știm că ele sunt doar piatră sau lemn, cum să nu ne amintim de puternicile cuvinte ale lui Isaia: „Cei ce fac idoli, toți sunt deșertăciune. Cine este acela care să fi făcut un idol (Dumnezeu) sau să fi turnat un idol, și să nu fi tras nici un folos din el? Un om ia un lemn, o parte din lemnul acela o arde în foc și fierbe carne... Cu ce mai rămâne însă, face un dumnezeu, idolul lui, îngenunche înaintea lui, i se închină și strigă și-l cheamă: mântuiește-mă, căci tu ești dumnezeul meu” (Isaia 44.9-20); și profetul adaugă: „El se hrănește cu cenușă, inima lui amăgită îl duce în rătăcire, ca să nu-și mântuiască sufletul și să nu zică: „N-am eu oare o minciună în mână?” Cât de bine se potrivesc aceste cuvinte pentru mulțimea de amăgiți care se aruncă la pământ înaintea zugrăvelilor și statuiilor din lemn sau din piatră, aducându-le și rugăciuni!

PURGATORIUL

O altă doctrină a catolicismului este purgatoriul. Ce este purgatoriul? Un loc, spune biserica romană, unde aceia care au murit în stare de har, adică nevinovați de păcate de moarte³⁹ se curățesc prin pedepse și suferințe pentru un timp, și se ispășesc astfel greșelile care aici n-au fost ispășite îndeajuns. Aceste suferințe pot fi ușurate și timpul lor scurtat, prin rugăciunile și milosteniile rudelor și ale prietenilor aceluia mort și prin slujbele făcute anume.

---

³⁸ Și închinătorii lui Baal sărutau chipul lui (1 împărați 19-18; Osea 13.2).

³⁹ Biserica romană învață pe oameni că sunt două feluri de păcate: cele de moarte, care înlătură harul îndreptării și păcate veniale (din venia-iertare), care nu pierd acest har. Dacă cineva moare în starea păcatului mortal, se duce la iad; dar cine a făcut un asemenea păcat, poate fi iertat prin taina pocăinței

³⁹ Singura referire făcută de biserica romană este un verset dintr-o carte apocrifă (2 Macabei), ce nu figurează în Biblia ebraică.

Deși chiar sfântul Augustin, cu prilejul morții mamei sale, Monica, amintește de rugăciunile pentru morți, abia pe la anul 600 a fost primită învățătura purgatoriului printre dogmele bisericii romane, când papa Grigore cel Mare a formulat-o prin aceste cuvinte: „Trebuie să credem că este un foc care curăță marile greșeli înainte de a sosi ziua judecării.” Vestitul sinod din Trente a hotărât ca definitivă această învățătură și a pronunțat anatema împotriva celui care o tăgăduiește. Iată ce spune el: „Există un purgatoriu și sufletele care sunt ținute provizoriu în el, sunt ajutate prin rugăciunile credincioșilor, dar mai ales prin jertfa vrednică de primit a liturghiei.” Sinodul poruncește tuturor episcopilor „să-și însușească această învățătură sănătoasă a purgatoriului, care ne-a fost transmisă prin cinstiții părinți ai bisericii și prin sfintele sinoade, ca să fie crezută, păzită, învățată și predicată printre credincioșii lui Hristos... Sacrificiul liturghiei (mesa) se aduce pentru cei care au adormit în Hristos, dar care n-au fost pe deplin curățiți.”

Aceasta este învățătura bisericii romane cu privire la purgatoriu. Ea nu are nici un sprijin în Cuvântul lui Dumnezeu* și, chiar după mărturia sinodului, ea nu se întemeiază decât pe autoritatea părinților și a sinoadelor. Vom vedea că ea este împotriva învățăturilor Scripturii și a mărturiei pe care ea o dă despre iubirea lui Dumnezeu și despre lucrarea Domnului Hristos pentru îndreptățirea păcătosului și iertarea păcatelor.

Unde se află purgatoriul și ce fel de suferințe îndură sufletele acolo? Învățătorii romani n-o spun, iar sinodul din Trente interzice întrebările curioase asupra acestui punct. Dar el vorbește de „focul purgatoriului” și biserica romană, pentru a înduioșa pe cei vii de soarta sufletelor care se află acolo, îngăduie să fie înfățișat prin tablouri unde sufletele sunt groaznic chinuite într-un foc arzător. Și până când rămân sufletele în acest loc de suferință? „Până ce vor plăti ultimul bănuț” (Matei 5.26), zic învățătorii romani, aplicând fals textul acesta. Ei vor să spună printr-asta că sufletele îndură chinurile purgatoriului până ce ele vor fi curățite deplin, iar dreptatea lui Dumnezeu va fi satisfăcută. Biserica romană mai spune că tăria suferințelor poate fi îmblânzită și durata scurtată prin anumite fapte făcute în folosul lor; dar sunt ei siguri că s-a plătit ultimul bănuț și că sufletele ies din purgatoriu și că intră în cer? Nu, niciodată. Și astfel sârmanii catolici sunt ținuți în nesiguranță în ce privește soarta rudelor sau prietenilor morți, cu toate că au primit și ungera (maslul) care, după Roma, trebuie să șteargă ultimele urme ale păcatelor, și cu toate că s-au rugat și au făcut slujbe. Iar cei care cred învățătura aceasta sunt ținuți într-o continuă teamă, gândind la moartea care îi aruncă în chinurile purgatoriului, cu toată credința și faptele lor, și cine știe pentru cât timp.

Dar, Dumnezeu să fie binecuvântat, purgatoriul nu-i decât o invenție omenească și, ca atare, o minciună. Toată învățătura Scripturii se opune acestei învățături.

Mai întâi nu se vede nicăieri vreo deosebire între păcatele de moarte și cele veniale. Orice păcat este mortal. Dumnezeu spune că: „Plata păcatului este moartea” (Romani 6.23) și după moarte vine judecata (Evrei 9.27). Dar adaugă: „Darul fără plată al lui Dumnezeu este viața veșnică în Hristos Isus Domnul nostru”. Iar Isus spune: „Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea că a dat pe singurul Lui Fiu, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică” (Ioan 3.16). Și nu numai după moarte vom avea viața veșnică, ci o avem aici, acum, pentru că credem în Domnul Isus, căci este scris: „Cine crede în Fiul are (nu o va avea) viața veșnică” (Ioan 3.36). Mai citim: „Dragostea lui Dumnezeu față de noi s-a arătat prin faptul că Dumnezeu a trimis în lume pe singurul Său Fiu, ca noi să trăim prin El. El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său ca ispășire pentru păcatele noastre” (1 Ioan 4.9-10). Apoi: „Vedeți ce dragoste ne-a arătat Tatăl, să ne numim copii ai lui Dumnezeu... Preaiubiților, acum suntem copii ai lui Dumnezeu” (1 Ioan 3.1-2). Și vrea Dumnezeu să-Și arunce copilul pentru care a dat pe Fiul Său și care are viața veșnică, într-o închisoare îngrozitoare, cu suferințe înspăimântătoare, până ce el își va plăti ultimul bănuț? Asta ar fi iubirea mare cu care ne-a iubit (Efeseni 2.4)?

Este drept că, dacă copilul lui Dumnezeu greșește, Dumnezeu îl disciplinează aici, pentru a-l face părtaș sfințeniei Sale (Evrei 12.7-10) și această disciplină poate merge până la moartea trupului (1 Ioan 5.16; 1 Corinteni 11.30); Dumnezeu îngăduie de asemenea să fim încercați în felurite chipuri spre a ne curăți de lucruri care nu se potrivesc cu starea noastră creștină (1 Petru 1.6-7). Dar nu vedem nicăieri în Scriptură că după această viață, credinciosul mai are de suferit pentru a satisface pe Dumnezeu, care a fost mulțumit pe deplin prin jertfirea Domnului Hristos. Dacă cel credincios pleacă de pe pământ, se mută pentru a fi cu Domnul Hristos (Filipeni 1.23) și nu în purgatoriu. Părăsind trupul, el este cu Domnul (2 Corinteni 5.8). Scriptura spune că credincioșii au de adus mulțumiri Tatălui care i-a făcut vrednici să ia parte la moștenirea sfinților în lumină „și care ne-a strămutat în împărăția Fiului dragostei Lui”, și asta chiar de aici (Coloseni 1.13-14). Încetează credinciosul de a se bucura de aceste daruri fericite când a părăsit viața aceasta? Moștenirea sfinților în lumină poate fi un loc de chinuri, iar purgatoriul și chinurile lui fac parte din împărăția Fiului dragostei Lui? Nu!

Învățătura purgatoriului este ca o insultă adusă iubirii perfecte a lui Dumnezeu și nesocotește darurile acestei iubiri. Gândul purgatoriului ține sufletele într-o teamă continuă. „în dragoste nu este frică,” spune apostolul Ioan și „dragostea desăvârșită izgonește frica, pentru că frica are cu ea pedeapsa, și cine se teme n-a ajuns desăvârșit în dragoste” (1 Ioan 4.18).

Doctrina purgatoriului este potrivnică Scripturii și în ce privește învățătura privitoare la

lucrarea perfectă a Domnului Hristos împlinită pe cruce pentru mântuirea noastră deplină și actuală și pentru întreaga iertare de păcate. Cuvântul lui Dumnezeu ne spune că „Hristos a adus o singură jertfă pentru păcate”, „că suntem sfințiți prin jertfirea trupului lui Isus Hristos, făcută odată pentru totdeauna;” că „printr-o singură jertfă, a făcut desăvârșiți pentru totdeauna pe cei ce sunt sfințiți;” și în sfârșit, că: „Dumnezeu nu-Și mai aduce aminte niciodată de păcatele lor” (Evrei 10.10,12,14,17). Dacă credincioșii sunt sfințiți, făcuți desăvârșiți pentru totdeauna, și dacă Dumnezeu nu-Și mai aduce aminte, ce nevoie mai este de purgatoriu? Mai pretinde Dumnezeu plata păcatelor de care nu-Și mai aduce aminte, care sunt șterse pe deplin dinaintea ochilor Săi? Mai mult, este scris: „Sângele lui Isus Hristos, Fiul Lui, ne curățește de orice păcat” (1 Ioan 1.7). Dacă mai trebuie să mergi în purgatoriu, această spusă a Scripturii nu este adevărată; Dumnezeu e făcut mincinos.

Mai citim: „Hristos S-a adus jertfă o singură dată ca să poarte păcatele multora” (Evrei 9.28), adică ale celor care cred, și: „El a purtat păcatele noastre în trupul Său pe lemn” (1 Petru 2.24). Dar dacă mai trebuie să suferi în purgatoriu, atunci Hristos n-a purtat toate păcatele, adică lucrarea Lui este nedesăvârșită. Nu înseamnă asta o hulă? Fapt este că biserica romană vrea totdeauna ca omul să-și aibă partea lui de făcut în lucrarea de mântuire, aici sau în viața cealaltă.

Cât de fericiți suntem că știm cu o siguranță deplină că dacă credem în Domnul Isus, Dumnezeu ne-a „iertat toate păcatele noastre” (Coloseni 2.13), că suntem mântuiți pe deplin, înviați în Hristos, înviați împreună cu El, așezați cu El în locurile cerești (Efeseni 2.5-6)⁴⁰, că nu trebuie să ne mai temem de nici o condamnare (Romani 8.1), că suntem spălați, sfințiți, îndreptățiți, în numele Domnului Isus și prin Duhul Dumnezeului nostru (1 Corinteni 6.11) și, în sfârșit, că dacă trecem prin moarte, Domnul, și nu purgatoriul, primește duhul nostru preafelic (Faptele Apostolilor 7.59).

INDULGENTELE

La învățăturile pocăinței și purgatoriului se mai adaugă și aceea a indulgențelor, în întregime falsă, străină și potrivnică învățaturii Scripturii. Dar înainte de a vedea ce se înțelege prin acestea, să amintim în câteva cuvinte ce ne spune Cuvântul lui Dumnezeu despre mântuirea sufletului nostru. El ne învață că suntem păcătoși, depărtați de Dumnezeu și vrăjmași Lui prin gândurile și faptele noastre rele, lipsiți de cer și supuși condamnării veșnice (Coloseni 1.21; Romani 3.23; Ioan 3.36); ne mai spune că suntem morți în păcatele și greșelile noastre, fără

⁴⁰ Aceasta este legătura strânsă a credincioșilor cu Hristos. Se poate ca un om înviat și adus la viață cu Hristos, așezat în El în locurile cerești, să fie în același timp în chinurile purgatoriului?

⁴⁰ Priscilian era un adevărat eretic. Învățătura lui se apropia de cea a manicheilor. Dar asta nu era un motiv de a-l da la moarte.

putere și incapabili să venim la Dumnezeu prin noi înșine și că nimic bun nu locuiește în noi (Efeseni 2.1; Romani 5.6; 7.18). Mai mult: spune că „nimeni nu va fi îndreptățit înaintea Lui prin faptele legii”, pentru că legea nu face altceva, decât scoate la iveală atât incapacitatea noastră de a fi îndreptățiți, cât și tot răul care este în noi (Romani 3.20).

Cum să scapi de dreapta condamnare rostită împotriva noastră? Nu-i decât un singur izvor: Cuvântul lui Dumnezeu ne spune că numai harul dumnezeiesc ne poate mântui. „Voi sunteți mântuiți prin har, prin credință și aceasta nu vine de la voi, ci este darul lui Dumnezeu; nu prin fapte, ca să nu se laude nimeni” (Efeseni 2.8-9), deci mântuirea în întregime vine de la Dumnezeu și ne este dăruită fără nici un merit din partea noastră, din pricina lucrării lui Hristos care a murit pentru greșelile noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră. Scumpul nostru Mântuitor S-a împovărat cu păcatele noastre și le-a ispășit prin jertfa Sa perfectă. Pe temeiul acestei jertfe ne iartă Dumnezeu și ne socotește drepti, după cum este scris: „Și sunt îndreptățiți fără plată, prin harul Său, prin răscumpărarea care este în Hristos Isus. Pe El Dumnezeu L-a rânduit mai dinainte să fie ispășire, prin credința în sângele Lui” (Romani 3.23-24). Ce fapte am mai putea adăuga noi la lucrarea perfectă a lui Hristos, care a mulțumit pe deplin pe Dumnezeu? „Fără plată” nu înseamnă că nu mai e nimic de plătit?

Biserica romană învață altfel; după ea, omul este în stare să facă binele prin el însuși și ca atare trebuie să facă fapte bune pentru a-și asigura mântuirea. Și ca dovadă că numai credința fără fapte nu-i de ajuns pentru mântuire, învățătorii ei aduc cuvintele lui Iacov: „Credința fără fapte este moartă” și: „Vedeți dar că omul este îndreptățit prin fapte, și nu numai prin credință” (Iacov 2.17 și 26). Dar Dumnezeu nu Se poate dezice; cuvintele Duhului Sfânt date prin apostolul Pavel sunt adevărate; acelea date prin apostolul Iacov la fel sunt adevărate, și unele se potrivesc cu celelalte. Credința este în inimă, puterea ei dă viață și curățire (Faptele Apostolilor 15.9). Cine crede din inimă în Domnul Isus este (cu un cuvânt) regenerat, născut din nou. Duhul Sfânt lucrează în el viața nouă și ajunge în stare de a face fapte plăcute lui Dumnezeu, în timp ce mai înainte, faptele ce le făcea erau moarte și cu totul neplăcute lui Dumnezeu. Faptele pe care le face creștinul sunt roade, și nu mijlocul de mântuire; ele sunt arătarea în afară a mântuirii lăuntrice, a vieții din Dumnezeu în suflet. În acest înțeles spune Iacov, că un om nu este socotit drept numai prin credință, ci și prin fapte, pentru că acestea sunt dovada că este în adevăr credincios. Într-un ceasornic, resortul care-i ascunde dovedește funcționarea lui prin mișcările aceluia balansor care se și vede.

Mai avem încă asupra acestei chestiuni așa de însemnate și următorul text: „Când s-a arătat bunătatea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, și dragostea Lui față de oameni, El ne-a mântuit nu pentru faptele pe care noi le-am făcut în dreptate, ci pentru îndurarea Sa, prin spălarea

nașterii din nou și prin înnoirea făcută de Duhul Sfânt, pe care L-a revărsat din belșug peste noi, prin Isus Hristos Mântuitorul nostru, pentru ca, fiind îndreptățiți prin harul Lui, să devenim moștenitori potrivit nădejzii vieții veșnice" (Tit. 3.4-7). Iar după aceea, apostolul adaugă: „Cei care au crezut să fie cei dintâi în fapte bune" (versetul 8). Să mai luăm seama că faptele pe care le face creștinul, nu sunt faptele pe care le născocesc sau le adaugă el; ele sunt roada Duhului, așa cum spune apostolul: „Noi suntem lucrarea Lui (a lui Dumnezeu) și am fost creați în Hristos Isus pentru faptele bune pe care le-a pregătit Dumnezeu mai dinainte ca să umblăm în ele" (Galateni 5.22; Efeseni 2.10).

Dar biserica romană s-a depărtat de la această învățătură sănătoasă. Faptele pe care le susține ea sunt: exterioare, adică: păzirea ritualurilor și a slujbelor religioase, rugăciuni repetate de o sută de ori, posturi, schingiuri, ca să îmblânzească oarecum carnea, pelerinaje în cutare sau cutare locuri cunoscute, întemeieri de biserici, capele sau mănăstiri, pomeni, a-ți da toate averile, a te face sărac, a intra într-o mănăstire, a ieși din lume, a te îmbrăca în sac; toate acestea și multe altele sunt socotite drept fapte bune în stare de a-ți cuceri drepturi în cer. Vezi ce spune Pavel în epistola către Coloseni 2.16-23.

După biserica romană, cu cât faci mai multe fapte din cele arătate, ești cu atât mai mult sfânt, ești cu atât mai vrednic de cer; și s-a ajuns să se creadă că sunt oameni care fac fapte atât de multe încât sfințenia lor depășește pe cea necesară pentru a intra în cer. Cum ai putea să fii sfânt mai mult decât trebuie în ochii lui Dumnezeu! Cât de departe este acest lucru de ceea ce spune Cuvântul lui Dumnezeu! „Cine este sfânt să se sfințească și mai mult" (Apocalipsa 22.11). Pe acei oameni îi recunoaște papa, adică îi declară sfinți și-i așază în cer spre a fi invocați acolo. Dar asta nu-i destul. Făcând mai mult decât trebuie pentru a fi primiți în cer, sfinții aceștia au lăsat după ei o rămășiță de merite care pot fi folosite de alții, spune biserica romană. Acestea sunt meritele care întrec ceea ce se poate cere. Dar ce spune Domnul Isus? „Când veți fi făcut tot ce vi s-a poruncit, să ziceți: „Suntem niște robi netrebnici; am făcut ce eram datori să facem" (Luca 17.10).

În secolul al 13-lea un învățător al bisericii de la Roma, numit Alexandru din Hales, denumit și învățătorul care nu poate fi contrazis, a născocit o nouă învățătură. El spunea că Hristos a făcut mai mult decât trebuie pentru mântuirea oamenilor. O singură picătură din sângele ce L-a vărsat pe cruce era de ajuns, și fiindcă El Și-a vărsat mult sânge, adaugă acesta, rămâne pentru biserică o comoară de merite pe care veșnicia n-o poate seca. Este o învățătură care n-are nici un temei în Scriptură. Și nu-i decât roada gândurilor deșarte și bolnave ale omului. Totuși, papa Clement al VII-lea a declarat învățătura aceasta ca articol de credință, biserica romană așa a primit-o. Această comoară a meritelor lui Hristos a fost sporită cu meritele ce trec măsura

cerută, a sfinților, iar paza și administrarea ei au fost încredințate papei, locțiitorul lui Isus Hristos pe pământ, spune biserica romană.

Și ce să faci cu aceste merite? Prin plata anumitor sume de bani sau prin împlinirea anumitor forme, biserica de la Roma dă fiecărui păcătos după nevoia acestuia — și aici dăm peste ceea ce se numește indulgență. Și cei vii pot să le dobândească pentru a micșora chinurile ce le îndură sufletele în purgatoriu, spun învățătorii bisericii de la Roma. Nu-i lucru trist să vezi sufletele orbite și înșelate prin astfel de învățături? Cum am putea crede că meritele unei fapte ca și noi ar putea fi însușite pentru ispășirea greșelilor noastre? S-ar putea să ne gândim că am putea în vreun fel să cumpărăm meritele scumpului nostru Mântuitor, care a adus odată pentru totdeauna, jertfa care ispășește toate păcatele noastre și care dă gratis mântuirea și viața veșnică? Și ce groaznică pretenție din partea unui om, să se socotească împărțitor a ceea ce stăpânește numai El și a ceea ce numai Hristos poate da!

Indulgențele au ajuns cel mai rușinos negoț. Printr-o sumă de bani plătită la biserică erai scutit de umilința și amărăciunile pocăinței. Puteai să te dai astfel păcatului fără nici o remușcare. S-a ajuns până acolo încât să se stabilească o taxă a indulgențelor care arată cât trebuie să dai pentru cutare sau cutare păcat, chiar din cele mai grosolane. Se mai dădeau indulgențe și pentru împlinirea cutărei sau cutărei fapte socotită bună. Astfel, papa Urban al II-lea promisese o indulgență deplină, adică iertarea tuturor păcatelor făptuite, chiar a celor mai grozave crime, tuturor acelor care vor lua parte la cruciadă, adică la expediția războinică făcută pentru a elibera Ierusalimul din mâinile Turcilor. O indulgență deplină sortită sufletelor din purgatoriu se dădea de către papa Pius al VII-lea celor care după mărturisire și împărtășire spun în genunchi înaintea unui crucifix o anumită rugăciune.

Pentru a face să se folosească de comoara indulgențelor cel mai mare număr posibil de suflete, papa Bonifaciu al VIII-lea în anul 1300 a publicat o bulă, vestind bisericii că se va serba la Roma, la fiecare sută de ani, câte un jubileu și că tuturor acelor care se vor duce acolo li se va da câte o indulgență deplină, cu iertarea tuturor păcatelor lor. Nenumărați pelerini s-au dus din toate părțile la Roma, aducând bisericii și daruri bogate. O sută de ani era însă prea mult. Se așezară deci la început sărbători la 50 de ani, apoi la 33 de ani și în sfârșit la 25 de ani. Și fiindcă mulți nu se puteau duce la Roma, s-au înființat sărbători de acestea și în alte locuri ale creștinătății și împreună cu ele indulgențele.

Acest negoț cu indulgențe a ajuns la culme, în starea cea mai rușinoasă, în timpul Reformei. Papa Leon al X-lea, om ușuratic și stricat, avea nevoie de bani pentru a-și sătura poftele și plăcerile costisitoare. Pentru a și-i procura, sub pretext că vrea să termine biserica sfântul Petru din Roma și să facă război cu Turcii, cu această ocazie a dat un mare avânt vânzării

indulgențelor, ale căror piețe mai de seamă au fost așezate în Germania și Elveția. Scandalurile ce s-au iscat, nemulțumirile ce izbucniseră, chipul grosolan și nelegiuit în care lucrau cei atrași la acest negoț au fost una din cauzele Reformei. Vom vorbi despre aceasta mai târziu, cu voia Domnului.

Și azi, biserica romană se folosește mereu de indulgențe, deși a înlăturat abaterile mai grosolane. Astfel, ea dă indulgențe în anumite zile și în anumiți ani, spre împlinirea cutărilor sau cutărilor fapte bune, de exemplu pelerinaje, rugăciuni făcute înaintea anumitor altare sau adresate cutărui sfânt. Și aceste indulgențe sunt aplicate fie aceluia care le capătă astfel pentru a-1 cruța de chinuri în purgatoriu un anumit timp, fie în folosul persoanelor decedate și în favoarea cărora sunt împlinite aceste fapte.

Am văzut astfel tot ceea ce formează papismul, acest sistem mare de învățături care înlătură adevăratul creștinism. Mai avem încă de văzut mijloacele groaznice la care a recurs biserica romană pentru a ține sufletele sub dominația ei.

INCHIZIȚIA

Inchiziția era un tribunal bisericesc născocit de Roma ca să caute și să pedepsească persoanele învinuite de preoți, ca fiind eretice. Ce se înțelege prin acest cuvânt? De fapt erezie înseamnă orice învățătură potrivnică Cuvântului lui Dumnezeu. Dar biserica romană numește cu acest cuvânt pe aceia care se împotrivesc învățăturilor și formelor ei. Astfel, dacă cineva tăgăduia că papa are putere de a ierta păcatele, sau dacă nu credea în liturghie sau în purgatoriu, sau dacă lepăda oricare altă tradiție a bisericii romane, era socotit ca un eretic (rătăcit) demn de pedeapsă.

Cum trebuie să te porți cu ereticii? Cuvântul lui Dumnezeu ne spune doar să-i înlăturăm și să nu avem nici o legătură cu ei (Tit 3.10; 2 Ioan 10) și așa făcea biserica la început. Dar când s-a îndepărtat de învățătura Scripturii, când i s-a adăugat tradiția și poruncile ei, și când s-a înălțat, socotindu-se stăpâna conștiințelor și a inimilor, a ajuns să spună că trebuie pedepsiți ereticii care nu voiau să se lepede de greșelile lor, adică să asculte de învățăturile papei, iar pedeapsa era confiscarea averilor, închisoarea, în sfârșit moartea pe rug. Ea pretinde că se întemeiază pe cuvintele din Scriptură: „Silește-i să intre.”

Chiar pe la sfârșitul secolului al IV-lea un anume Priscilian*, șeful unei secte care-i poartă numele, a fost dat la moarte împreună cu câțiva dintre ucenicii lui pentru crima de „erezie”, din ordinul împăratului Maximilian. Acuzatorul lui cel mai de seamă era un episcop numit Itacius. Ambrozie din Milan și alți episcopi au socotit fapta aceasta atât de nevrednică de sarcina lui, încât el a fost excomunicat și a murit în surghiun. Așadar în timpul acela, a te

ridica astfel împotriva ereticilor era vin lucru condamnabil pentru cei mai buni din biserică. Totuși am văzut de exemplu în istoria lui Chrisostom și a altora, cu câtă asprime erau tratați aceia care nu urmau părerile religioase ale împăraților.

În secolul al VI-lea, împăratul Iustinian a hotărât prin lege pedepse împotriva ereticilor, Iudeilor și apostatilor, însă nesupușii erau urmăriți de autoritățile civile. Cazurile de erezie erau duse în fața tribunalelor obișnuite. Mai târziu episcopii au fost investiți cu dreptul de a cerceta pe cei învinuiți de erezie. Dacă nu se lepădau de ereziile lor, adevărate sau pretinse astfel, erau dați puterii civile spre a fi pedepsiți; însă urmărirea ereticilor nu se făcea într-un fel general, ci se judeca după hotărârile sinoadelor.

Către sfârșitul secolului al XII-lea s-au luat măsuri și mai aspre și mai generale pentru a căuta și pedepsi pe aceia pe care biserica romană îi numeaeretici, cum a fost cazul ereziei Albigenzilor răspândiți prin sudul Franței și în altă parte; despre aceasta vom vorbi mai târziu.

„Sfântul Scaun”, cum era și este numit scaunul episcopal din Roma, își simțise puterea amenințată prin înaintarea acestei erezii. În 1163, papa Alexandru convoacă un sinod la Tours. Iată una din hotărârile acestei adunări. „Din cauza ereziei care este la Toulouse și în multe părți, poruncim episcopilor și preoților Domnului care locuiesc în acele locuri de a veghea și, sub pedeapsa anatemei, a interzice, acolo unde sunt cunoscuți părtași ai acestei erezii, ca nimeni din țară să nu cuteze a le da găzduire, nici vreun ajutor oarecare. Nu trebuie să fie nici o legătură cu aceste persoane, nici pentru a le vinde, nici pentru a cumpăra; pentru că, refuzându-li-se orice ușurare și orice arătare de umanitate, să fie siliți să părăsească rătăcirea vieții lor. Și cine va încerca să calce acest ordin va fi lovit cu anatema, ca părtaș al nelegiuirii lor. În ce privește pe eretici, dacă vor fi prinși, vor fi aruncați în temnițe de către principii catolici și lipsiți de toate averile lor.” Iată cum vorbeau episcopii lui Isus Hristos, însărcinați să-I păstorească oile! Orice adunare a ereticilor era cu totul intersiză. Se va observa că ereticii erau pedepsiți nu numai cu închisoarea, ci și cu confiscarea averilor. O parte din aceasta o luau prinții catolici, alta biserica romană. Acest lucru a făcut ca cei lacomi să fie îmboldiți foarte mult de a aduce învinuire persoanelor bogate.

Papa Inocențiu al III-lea (de la 1198 la 1216) a desfășurat cea mai mare râvnă ca să nimicească tot ce era socotit ca erezie. El a convocat în 1215 al patrulea sinod din Latran, unde s-au dat mari și aspre decrete împotriva celor ce se abăteau, nu numai de la hotărârile sinoadelor generale, ci și de la biserica romană. Episcopii trebuiau să fie judecătorii. În acest sinod s-a hotărât: „Persoanele însemnate, numai bănuite de erezie, dacă nu se pot îndreptăți singure, vor fi lovite cu sabia anatemei, și toți vor trebui să le ocolească. Dacă ele stăruie în excomunicare timp de un an, vor fi condamnate ca eretice.” Curând sistemul își capătă forma

lui definitivă. La sinodul din Toulouse din 1229, s-a hotărât să se întemeieze o inchiziție permanentă pentru a cerceta pe eretici. Dar numai în 1233, când papa Grigore al IX-lea luase puterea episcopilor de a pedepsi pe cei vinovați de erezie, și o dăduse Dominicanilor, inchiziția a luat forma unui tribunal lămurit. A fost numit „sfântul oficiu”, iar ofițerii săi au fost numiți inchizitori ai credinței.

Înainte de a merge mai departe, să spunem cine erau Dominicanii. Un tânăr preot spaniol, numit Dominic de Guzman, născut în 1170, se distingea prin darul vorbirii lui, prin evlavie, ascetismul (sihăstria) și supunerea sa față de biserica romană. Spre a o apăra împotriva ereticilor, a întemeiat la Toulouse ordinul fraților predicatori, care după numele lui au fost numiți Dominicani. Cu toate că Dominic pretindea că nu trebuie să folosești împotriva ereticilor alte arme decât rugăciunea, convingerea și exemplul, el a primit sarcina de inchizitor și ca atare a prigonit pe Albigenzi cu cea mai mare cruzime. Semnul (emblema) era un câine ducând în bot o torță aprinsă și arzând lumea. Semn izbitor a ceea ce a fost el, pentru că viața i s-a desfășurat urmărind pe eretici și arzându-i. El a fost numit sfânt (canonizat) în 1234 și este astfel unul dintre sfinții pe care biserica romană îl cheamă să i se roage chiar! Apostolul Pavel spunea: „Nu sunt vrednic să fiu numit apostol, pentru că am prigonit biserica lui Dumnezeu.” Dominic și-a trăit viața prigonind pe creștini, și din cauza aceasta biserica romană a făcut din el un „sfânt” și așa i-a înscris numele în calendar. Doar, numai dacă se va fi pocăit înainte de moarte de cruzimile lui, cerând iertare lui Hristos, ceea ce nu știm dacă s-a petrecut sau nu, numele lui nu va fi găsit scris printre sfinții lui Dumnezeu. Dominicanii sunt îmbrăcați în robă albă, cu mantie și capișon negru. Ei se leagă prin jurământ să facă tot ce este posibil spre a apăra biserica și pe papa și pentru a nimici erezia. Papa le-a dat aprobarea și i-a numit „adevăratele lumini ale lumii”. Triste și groaznice lumini, ca acelea pe care le dădeau rugurile pe care le aprindeau ei pentru a nimici pe așa-ziii eretici!

Deși în toate ținuturile Europei de Apus fanatismul preoților catolici a dat focului prin puterea civilă pe aceia cărora ei le ziceau eretici, întemeierea inchiziției a întâmpinat o mare împotrivire în multe state. Însă în Spania și Portugalia, cât și în ținuturile supuse acestor regate, groaznicul tribunal a fost așezat în mod permanent și a funcționat cu o crudă asprime timp de aproape 600 de ani, nefiind desființat decât la începutul secolului al XIX-lea.

Vom spune acum câteva cuvinte despre organizarea „Sfântului Oficiu” și despre felul în care lucra. În fiecare ținut unde era stabilită inchiziția, se găsea un inchizitor general. Totdeauna, aceasta era un mare demnitar bisericesc care depindea numai de papa. Nici regele, nici prinții, nici guvernatorul nu aveau putere asupra lui. Acesta numea alți inchizitori pentru fiecare provincie unde trebuia făcută lucrarea lor. Sub aceștia erau numeroși ofițeri, toți preoți

și de obicei din ordinul Dominicanilor. Erau secretari, consilieri, pe lângă acei așa-ziși alguazili (polițai), însărcinați cu executarea ordinelor inchiziției și familiarii sau servitorii. Orice persoană în legătură cu inchiziția era ținută prin jurământ solemn de a păzi secretul asupra celor ce se petreceau între zidurile ei. Orice martor chemat înaintea inchizitorilor, cât și orice prizonier trebuia să depună același jurământ de a nu divulga ce a văzut sau a auzit acolo.

Pretutindeni unde se aflau persoane atinse de erezie, se trimiteau spioni care căutau să-i descopere. Servitorii erau ademeniți să mărturisească împotriva stăpânilor lor. Se străduiau să facă pe prieteni să trădeze pe cei ce aveau încredere în ei; se încurajau copiii să-și părăscă părinții „Sfântului Oficiu”. Orice băiat de 14 ani și fată de 12 ani trebuiau să jure înaintea preotului că vor lepăda orice învățătură potrivnică bisericii din Roma și vor face tot posibilul pentru a urmări și a denunța pe cei ce-i vor ști ținând aceste învățături.

De două ori pe an se citea în toate bisericile un ordin care porunca poporului să înștiințeze pe inchizitori în șase zile asupra ereticilor pe care i-ar cunoaște. Dacă nu, ei înșiși puteau să fie urmăriți ca vinovați. Orice persoană bănuită de erezie, fie bogată, fie săracă, fie nobil, fie țăran, preot sau laic, putea să se aștepte zi și noapte să audă glasul alguazililor: „În numele Sfântului Oficiu, deschide” și somat să se prezinte înaintea temutului tribunal, cu sau fără nici o speranță de a-și mai vedea locuința și familia. A încerca să fugi era zadarnic, pentru că nu se cruța nici un mijloc pentru a prinde pe fugari, iar agenți ai inchiziției mișunau peste tot; de altfel fuga era socotită ca o mărturie de vinovăție. A te împotrivi era și mai puțin posibil, pentru că inchiziția avea în mână toată puterea armată a regatului; și apoi cine ar fi îndrăznit să ajute pe cineva împotriva slujitorilor inchiziției? Însemna a te expune la aceeași pedeapsă ca a ereticului.

Când un prizonier era târât înaintea tribunalului, nu se spunea niciodată pentru ce este învinuit, i se spunea să-și mărturisească părerile eretice, chiar dacă nu le rostise niciodată nimănui și le păstrase doar în capul lui. Pentru a-l aduce la această mărturisire se întrebuițau tot felul de mijloace și viclenii. De obicei judecătorii spuneau că știu tot ce-l privește, dar dacă mărturisește, se vor purta cu blândețe față de el. Uneori chiar i se promitea iertarea dacă spune tot, cuvinte rareori împlinite, dacă nu chiar niciodată. A minți în interesul bisericii nu era un păcat pentru agenții Romei.

Dacă nu reușeau cu vorba, se întrebuițau tortura. Chiar dacă prizonierul își mărturisea credința, adesea era trecut prin ea, pentru ca chinurile să-l facă să denunțe și pe cei care aveau aceeași credință ca el. Torturile erau groaznice, prea groaznice pentru a fi descrise. Mădularele erau desprinse; părțile delicate ale trupului erau arse etc. Suferințele pe care păgânii le produceau creștinilor din cele dintâi secole nu întreceau pe acelea pe care „Sfântul Oficiu” le producea celor care se prezentau înaintea lui. Chinul se prelungea până se căpătau mărturisirile

dorite sau până ce viața ereticului era în primejdie. Câți martori credincioși ai lui Hristos, bărbați sau femei, în Spania și în alte ținuturi supuse sălbăticiiei Romei, n-au îndurat aceste suferințe cu o statornicie de eroi, pentru dragostea Domnului și a adevărului! „Ei nu și-au iubit viața chiar până la moarte" (Apocalipsa **12.11**).

Dacă tortura nu scotea mărturie de la prizonier, se întrebuița viclenia pentru a le dobândi. Se aducea în aceeași celulă o persoană acuzată (spuneau ei) tot de crime de erezie. Acesta vorbea împotriva bisericii și inchiziției și căuta, astfel, să capete de la învinuit vreun răspuns în același fel. Sau venea cineva să-l vadă sub cuvânt că-i aduce vreo mângâiere. Acesta spunea prizonierului că dacă vrea să i se destăinuiască, secretul îi va fi bine păzit și că se va folosi de toată influența pe care o are pentru a-l elibera. Dacă prizonierul credea aceste cuvinte, își semna singur sentința de moarte. Întotdeauna se folosea același sistem de minciuni.

Când nu se găseau împotriva învinuitului destule dovezi pentru a-l condamna la moarte sau dacă îl recunoșteau că împărtășise învățături deosebite de ale bisericii romane, dar se pocăia, era câteodată iertat; dar din 2000 de cazuri, spune un istoric papistas, abia unul sau două erau iertate. Niciodată însă iertarea nu se dădea acelor pe care Domnul îi folosise ca slujitori ai Cuvântului Său. De altfel iertarea nu elibera pe deplin pe cei căiți, cum îi numeau ei. Aceștia luau o pedeapsă mai mult sau mai puțin aspră. Adesea erau închiși pe viață, fie în închisorile inchiziției, fie, în cazul femeilor, prin mănăstiri. Alteori îi țineau prin încăperi umede, fără lumină, unde nu pătrundea niciodată lumina sau unde nu puteau să stea nici în picioare, nici jos, nici culcat.

Aceia împotriva cărora doi martori spuneau că i-au auzit vorbind contra Romei sau care erau socotiți că au astfel de învățături, dar nu vor să mărturisească, erau pedepsiți cu moarte prin foc. Dar inchizitorii și slujitorii lor nu rosteau și nu executau sentința. Nu; biserica romană are groază de sânge, spunea ea, și oprește pe preoții ei de a-l vărsa. Când „Sfântul Oficiu" judeca și socotea că un om este vrednic de moarte, îl încredința brațelor seculare, adică magistraților civili, recomanându-le cu ipocrizie să-l trateze cu blândețe și să nu se atingă de viața lui. Era numai un fel de a vorbi și magistrații știau lucrul acesta. Ei nu uitau că a cruța pe unul dintre cei condamnați de inchiziție, însemna să fie ei înșiși bătuți și expuși răzbunării groaznicului tribunal. Dimpotrivă, dacă ardeau pe cel condamnat, căpătau aprobarea preoților, iar papa le ierta păcatele. Trei ani de indulgențe căpătau toți aceia care luau parte la chinul ereticilor.

Inchizația s-a stabilit mai întâi în Franța împotriva Albigenzilor. După aceea ea s-a dezlănțuit împotriva Evreilor și a Maurilor. Evreii erau foarte numeroși în Spania și, sub stăpânirea îngăduitoare a Maurilor, au dobândit mari averi. Sub cuvânt că Iudeii stricau pe

creștini și că pângărăseră sfintele moaște — de fapt însă pentru a le răpi averile — regele Ferdinand le-a poruncit sau să se facă creștini, sau să părăsească regatul. Mulți au ales să plece, mai bine părăsind casele și averile, decât să îmbrățișeze o religie care pentru ei era o idolatrie. Alții s-au învoit să fie botezați, dar urând și mai departe o religie pe care o primiseră de frică, iar pe ascuns îndeplineau mai departe vechile lor forme religioase. La început împotriva lor și-a îndreptat inchiziția puterea, spre a-i descoperi și pedepsi. Mii de oameni au fost arși sau pedepsiți, iar regele și inchiziția au împărțit averile între ei.

Maurii erau Arabi mahomedani care în secolul al VIII-lea au năvălit în cea mai mare parte din Spania și au întemeiat acolo un regat înfloritor. Se văd și azi ruinele, urme ale strălucirii lor trecute. Încetul cu încetul prinții creștini care au fugit în munții Asturiilor, în nordul țării, au recucerit provinciile ocupate de Mauri și i-au izgonit în Africa. Apoi Granada, capitala lor, a fost luată în 1492, de regele Ferdinand și soția sa Izabela, dar stăpânirea lor s-a sfârșit repede. Ultimul rege al lor, Boabdil, s-a retras în Alpujarra. I se îngăduise să locuiască în Spania, iar foștilor săi supuși care rămâneau în țară li s-a permis libertatea religioasă. La început, Maurii au fost primiți cu îngăduință.

Un episcop, numit Fray Hernando de Talavera, care era un adevărat creștin, avea pe inimă aducerea sufletelor la Hristos; și lepădându-se de o afacere care îi aducea multe bogății, a primit să fie arhiepiscop al Grenadei. El înțelesese că pentru a aduce pe Mauri la creștinism trebuia să le vestească pe Hristos; a început să lucreze printre ei și a tradus Biblia în limba arabă. Prin duhul său blând și prin viața-i curată, el a câștigat iubirea Maurilor care îl ascultau cu plăcere. Dar acest fel de a răspândi Evanghelia nu plăcea celorlalți episcopi și consilierilor regelui și reginei. Fray Hernando a trebuit să li se supună și s-a retras; a fost învinuit chiar de erezie, dar a fost scăpat de către papa.

La stăruința preoților care l-au convins că trebuie să curețe pământul Spaniei de tot ce nu era creștin, regele și regina, împotriva tratatelor, au silit pe fostul rege să părăsească Spania, iar Maurii au fost puși să aleagă între a fi izgoniți sau botezați. Dar ce valoare aveau asemenea creștini? Numele lui Isus era și mai mult urât de către așa-ziii convertiți care își păstrau în taină vechile lor obiceiuri religioase. Sfântul Oficiu găsea într-asta atâtea prilejuri să lucreze, pentru că îi erau pârâți cei care practicau în ascuns formele musulmane, iar averile celor condamnați intrau în mâinile regelui și ale inchizitorilor. Ce creștinism! Domnul Isus spusese ucenicilor Săi: „Nu vă strângeți comori pe pământ” și încă: „Iubiți pe vrăjmașii voștri”.

Dar, în afară de Iudei și Mauri, în urma Reformei, după ce sufletele au fost luminate și aduse la Domnul prin Cuvântul lui Dumnezeu și scrierile reformatoarelor, inchiziția își îndrepta împotriva acestora puterile ei. Într-adevăr, aceasta era primejdia de moarte pentru biserica

romană. Nimeni nu se gândise să se facă iudeu sau mahomedan; dar Cuvântul lui Dumnezeu arăta greșelile bisericii catolice și, primit în inimă, făcea ca sufletele credincioase să iasă și să se despartă de acest sistem de nelegiuire. De aceea inchiziția a pus totul în mișcare pentru a înăbuși adevărul: închisori, fierul, focul, copleșind și nimicind pe cei care erau martori ai adevărului. O făcuse și mai înainte în alte locuri, ori de câte ori adevărul luminase sufletele și îl mărturisise, dar în Spania și Portugalia persecuția a luat un caracter sistematic. Inchiziția nu a fost desființată în Spania decât la începutul secolului trecut, dar duhul care a influențat-o a pierit oare? În decursul unui secol, numai în Spania, sub șase mari inchizitori (secolul al XVI-lea), mai mult de 10.000 persoane au fost arse pe rug și mai mult de 225.000 persoane au fost condamnate la felurite chinuri! Și toate cruzimele ei adunate se făceau în numele Aceluia care S-a dat de bunăvoie pe El însuși pentru mântuirea oamenilor, și care spunea lui Ioan și lui Iacov care cereau să coboare foc din cer peste oamenii care nu primiseră pe Stăpânul lor: „Nu știți de ce duh sunteți însuflețiți!”

PARTEA A TREIA

MARTORII ADEVĂRULUI ÎN EVUL MEDIU

Am vorbit foarte puțin despre cealaltă parte a creștinătății care este numită biserica greco-ortodoxă. Patriarhii (adică cele mai însemnate fețe bisericești) ale bisericii de Răsărit, și mai ales cele de la Constantinopol, n-au vrut niciodată să recunoască întâietatea papei de la Roma. De aici s-a făcut o despărțire care se numește „schisma răsăriteană” și care s-a încheiat în 1043. În secolul al 19-lea, cea mai numeroasă parte a bisericii grecești era în Rusia, supusă țarului care o governa printr-un sinod pe ai cărui membri el îi numea. Dar biserica greacă este tot așa de idolatră ca și cea romană. Dacă înlătură chipurile sculptate, ea își are chipurile zugrăvite, ale sfinților, ale Fecioarei, ale Domnului și chiar ale lui Dumnezeu Tatăl! Ele simt răspândite de la coliba cea mai de jos până la palatele celor mari, și vai de cei ce nu le cinstesc! Mincinoasele învățături ale transubstanțierii, de asemenea rugăciunile pentru morți sunt și acolo ca și în biserica romană și acolo tot clerul stăpânește conștiința oamenilor.

Atât una cât și cealaltă din aceste două biserici rivale au trimis misionari în ținuturile încă păgâne ale Europei de mijloc și de nord; se trimiteau călugări, oameni evlavioși al căror curaj și supunere nu le putem nesocoti și dintre care mulți iubeau cu adevărat pe Domnul. Am amintit de câțiva dintre ei. Numele Domnului Isus a fost dus astfel treptat la toate popoarele Europei care nu-L cunoșteau încă. Dar Roma impunea popoarelor evanghelizate autoritatea și

ierarhia ei, formele religioase și superstițiile ei, iar biserica greacă făcea la fel. Mai mult: nu se căuta schimbarea inimii a celor ce se evanghelizau. Cei care voiau erau botezați și se făceau creștini; adesea popoarele erau silite cu armele să se facă creștini, prin botez. Alteori regele unei țări, prin politică, părăsea păgânismul și îndemna sau silea și pe popor să-l urmeze. Păgânii lăsau idolii și cultul lor, pentru a primi alți idoli și alte ceremonii. Așa a fost creștinată Europa, adică așa s-a făcut creștină cu numele. Biserica ajunsese acel copac mare despre care Domnul vorbește în Matei 13, cu înfățișarea falnică, dar adăpostind în frunzișu-i stufos tot felul de lucruri rele. În lumea aceasta, astfel creștinată, dacă cineva vrea să fie mântuit, trebuie să se întoarcă într-adevăr la Dumnezeu, ca și cum ar fi fost păgân, să părăsească calea largă a creștinătății de nume și să intre prin ușa strâmtă a mântuirii, a credinței în Domnul Isus Hristos.

Trebuie să mai spunem că afară de acești misionari despre care am amintit, au fost în biserica romană, în aceste secole de întuneric numit evul mediu, oameni cu adevărat evlavioși. Vom aminti pe doi dintre cei mai însemnați. Unul dintre ei era Anselm, care a trăit în a doua jumătate a secolului al XI-lea și a fost arhiepiscop de Canterbury în Anglia. El a scris între altele un tratat despre răscumpărarea sufletului cu titlul: „De ce S-a făcut Dumnezeu om?” Aici, autorul arată că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, ca să sufere în locul păcătosului, pentru a împlini dreptatea lui Dumnezeu. „Prin moartea Lui,” spune el, „Fiul lui Dumnezeu a oferit o satisfacție de un preț nespus și deci îndestulătoare ca să acopere păcatele întregii omeniri”. Și îndeamnă pe muritori să privească numai la meritele Domnului Isus Hristos.

Al doilea este Bernard de Clairvaux, numit așa fiindcă a fost starețul mănăstirii cu acest nume. A trăit în prima jumătate a secolului al XII-lea și fusese crescut de către o mamă evlavioasă, ale cărei învățături l-au păzit de plăcerile lumii. La vârsta de 12 ani a intrat în călugărie și în curând a ajuns vestit prin darul puternic al vorbirii sale și prin lucrarea-i neobosită: a căpătat astfel o mare influență în biserică, vorbind cu îndrăzneală atât celor mari cât și celor mici de pe pământ. Era de altfel de o bunătate nesfârșită față de cei săraci. Iubea Biblia, care îi era lectura aleasă, iar pentru sine, nici posturile, nici faptele de pocăință nu mântuiau pe păcătos, ci numai Hristos. Era și preot și a alcătuit mai multe cântări (imnuri) de laudă, latine. Una dintre ele ne arată dragostea lui pentru Isus. Iată două strofe dine ea:

Cu trup învinețit, însângerat,
Tu, Domn, cu răni acoperit,
Ești de batjocuri copleșit,
De insulte, dureri împovărat!
Cu străluciri dumnezeiești

Ai fost odată-ncoronat
Și-acuma, iată, cum cu spini
Regescul cap Ți-e-ncununat!
Dar pentru amara-Ți agonie
Și pentru adâncă-Ți suferință,
A mea viață ti-o dau Tie,
Să-Ți fie o laudă-n credință,
Căci harul Tău e nesfârșit.
Și nimeni până la sfârșit
Să-mi smulgă, Doamne, n-ar putea,
Din mâna Ta, inima mea.

Dar cu toată evlavie lor, cu toată iubirea și supunerea lor, aceștia și alții ca ei, încă sprijineau biserica romană cu abaterile și superstițiile ei. Să ne amintim ce spun despre Fecioară: „Dacă ești îngrozit de măreția lui Isus, aleargă la Mana”. Și ei condamnau cu asprime pe așa-zișii eretici, pentru că așa numeau și ei pe aceia care, sprijinindu-se pe Cuvântul lui Dumnezeu, se despărteau de Roma.

Este drept că mulți oameni evlavioși ai bisericii romane deplâneau și condamnau pe față păcatele clerului, călugărilor și papilor și căutau să le îndrepte. Ei se străduiau să îndrepte obiceiurile stricate de călugări, introducând în mănăstiri rânduieli aspre și stabilind noi ordine. Dar aceasta nu însemna a tăia răul din rădăcină. Noile ordine monahale, ca al franciscanilor și dominicanilor, nu făceau altceva decât întăreau și mai mult, prin sprijinul ce-l dădeau, puterea bisericii romane și, sub felurite nume, diferitele congregații au stăpânit și stăpânesc încă, într-o anumită măsură, chiar pe șeful bisericii, pe papa.

În aceste timpuri de rătăcire și superstiție și sub această stăpânire a clerului, ce se făcea cu adevărul lui Dumnezeu pe care El îl dăduse oamenilor? Adevărul nu putea pieri niciodată și Dumnezeu a avut totdeauna martori ca să-L apere. Dar aceasta, în mijlocul și cu prețul multor suferințe, pentru că biserica romană îi urmărea pretutindeni, neputând suferi să se desprindă de sub autoritatea ei; în starea de lucruri înfățișată prin adunarea Tiatirei, ei erau aceia ale căror fapte, credință, dragoste, slujire și răbdare erau cunoscute de Domnul; erau rămășița care nu urma învățătura Izabelei și nu cunoștea adâncimile Satanei (Apocalipsa 2.19-24).

Se afla, desigur, în vreo celulă din vreo mănăstire, câte un călugăr sau călugăriță care deplânea stricăciunea bisericii și alerga după mângâiere la Domnul, pe care îl iubea. Așa este de exemplu cu acel sărman călugăr Martin, care și-a lăsat scrisă mărturisirea în aceste cuvinte: „O, Dumnezeule preamilos! Știu că nu pot să fiu mântuit și să împlinesc dreptatea într-alt fel,

decât prin vrednicia, patima prenevinovată și moartea Fiului Tău preaiubit! Cucemicule Isus: toată mântuirea mea este în mâinile Tale. Tu nu poți să retragi de la mine mâinile iubirii Tale, pentru că ele m-au creat, întocmit și răscumpărat. Tu ai scris numele meu cu cuie de fier, cu mare milă și într-un chip neșters pe coasta Ta, pe mâinile și picioarele Tale etc." Și adaugă: „Dacă nu pot mărturisi acestea cu limba, le mărturisesc cel puțin cu pana și cu inima." Apoi își puse mărturisirea într-o cutie de lemn, pe care o închise într-o firidă făcută în zidul celulei sale. Câteva secole după aceea, în 1776, s-a dărâmat o parte din mănăstire și s-a găsit mărturisirea fratelui Martin. Un altul spunea Domnului în fiecare zi în rugăciune: „O, Domnul meu Isus Hristos! Eu cred că Tu singur ești răscumpărarea și dreptatea mea." Cât de plăcut este gândul acesta, că Domnul în aceste timpuri întunecoase avea ascunse suflete a căror comoară era El!

Dar ele locuiau în umbră, supuse Romei și păstrau pentru ele lumina lăuntrică pe care o aveau și care înveselea inimile lor. Însă au fost alți credincioși care nu s-au temut să mărturisească sus și tare credința lor și s-o rupă cu Roma. Sprijinindu-se numai pe Cuvântul lui Dumnezeu, ei alcătuiesc șirul neîntrerupt al martorilor până la Reformă. De ei ne vom ocupa acum.

PAULICIENII

Iată obârșia sectei căreia i s-a dat numele acesta. Către anul 660, trăia în apropiere de Samosate, oraș pe Eufrat, în Armenia, în târgul numit Mananalis, un om vrednic de cinste cu numele Constantin. Scriitorii romano-catolici spun că ar fi primit anumite învățături manicheene, însă alții zic că ar fi ținut de biserica greacă. Era pe timpul când ucenicii lui Mahomed năpădeau în Siria. Într-o zi a venit la Constantin un diacon din biserica armeană, care fusese prizonier la Sarazini⁴¹ dar reușise să-și recapete libertatea. Constantin l-a primit, l-a păzit câteva zile la sine, iar diaconul, plecând, i-a dăruit în schimbul ospitalității sale, două cărți scrise de mână, una cu cele patru evanghelii, iar cealaltă cu cele 14 epistole ale lui Pavel. Pentru timpul acela, când manuscrisele Scripturii erau rare și scumpe, acesta era un dar bogat și prețios. Prin acest dar ne putem da seama de felul convorbirilor pe care le avusese Constantin cu oaspetele său. Constantin a citit și a cercetat cărțile sfinte și lumina adevărului a pătruns în sufletul său. Și-a ars cărțile proaste și nu mai voia să cerceteze altele decât numai evangheliile și epistolele. Vederile lui religioase și întreaga viață s-au schimbat. „Din plinătatea inimii vorbește gura": Constantin a început să împărtășească și altora ceea ce îl învățase Dumnezeu prin Cuvântul Său și împrejurul lui s-au strâns mai mulți ucenici. Văzuse

---

⁴¹ Cuvântul provine de la Saraceni, numele unui trib nomad din Arabia care a primit printre cei dintâi islamismul și care avea puterea de seamă a armatelor arabo-mahomedane.

în Faptele Apostolilor ce erau bisericile la început și dorea să se întoarcă la aceeași stare. Prin asta înlătura ierarhia ce era în biserica greacă, ca și în cea romană, cât și abaterile acestor două biserici, mai ales adorarea sfinților și a Fecioarei

Constantin s-a dus să se stabilească la Cibossa, oraș din Armenia, și acolo a lucrat împreună cu ucenicii săi să răspândească adevărul pe care Dumnezeu li-l arătase. Vrajmașii săi l-au învinuit că leapădă Vechiul Testament și anumite părți din Noul Testament. Poate că din cauza aceasta și a faptului că nu avea decât o parte a Scripturii, s-au strecurat și câteva greșeli în învățătura sa.

Constantin și-a luat numele de Silvan, tovarășul lui Pavel (1 Tesaloniceni 1.1); iar ucenicii săi, uniți în aceeași lucrare, au luat la rândul lor alte nume noi, de la ceilalți tovarăși de lucru ai apostolului Pavel, ca Timotei, Tit și Tihic. Își luau aceste nume, pentru că se străduiau să răspândească învățătura cuprinsă în scrierile lui Pavel, și poate că de la el și-au primit numele de Paulicieni.

Silvan, cum am spus, s-a stabilit la Cibossa. Sosind aici, el spunea locuitorilor: „Eu sunt Silvan, iar voi sunteți Macedoneni”, gândindu-se la lucrările lui Silvan (Sila) în Macedonia, la Filipi și la Tesalonic (Faptele Apostolilor 15.40; 16.19; 25.17). Timp de 27 de ani, Silvan a lucrat cu o neobosită râvnă în a vesti ceea ce învățase din Scripturi. Un mare număr de oameni, fie din biserica greacă, fie dintre ucenicii lui Zoroastru⁴² s-au întors la Dumnezeu prin el și în diferite locuri s-au format adunări, atât prin el cât și prin ucenicii lui.

Progresul sectei celei noi a fost atât de mare, încât a atras atenția autorităților bisericești și, fără îndoială, clerul a adus lucrul acesta la cunoștința împăratului. Acesta a dat în anul 669 un edict împotriva lui Constantin și a adunărilor pauliciene.

Îndeplinirea lui a fost dată unui ofițer al curții, numit Simion, care a primit în același timp ordinul de a da la moarte pe capul sectei și de a duce pe ucenici prin mănăstiri, sub supravegherea clerului, pentru a îndrepta pe ucenici pe calea cea bună. Sosind la Cibossa, Simion chemă pe Constantin și un mare număr dintre ucenicii săi. Apoi porunci acestora sub pedeapsa cu moartea să omoare pe învățătorul lor cu pietre. Dar toți, afară de unul singur, numit Iust, n-au vrut să se supună acestui ordin crud și au dat drumul jos pietrelor cu care au fost înarmați. Acest Iust fusese înfiat și crescut de Constantin; și nerecunoscătorul, cu o lovitură de piatră își omorî binefăcătorul. Ceilalți au fost dați la moarte, iar Iust a fost lăudat de vrajmașii Paulicienilor, ca un al doilea David, pentru că printr-o singură lovitură de piatră a

---

⁴² Zoroastru este fondatorul sau reformatorul vechii religii a Perșilor, care se numea mazdeism. Ea învăța coexistența a două principii veșnice: unul este Ormuz, adică binele, adevărul, lumina, reprezentat prin soare; celălalt este Ahriman, adică răul și întunericul, în luptă cu Ormuz care în final îl va învinge. Credincioșii lui Zoroastru se închinau soarelui, ca reprezentat al lui Ormuz. Peste tot ei înălțau altare pe care ardeau focul sacru. Sub numele de Guebre sau Parsis, un număr de adoratori ai soarelui se găsesc în India.

doborât pe noul Goliat, uriașul eretic.

Însă Domnul este mai presus de toți. „El poate întoarce mânia omului spre lauda Sa” (Psalmul 76.18). Odinioară, după ce Ștefan fusese omorât cu pietre, Domnul a ridicat pe Pavel, care fusese împotriva lui; tot așa moartea lui Constantin și a prietenilor săi a făcut să se nască chiar în Simion, un urmaș al lui Constantin Silvan în lucrarea Domnului. Vederea harului dumnezeiesc care sprijinise pe martiri a izbit pe Simion. A stat de vorbă cu câțiva Paulicieni și urmarea pentru el a fost convingerea că aceștia se găseau pe adevărata cale. Totuși s-a întors la Constantinopol, unde a rămas trei ani, gândindu-se serios la ceea ce văzuse și auzise și bănuim că cerea lui Dumnezeu să-l lumineze și să-l îndrumeze. În sfârșit, părăsind curtea și situația, cât și toate bunurile sale, s-a întors în Armenia. Aici a ajuns, sub numele de Tit, un harnic urmaș al lui Constantin Silvan; nu sunt minunate căile lui Dumnezeu?

Cinci ani după moartea lui Constantin, Iust, ucigașul binefăcătorului său, în ura lui împotriva lor, s-a făcut denunțatorul Paulicienilor. Ducându-se la episcopul din Colonia, i-a spus că erezia Paulicienilor se renăștea și se întindea din ce în ce mai mult. Episcopul a trimis împăratului Iustinian un raport cu privire la ceea ce îi spusese Iust. Simion, din porunca crudului împărat, a fost luat împreună cu un mare număr de Paulicieni. S-a ridicat un rug uriaș și au pierit cu toții în flăcări. Vedem dintr-asta că biserica greacă nu se arăta mai miloasă decât biserica romană față de cei care le condamnau abaterile și se despărteau de ele.

Dar sângele martirilor mărea și mai mult numărul și puterea Paulicienilor. Alți lucrători și alte adunări noi răsăreau, ca să zicem așa, din cenușa rugului în care au pierit Simion și tovarășii săi. Mișcarea s-a întins în toată Asia Mică, în Pont și într-o parte din Armenia și în ținuturile de la apus de Eufrat. Mai mulți ani Paulicienii au suferit cu răbdare persecuțiile din partea autorităților civile, instigate de cler.

Trei dintre cei care au fost luați împreună cu Simion au fost cruțați și trimiși la Constantinopol spre a fi cercetați. Ei au reușit să fugă și s-au întors la Mananalis, unde timp de 30 de ani au trăit, împreună cu alți Paulicieni, sub ocrotirea Sarazinilor.

Către anul 777 Dumnezeu a ridicat un mare sprijin Paulicienilor în persoana lui Sergius. Înainte de a vorbi despre acest slujitor al lui Dumnezeu, atrag luarea aminte asupra faptului că Paulicienii se întemeiau foarte mult pe Scripturi. Vrajmașii lor îi învinuiau de multe greșeli de condamnat, pe care, mulți dintre ei, mai ales dintre învățătorii lor, este imposibil să le fi făptuit, însă ei iubeau Cuvântul lui Dumnezeu și aceasta îi sprijinea și prin el se întorceau și alții la Dumnezeu. Aceasta o arată istoria vieții lui Sergius. Pe când el era încă tânăr, o bătrână dintre Paulicieni i-a dăruit o Biblie. El a citit-o și a cercetat-o amănunțit, s-a întors la Dumnezeu și și-a luat numele de Tihic și a început să predice. Vedem că, întocmai cum a fost cu Constantin,

el a fost adus la credință numai prin citirea Cuvântului lui Dumnezeu. Tot așa se întâmplă și azi.

Treizeci și patru de ani, Sergius s-a îndeletnicit cu vestirea adevărilor pe care le aflase, în toate orașele și provinciile prin care trecea, slujindu-se în același timp de meseria lui de dulgher pentru a trăi. Tot așa și pe Pavel îl vedem la meseria lui de lucrător de corturi (Faptele Apostolilor 18.3) și de aceea putea să spună: „Singuri știți că mâinile acestea au lucrat pentru nevoile mele și ale celor ce erau cu mine” (Faptele Apostolilor 20.34). Sergius nu se mulțumea numai să predice. El spunea: „De la răsărit până la apus, de la miazănoapte până la miazăzi, am vestit Evanghelia, lucrând în genunchi.” Voia să spună, cu multă rugăciune. Așa fac adevărații slujitori ai Domnului (Efeseni 1.16; Filipeni 1.4; Coloseni 1.9; 4.12). Sergiu era un om blând, de o evlavie adevărată și adâncă. Predica lui practică și viața-i curată au fost mijloace în mâna lui Dumnezeu pentru a câștiga multe suflete. Dar noi prigoniri s-au dezlănțuit. Mulți Paulicieni au fugit odată cu Sergius. Au aflat adăpost la Sarazini, unde Sergius a murit în anul 811.

Urâți de biserica greacă, fiindcă — spuneau vrăjmașii lor — ei se lepădaseră de biserica ortodoxă, nu se închinau Maicii Domnului, nu credeau că pâinea de la cină se schimbă în trupul Domnului Hristos și au părăsit biserica de Răsărit, Paulicienii erau tot atât de urâți și de biserica romană. Succesul pe care îl obținuse Sergius în lucrarea sa a făcut ca biserica romană să-l numească Anticristul cel prevestit, capul mării lepădări de credință.

Prigoana împotriva Paulicienilor și-a atins cea mai mare înverșunare sub regența crudei Teodora, mama împăratului Mihail al III-lea (842-857). Ea era fanatică apărătoare a cultului icoanelor și a hotărât să prigonească, să nimicescă pe Paulicieni din rădăcină până la ramuri, „dacă nu se întorc la adevărata credință, cea a bisericii grecești.” Scriitorii, atât cei bisericești cât și cei lumești, istorisesc că au ucis dintre ei cel puțin 100.000, cărora li s-a tăiat capul sau au fost răstigniți, spânzurați, arși sau înecați, iar averile lor au fost confiscate. Când se pun aceste omoruri sângeroase alături de cele arătate ale inchiziției, vedem că biserica Răsăritului n-are de ce să invidieze pe cea a Apusului. Prigonirile, de altfel, au căpătat încuviințarea papei Nicolae I, care a scris Teodorei spre a o felicita pentru râvna ei în a nimici erezia.

Dar, trist de spus, o parte din Paulicieni, în loc să îndure cu răbdare persecuția, s-au răsculat împotriva împărăției. Un ofițer superior împărătesc, numit Karbeas, aflând că din ordinul Teodorei, tatăl său fusese ucis de mâna călăului, a ieșit în fruntea a cinci mii de Paulicieni și s-au dus la Sarazini, unde se aflau un mare număr din frații lor. Sarazinii, mereu în război cu împărăția grecească, i-au primit bucuroși și le-au dat orașul Tefris, unde și-au zidit o cetate și acolo au dat multe lupte cu armatele împăratului. Războiul acesta a ținut 30 de ani, cu reușită

când de o parte când de alta.

Nu mai urmărim istoria acestor Paulicieni. Ne vom ocupa de alții, care în felurite locuri și-au adus lumina ce o primiseră. Au fost unii dintre ei care s-au răspândit prin Arabia, unde au continuat să facă ucenici.

Dar ceea ce este vrednic de știut și mai însemnat pentru urmărirea subiectului nostru este de a cunoaște influența pe care au avut-o Paulicienii în Apus. Și mai înainte de Teodora fuseseră, după cum am văzut, persecuții împotriva lor. Împăratul Constantin Copronimul, către jumătatea secolului al VIII-lea, duse un mare număr dintre ei în Tracia, și le dăduse ca reședință orașul Filipopolis, unul dintre porturile înaintate ale împărăției. De acolo învățăturile lor au pătruns și s-au răspândit în Europa. Se pare că au lucrat cu succes, mai ales printre Bulgari, popor barbar venit de pe malurile Volgăi și care s-au așezat pe țărmurile Dunării. Bulgarii au fost atrași în parte la creștinism, în veacul al IX-lea; alții se făcuseră mahomedani. Paulicienii și-au dus învățătura printre cei dintâi.⁴³ Astfel, un sciitor roman, Petru de Sicilia, a scris arhiepiscopului Bulgariei pentru a-l feri de molipsirea Paulicienilor. Erau, deci, pretutindeni un popor disprețuit și urmărit; dar Dumnezeu îi păzea. În secolul al X-lea, un alt împărat grec a trimis din nou un mare număr de Paulicieni, coloniști în văile munților Hemus (azi munții Balcani). De aici s-au răspândit încetul cu încetul în Europa Apuseană, unde adunările lor cunoscute sub mai multe nume au fost urâte și prigonite de biserica romană.

MARTORII ADEVĂRULUI ÎN APUS

Încă de pe timpul împăratului Constantin, care îmbrățișase creștinismul, se strecuraseră în biserică lumea și stricăciunea, superstițiile și învățăturile rele, și în același timp și pretenția episcopilor Romei și a clerului de a stăpâni asupra laicilor și de a-și impune învățăturile lor întemeiate pe tradiții. Dar tot de atunci s-au găsit credincioși care n-au vrut să părăsească învățăturile apostolilor și care din această cauză au avut de suferit persecuții și moarte.

Dar nu numai simpli creștini și-au arătat astfel nemulțumirea împotriva Romei și a abuzurilor ei. În secolul al V-lea, un preot din sudul Franței, numit Vigilantius, s-a ridicat cu înverșunare împotriva cultului moaștelor, pelerinajelor, rugăciunilor aduse sfinților, postului și a torturilor trupești, cât și împotriva celibatului preoților. În secolul al IX-lea, Claudiu, episcop de Turin, s-a ridicat împotriva aceluiași rătăcirii. Bisericile erau pline de chipuri și el a pus să fie luate și arse, la fel și crucile. El spunea poporului că, a te închina lui Jupiter și Saturn — sau statuilor lui Petru și Pavel — este totuna. „Trebuie să i te închini sau s-o porți?” spunea el.

---

43 Ei au primit numele de bogomili (prieteni ai lui Dumnezeu). 252

„Dacă s-ar adora orice lemn cioplit în formă de cruce, pentru că Hristos a fost răstignit pe cruce, de ce nu, atunci, și ieslele, scutecele, corăbiile, măgarii?” Iar în ce privește moaștele, tot atât e, spunea el, a cinsti un os de dobitoc sau un os de sfânt. Dar Claudiu nu se mulțumea să lupte împotriva superstițiilor romane. Priceput în Scripturi, pe care le citea cu râvnă, el susținea că suntem mântuiți numai prin credință și că toți ceilalți apostoli simt egali lui Petru. În același secol, însă ceva mai târziu, un călugăr saxon, numit Gottschalk, socotea greșită învățătura mântuirii prin fapte și susținea adevărul mântuirii fără plată, prin credință, tot așa ca și alte învățături ale Scripturii. El a fost condamnat de către un sinod, bătut cu nuiele în public și aruncat în închisoare. Acolo a și murit, după nouăsprezece ani.

Să ne întoarcem la creștinii despre care am vorbit la început. Nu putem să schițăm istoria lor din timpurile apostolice, fiindcă nu ne-a fost păstrată. Știm numai că, în ciuda persecuțiilor, ei au dăinuit de-a lungul secolelor și în multe ținuturi, cunoscuți fiind sub diferite nume, ca acel al Catarilor (cei curați) sau Albingenzilor (nume venit de la orașul Albi, unde ei erau numeroși), Vaudezilor, nume a cărui origine este nesigură, sau săracilor din Lyon (vom vedea de unde vine numirea aceasta din urmă). De prin jumătatea secolului al XII-lea se aflau în multe părți ale continentului, în Franța, în Italia, în Spania, în Germania, mici adunări alcătuite în parte din meseriași săraci, despărțiți de biserica din Roma, și care prețuiau Sfintele Scripturi. Dar urme de ale acestora se găsesc încă de prin secolul al II-lea. În acest timp, misionarii răsăriteni numiți „Poblicani” (cuvânt provenit poate de la Paulicienii), au venit din Italia în Franța, în provincia Perigord și în episcopatul Limoges. Acolo au dobândit un mare număr de ucenici, nu numai printre cei săraci, ci și printre nobili. După aceea ei au căutat să se întindă și în alte ținuturi. Astfel, către anul 1022, au sosit în Orleans un țăran din Perigord și o Italiancă. Ei au vestit ceea ce cunoșteau și și-au făcut un anumit număr de aderenți printre oamenii din popor; ba încă ei au convins și pe câțiva nobili și pe mai mulți călugări. Se adunau noaptea, în taină, fără îndoială, de teama persecuției. În aceste adunări, se citeau și se lămureau Scripturile.

Poblicanii spuneau că Scripturile rămân literă moartă, dacă Duhul Sfânt nu vine să le lumineze inima. Ei spuneau că botezul n-are nici o valoare în ce privește mântuirea, lepădau invocarea sfinților și prezența adevărată a lui Hristos în euharistie. Au fost dați pe față regelui Franței, Robert, zis și „cel evlavios”, ca eretici; acesta a pus să fie cercetați de arhiepiscopul din Sens. Au fost condamnați la moarte. Numai doi dintre ei s-au lepădat. Pe când ceilalți, printre care se aflau zece călugări și mai mulți credincioși, erau duși la moarte, au trecut prin fața regelui și reginei Constanța. Acesta (regele), văzând printre bănuși pe bătrânul său duhovnic, cuprins de mânie, îl lovi cu bastonul și-i sparse un ochi. Martirii, însă, gata de moarte, spuneau: „Faceți cu noi ce voiți; de pe acum vedem pe regele nostru ceresc,

întinzându-ne mâinile pentru a ne scoate biruitori."

Mai târziu, izbucnind prigoana în Franța, mulți au fugit în Polonia. Dar și acolo au fost persecutați și mulți au pierit în foc. În 1163 câțiva au fost prinși într-o șură unde aveau adunarea și au fost condamnați să fie arși pe rug. Din mijlocul flăcărilor, unul dintre căpeteniile lor, numit Arnold, își puse mâinile pe tovarășii săi de suferință, spunându-le: „Fraților, fiți statornici în credința voastră; de astăzi veți fi adăugați la martirii lui Hristos." Se spune că se afla printre acești ziși sectanți, și o fetiță care nu se lepădase, dar pe care alți oameni o scăpaseră, fiind izbiți de tinerețea și frumusețea ei; văzând cum flăcările mistuie pe cei condamnați, ea strigă: „Unde e Arnold, cinstitul meu învățător?" Și cum i l-au arătat dându-și sufletul, ea s-a smuls din mâinile celor ce o țineau și, acoperindu-și fața, se aruncă în mijlocul flăcărilor. Faptă frumoasă și izbitoare, omenește vorbind; dar era ea totodată după voia lui Dumnezeu?

Astfel, pretutindeni, biserica romană urmărea și dădea la moarte ca eretici pe acești umili creștini care se întemeiau pe Cuvântul lui Dumnezeu. Fără îndoială că ei nu aveau lumina pe care o avem noi și poate că în învățătura lor se strecurau și greșeli, dar ei se ridicau împotriva idolatriei de la Roma și a formelor ei și se încredeau numai în mântuirea lui Hristos. În anul 1212, cinci sute dintre acești credincioși bărbați și femei au fost prinși la Strasbourg. Printre ei se aflau nobili, preoți, bogați și săraci. Aceștia au declarat că frați ai lor erau foarte mulți în Piemont (Italia), în Franța, atât la mieznoapte cât și la miezăzi, la Neapole, în Sicilia, în Italia, în Flandra. Dintre acești cinci sute de prizonieri, au fost arși de vii optzeci, dintre care 12 preoți și 23 femei. Unul dintre ei, numit Ioan, a vorbit mulțimii, terminând astfel: „Suntem cu toții păcătoși, dar nu pentru vreo învățătură mincinoasă, nici pentru vreo faptă rea suntem noi condamnați la moarte. Noi avem păcatele iertate, dar nu prin mijlocirea preoților, nici prin vrednicia faptelor noastre."

Fără îndoială că printre cei care se despărțeau de biserica romană erau și adevărați eretici, dar Roma pune la un loc pe toți cei care nu se supuneau autorității ei și chiar avea tot interesul să amestece pe adevărații credincioși cu ereticii, pentru a-i putea condamna pe toți. Dar, fără a ne opri prea mult asupra persecuțiilor pe care le-au suferit acești martiri ai lui Dumnezeu, vom da câteva amănunte asupra lor.⁴⁴ După cum am văzut, erau arătați sub diferite nume, dar ei își spuneau creștini, iar între ei își spuneau „frați". În diferite regiuni erau numiți frați apostolici, frați elvețieni sau italieni. Unul dintre prigonitorii lor, Rainerio Sacchoni, dă despre ei o mărturie demnă de luat în seamă. El îi cunoștea bine, iar mărturia sa dă de bănuț, pentru că după ce fusese cu ei, se întorsese în biserica romană, se făcuse

---

44 Câteva din aceste amănunte le scoatem din lucrarea lui F. Bevan, intitulată: „Trei prieteni ai lui Dumnezeu".

dominican și devenise inchizitor: „Dintre toate sectele” spunea el, „nici una nu este atât de primejdioasă biseicii, ca Leoniștii⁴⁵ și aceasta pentru trei motive: fiindcă datează din timpuri străvechi, unii dintre ei fiind de pe vremea papei Silvestru (anul 315). Mai mult: este secta cea mai numeroasă. Cu greu găsești un ținut unde să nu fie și ei. În sfârșit, în timp ce celelalte secte insuflă groază prin hulele lor împotriva lui Dumnezeu, Leoniștii au o mare înfățișare de evlavie și, mai ales, trăiesc înaintea oamenilor o viață cinstită. De altfel, ei mărturiseau întregul adevăr cu privire la Dumnezeu, precum și toate învățăturile cuprinse în simbolul apostolilor. Însă, în același timp ei aveau oroare față de biserica din Roma și față de preoții romani.” Asta era crima lor cea mare! Să fi dus o viață lumească și chiar stricată; atâta timp cât rămâneau supuși Romei (papei), totul era bun.

Inchizitorul Rainerio Sacchoni continua să descrie pe Vaudezi, pentru ca, spune el, orice bun catolic să-i poată recunoaște și să-i prindă. „Îi veți cunoaște după purtarea lor și după felul lor de a vorbi. Sunt oameni serioși și modești. În îmbrăcămintea lor nu se vede nici lux nici neorânduială, sunt hotărâți în treburi și ocolesc jurămintele mincinoase și înșelătoriile. Nu umblă după bogății, ci se mulțumesc numai cu cât le trebuie. Sunt oameni curați și înfrânați și fug de localurile de noapte și de locurile de petreceri. Ei se stăpânesc de la mânie, își văd totdeauna de lucrul lor sau mai degrabă preocupați să se învețe unul pe altul, ceea ce îi face să lipsească de la rugăciunile și învățăturile bisericii. Se mai recunosc după vorbirea lor simplă și serioasă, lipsită de cuvinte de prisos. Ei nu-și îngăduie nici convorbiri ușurate, nici minciuni, nici judecăți.”

Iată o frumoasă mărturie, fără îndoială. Atunci de ce să urmărești pe Vaudezi ca pe niște făcători de rele și să-i prigonești până la moarte? Același inchizitor arată motivele și socotește pagubele bisericii catolice din cauza Vaudezilor: „Ei pretind că sunt adevărata biserică și spun că cea romană este prostituata din Apocalipsa 17. Tăgăduiesc să se fi făcut vreodată vreodată minune în această biserică. Socotesc fără preț poruncile pe care biserica le-a introdus după timpul apostolilor și spun că nu trebuie să le păzești. Astfel, ei leapădă sărbătorile, posturile, ordinele călugărești și lucrurile binecuvântate de biserica romană. Ei se ridică împotriva sfințirii bisericilor și cimitirelor, ca fiind născociri ale preoților, ca să-și sporească câștigurile. Unii dintre ei spun că botezul copiilor nu folosește la nimic, fiindcă ei nu pot să creadă. Ei leapădă taina confirmării, iar în locul ei, cei care îi învață își pun mâinile asupra ucenicilor. Nu

---

45 Unul dintre numele cu care erau cunoscuți acești creștini. S-ar putea să fie de la unul anume Ioan din Lyon, unul dintre ucenicii lui Valdo. Despre acesta din urmă vom vorbi mai departe.

45 Cititorul își aduce aminte că se numeau așa acei oameni vestiți prin știința și evlavia lor, ca Iustin, Irineu, Turtulian, Augustin și alții, care învățau în biserici prin predicile lor. Dar aceștia fiind și ei oameni supuși greșelii, au rătăcit cu privire la unele lucruri și adesea s-au și ciocnit în vederi (păreri) între ei.

cred că trupul și sângele lui Hristos se află în taina cinei; pentru ei, pâinea este numită trupul lui Hristos în mod figurat. Ei spun că preotul, care este un păcătos, nu poate să lege nici să dezlege pe nimeni, fiindcă el însuși este legat, și că orice laic evlavios și priceput poate să ierte pe altul și să-i impună pocăință. Leapădă cea din urmă ungere (maslul) și spun că nu este purgatoriu și că rugăciunile pentru morți nu folosesc la nimic. Darurile pentru morți, adaugă ei, sunt bune numai pentru preoți. Bațjocoresc sărbătorile ținute în cinstea sfinților și lucrează în zilele de sărbătoare. Ei nu primesc Vechiul Testament. Spun că aceia dintre ei care simt în stare, să țină minte cuvintele Scripturii, spre a învăța pe alții. Nu numai bărbații învață pe alții, între ei, ci și femeile, dar nu în public, ci numai în particular."

În sfârșit, inchizitorul pretinde că în locul căsătoriei ei practică necurăția, dar asta, fără îndoială, pentru faptul că nu se duceau la preoți pentru a se căsători. Iar în ce privește lepădarea Vechiului Testament, chiar documetele proprii ale Vaudezilor dovedesc tocmai contrariul. Mai este posibil, de asemenea, că cea mai mare parte nu aveau decât Noul Testament în limba obișnuită, cel Vechi nefiind tradus. Este adevărat că anumiți eretici pe care Romanii bucuroși îi confundau cu ei, nu primeau această parte a Scripturii ca venind de la Dumnezeu.

În popor, Vaudezii treceau drept un fel de vrăjitori care se adunau prin pivnițe întunecoase spre a chema pe Diavolul, care venea în mijlocul lor, având un chip îngrozitor. Se mai spune că demonii li se înfățișau în chip de pisici, de broaște; dar cronicarul care aduce știri populare și care totuși era vrăjmașul lor, spune că acestea sunt niște istorisiri închipuite. „Ceea ce îi face primejdioși, adaugă el, este marea lor înfățișare de evlavie."

Ca să condamne învățăturile și pretențiile bisericii de la Roma, așa cum și făceau, Vaudezii se întemeiau pe Biblie. Tot din această Carte Sfântă își scoteau încrederea lor. Trăiau experiența nașterii din nou și îndreptățirea și mântuirea păcătoșilor prin credința în Domnul Isus. Și mai spuneau că Biblia este o carte închisă, dacă Duhul Sfânt nu luminează sufletul, spre a-l face să o înțeleagă. Atașamentul lor față de Cuvântul lui Dumnezeu era mare. Din anul 1203, mai multe părți au fost traduse în limba poporului și răspândite în mulțime. Asta a dat naștere hotărârii sinodului din Toulouse în 1229, care oprea să se împartă aceste scrieri laicilor. Dar Vaudezii spuneau că pentru a pricepe gândul Domnului, trebuie să te întorci la învățătura Domnului Hristos și ale apostolilor Săi. „Acești eretici, spunea un inchizitor, pretind că învățăturile Domnului Hristos și a apostolilor Săi sunt tot ceea ce avem nevoie pentru mântuire, fără orânduielele bisericii." Chiar după spusele vrăjmașilor lor, studiul Sfintei Scripturi era cea mai însemnată îndeletnicire a lor. „Toți," spune unul dintre judecătorii lor, „bărbați și femei, mari și mici, zi și noapte, nu fac altceva decât cercetează sau învață din Biblie; lucrătorul care

nu mai are răgaz în timpul zilei, o citește noaptea; așa își neglijează rugăciunile" (vrea să spună „liturghia”).

Poruncile date împotriva lor de Roma și de sinoadele ei n-au împiedicat pe Vaudezi de a sfătui pe orice persoană în vârstă de 20 ani să citească Biblia în fiecare zi. Și pe oriunde erau risipiți prin Europa, credința lor și învățăturile lor erau aceleași. Unul dintre vrăjmașii lor care prin secolul al XII-lea văzuse câțiva din ei prin niște munți îndepărtați, unde căutaseră adăpost, scrie: „Sunt îmbrăcați în piei de oaie și nu cunosc întrebuintărea rufăriei. Trăiesc la un loc cu vitele în colibe făcute de piatră de cremene, cu un acoperiș teșit învelit (acoperit) cu pământ. Mai au pe deasupra și două peșteri mari în care se ascund când sunt urmăriți ca ertici. Dar așa săraci cum simt, ei se arată mulțumiți și, cu toate că în afară par aspri și sălbatici, știu să citească și să scrie și cunosc de ajuns limba franceză pentru a înțelege Biblia. Cu greu s-ar găsi printre ei vreun băiețel care să nu poată da socoteală cu pricepere de credința pe care o trăiesc ei.”

Vaudezii erau vrednici de luat în seamă pentru faptul că învățau pe dinafară părți însemnate din Scriptură. Aceasta era de mare folos într-un timp când îți trebuia mai mult de un an ca să copiezi un exemplar al Bibliei și când un astfel de manuscris costa mai mult de 1500 de franci. Apoi preoții romani ardeau toate părțile din Scriptură care le cădeau în mână, dar nu se puteau atinge de ce era scris în memorie și în inimă. Vaudezii din Piemont aveau păstori numiți bărbi, adică „unchi”, cuvânt de respect și de iubire totodată. Pregătirea bărbilor pentru vestirea Cuvântului consta în a învăța pe dinafară evangheliile după Matei și Ioan, toate epistolele și cea mai mare parte a Psalmilor, a Proverbelor și prorocilor. Tinerii de prin văi alcătuiau un fel de societăți, în care fiecare membru trebuia să învețe pe dinafară un anumit număr de capitole. Când se strângeau pentru adunare, adesea prin vreun coclău îndepărtat de munte, acești noi leviți, citind în fața păstorului, spuneau unul după altul capitolele din prețioasa Carte. Cât de scump le era acest Cuvânt dumnezeiesc! Inchizitorul Rainerio spunea că el cunoștea printre ei un simplu țăran care putea să spună pe dinafară toată cartea Iov și pe mai mulți care știau pe dinafară aproape tot Noul Testament. Această cunoaștere a Scripturilor îi făcea în stare să se împotrivescă acelor care voiau să-i atragă în biserica romană; ba încă făceau de rușine pe vrăjmașii lor. Un călugăr trimis la ei spre a-i încredința de ereziile lor, s-a întors rușinat cu totul, spunând că în toată viața lui nu învățase atâtea din Scriptură ca în cele câteva zile pe care le petrecuse împreună cu acești eretici. Iar copiii erau vrednici urmași ai părinților. Unul dintre învățații de la Sorbona care fusese trimis de la Paris la Vaudezi, recunoștea că învățase și înțelesese din învățăturile cu privire la mântuire, prin rugăciunile acelor băiețași, mai mult decât din toate certurile și discuțiile teologice dintre învățații pe care îi auzise. Bemard de

Clairvaux, numit sfântul Bernard și care luptase împotriva lor, spunea că ei își apărau ereziile cu cuvintele Domnului Hristos și ale apostolilor.

Vaudezii nu păstrau pentru ei comoara adevărului aflat în Scripturi. Erau neobosiți în râvna lor pentru a-l vesti. Iar dacă erau persecutați și izgoniți în alte ținuturi, vesteau acolo Cuvântul, ca cei din Ierusalim care se împrăștiaseră din cauza prigonirii care venise cu ocazia uciderii lui Ștefan (Faptele Apostolilor 11.19-20). Evangheliștii lor, pe care îi numeau apostoli, adică trimiși, mergeau de obicei doi câte doi, un bătrân cu câte un tânăr. Pentru a nu fi recunoscuți, se transformau în colportori sau negustori ambulanti, ducând pachete cu mărunțișuri pentru găteală, voaluri, inele sau cuțite, ace, mărgelile. În schimb căutau: ouă, brânză, veșminte, pentru că le era oprit să primească bani. Dacă ajungeau la vreun frate erau primiți cu bucurie și toți se grăbeau să le dea găzduire, pentru că se gândeau că este plăcut înaintea lui Dumnezeu să primească pe solii Săi. Mulți dintre acești misionari erau studenți în medicină; călătorind, foloseau cunoștințele lor medicale. Dar ținta lor de căpetenie era mântuirea păcătoșilor. În castele sau în colibe, bogaților sau săracilor, pretutindeni unde li se deschidea ușa, vesteau pe Domnul Hristos.

Rainerio Sacchoni istorisește cât erau de dibaci Vaudezii în vestirea învățăturilor lor și ne și spune cum procedau. Se prezentau, de exemplu, drept colportori, intrau în castel și arătau mărfurile lor castelanului și castelanei. „Jupâne”, spuneau ei, „n-ați vrea să cumpărați inelul acesta sau pecetea aceasta? Doamnă, nu vreți să vă uitați la aceste batiste sau la aceste dantele de perdele? Se vând ieftin.” Dacă, după cumpărare, întrebau pe negustor, dacă mai avea să dea și alte lucruri, acesta spunea: „Oh! da; am niște nestemate mult mai scumpe decât acestea și vi le voi da în dar, dacă îmi promiteți că nu mă trădați. Am o piatră scumpă venită de la Dumnezeu, o podoabă de un preț foarte mare, care aprinde dragostea lui Dumnezeu în inima aceluia care o poartă: este Cuvântul lui Dumnezeu prin care El împărtășește oamenilor gândurile Sale.” Și atunci colportorul le citea sau le spunea pe dinafară părți din Evanghelii, cu care memoria lui era bine pregătită. Dacă era încurajat să urmeze, după ce a citit, de exemplu, tot capitolul 1 de la Luca, repeta locuri ca acestea: „Vai de voi, căci voi închideți oamenilor împărăția cerurilor. Nici voi nu intrați în ea și nici pe ceilalți care vor să intre nu-i lăsați să intre. Vai de voi care mâncați casele văduvelor etc” și le arăta că aceasta se potrivește preoților și călugărilor. Adesea lăsa manuscrisul în mâna ascultărilor săi. Dar ținta acestor evangheliști era mai degrabă să facă sufletelor cunoscută dragostea lui Dumnezeu și a Domnului Isus și de a aprinde dragostea aceasta în inimi, decât de a vorbi împotriva clerului.

Cei care, fiind învățați de Domnul, aveau pe inimă binele fraților lor, dar nu puteau să călătorească, trimiteau scrisori către diferite adunări, iar apostolii drumeți sau alți frați le

duceau la destinație. Era primejdios să pună pe ele adresa; se scria dedesubt doar: „Fraților creștini”. Purtătorii știau bine cui să le dea. Oriunde puteau, apostolii predicau, adesea sub cerul liber. Frații mai aveau și adunări de rugăciune și de cercetare a Cuvântului, precum și școli pentru copii. De asemenea, toți aveau obiceiul să mulțumească înainte de masă și aveau și adunare de familie. Frații construiau aziluri pentru săraci și săli modeste de rugăciuni alăturate acestora, pentru că socoteau că nu era nevoie să înalțe, cu cheltuieli mari, biserici minunate de frumoase spre a adora acolo pe Dumnezeu. Știau că Domnul Isus Se află acolo unde sunt adunați doi sau trei pentru numele Lui. Luau cina în amintirea Domnului care Și-a dat viața pentru noi și gândeau că după cum Domnul Hristos ne-a iubit, și noi trebuie să ne iubim unii pe alții.

Vaudezii, în general, erau urâți de clerul roman și de cei care îl urmau orbește; erau totuși și catolici care, rămânând lipiți de formele și de ceremoniile bisericii, simpatizau pe frați și erau sufletește în legătură cu ei. Alt lucru de observat este că frații și evangheliștii din timpul acela, în multe privințe greșeau; dar iubeau pe Domnul, își găseau fericirea lor în legătura lor cu Dumnezeu și-și dădeau viața pentru adevărul pe care-l cunoștea.

Un om pe care l-a ridicat Dumnezeu le-a fost de folos ca să-i lumineze: este vorba de Petre Valdo, din Lyon, despre care vom spune câteva cuvinte.

PETRE VALDO

Petre Valdo era un negustor bogat din orașul Lyon (Franța) și a trăit în a doua jumătate a secolului al XII-lea. Am istorisit în ce fel ajunsese Evanghelia, în secolul al XII-lea, până în acest oraș mare și ce crudă persecuție au avut credincioșii de suferit acolo. După aceea, biserica din Lyon căzuse în erezie și superstiție, ca și cealaltă creștinătate, totuși se mai păstrasera anumite urme evanghelice, datorită râvnei și credincioșiei câtorva episcopi care fuseseră în fruntea ei.

În timpul în care trăia Valdo, poporul era cu totul neștiutor de carte, iar nobilii, chiar cei mai strălucitori cavaleri, adesea nu știau nici să citească nici să scrie. Împreună cu clerul, negustorii se deosebeau de ceilalți, nevoile negustoriei le cereau anumite cunoștințe. Petre Valdo prin urmare era ceva mai răsărit în această privință; mai mult decât atât, era inteligent, cu purtări alese, om evlavios, binefăcător și cinstit față de toți. Căzând în mâinile lui câteva scrieri ale părinților Bisericii, a rămas uimit cât de mult s-a depărtat biserica romană de creștinismul de la început. Învățătura transubstanțierii chiar pe atunci se strecurase în biserică, împreună cu adorarea moaștelor. Valdo n-a putut să nu vadă, într-una un lucru potrivit bunului simț, iar în cealaltă o idolatrie grosolană. Mai mult decât atât, el văzuse că părinții se duceau mereu la Scriptură, citându-le spre a adevări ceea ce spuneau, și de pe atunci i se

născuse o mare dorință de a le cunoaște.

Până atunci nu s-ar putea spune că se trezise conștiința lui Valdo. Fără îndoială că și el, ca orice bun catolic, se sprijinea pe faptele bune pentru a fi mântuit. Dar Dumnezeu i-a făcut o serioasă și puternică chemare. Într-o seară, pe când se afla la masă cu câțiva prieteni, unul dintre ei deodată a căzut jos mort. N-ar putea să moară și el tot așa, deodată, ca să se prezinte înaintea lui Dumnezeu? Era el gata să întâlnească moartea? Ce-i trebuia pentru a fi mântuit? În groaza lui a întrebat pe duhovnicul său, care i-a spus că cel mai bun mijloc pentru a-și asigura mântuirea era de a face ceea ce Domnul spusese tânărului bogat: „Vinde tot ce ai și dă la săraci.” Valdo nu șovăi. Dădu soției și fiicei sale ceea ce le era de trebuință, a plătit unde era nevoie, iar ce-i mai rămăsese a împărțit. Era aceasta adevăratul remediu care potolește conștiința și dă pace sufletului? Nu, desigur! Valdo simțea acest lucru și a căutat în Scriptură răspuns la nevoile sufletului său. Însă în timpul acela în Europa Apuseană Biblia nu fusese tradusă în limba poporului. Nu se găsea decât traducerea latină numită Vulgata, care fusese de ajuns cât timp limba latină fusese vorbită; Valdo însă n-a deznădăjduit. Ajutat de doi preoți, a tradus Biblia în limba vorbită și din ea, din Cuvântul lui Dumnezeu, a aflat cum să găsească mântuirea: prin credința în Domnul Isus, mort pentru păcatele noastre și înviat pentru îndreptățirea noastră.

Găsind astfel pacea sufletului său, s-a simțit îndrumat să spună și altora vestea bună a harului lui Dumnezeu. După cum spuneam, el și-a împărțit averea la săraci, dar, hrănindu-le trupul, le vorbea și despre bogățiile nepieritoare ale lui Hristos. „Casa lui”, spune un istoric, „a ajuns o școală înfloritoare și ca un spital obștesc pentru a găzdui și hrăni mai ales pe săracii care veneau din alte părți spre a fi luminați.”

Pe măsură ce Scripturile ajungeau tot mai aproape de Valdo, vedea tot mai limpede că ele condamnau multe lucruri pe care biserica romană le susținea și că avea altele despre care această biserică nici nu pomenea. Așadar, îi rămâneau de făcut două lucruri: mai întâi să învețe și să răspândească ceea ce spune Scriptura; al doilea, să arate că orice nu se potrivește cu ea este de înlăturat. Și aceasta și făcea în lămuririle ce le dădea celor ce veneau la el, sau, mai ales, mergând din casă în casă, pentru a vesti adevărul. Curând a căpătat un mare număr de ascultători. Pentru a răspândi adevărul pe care îl aflase, a făcut mai multe copii ale Scripturii și, formând un anumit număr de ucenici, i-a trimis doi câte doi pentru a răspândi și lămurii sfintele scrieri. Aceștia mergeau, deci, predicând Evanghelia pe drumurile și prin piețele publice, fiind ascultați cu luare aminte de mulțime și câștigând suflete.

Dar nu se putea ca această mișcare să rămână ascunsă clerului, care nu stătea nepăsător, atâta timp cât Valdo și ucenicii săi condamnau Roma, practicile și ereziile preoților ei.

Arhiepiscopul Lyonului le-a poruncit să nu se mai amestece în citirea și învățătura Bibliei, sub pedeapsa de a fi excomunicați și urmăriți ca eretici. Dar ei au răspuns prin Cuvântul Scripturii: „Domnul a zis: „Mergeți și învățați pe toate neamurile” și „Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni.” Arhiepiscopul a spus lui Valdo: „Dacă ai să mai înveți încă, vei fi condamnat și ars ca eretic.” „Cum să tac când este vorba de mântuirea veșnică a oamenilor?”, a răspuns cu îndrăzneală evlaviosul slujitor al Domnului Hristos. Arhiepiscopul, înfuriat, voia să pună mâna pe el și să-l prindă, dar se temea de mulțime. De altfel, Valdo avea atâția prieteni în Lyon, atât printre cei bogați, cât și printre cei săraci, atâtea suflete care au fost aduse la Mântuitorul cu ajutorul său, încât a putut să rămână ascuns în acel oraș timp de trei ani, învățând, încurajând și întâlnind pe credincioși mai departe.

Papa Alexandru al III-lea a aflat ce se petrecea la Lyon. El a excomunicat pe Valdo și a poruncit episcopului să lucreze cu cea mai mare asprime împotriva lui și a ucenicilor săi. Valdo s-a văzut silit să părăsească Lyonul cu un anumit număr de ucenici, bărbați și femei, ca să scape de prigoniri. În mâna lui Dumnezeu, faptul acesta a fost un mijloc ca să întindă și mai departe Evanghelia și învățăturile Scripturii, în toate ținuturile pe unde umblau acești fugari numiți „săracii din Lyon”. Astfel ei au luat parte la luminarea numeroaselor și măruntelor adunări (comunități) care nu primeau ereziile Romei, dar care nici ele nu erau pe deplin curate în credință. Acestea erau multe și unite între ele, pentru că se spunea că unii dintre membrii lor puteau călători din sudul Italiei până în nordul Germaniei, poposind în fiecare seară la câte un frate. În unele ținuturi, ca în împrejurimile Trevei, aveau școli publice mai numeroase decât cele catolice și ele își începeau strângerile laolaltă la sunetul clopotelor. Însă persecuțiile aduse cu înverșunată stăruință și cu multă cruzime de către inchiziție și cler, au dat gata, în cele din urmă, pe acești creștini care nu voiau să se supună Romei; și numai cei de prin văile Piemontului au supraviețuit, în ciuda eforturilor vrăjmașilor lor, și acolo au îndurat cele mai groaznice persecuții, așa după cum vom avea prilejul să vedem.

Dar să ne întoarcem la Valdo; el cu un mare număr din ai săi s-a dus mai întâi în Dauphine, în văile Freissimiere, Vallouise și Valcluson, unde se aflau vechi comunități creștine. De acolo mulți au trecut în văile Piemontului, unde au întâlnit pe vechii Vaudezi, cărora le-au adus Biblia în traducerea lor. Persecuția a silit pe Valdo să fugă iarăși; s-a dus în Picardía, apoi în Germania și în sfârșit în Boemia, mereu ocupat în lucrarea Domnului. În acest loc din urmă își sfârși zilele în pace.

În ce privește pe ucenicii lui Valdo, confundați sub numele de Vaudezi, care dinainte se numeau astfel, nu se desprinseseră, ca și mai-marele lor, de biserică. Ei cerea să fie autorizați să predice. De la sine înțeles, Roma nu putea să le dea voie. „Dacă o facem”, spunea într-un

sinod un prelat, „noi vom fi izgoniți.” Totuși ei au vestit mai departe Evanghelia și au fost excomunicați. Mulți s-au împrăștiat în Provence și în Spania, unde la început au avut oarecare succes, dar sub domnia lui Alphons al II-lea, regele Aragonului, din cauza instigației clerului au fost persecutați și izgoniți.

Pentru a termina ce avem de spus despre ucenicii lui Valdo și despre Vaudezi, trebuie să adăugăm că ei stăruiau asupra învățaturii de seamă a Evangheliei — îndreptățirea prin credință și că nesocoteau toate ceremoniile, ereziiile și superstițiile bisericii romane. După cum am văzut mai înainte, ei se întemeiau cu tărie pe Biblie și erau exemple de viață curată, care se deosebea de aceea pe care o ducea tot clerul roman. Minunat lucru, să vezi cum puterea lui Dumnezeu știe să păstreze de-a lungul secolelor și în mijlocul sforțarilor neobosite ale vrăjmașilor înverșunați, un șir întreg de martori ai adevărului Evangheliei, despărțiți de îtinăciunile așa-zisei biserici adevărate! Ei alcătuiau acea rămășiță despre care Domnul vorbește în scrisoarea Sa către Tiatira, care nu cunoscuse adâncimile Satanei (Apocalipsa 2.24).

ALBIGENZII

Petru din Bruys și Henri din Lausanne

După cum spuneam, pe la sfârșitul secolului al X-lea și începutul celui de al XI-lea, au venit niște misionari bulgari în Italia de sus, apoi au coborât până în Calabria. Alții s-au îndreptat spre Franța, în Flandra și pe malurile Rinului. Însă în nord-vestul Franței mai cu seamă și-au dobândit ei mai mulți partizani. Lăcomia și stricăciunea clerului, care atrăseseră asupra sa disprețul și ura poporului, au fost o cauză a succesului lor, și cum nobilii nu se plecau decât cu dezgust înaintea cerințelor și pretențiilor stăpânirii preoților, așa-ziii sectanți căpătau și de la ei un sprijin.

Li se dădea, sau ei înșiși își dădeau numele de „Cathari”, de la un cuvânt grecesc care vrea să spună „curați”. Ei se păzeau de biserica romană și de ceremoniile ei, îi tăgăduiau autoritatea, îmbrățișau învățătura limpede a apostolilor și lepădau învățăturile tainelor, purgatoriului, liturghiei etc. Unii dintre mai-marii lor, cărora li se dădea numele de oameni buni, se pare să fi avut și anumite erezii manicheene; însă ei nu pot fi cunoscuți decât numai prin scrierile vrăjmașilor lor. Ceea ce se știe limpede este că viața lor serioasă și curată se deosebea izbitor de cea a preoților și călugărilor și le dădea o mare trecere în fața poporului. Nu ne putem îndoii că printre Cathari s-ar fi aflat și adevărați copii ai lui Dumnezeu care și-au jertfit însăși viața pentru credință. De altfel am văzut că ucenicii lui Valdo, cei risipiți, care au venit printre ei, le-au adus lumina care a lucrat la limpezirea credinței lor. Fiindcă acești Cathari erau mai

numeroși în orașul Alby și ținutul învecinat li s-a dat numele de Albigenzi.

Înainte de a ne ocupa mai de aproape de Albigenzi, vom spune ceva despre doi oameni deosebiți care în cea dintâi jumătate a secolului al XII-lea s-au împotrivit bisericii catolice și au venit să predice în provinciile de miazăzi ale Franței: erau Petru de Bruys și Henri de Lausanne.

Cel dintâi era un preot care, fiind luminat de Scriptură, fără îndoială, a început către anul 1110 a se ridica împotriva corupției bisericii dominante și împotriva păcatelor clerului. Lucrarea lui s-a desfășurat mai ales în Provence și în Languedoc. El a putut, lucru cu totul izbitor, să predice fără să fie pedepsit, timp de 20 de ani. Vrajmașul n-a putut să oprească pe acest martor curajos, până ce el și-a sfârșit mărturia. Petru de Bruys spunea că botezul copiilor nu-i mântuiește; el tăgăduia vrednicia faptelor bune pentru mântuire și condamna transubstanțierea, rugăciunile pentru morți, invocarea sfinților și celibatul preoților. Condamna întâietatea Romei și organizația bisericească. „Credincioșii”, spunea el, „alcătuiesc Biserica.” El predica pocăința și schimbarea vieții, mai cu seamă a preoților și a călugărilor. Însă râvna lui Petru din Bruys l-a dus prea departe. Ar fi vrut să dărâme bisericile și să ardă crucile și uneltele unei închinări idolești. A și început să execute ce îndemnase să se facă și la Saint-Gilles, în Languedoc, a ars câteva cruci care purtau chipul lui Hristos.⁴⁶ Era prea mult; mulțimea, instigată de preoți, l-a prins, și a fost târât pe un rug și ars de viu. Aceasta era în anul 1130. Însă învățăturile pe care le răspândise nu puteau fi nimicite tot așa de ușor. Lăsase ucenici, numiți după el, Petrobusieni, pe care flăcările rugului său i-au încurajat și mai mult. Ei au continuat să dezvăluie cu și mai multă tărie ticăloșiile bisericii și ale clerului.

Henri din Lausanne a fost unul dintre acești curajoși predicatori despre care vom vorbi. Fusese călugăr la mănăstirea Cluny. În singurătatea mănăstirii se ocupase mult cu citirea Noului Testament și Cuvântul fără greș al lui Dumnezeu îi descoperise adevărata ființă a creștinismului. De atunci ardea de dorința să ducă la cunoștința altora adevărul așa cum îl scosese el din dumnezeiescul izvor. A început să predice. Prezentarea adevărului curat a dat greutate și putere cuvântului său. Înalt, mergând desculț, disprețuind persoana lui, înzestrat cu glas puternic, aruncând asupra ascultătorilor săi priviri pline de foc; pe deasupra, însoțit pretutindeni pe unde mergea de un mare renume pentru știința și sfințenia sa, toate acestea câștigau atenția mulțimii, în timp ce darul fermecător al vorbirii lui, cuvintele lui adânci, înfățișarea lui atât de neobișnuită, făceau pe preoți să fie cuprinși de frică și totodată atrăgeau și încuviințarea poporului. În duhul lui Ioan Botezătorul, chema sufletele la pocăință, îndemna poporul să se întoarcă la Domnul. Totodată arăta păcatele clerului. Aceasta aducea de la sine

⁴⁶ Scene asemănătoare s-au întâmplat în felurite cazuri în cele dintâi timpuri ale Reformei.

împotrivirea și ura preoților și a călugărilor, însă mulțimea era cu atât mai mult atrasă spre el. Oamenii din clasele de jos, ca și principii orașeni, cu toții se lăsau îndemnați de el și îl urmau ca pe conducătorul lor sufletesc.

Pe cât cunoaștem, lucrarea și-a început-o în Lausanne și de aici îi vine renumele. A predicat de asemenea pocăința în regiunea Lemane, apoi a plecat în Franța, la Mans, către anul 1116. Mai întâi a trimis două solii lui Hildebert, episcopul acestui oraș, care l-a primit bine. Henric a fost și mai bine primit de popor. După cum spuneam, el chema pe oameni la pocăință și, ca și Petru de Bruys, tăgăduia puterea faptelor bune pentru mântuire, se ridica împotriva superstițiilor romane și întâietății papei. În curând, spune un scriitor, urmarea predicii sale a fost că oamenii, ca înlănțuiți de ființa lui, s-au umplut de dispreț și de ură împotriva înaltului cler, până acolo că nu mai voiau să aibă vreo legătură cu el. Ei nu mai ascultau de autoritățile bisericii romane, și chiar preoții s-au văzut a fi cauza disprețului din partea populației și au trebuit să alerge la ocrotirea puterilor judecătorești. Acest fapt era un rău, desigur, și ne place să gândim că Henri nu încuviința asemenea abuzuri. Episcopul Hildebert plecase la Roma; la întoarcerea sa, poporul din Mans nu a mai vrut să primească binecuvântarea sa. Când Hildebert a aflat de marea influență pe care o avea Henri în dioceza lui asupra tinerilor preoți și asupra mulțimii, în loc de a se ridica împotriva-i, se mulțumi să-i arate un alt câmp de lucru. În felul acesta, episcopul s-a purtat ca un om priceput și Dumnezeu S-a folosit de el, pentru ca servitorul Său să ducă lumina și în alte ținuturi.

Henri a plecat liniștit și s-a dus să întâlnească pe Petre din Bruys în Provence. Acolo și-a dus mai departe lucrarea împotriva abuzurilor și ereziilor Romei și mai deschis și mai hotărât, atrăgându-și astfel toată vrăjmășia clerului. Moartea lui Petru de Bruys nu i-a domolit râvna. Dumnezeu i-a mai dăruit câțiva ani, în care timp a putut să-și continue, fără piedică, lucrarea, însă, în cele din urmă, episcopul de Arles a pus să-l prindă, iar sinodul din Pisa, în anul 1134, l-a condamnat să fie închis ca eretic. Totuși, puțin după aceea, a fost eliberat, cu condiția să se ducă în altă provincie. Henri a plecat în Languedoc și acolo predicile sale au făcut o lucrare atât de puternică încât pretutindeni pe unde mergea, bisericile se goleau, preoții erau părăsiți și chiar disprețuiți.

Ca să nimicească această lucrare, papa Eugeniu al III-lea, în 1147, a trimis la Toulouse pe un așa-zis legat papal. Acesta, simțindu-și toată greutatea misiunii, a cerut sfântului Bernard de Clairvaux să-l însoțească. Venerabilul stareț a primit și a vestit printr-o scrisoare venirea sa și scopul pentru care venea: „Bisericile,” spunea el, „sunt părăsite; poporul este fără preoți; preoții sunt fără cinste și creștinii fără Hristos. Bisericile nu mai sunt cinstite ca niște locașuri sfinte; tainele nu mai sunt ținute. Oamenii mor în păcatele lor, fără pocăință și fără

împărtășanie, iar sufletele, fără să fie pregătite, se duc în fața înfricoșatului tribunal. Nu se botează copiii și așa sunt lipsiți de mântuire." Se vede din aceste cuvinte cât de mult înaintaseră învățăturile împotriva catolicismului și totodată cât de robit era sfântul Bernard, papalității, ale cărei păcate îi erau cunoscute. A străbătut ținuturile tulburate de erezie, așa cum spuneau el și preoții; a făcut, cum se pretinde, minuni și a curățit bisericile, ca murdărite de erezie. Poporul, credul și câștigat de vorbirea lui, îl admira și un mare număr dintre ei s-au întors în bisericile părăsite. Astfel, venind la Alby, unde ucenicii Catharilor erau cei mai numeroși, predică în biserica principală în fața unei mari mulțimi. După predica sa meșteșugită, a spus: „Întoarceți-vă, întoarceți-vă la biserică; și pentru a ști care sunt aceia care se pocăiesc, să ridice mâinile spre cer." Cu toții și-au ridicat mâna dreaptă spre cer. Așa s-a întâmplat și la Toulouse. Însă, acolo numai țesătorii și căpeteniile orașului erau legați de învățatura Catharilor; mulțimea era străină de ea. S-a dat o hotărâre împotriva „ereticilor", iar seniorii au promis că o vor executa. În ce privește pe Henri, el a trebuit să fugă. Urmărit din loc în loc, a fost în cele din urmă prins și încarcerat în temnițele arhiepiscopului din Toulouse. În anul 1148, moartea l-a scăpat de prigonitorii săi și l-a dus în odihna veșnică.

Influența produsă prin râvna și darul vorbirii lui Bernard de Clairvaux a fost de scurtă durată. Învățăturile Catharilor au ieșit biruitoare, curățiți încă și mai mult după cum spuneam, prin lucrarea Vaudezilor din Lyon; izgoniți prin persecuție, ei aduceau Scripturile cu ei. Pentru a lovi în această mișcare, s-a convocat în 1165 o conferință prin episcopul din Alby. Au fost chemați la ea și câțiva „oameni buni" sau căpetenii ale Catharilor. După ce au fost interogați, au fost declarați eretici, dar n-au îndrăznit să hotărască nimic împotriva lor. Unul dintre ei a dat o mărturie deosebită despre credința lor. După ce a spus cu îndrăzneală că este gata să dovedească, cu Noul Testament, că preoții, vrăjmașii lor, în loc să fie buni păstori, nu erau decât niște simbriași pentru plată, a adăugat: „Ascultați, oameni buni, ascultați această mărturie de credință. Credem într-un singur Dumnezeu, în Fiul Său Isus Hristos, în părtașia Sfântului Duh prin Apostoli, în înviere, în nevoia botezului și în euharistie (cină)."

Papa Inocențiu al III-lea (de la 1198 până la 1216), om plin de energie, a hotărât să termine cu această „erezie", care mereu renăștea și se întindea tot mai mult. Trimise mai întâi în Languedoc ca delegați pe inchizitorul Rainerio Sacchoni și pe un altul. Scopul lor era de a converti pe Cathari. Doisprezece stareți, din Cîteaux⁴⁷ îl însoțeau. Papa a însărcinat după aceea pe alți doi trimiși (legați) papali, unul dintre ei fiind Petre din Castelnau, de a duce mai departe această lucrare. Diego, episcop de Ossuna și Dominic (întemeietorul ordinului

---

47 Cîteaux este un oraș de pe Coasta de Aur, lângă care era o mănăstire de călugări numiți cistercieni, după numele latin al orașului Cistercium. Acest ordin de călugări s-a întins foarte mult în evul mediu.

Dominicanilor și al inchiziției) s-au unit cu ei. Dominic, văzând că străduințele sale și ale tovarășilor săi erau fără rod, i-a sfătuit să umble cu picioarele goale, îmbrăcați sărăcăcios, fără bani, imitând în totul partea din afară pe „desăvârșiți” sau căpeteniile Catharilor. Ei se furișau astfel pe lângă așa-zișii eretici, și tot căutând să-i atragă în biserica romană, se informau cu privire la credința lor și la tot ce ar fi putut mai târziu să folosească drept armă împotriva lor. Încercările lor însă au rămas fără urmare și papa a văzut că trebuia să ia alte măsuri și să folosească alte arme.

Albigenzii, încrezându-se în intențiile de pace ale papei, au cerut o conferință publică. Ca să câștige timp, papa a fost de acord. Episcopii și călugării au primit dezbaterile și conferința s-a întrunit la Montreal, lângă Cascassonne. Au fost numiți drept judecători (arbitri) din amândouă părțile. Albigenzii au numit pe unul dintre diaconii lor, pe Amaud Hot, pentru a sprijini credința lor cu Cuvântul lui Dumnezeu. Acesta a început să dovedească:

1) că liturghia și transubstanțierea erau născociri omenești, și nu rânduiele ale lui Isus Hristos și ale apostolilor;

2) că biserica romană nu era mireasa lui Hristos, ci mai degrabă o biserică a tulburărilor, îmbătată de sângele martirilor;

3) că poliția bisericii romane nu era nici bună, nici sfântă, nici stabilită de Domnul Isus.

Se vede cu câtă îndrăzneală se prezentau Albigenzii înaintea vrăjmașilor lor și câtă încredere aveau în adevărurile învățaturii lor, pe care le sprijineau. Conferința a durat patru zile. Amaud Hot a atras admirația celor de față prin darul vorbirii lui. În ce privește pe preoți, ei n-au putut să-și dovedească lucrurile pe care le susțineau, nici prin Isus Hristos, nici prin apostoli. Chestiunea de seamă care a fost dezbătută era aceea a euharistiei. Arnaud a dovedit ușor că: „potrivit învățaturii transubstanțierii, pâinea nu mai este, fiindcă s-a schimbat în trupul lui Hristos. Împărtășania deci se face fără pâine și ca urmare nu este cina Domnului, pentru că la ea este și pâine. Preotul frânge trupul, atâta timp cât ostia s-a transformat în trupul lui Hristos; prin urmare nu frânge pâinea și, astfel, nu face ceea ce făceau Isus Hristos și Pavel.” Trimișii, episcopii, preoți și călugării, plini de rușine și de necaz, nu au mai voit să asculte și s-au retras.

În acest timp papa trimisese în toată Europa predicatori însărcinați să vestească o cruciadă pentru a nimici erezia din sudul Franței. „Vă îndemnăm,” spuneau aceștia, „să vă străduiți să distrugeți ticăloasa erezie a Albigenzilor și să vă purtați cu mai multă asprime decât chiar cu Sarasinii. Urmăriți-i cu mână tare, luați-le pământurile și averile; izgoniți-i și puneți catolici în locul lor.” Celor care se angajau să ia armele împotriva „ereticii” timp de 40 de zile, li se promita iertarea tuturor păcatelor precum și raiul. După cum vom vedea, această predică a sângelui a fost ascultată.

Toulouse și districtul lui era unul din centrele de seamă ale Albigenzilor și aveau pe atunci, ca senior, pe Raymond, al șaselea conte de Toulouse. Acesta era un principe înțelept, pașnic și de omenie și, cu toate că era catolic și părându-i rău că Albigenzii nu făceau parte din biserica romană, el îi îngăduia și-i ocrotea, văzând în ei supuși cinstiți, credincioși, care își vedeau de treburi cu hărnicie și contribuiau la prosperitatea ținutului. În 1207, papa i-a trimis pe un om al său, pe Petru din Castelnau, spre a-l soma să nimicească prin foc și sabie pe supușii săi eretici, dacă nu voiau să se lepede de ereziile lor și să se întoarcă în sânul bisericii. De două ori Raymond nu s-a supus și de două ori a fost excomunicat prin trimisul apostolic, iar ținutul lui a fost pus sub interdicție. Papa a încuviințat faptele trimisului său și a scris lui Raymond o scrisoare din care reieșea toată îngâmfwarea și dârzenia aceluia care se numea slujitorul slujitorilor lui Hristos, dar care totodată a fost și cel dintâi care s-a intitulat: „Locțiitorul (vicarul) lui Dumnezeu pe pământ”. „Om mai rău decât ciurma” spunea el; „tiran, ambițios, crud și îngrozitor! câtă îngâmfware ți-a copleșit inima și cât de mare îți este nebunia, că tulburi pacea aproapelui tău și înfrunți sfintele porunci ale lui Dumnezeu, ocrotind pe vrăjmașii credinței! Dacă nu te temi de flăcările veșnice, trebuie să te temi de pedepsele temporare pe care le-ai meritat pentru atâtea rele! În adevăr, biserica nu poate fi în pace cu căpetenia vagabonzilor și tâlharilor, cu instigatorul ereticilor, disprețuitorul sfintelor porunci, prietenul jidovilor și vameșilor, vrăjmașul preoților, prigonitorul lui Isus Hristos și al bisericii Lui. Brațul Domnului are să fie întins împotriva ta până când vei fi făcut țărână. În adevăr, El o să te facă să simți cât este de greu să scapi de mânia ce ai îngrămădit-o asupra capului tău.”

Împotriva cui și pentru ce arunca papa amenințări atât de groaznice? Împotriva unui principe care nu voia să servească de călău preoților și să verse sângele nevinovat al credincioșilor și harnicilor săi supuși. Și totuși era tot atât de mare puterea și autoritatea acestei căpetenii a creștinătății cât și teama ce o insuflau anatemele, încât Raymond s-a plecat în fața voinței lui. El a iscălit un act prin care se angaja să distrugă pe toți ereticii care erau sub stăpânirea sa. Însă nu grăbi persecuția și arată șovăire. Trimisul apostolic a aflat și, arzând de mânie, izbucni în cuvinte violente împotriva contelui, numindu-l fricos și călcător de jurământ, excomunicându-l din nou. În fața acestei obrăznicii, nu-i de mirare că Raymond, adânc rănit, s-a lăsat stăpânit de mânie! Într-un moment de plâns, se zice că ar fi strigat: „Petre de Castelnau își va plăti cu viața nerușinarea.” Oricum, unul din calaverii săi, gelos de onoarea seniorului său, s-a dus la trimisul apostolic să-l mustre pentru purtarea sa față de Raymond. Cum trimisul îi răspunse cu aceeași trufie, cavalerul mâniat îl străpunse cu pumnalul, rănindu-l mortal.

Omorul lui Petre de Castelnau a dat lui Inocențiu al III-lea ocazia potrivită spre a-l face pe

contele Raymond să simtă greutatea mâniei sale. Petre de Castelnau a fost cinstit ca un martir. Raymond a fost declarat vinovat de a fi fost întâiul făptaș al crimei și izgonit din biserică. Credincioșii au fost somați să vină spre a ajuta la nimicirea lui și s-a început o cruciadă împotriva Albigenzilor. „Sculați! soldați ai lui Hristos,” scrisese Inocențiu al III-lea lui Filip August, regele Franței: „Scoală, rege preacreștin, ascultă strigătul de sânge! Ajută-ne să ne răzbunăm pe acești răufăcători! Sculați! nobili și cavaleri ai Franței! Bogatele câmpii din nord vor fi prețul victoriei voastre!” Predicarea cruciadei a fost încredințată cistercinilor sub direcția fanaticului lor abate, Arnoult, „om,” scrie un istoric, „a cărui inimă era închisă în întretăita platoșe a: trufiei, cruzimii și superstiției.” Dominic, întemeietorul inchiziției, i-a fost tovarășul. Toate indulgențele promise celor care luau crucea⁴⁸ pentru dezrobirea sfântului mormânt, au fost asigurate celor care luau parte la cruciada împotriva lui Raymond și a Albigenzilor. Preoții știau să facă să fie prețuit acest prilej lesnicios pentru iertarea tuturor păcatelor și dăruirea vieții veșnice.

La chemarea papei s-a strâns o armată de 300.000 de oameni, la granițele nefericitelor provincii pe care le governa Raymond și alți seniori. Se formaseră trei corpuri de armată. În fruntea fiecăruia se afla un arhiepiscop, un episcop și un stareț. Comanda supremă a fost încredințată renumitului Simon de Montfort, un om viteaz, dar ambițios, lacom de avere și de mărire și cu totul devotat papei și bisericii lui.

Raymond, nefiind în stare să se împotrivescă unor puteri așa de temut, se supuse pretențiilor papei. Acesta i-a promis că îi ridică interdicția, cu anumite condiții. Raymond trebuia să se spele de orice părtășie la omorul lui Castelnau; să predea șapte din cele mai bune castele ale sale, ca dovadă de realitatea pocăinței lui; să facă penitență (dovadă de pocăință) publică pentru greșelile trecute și în sfârșit să se alăture cruciaților împotriva propriilor săi supuși și mai cu seamă împotriva nepotului său Roger, conte de Beziers.

Raymond s-a plâns împotriva asprimii acestor condiții, dar în zadar; ele trebuiau executate cuvânt cu cuvânt. A făcut dovada pocăinței în public. A primit iertarea în biserică sfântului Egidius, în fața a trei arhiepiscopi și a 19 episcopi. După aceea a fost condus la catedrala unde fusese înmormântat Petre de Castelnau. Cu spatele gol, cu o funie în jurul gâtului, ale cărei capete erau ținute de doi episcopi, a sosit la ușa bisericii și acolo a trebuit să jure pe ostie că se va supune sfintei biserici romane. Apoi a îngenuncheat pe mormântul lui Castelnau, iar pe umerii lui goi au căzut lovituri de bici cu atâta putere, încât l-au adus într-o astfel de stare că după ce a putut să scape de călăii săi și de ochii mulțimii care privea umilința de necrezut a suveranului ei, a trebuit să iasă printr-o ușă din dos. Aceasta era blândețea bisericii romane,

---

48 Cei care se angajau în aceste expediții aveau cusut pe umărul drept o cruce roșie.

mama sfântă, cum se numea ea. Îi mai rămânea lui Raymond să împlinească partea cea mai dureroasă a pocăinței lui, aceea de a lua armele împotriva supușilor lui și împotriva nepotului său.

Armata cruciaților după aceea s-a și pus în mișcare, instigată de preoții și călugării fanatici. „Înainte”, spuneau aceștia, „omorâți pe eretici; pustiiți totul; nu cruțați nimic. Măsura nelegiuirii lor s-a umplut, iar binecuvântarea bisericii este peste voi.” Armata a-a aruncat cu un suvoi de munte peste câmpiile roditoare ale Languedocului și a trecut totul prin foc și sabie, pustiind, dărâmând și ucigând sau arzând pe locuitorii fără apărare.

Roger, conte de Beziers, nepotul lui Raymond, a hotărât să ocrotească pe supușii săi de furia cruciaților. Cele două cetăți întărite ale sale erau Beziers și Carcassonne. Îndată s-au și ivit sub zidurile primei cetăți întărite ale sale, acei care se numeau „apărătorii crucii, preoții Domnului”. Raymond rămăsese numai câteva zile cu ei; plecase la Roma să se smerească în fața papei. Roger s-a dus apoi la legatul papei, spunându-i că erau în cetate mai mulți locuitori credincioși credinței catolice și care îl rugau să nu nimicească pe nevinovați împreună cu cei vinovați. I s-a răspuns că pentru a scăpa orașul, Abigenzii trebuie să se lepede de credința lor și să promită că se vor supune bisericii romane.

Acest răspuns a fost adus la cunoștința locuitorilor și Albigenzii au fost îndemnați stăruitor să primească condițiile papei; astfel ar scăpa și ei și catolicii. Pentru Albigenzi situația era foarte grea, însă ei au declarat concetățenilor lor că nu pot să se lepede de credința lor și că aleg să moară. Ei au lăsat catolicilor și lui Roger de a găsi cum vor putea, condiții mai bune pentru ei înșiși.

Văzând că nu vor putea clătina hotărârea Albigenzilor, catolicii au alergat la episcopul lor care era pe lângă legatul papal. Episcopul a rugat pe acesta să-i cruțe, arătându-i că au fost totdeauna credincioși bisericii și că nu trebuie să fie măcelăriți împreună cu Albigenzii și chiar aceștia ar putea fi câștigați prin bunătate. Răspunsul legatului a fost scurt și sever: orașul trebuie să se predea și, dacă nu-și mărturisesc toți păcatele și nu se întorc la biserică, toți vor împărtăși aceeași soartă. Albigenzii au stăruit în hotărârea lor de a nu-și părăsi o credință care le dăruise împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui. Chiar locuitorii catolici, înțelegând că nu mai era nici o speranță nici pentru ei, au declarat că vor mai degrabă să moară, decât să predea vrăjmașului cetatea lor. Când legatul papal a auzit acest răspuns, a strigat înfuriat: „Să nu rămână piatră pe piatră din acest oraș: focul și sabia să mănânce pe oameni, femei și copii!”

După un asediu de scurtă durată, cetatea a trebuit să cadă predată și amenințarea lui Amoult a fost executată în chipul cel mai îngrozitor. I se poruncise cum să deosebească pe catolici de Albigenzi, ca să cruțe pe cei dintâi. „Omorâți pe toți,” a răspuns el, „Domnul cunoaște pe cei

ce sunt ai lui." Măcelul a început, fără deosebire de rang, de vârstă sau de sex. Chiar preoții și toți catolicii, de recunoscut unii pe alții după veșminte, nu au fost cruțați. Femeile și copiii au fugit în biserică, socotind că vor găsi ajutor între aceste ziduri „sfinte”, dar în zadar; mâna slujitorilor sfintei mame, biserica, i-a înjunghiat și acolo. Nimeni n-a scăpat din cei 23.000 locuitori din Beziers; după aceea cetatea a fost dărâmată și arsă.

Roger s-a retras în Cascassone, oraș mai întărit decât Beziers. Cruciații l-au urmărit acolo. Pretutindeni pe unde treceau, țara rămânea pustie, pentru că, cuprinși de groază, locuitorii de la țară au fugit, părăsindu-și case și ogoare. Roger își strânsese locuitorii din Cascassonne; catolici și Albigenzi, le-au spus de groaznicul măcel din Beziers care se desfășurase fără deosebire de religie și le-au arătat că cruciații, după o perdea religioasă, nu urmăreau decât jaful. S-a înflăcărat astfel curajul și toți s-au pregătit să-și apere cetatea. Vrajmașii au dat mai multe asalturi, toate însă au fost respinse. Cruciații au suferit mari pierderi, fie în timpul luptelor, fie din pricina molimei pricinuită de căldura arzătoare, din lipsă de apă și de aerul stricat de mulțimea cadavrelor rămase fără mormânt. Chiar și foametea se simțea printre ei, din lipsă de alimente. Timpul de 40 de zile pentru care s-au angajat se sfârșea pentru mulți dintre ei; au dobândit deci iertarea păcatelor și mii dintre ei împreună cu conducătorii lor nemaivoind să rămână sub nici o condiție, s-au întors la vetrele lor.

Legatul papal, speriat, văzând că cetatea nu va fi biruită așa ușor cum credea, alergă la o șiretenie diavolească. Înduplecă pe un ofițer să caute să atragă pe contele Roger afară din cetate, promițând acestui ofițer, pe lângă răsplătirile pământești, pe acelea care îi vor fi păstrate în cer, dacă va reuși. Și a și reușit ușor. Sub cuvântul înțelegerilor pentru pace și cu promisiunea și jurământul solemn că vor aduce înapoi pe Roger în cetate, teafăr și nevătămat, acesta s-a dus la legatul papal împreună cu câțiva dintre cavaleri. Abia începuse să facă el câteva propuneri legatului și să vorbească spre binele locuitorilor cetății, că Arnoult se ridică și spuse că locuitorii vor face cum le va plăcea, dar că Roger era prizonier. Zadarnic a protestat acesta împotriva unei astfel de perfidii; doar nu venise el încrezându-se într-un jurământ solemn? Arnoult a răspuns că nu era obligat să-și țină jurământul față de un om care era necredincios lui Dumnezeu, într-o clipită Roger și tovarășii săi au fost înlănțuiți și curând se și află că tânărul lor conte murise în închisoare, cu multe bănuieli că ar fi fost otrăvit.

Locuitorii din Carcassonne, aflând de soarta tânărului și curajosului lor conducător, au pierdut orice curaj de a-și mai apăra cetatea. A scăpa părea imposibil, fiindcă vrajmașii îi înconjurau din toate părțile. Îi cuprinsese deznădejdea, când s-a răspândit vestea în cetate că unii dintre cei mai bătrâni locuitori își aduceau aminte că într-o parte a orașului se deschidea o trecătoare sub pământ care ducea la castelul din Cabert, la o depărtare de vreo trei leghe, însă

nimeni nu-i cunoștea intrarea. Afară de cei care apărau zidurile, cu toții au început s-o caute cu grijă. După amiază, în sfârșit, s-a auzit repetându-se: „Intrarea s-a găsit!"; îndată s-au și făcut pregătirile exodului; s-au strâns alimente pentru mai multe zile; în afară de câteva lucruri pe care le puteau lua cu ei, totul trebuia să fie lăsat. Aceasta însă făcea mult mai mult decât a cădea în mâinile ucigașilor fără milă. Putem fi siguri că multe mulțumiri s-au înălțat către Dumnezeu pentru această porțiță de scăpare, și că multe rugăciuni I s-au adus pentru ca încercarea lor să fie încununată de succes.

Totuși, lucrul era foarte dureros. „Ce înfățișare tristă și jalnică," spune istoricul lor, „ce de suspine însoțeau această despărțire, ce de lacrimi și bocete, în timp ce ei înaintau cu speranța nesigură de a-și scăpa viața, fugind, părinții ducând pe copilași, iar cei mai în putere sprijinind pe bătrânii gârboviți, și mai ales cât de sfâșietor era să auzi vaietele femeilor!"

Dumnezeu i-a ocrotit; în ziua următoare au ajuns teferi și nevătămați la castel, de unde s-au împrăștiat care încotro, pretutindeni unde Dumnezeu le-a deschis o ușă de scăpare. Dimineața, armata care asediase cetatea a fost mirată că nu era nici un zgomot în cetate. Cu toții se temeau de vreun viclesug al celor din cetate, dar pe când se urcau pe ziduri, deodată s-a auzit un strigăt: „Albigenzii au fugit!" Prada, din porunca legatului apostolic, se împărțea între cruciați, iar preoții s-au răzbunat de fuga Albigenzilor, arzând 400 de locuitori care au căzut prizonieri.

Simon de Monfort cu armata sa a continuat să înainteze în cuprinsul țării. A asediat castelul Minerva, lângă Saint-Pons. Se spunea despre acest loc, că de 30 de ani nici o liturghie nu mai fusese rostită aici, dovadă a pătrunderii învățăturilor vaudeze. Raymond, conte de Termes, apără locul, dar lipsa de apă l-a silit să se predea. A trimis hotărârea să lase cu viață pe catolici și pe cei care se întorceau la catolicism. Cavalerii s-au plâns, spunând că ei au venit să urmărească pe eretici și să-i omoare, nu să-i ierte. Trimisul papal îi înduplecă, spunându-le: „Îi cunosc eu; nici imul nu se va întoarce la catolicism." Într-adevăr, Raymond fiind îndemnat să se întoarcă la credința catolică, nu a voit și a fost aruncat în închisoare, unde a și murit. Soția sa, sora, fiica și alte femei de neam ales au respins străduințele lor spre a le duce la catolicism și au fost arse laolaltă. Rămâneau locuitorii. Somați să recunoască pe papa și biserica romană, au strigat într-un glas cu toții: „Nu vrem să ne lepădăm de credința noastră, ci o lepădăm pe a voastră. Voi lucrați pentru pierzare; nici moartea, nici viața nu ne vor face să ne părăsim credința." La acest răspuns, contele Simon și legatul papal au aprins un foc uriaș în care au fost aruncați 130 de bărbați și femei. Un istoric care povestește faptul acesta spune că: „minunat lucru era să-i fi văzut cu câtă bucurie se urcau pe rug ca niște bravi martiri ai lui Isus Hristos."

În multe alte locuri, Albigenzii au arătat tăria încrederii lor, în timp ce Montfort, armata lui

și preoții desfășurau împotriva lor cele mai mari cruzimi. Nu vom mai urmări această înșiruire de ucideri și de măcel. De ajuns să spunem că Montfort, asediind orașul Toulouse, și-a ispășit aici cruzimile, fiind lovit de o piatră azvârlită de o mașină, și a murit. Dar faptul acesta n-a potolit persecuția împotriva Albigenzilor. Inchizitorii și-au desăvârșit lucrarea de nimicire. Au pierit, se spune, un milion de credincioși jertfiți, în provinciile de miazăzi ale Franței. Un mare număr de Albigenzi au fugit prin păduri și în munți; alții au trecut prin văile Alpilor în Italia și în Lombardia. Și astfel și-a așezat Roma dominația ei, peste trupurile fără viață ale celor care au ales mai degrabă să moară decât să se lepede de credința lor.

ÎNAINTE-MERGĂTORII REFORMEI

După cum am văzut, mâna nemiloasă a bisericii de la Roma — această sfântă mamă, cum se numea ea — apăsa greu oriunde se găseau astfel de credincioși, care nu-și plecau genunchiul în fața ei, nu-i recunoșteau întâietatea răpită pe nedrept și-i lepădau închinarea idolească, ceremoniile mincinoase și învățăturile necreștine. „în afară de ea, nu este mântuire”, spunea ea; iar această mântuire nu era mântuirea prin har, ci o mântuire cumpărată cu fapte bune, dată prin preoți, așa-zișii mijlocitori între Dumnezeu și oameni, stăpânind asupra conștiinței oamenilor și susținând, ca să-și păstreze prestigiul și autoritatea nevătămate, pretenția hulitoare că pot să schimbe pâinea și vinul de la cină, prin câteva cuvinte sfințite, în însăși persoana lui Hristos în carne și sânge, suflet și dumnezeire! În fruntea acestor stări de nelegiuiri care înlănțuiau sufletele și le țineau în întuneric, se înălța papa, pretinsul urmaș al neînfricatului apostol Petru, papa, adeseori lumesc, stricat și necredincios, întinzându-și stăpânirea nu numai asupra clerului, arhiepiscopilor, episcopilor, preoților, apoi asupra laicilor, dar pretindea să conducă și pe principi, pe regi și pe împărați. Închisoarea, focul și sabia nimiceau numai de cei care nu se plecau în fața acestei puteri de temut, adică pe ertici, cum îi numea Roma, și îi numește pe toți cei care, întemeindu-se pe Cuvântul lui Dumnezeu, îi calcă ereziile în picioare.

Totuși, în ciuda tuturor cruzimilor, tuturor persecuțiilor, a fost totdeauna, după cum am văzut, o mărturie a adevărului, o lumină mai mult sau mai puțin strălucitoare în mijlocul întunericului, mai mult sau mai puțin curată în mijlocul stricăciunii, prin martirii credincioși care înfruntau totul pentru Hristos, sufereau și mureau pentru a ține sus ceea ce au aflat ei înșiși din acest Cuvânt al lui Dumnezeu, pe care clerul îl ascundea de popor. Era mica rămășiță din Tiatira, ridicându-se împotriva neleguirilor Izabelei (Apocalipsa 2.24).

Însă Dumnezeu nu voia ca negura să apese mai departe asupra omenirii. El avea să ridice oameni, slujitori ai Săi, pe care îi va sprijini cu puterea Sa împotriva Romei și împotriva mai-

marilor pământului, care vor scoate la lumină, înaintea tuturor, Cuvântul Lui, Biblia, pe care se vor întemeia, și care vor vesti Evanghelia mântuirii prin credința în Isus. Și astfel vor fi puternic clătinate Roma și ereziilor ei; astfel Vor fi eliberate sărmanele suflete împovărate sub greutatea jugului ei. Așa a fost timpul acelei puternice lucrări a Duhului lui Dumnezeu, care se numește Reformă. Dar precum revărsatul zorilor o iau înainte și vestesc ivirea zilei, înaintea marilor reformatori pe care i-a ridicat Dumnezeu, ca: Luther, Calvin, Zvingli și alții, au fost câțiva înainte-mergători, care le-au pregătit calea.

Printre aceștia se află mai cu seamă Wycliffe în Anglia și Ioan Huss în Boemia. Vom spune câteva cuvinte despre lucrarea pe care a desfășurat-o Dumnezeu prin acești oameni ai Săi.

WYCLIFFE

Am văzut cum biserica romană a reușit să-și supună încetul cu încetul Anglia. Ea a stăpânit-o mult timp, nu fără a stârni și strigăte de nemulțumire împotriva autorității pe care voiau s-o aibă chiar și asupra regilor. S-au stârnit multe ciocniri între puterea regală și papalitate, cea dintâi împotrivindu-se pretenției papei de a fi mai-marele regelui, care rămânea astfel în dependență față de el; dar biserica nu-și pierduse nimic din trecerea pe care o avea în fața poporului.

Înainte de a se fi ivit Wycliffe, au fost în Anglia chiar și episcopi care s-au ridicat împotriva tiraniei romane. Printre aceștia, unul dintre cei mai de seamă era un episcop din orașul Lincoln, cu numele Robert Grosse-Teste, care a trăit în prima jumătate a secolului al XIII-lea. Era un om evlavios și energic, însă și foarte smerit totodată. Era învățat și citea Scripturile în limbile originale. Le recunoștea puterea suverană și le prețuia mai presus decât pe cea a papei. Era în timpul când papa Inocențiu al III-lea tocmai se proclama: „locțiitorul (vicarul) lui Dumnezeu pe pământ”, despre care Grosse-Teste scria: „A urma pe un papă răzvrătit față de voia lui Hristos înseamnă a te despărți de Hristos și de trupul Său și, dacă va veni timpul când toți vor urma pe un pontif (papă) rătăcit, va fi perioada marei lepădări de credință (apostazie). Adevărații creștini nu vor voi să se supună, iar Roma va fi cauza unei mari schisme.” Nu se pare ca o anunțare a Reformei, cu aproape trei secole mai înainte?

Grosse-Teste dorea cu adevărat reforma (îndreptarea) abuzurilor pe care le vedea în biserică, dar sarcina aceasta era prea mare; pentru a îndrepta, trebuia să te desparți și nu venise încă timpul potrivit. Se mai formau, tot pe atunci, și cele două ordine de călugări cerșetori: Dominicani și Franciscani. La început, Grosse-Teste îi ocrotea, dar îndată a și văzut câte abuzuri se făceau între ei și câtă nevoie aveau de îndreptare. Voia să se ocupe de ei mai de aproape și să-i ia din scurt. Atunci aceștia s-au adresat papei, care atunci era la Lyon. Acesta a obligat pe episcop să se prezinte înaintea sa. Însă papa, înduplecat de banii pe care îi dăduseră

călugării, a dat o hotărâre împotriva voii lui Grosse-Teste, în folosul lor. Episcopul în zadar amintea papei de scrisorile și promisiunile sale; Inocențiu i-a răspuns: „Avem plăcerea să-i ocrotim; este ochiul tău rău fiindcă eu simt bun?”⁴⁹

Cât de mult trebuie să fi izbit pe evlaviosul episcop această referire lumească a Scripturii! „Oh, banilor,” spunea el, aflând, „cât de mare vă este puterea, mai ales la curtea romană!” Ciudat lucru că scena aceasta n-a deschis ochii episcopului pe deplin asupra lepădării de credință a Romei!

Puțin timp după aceea, papa a trimis în Anglia ca să ocupe locurile libere, pe niște preoți italieni care nu știau deloc englezește. Totodată a poruncit lui Grosse-Teste să dea unui tânăr, nepotul său, un bogat post de canonie în catedrala din Lincoln. Episcopul a refuzat cu tărie, spunând: „După păcatul Diavolului, nu este altul mai potrivit Scripturii decât acela care pierde sufletele, dându-le o lucrare a necredinței. Păstorii cei răi sunt cauza necredinței, a ereziilor și a neorânduinelor. Chiar dacă cel dintâi dintre îngeri mi-ar ordona un astfel de păcat, ar trebui să refuz. Supunerea mea însă interzice să mă supun, de aceea mă răzvrătesc.” Supunerea sa față de Cuvântul lui Dumnezeu îi interzicea să se supună papei. Acesta a și fost marele principiu al Reformei, acela care trebuie să ne călăuzească și pe noi: a ne supune Cuvântului lui Dumnezeu.

Papa a fost jignit. „Cine este acest palavragiu bătrân,” spunea el, „care îndrăznește să-mi judece faptele? Pe sfântul Petru și pe sfântul Pavel, dacă nu m-ar opri lărgimea inimii mele, l-aș face de pomină și de privese pentru toată lumea. Nu este regele Angliei vasalul și robul meu? Dacă i-aș spune un cuvânt, nu l-ar arunca la închisoare plin de insulte și de rușine?” Cardinalii au căutat să-l îmblânzească. I-au adus aminte că episcopul era un om sfânt și că scrisoarea lui era adevărată și că prigonitorul și-ar atrage el însuși rușinea. Inocențiu nu i-a ascultat, a excomunicat pe episcop și a numit în locul său pe un altul. Dar așa precum i-au spus cardinalii, nu s-a ținut seama de hotărârea lui și Grosse-Teste și-a păstrat scaunul episcopal până la moarte, în 1253.

Inocențiu a voit să se răzbune asupra rămășițelor evlaviosului episcop și se gândea să-l dezgroape; până ce, într-o noapte, istorisește cronicarul Matei Paris, s-a arătat Grosse-Teste, s-a apropiat de patul lui, l-a lovit cu cârja sa și i-a spus cu un glas grozav de înfricoșător, cu o privire amenințătoare: „Ticălosule! Domnul nu îngăduie să ai vreo putere asupra mea. Vai de tine!” Papa a scos un țipăt și a rămas pe jumătate mort. De atunci n-a mai putut să aibă o noapte liniștită și a murit la un an după Grosse-Teste, făcând să răsune palatul de gemetele lui.

Câtă trufie în omul acesta, să socotească pe regele Angliei ca pe supusul și robul său! Însă

---

⁴⁹ Papa se folosea astfel de locul de la Matei 20.15.

pretenția capilor bisericii romane este de a stăpâni și peste puterea vremelnică a veacului acestuia. Pretenția aceasta este încă de pe timpul papei Grigore al VII-lea. În ce privește pe Grosse-Teste, chiar și pe patul morții mai declara că: „o erezie era o părere născocită din motive firești și potrivnică Scripturii, vestită pe față, dar susținută cu îndărătnicie”, în timp ce Roma socotește erezie tot ce se deosebește de învățăturile ei, chiar dacă acestea sunt cu totul nepotrivite cu Cuvântul lui Dumnezeu. Grosse-Teste a fost o lumină în acele timpuri de întuneric. Dragostea sa pentru Cuvântul lui Dumnezeu și împotrivirea lui față de greșeală au fost izbitoare; era în stare să arate și altora calea mântuirii și, deși nu se știe cât de mult s-a întins influența sa, cu siguranță că urma nu i s-a pierdut nici în secolele următoare.

În prima jumătate a secolului al XIV-lea a trăit în Anglia un alt prelat evlavios numit Bradwardine. Era un om învățat în ale științelor, mai ales în matematici, dar era tot pe atât de priceput în ale Scripturilor. Mai întâi, ca doctor, fusese profesor la universitatea din Oxford, apoi fiind capelan al curții regale, însoțea pe regele Angliei, Eduard al III-lea, în războaiele acestuia împotriva Franței. Foarte smerit și simplu în felul lui de a trăi, la început însă era foarte îngâmfat din cauza științei lui prin care înlătura crucea lui Hristos. Se încredea în înțelepciunea lui pentru a cunoaște adevărul și socotea că omul, cu puterea sa, putea să facă ceva pentru mântuirea lui. Era tocmai ceea ce vestise odinioară Pelagius,⁵⁰ iar învățătura lui, la început condamnată, acum se strecurase în biserica romană, ajungând la loc de frunte. Într-o zi, pe când asculta în biserică citirea Sfintei Scripturi, în genunchi, a fost izbit de locul care spune: „Nu depinde nici de cine vrea, nici de cine aleargă, ci de Dumnezeu care are milă” (Romani 9.16). Mântuirea nu vine nici din voință, nici din eforturile omului, ci din îndurarea lui Dumnezeu, din harul Său suveran și curat. La început n-a vrut să se supună acestui adevăr care umilește mândria omului, arătându-i că nu poate nimic și că nu este nimic. Dar n-a mai putut să se împotrivescă puterii Cuvântului lui Dumnezeu și s-a întors la marea și scumpa învățătură a harului, singurul care mântuiește pe păcătos. Îndată a și început să vestească ceea ce primise. Puțin îi păsa de împotrivirile omenești; însă era pătruns de Scriptură și era întristat văzând cum biserica romană înlocuia harul curat a lui Dumnezeu în ce privește mântuirea, cu eforturile și faptele omului.

„După cum odinioară 450 de proroci ai lui Baal se ridicau împotriva unui singur profet al lui Dumnezeu,” spunea el, „cât de mulți sunt aceia care azi luptă împreună cu Pelagius împotriva harului Tău fără plată! Ei pretind că nu pot primi harul fără plată, ci cumpărându-l. Voința omului, spun ei, trebuie s-o ia înainte, iar a Ta trebuie să-i urmeze. A lor este stăpânirea, a Ta

---

50 Am vorbit despre Pelagius în legătură cu Augustin. A trăit pe la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul celui de al V-lea.

slujirea! Aproape toată lumea merge în răcăcirea lui Pelagius. Scoală-Te, Doamne, și judecă în sfârșit cauza Ta!" Se vede că Bradwardine a înțeles cuvintele apostolului Pavel: „Voi sunteți mântuiți prin har, prin credință, și aceasta nu vine de la voi, ci este darul lui Dumnezeu" (Efeseni 2.8); și încă: „Fiind socotiți dreți fără plată, prin harul Său, prin răscumpărarea care este în Isus Hristos" (Romani 3.24). Domnul avea să facă lumină, în adevăr, mai întâi ridicând pe Wycliffe și ucenicii săi, iar mai târziu pe Luther și pe alți reformatori, a căror învățătură de bază va fi, potrivit Scripturilor, mântuirea fără plată, prin har, iar nu cumpărată prin fapte bune. In ce-l privește pe evlaviosul Bradwardine, care luptase pentru acest adevăr scump, a ajuns să fie numit arhiepiscop de Canterbury, dar a murit în anul 1349.

Acum să ne ocupăm de Wycliffe. Se născuse în anul 1324, într-un oraș din comitatul York, numit Wycliffe. De aici i-a venit numele care era John de Wycliffe. A studiat la Oxford în colegiul Merton și acolo a putut să ia învățătura de la Bradwardine și să se folosească de ea. Pe când era încă student, prin anul 1345, o ciumă groaznică a pustiit Asia, Europa și a izbucnit tot atât de puternic și în Anglia. Această judecată a lui Dumnezeu a cutremurat adânc pe Wycliffe. Îngrozit de gândul veșniciei, tulburat în sufletul său la vederea păcatelor sale și în așteptarea judecății, a întrebat pe Dumnezeu ce trebuia să facă și Dumnezeu i-a răspuns prin sfântul Său Cuvânt. El și-a găsit pacea și, ceea ce aflase, s-a hotărât să vestească și altora, însă la început cu prudență.

În 1361, fiind ales ca șef sau director al colegiului din Balliol, a început să prezinte mai cu tărie Cuvântul lui Dumnezeu și învățăturile credinței. În cursul săptămânii le lămurea și le vestea studenților, iar duminica le predica poporului într-o vorbire simplă. Evlavia și cinstea lui, precum și știința sa dădeau o mare autoritate cuvântului său. El învinuia clerul că a lăsat deoparte Sfintele Scripturi și cerea ca autoritatea Cuvântului lui Dumnezeu să fie restabilită în biserică. Wycliffe s-a ridicat cu înverșunare împotriva feluritelor ordine de călugări cerșetori⁵¹ și mai cu seamă împotriva Franciscanilor.

Cele două ordine mai însemnate de călugări cerșetori erau Franciscanii și Dominicani. Cel dintâi a fost întemeiat de sfântul Francisc d Assise, numit astfel după satul său de naștere. După o tinerețe destrăbălată, într-o zi a auzit citindu-se cuvintele lui Isus către tânărul bogat: „Du-te, vinde tot ce ai și dă săracilor." Francisc s-a făcut de bunăvoie sărac și, îmbrăcat în sac, cerșind pentru a putea trăi, a început a propovădui sărăcia și pocăința. Era milos, dar fără cunoștințe, ba chiar cu un suflet cam ciudat și cu unele idei curioase. Întâmpina păsările și toate făpturile salutându-le ca pe niște frați și surori și stătea de vorbă cu ele. Trecerea pe care o avea în fața mulțimii era foarte mare și ceea ce o mărea și mai mult era zvonul că ar fi avut

---

51 Așa se numeau călugării care erau membrii diferitelor ordine emise de papa de la Roma.

pe trup semnele celor cinci răni ale Domnului Isus murind, gravate de către un serafim. Astfel de minciuni și de închipuiri întrebunțează Satan ca să amăgească sufletele. Un mare număr de ucenici s-au strâns în jurul lui Francisc și au fost constituiți în ordin de către papa Honorius al III-lea în anul 1223. Ei au ajuns poliția cea mai credincioasă papilor, însă n-au păstrat mult timp seriozitatea ce le fusese recomandată de întemeietorul lor. Despre Dominic și despre Dominicani, agenți de seamă ai inchiziției, am mai vorbit altădată. Ei erau foarte devotați papilor și prin tot felul de șmecherii îmbrăcate în haina evlaviei se luptau să strângă bogățiile țării, jefuind astfel pe săraci și pe bogați. „În fiecare an,” spuneau ei, „sfântul Francisc se coboară din cer în purgatoriu și scoate de acolo sufletele tuturor celor care au fost înmormântați cu veșmântul ordinului său.” Bine înțeles, ca să capeți o binefacere atât de mare, trebuia să plătești. Iată un exemplu dintre minciunile scornite pentru a abuza de credulitatea mulțimii. Călugării aceștia, fie franciscani, fie alții, furau copiii de la părinții lor și îi închideau în mănăstiri. Ei se prefăceau a fi nevoiași și, cu desagii pe umăr, părând amărâți, mergeau să cerșească de la mari și de la mici. Totodată locuiau în case luxoase, în care îngrămădeau o mulțime de bogății, se îmbrăcau în haine scumpe și petreceau timpul chefuind. Plini de îngâmfare, cei mai neînsemnați dintre ei se socoteau ca niște principii, iar dacă printre ei erau unii mai luminați, aceștia se socoteau ca niște regi. În timp ce chefuiau și se îmbătau la mesele lor servite din belșug, trimiteau în locul lor oameni nepricepuți să predice fabule și legende ca să facă poporul să petreacă și ca să-l jefuiască. Dacă era un senior care voia să facă milostenii celor săraci și nu călugărilor, aceștia începeau să strige împotriva unei astfel de nelegiuiri și amenințau țara cu tot felul de nenorociri. Astfel zugrăvește Wycliffe tabloul vieții călugărilor cerșetori și al tiraniei cu care se purtau față de popor. E de mirare că el a condamnat și a dat pe față cu atâta tărie viciile și abuzurile ce și le îngăduiau? Aceștia lucrau la pierzarea sufletelor pe care el, luminat de Cuvântul lui Dumnezeu, voia să le mântuiască.

În anul 1365 Wycliffe a fost silit să se ocupe de o altă chestiune; papa Urban al V-lea a cerut regelui Eduard al III-lea plata anuală de 1000 de mărci pe care odinioară regele Ioan se învoise a-i plăti lui Inocențiu al III-lea ca tribut feudal, recunoscându-se vasalul și supusul său. Papa a somat pe Eduard să-l recunoască drept suveran, iar în caz de refuz îl cita să se prezinte înaintea lui la Roma. Aceste pretenții trufașe au stârnit în Anglia o mare indignare.

Wycliffe li s-a împotrivit cu energie și a pus în lumină toate dovezile potrivnice pretențiilor papei. El le-a făcut cunoscute multora dintre membrii parlamentului, care se adunaseră spre a cerceta această chestiune. Parlamentul a refuzat să se supună cerințelor papei și a declarat că nici un conducător nu avea dreptul să înstrăineze suveranitatea regatului, fără consimțământul poporului. Papa a văzut că era zadarnic să mai stăruiască și s-a străduit să păstreze cel puțin și

mai departe stăpânirea spirituală asupra Angliei. În acest scop s-a întrunit o conferință la Bruges. Wycliffe a fost trimis împreună cu alții. Nu ne vom opri asupra celor ce au dezbătut în această conferință; vom spune numai că șederea în străinătate i-a folosit mult lui Wycliffe. De acum înainte ochii lui vedeau întreaga nelegiuire a sistemului papalității și a fost reîntărit în judecata pe care și-o făcuse de la început.

La înapoirea sa în Anglia, Wycliffe a fost numit rector al bisericii din Lutterworth și a început să predice cu îndrăzneală sfaturile lui în vederea reformării bisericii. „Evanghelia” spunea el „este singurul izvor al religiei. Pontiful roman nu e decât un pungaș. Departe fiind de a avea dreptul să mustre lumea întreagă, el însuși poate fi pe drept cuvânt mustrat de inferiorii lui și chiar de către laici.” Numind pe papă „un pungaș”, voia să spună că acesta căuta a se îmbogăți prin orice mijloace, în paguba conducătorilor și a poporului.

Vorbirea și predicile lui Wycliffe au alarmat clerul și pe partizanii papei. Episcopul Londrei, Courtenay, l-a învinuit de erezie, și Wycliffe a trebuit să se prezinte în 1377 înaintea unei adunări a clerului, în biserica sfântul Paul. O foarte mare mulțime umplea catedrala, mulțime alcătuită în mare parte de fanatici devotați ai papei. Wycliffe a înaintat între ducele de Lancaster, regent al regatului și prieten al reformatorului, și lordul Percy, mareșal al Angliei. Cu multă greutate și-au făcut drum prin această mulțime însuflețită de sentimente vrăjmașe și care, dacă Wycliffe ar fi fost singur, l-ar fi omorât în bătaie. În cele din urmă au ajuns în fața clerului prezidat de Courtenay. Acesta va fi fost puțin mirat văzând pe acuzat că se prezintă sub ocrotirea a doi dintre cei mai puternici seniori ai regatului. A avut loc între episcopi și cei doi lorzi un schimb de cuvinte înțepate, iar ducele de Lancaster, într-un moment de enervare, a spus unuia din suita sa: „Decât să mă supun preotului acestuia, mai bine l-aș doborî jos de păr, de pe amvon.” Dar cuvintele acestea au fost auzite de alții și s-a făcut o mare discuție. Partizanii episcopului s-au năpustit asupra celor doi lorzi, pe care slujitorii și prietenii lor i-au apărat și cu mare greutate au putut să scape. Wycliffe a rămas liniștit: a fost eliberat, fiind oprit a predica învățăturile lui.

Dar el nu putea să tacă. Continua să predice și să dea pe față nelegiuirile papalității. În timpul acela erau doi papi și fiecare pretindea că este adevăratul cap al bisericii. Wycliffe spunea că amândoi alcătuiesc un singur antihrist. A fost iarăși citat înaintea episcopului. Dar de astă dată s-a prezentat singur, fără sprijinul marilor seniori. Era de așteptat să fie sfâșiat, spune un istoric, pentru că intra în groapa cu lei. Dar, ca și Daniel și Pavel odinioară, a fost scăpat din gura leului (Daniel 6.20-22; 2 Timotei 4.17). Abia începuse episcopul să judece pe Wycliffe, că a și intrat sir Clifford din partea reginei mame care simpatiza pe Wycliffe și l-a oprit. Clerul a fost rușinat; n-avea nici o putere de împotrivire. Wycliffe s-a retras, depunând

un protest: „Am voința și intenția,” spunea el, „prin harul lui Dumnezeu, să fiu un adevărat creștin și, atât timp cât voi avea suflare în mine, să trăiesc și să apăr legea lui Hristos.”

De atunci înainte Wycliffe nu se mai îndeletnicea atât cu politica pe care trebuia s-o urmeze Anglia cu privire la papa. El s-a dat și mai mult lucrării de evanghelizare, al cărei preț se ridica în ochii săi. El dorea ca Evanghelia să fie vestită până în cel mai depărtat cătun. Călugării de mult colindau țara, predicând legende de-ale sfinților; de ce să nu fie vestită pretutindeni evanghelia? S-a adresat ucenicilor săi și le-a spus: „Duceți-vă și predicați; este cea mai înaltă lucrare. Dar să nu vă luați după preoții pe care îi vedeți în cârciumi după predică, la masa de joc sau pierzându-și timpul la vânătoare. În ce vă privește, după ce ați predicat, vizitați pe bolnavi, pe bătrâni, pe săraci, orbi și neputincioși și ajutați după posibilități.”

Evangheliștii lui Wycliffe, „sărmanii preoți” cum erau numiți, au plecat cu toiagul în mână, cu picioarele goale, îmbrăcați cu haină de postav gros, trăind din dărnicii și predicând evanghelia pe ogoare, pe marginea drumului, în cimitire, la intrarea în sate, oriunde găseau ascultători. Wycliffe îi învățase că mântuirea nu vine nici de la îngeri, nici de la sfinți, ci ea este numai de la Hristos. „Un înger” spunea el, „n-ar fi putut face ispășirea pentru un om, fiindcă firea care a păcătuit n-a fost firea îngerilor. Mijlocitor trebuie să fie un om; dar fiindcă omul a rămas îndatorat lui Dumnezeu pentru tot ce este în stare să facă, trebuia ca mijlocitorul să aibă un merit nesfârșit de mare și să fie tot Dumnezeu.”

Ceilalți preoți, alarmați, au obținut o lege care porunca oricărui ofițer să închidă pe predicatori. Așa că îndată ce se ivea un biet preot ca să predice, călugării care stăteau la pândă se sileau din răputeri ca să-i prindă. Dar, adeseori când aceștia și agenții lor se apropiau, poporul se strângea în jurul lor (predicatorilor) și-i făceau zid puternic, spre a-i împiedica de a le face vreun rău. Astfel, prin acești harnici predicatori, Evanghelia se răspândea din ce în ce mai mult, pătrunzând până în locurile cele mai îndepărtate ale țării. Numai dincolo se vor cunoaște roadele acestei semănături a Cuvântului lui Dumnezeu.

Pe lângă lucrarea de evanghelizare, Wycliffe își vedea și de ocupația de profesor la Oxford. Însă el nu era un om puternic; munca sa și luptele pe care le susținea l-au slăbit și în anul 1379 a căzut greu bolnav. Nu era de așteptat să se însănătoșeze și oamenii papei nu mai puteau de bucurie. Dar pentru ca victoria lor să fie deplină, trebuiau să capete de la Wycliffe tăgăduirea învățăturilor sale. Patru reprezentanți ai celor patru ordine religioase, însoțiți de patru consilieri, au venit la patul muribundului. „Sunteți cu moartea pe buze,” i-au spus ei, „pocăiți-vă de greșelile ce le-ați făcut și lepădați-vă în fața noastră de tot ce ați spus împotriva și spre paguba noastră.” Wycliffe a rămas liniștit și senin și a tăcut câteva clipe. Trimișii erau plini de speranțe și îi așteptau lepădarea. El a cerut slujitorului său să-l ridice pe patul său.

Apoi, adunându-și puterile și aruncând asupra vrăjmașilor săi priviri pătrunzătoare, le-a spus: „Eu nu voi muri, ci voi trăi și încă voi mai da pe față mârșăviile călugărilor.”

Dezamăgiți și rușinați, adversarii săi s-au retras. Wycliffe s-a restabilit și a trăit, spre a face o lucrare mai mare decât tot ceea ce făcuse până atunci.

Lucrarea pe care o avea Wycliffe pe inimă era să dea Englezilor Biblia în propria lor limbă. Și mai înainte s-au făcut unele traduceri în limba poporului, a diferite cărți din Scriptură, dar ele stăteau ascunse prin bibliotecile mănăstirilor. Prin urmare, afară de cler și poate câteva persoane care puteau citi latinește, nimeni nu avea o Biblie și nu știa de ea decât ce le mai spuneau preoții. Și cu toate acestea, Anglia de veacuri primise creștinismul. Este adevărat, apoi, cum am văzut, că poporul era oprit să aibă și să citească scrierile sfinte în limba poporului. Dar venise timpul când, în ciuda acestei opreliști, Biblia trebuia să fie răspândită printre toți, fie învățați fie neînvățați.

Wycliffe nu cunoștea greaca și ebraica; a fost nevoit deci să-și facă traducerea după versiunea latină numită Vulgata, dar asta făcea mai mult decât a nu avea Biblia deloc. El a muncit cu migală la această lucrare timp de zece ani, ajutat de câțiva prieteni și, un an după boala de care am vorbit, în 1380, lucrarea a fost terminată și publicată fără notițe și fără lămuriri. Când spunem publicată, trebuie să înțelegem că s-au făcut copii după ea, pentru a le putea vinde.

Tiparul nu fusese încă inventat și nu era alt mijloc ca să ai exemplare dintr-o lucrare decât îndelungatul și costisitorul procedeu al scrisului de mână. Copiștii s-au așternut cu râvnă la lucru și curând porțiuni din sfânta carte au fost puse în vânzare. Ele se vindeau repede ca și copiile întregii cărți. Primirea ce o avea traducerea lui Wycliffe a trecut peste așteptările sale. Cu bucurie, multe persoane cumpărau Cuvântul lui Dumnezeu. Nu cunoscuseră înainte acest izvor al oricărui adevăr, dar acum puteau să citească în limba maternă minunile descoperirilor lui Dumnezeu făcute omului. O mare lumină, lumina lui Dumnezeu se aprinsese în negura superstițiilor și a rătăcirilor care învăluiau lumea și, de atunci înainte, cu toată strădania Satanei precum și a agenților lui spre a o stinge, ea n-a încetat să strălucească în acele locuri.

Vrăjmașul s-a arătat numaidecât. Îndată ce Wycliffe a publicat traducerea Bibliei, a fost încolțit din toate părțile de prietenii papei. „E o erezie,” spuneau unii, „să faci Sfânta Scriptură să vorbească în englezește.” Alții spuneau: „Domnul Wycliffe, traducând Biblia în englezește, a făcut-o să fie mai la îndemâna și mai la înțelesul laicilor și chiar a femeilor, cum nu fusese niciodată până atunci pentru clericii pricepuți și învățați.” La aceste cuvinte, alții adăugau, temându-se ca Evanghelia să nu ajungă de disprețuit: „Perla evanghelică este călcată în picioare de porci.” Unii judecau altfel și puneau biserica deasupra Scripturilor: „Odată ce

biserica, spuneau ei, a încuviințat patru evanghelii, ea ar fi putut tot așa de bine să le lepede și să admită altele. Biserica consfințește sau condamnă ce vrea. Credeți biserica, mai mult decât Evanghelia." Acesta era punctul principal: biserica romană vrea să fie autoritatea cea mai înaltă. Dar nu-i adevărat că ea a dat Scripturile; ci Dumnezeu însuși le-a dat, și pe ele trebuie să le credem.

Wycliffe nu se lăsa înduplecat de țipetele preoților și ale călugărilor. „Chiar dacă papa și toți clericii ar dispărea de pe fața pământului, spunea el, credința nu s-ar pierde, pentru că ea își are temelia numai în Domnul Isus, Stăpânul și Dumnezeuul nostru." De altfel, el nu era lipsit de încurajare. Unele copii ale Evangheliei pătrunseseră până la palat, și Ana de Luxemburg, soția regelui Richard al II-lea, a început a citi cu luare aminte. Ea le-a dat lui Arundel, arhiepiscopul de York, care, izbit de faptul că vede o străină, o regină, citind unele „cărți așa de minunate", voia să spună: foarte bine, și începu să le studieze și să mustre pe prelați, care neglijau citirea lor. În camera lorzilor s-a alcătuit de către partizanii preoților, o hotărâre ca să se adune toate exemplarele Scripturilor și să le distrugă. Dar ducele de Lancaster a strigat: „Suntem noi drojdia neamului omenesc, să nu putem avea legea religiei noastre scrisă în limba noastră proprie?"

Cu toate acestea, lucrarea mergea mai departe. Însuși Wycliffe a fost călăuzit să studieze mai departe Biblia pe care o dăduse poporului. Învățătura liturghiei, acest punct de temelie al bisericii romane, i-a atras luarea aminte. Era unul din izvoarele de câștig pentru cler și temelia autorității sale asupra poporului. A face ca Dumnezeu să Se coboare din cer în ostia sfințită, la cuvântul său, ce mult înalță pe preot faptul acesta!

Wycliffe, luminat de Cuvântul lui Dumnezeu, nu putea admite ca un om să aibă puterea de a transforma o bucată de pâine în carnea, sângele și dumnezeirea Domnului Hristos. „Ostia sfințită pe care o vedem pe altar, spunea el, nu este Domnul Hristos și nici o parte din El, ci este un semn al Său, care ne vorbește." „Cum poți tu, o, preot, care nu ești decât un om, să crezi pe Creatorul tău?" adaugă Wycliffe. „Ce! planta care crește pe câmp, spinul acesta pe care îl culegi azi, mâine va fi Dumnezeu? Neputând împlini faptele Domnului Isus Hristos, tu încerci să-L faci pe Acela care a împlinit faptele?"

Atacul lui Wycliffe împotriva învățaturii transubstanțierii a îngrozit pe prietenii săi. Ducele de Lancaster, care îl susținuse până atunci, a încetat să-l mai apere, după ce-l îndemnase, îl rugase și chiar îi poruncise să tacă asupra acestei chestiuni. Dar Wycliffe nu putea ascunde lumina pe care o primise de la Dumnezeu. Vrăjmașii lui au găsit în asta un bun prilej spre a căuta să-l piardă.

Courtenay căpătase arhiepiscopatul de Canterbury. S-a și grăbit să convoace un sinod cu

scopul de a condamna pe Wycliffe. Sinodul s-a întrunit în mai 1382 și nu a pășit la condamnarea celui socotit drept eretic, când un groaznic cutremur de pământ s-a simțit în Londra și într-o parte din Anglia. Prelații îngroziți au socotit a vedea în acest fenomen un semn al neîncuviințării lui Dumnezeu și șovăiau în a rosti condamnarea. Dar, arhiepiscopul, dibaci, a știut să-și facă din acest eveniment o armă în folosul său. „Să știți, spunea el, că vaporii primejdioși care iau foc în sânul pământului și produc aceste fenomene care vă îngrozesc, își pierd puterea când ies afară! Tot așa, dând afară pe eretici din comunitatea noastră, vom pune capăt tulburărilor din biserică!” Liniștiți, episcopii au rostit condamnarea lui Wycliffe, după ce au ascultat citindu-se cele 10 propoziții despre care se spunea că simt ale lui și care au fost declarate eretice.

Arhiepiscopul a silit pe rege să aprobe decizia sinodului. „Dacă vom îngădui acestui eretic să facă mereu apel la patimile poporului⁵² — spunea el regelui, pierzarea noastră este de neînlăturat. Trebuie să amuțim pe acești lollarzi,⁵³ pe acești cântăreți de psalmi.” Regele a dat ordin să fie duși în închisorile statului acei care vor susține afirmațiile condamnate.

Unul câte unul, cei mai devotați prieteni ai lui Wycliffe îl părăseau, dar el nu și-a pierdut curajul. El se mângâia, spunând: „Învățătura Evangheliei nu va pieri niciodată.” Wycliffe ar fi trebuit să rămână aici și să-și continue liniștit lucrarea, dar a socotit nimerit să ceară ajutorul Camerei Comunelor, și-a prezentat o petiție în care spunea între altele: „Pentru că Isus Hristos Și-a vărsat sângele pentru a elibera Biserica, eu cer eliberarea ei. Cer ca fiecare să poată ieși dintre aceste ziduri întunecate, unde domnește o lege tiranică, și să îmbrățișeze o viață simplă și pașnică sub bolta cerească. Cer ca bieții locuitori din orașele și satele noastre să nu mai fie siliți să dea unui preot lumesc, adesea stricat și vicios și eretic, posibilitatea să-și potolească fala, lăcomia și nerușinarea, cu ce să-și cumpere un cal frumos, și luxuase, frâu cu clopoței zângănitari, veșminte bogate, blănuri scumpe, în timp ce bietul popor își vede văduvele, femeile și copiii murind de foame.” Vedem din aceste rânduri câte abuzuri îngăduia biserica romană, ce jug făcea să apese asupra poporului. Camera Comunelor a văzut că autoritatea sa a fost nesocotită, pentru că ordinele regelui nu primiseră încuviințarea ei, și ea a cerut retragerea lor.

Courtenay a fost puțin dezorientat, dar a hotărât să nu lase pe Wycliffe să scape. S-a dus la Oxford, a adunat căpeteniile bisericii și a somat pe Wycliffe să se prezinte înaintea lui, având grijă să lase ușile deschise laicilor și studenților, pentru ca rușinea marelui luptător al

---

⁵² Se întâmplase în timpul acela o răsccoală a țăranilor și se spunea pe nedrept că din cauza predicilor lui Wycliffe.

⁵³ Poreclă, poate de la cuvântul lollen, a cânta. Se dădea numele acesta celor care se împotriveau Romei și mai cu seamă ucenicilor lui Wycliffe.

adevărului să fie mai mare și cunoscută de toți. Wycliffe era slăbit de vârstă și de numeroasele lui lucrări, însă el avea un suflet tare într-un trup plăpând și niciodată nu se temea să se prezinte înaintea unui om. El s-a supus somațiilor; însă lucrurile s-au sfârșit într-un chip la care Courtenay nu se aștepta câtuși de puțin. Aruncând asupra arhiepiscopului o privire pătrunzătoare și sigură, care altădată a pus pe goană pe călugări, el a învinuit clerul catolic roman că este la fel ca preoții lui Baal, că răspândește rătăcirea și că închide ochii la rău, pentru ca să-și vândă liturghiile și să-și umple punga. Apoi, sfârșind, a strigat: „Adevărul va învinge” și s-a retras fără ca vreunul din vrăjmașii lui să îndrăznească să spună un cuvânt sau să pună mâna pe el. El s-a retras la Lutterworth.

Wycliffe nu era încă la adăpost față de atacurile vrăjmașilor lui. Trăia liniștit în mijlocul celor de o credință cu el și în mijlocul cărților sale, studiind adevărul și vestindu-l în juru-i, când a primit de la papa o comunicare prin care era somat să se prezinte înaintea lui la Roma. Această somație i-ar fi ajuns mai curând, fără îndoială, dacă n-ar fi fost în timpul acela doi papi, rivali, foarte ocupați în a se insulta și a se blestema unul pe altul, pentru a mai avea timp să se gândească la o ființă așa de plăpândă ca Wycliffe. Scoția, Franța și alte țări recunoșteau pe papa Clement al VII-lea, în timp ce Anglia, Italia și alte state îl aveau ca papă pe Urban al VI-lea. Fiindcă acesta își avea în Anglia un mare număr de partizani zeloși, aceia îi arătau stăruitor că învățăturile lui Wycliffe aduceau vătămare bisericii romane, și de aici comunicarea cu somația papei.

Wycliffe a socotit că slăbiciunea lui crescândă era de ajuns pentru a-l îndreptăți să nu se supună chemării papei, dar a hotărât să-i scrie și să-i facă cunoscut care este adevărata Căpetenie a Bisericii. În scrisoarea sa, mai întâi aduce laudă Evangheliei Domnului Hristos, apoi spune că însuși papa trebuie să i se supună: „Eu cred, spune el, că Evanghelia Domnului Hristos cuprinde întreaga descoperire a lui Dumnezeu. Cred că Domnul Hristos, care ne-a dat-o, este El însuși Dumnezeu adevărat și om adevărat, și că astfel, această descoperire este mai presus de orice. Cred că episcopul Romei este obligat mai mult decât oricare altul să I se supună, pentru că mărimea printre ucenicii Domnului Hristos nu stă în demnități și onoruri lumești, ci în a urma de aproape și cu credincioșie pe Domnul Hristos în viață și în fapte. De aici, eu trag concluzia că nici un om credincios nu trebuie să urmeze pe papa și nici pe vreunul dintre oamenii sfinți, decât numai când ei urmează pe Isus Hristos. Trebuie ca, după exemplul lui Hristos, papa să lase statului puterile sale trecătoare și să oblige și pe clerul său să facă la fel.”

Urban al VI-lea era prea ocupat în lupta cu Clement, ca să-și mai facă necaz din cauza lui Wycliffe; așa că acesta a putut să lucreze mai departe fără să i se facă vreun rău. Atunci a scris

el al său „Trialog”, care este o stare de vorbă între trei personaje simbolice: adevărul, minciuna și înțelepciunea. Cel dintâi pune întrebări, al doilea face observații și al treilea arată învățătura sănătoasă. Unul dintre adevărurile însemnate pe care le prezintă Wycliffe este autoritatea supremă a Scripturilor. „Biserica a căzut, spune unul dintre vorbitori, fiindcă ea a părăsit Evanghelia și a ales în locul ei legile papei. Dacă ar fi o sută de papi deodată în lume și dacă toți călugării pământului ar fi schimbați în cardinali, n-ar trebui să le dai nici o încredere în ce privește lucrurile credinței, dacă nu s-ar întemeia pe Sfintele Scripturi.”

Iată încă vreo câteva din concluziile lui Wycliffe: „Autoritatea Sfintelor Scripturi, care simt legea lui Hristos, depășește cu mult puterea oricărei altei scrieri.”

„Scriptura este dreptarul adevărului și trebuie să fie dreptarul reformei. Orice învățatură și orice prescripție care nu stau pe această temelie trebuie lepădată.”

„A crede că omul poate ceva în lucrarea nașterii din nou este marea erezie a Romei, și prin această rătăcire a venit ruina bisericii.”

„Întoarcerea la Dumnezeu se face numai prin harul lui Dumnezeu: sistemul religios care o pune în parte pe seama omului și în parte pe seama lui Dumnezeu este mai rău decât al lui Pelagius.”

„În creștinism, Domnul Hristos este totul; oricine părăsește acest izvor gata să dea oricând viață și se întoarce spre apele tulburi și coclite este un om fără minte.”

„Credința este un dar al lui Dumnezeu care înlătură orice merit al omului și trebuie să izgonească din suflet orice teamă.”

„Singurul lucru necesar în viața creștină și la cină nu este un formalism gol sau ritualuri superstițioase, ci legătura cu Domnul Hristos.”

„Poporul creștin trebuie să se supună nu cuvântului unui preot, ci Cuvântului lui Dumnezeu.”

„Adevărata Biserică este adunarea celor dreți, pentru care Domnul Hristos Și-a vărsat sângele.”

„Atâta timp cât Domnul Hristos este în cer, Biserica, în El, are pe cel mai bun papă. Este posibil ca un papă să fie condamnat în ziua de la urmă din cauza păcatelor sale.”

Acestea simt adevărurile pe care Wycliffe le-a desprins din Scriptură, învățat fiind de Duhul Sfânt. Alți învățători n-a avut.

El și-a petrecut cele din urme zile, liniștit. Amenințat din toate părțile, cum era, s-ar fi putut aștepta la moartea de martir. „Vestiți, spunea el, Cuvântul lui Hristos, trufașilor prelați, și nu veți fi lipsiți de moartea de martir. Ce! Să trăiesc și să tac? Niciodată. Lovitura poate să cadă, o aștept.” Dar Dumnezeu a făcut să moară în pace. La 29 decembrie 1384, în capela din

Lutterworth, în picioare, în fața altarului, în mijlocul celor de o credință cu el, în clipa în care ridică pâinea pentru cină, a căzut lovit de paralizie. Fiind dus la locuința sa, a mai trăit patruzeci și opt de ore și și-a dat sfârșitul în ultima zi a anului 1384.

Astfel a trecut dincolo acela căruia Dumnezeu îi îngăduise să înfăptuiască o mare mișcare în Anglia, aceea de a da Biblia poporului, de a trimite să se vestească Evanghelia și de a da pe față rătăcirile Romei. Din clipa aceea lumina dumnezeiască nu s-a mai stins în țara aceasta și s-a răspândit și în alte părți. Cei care i-au urmat învățăturile au fost numiți „wycliffiți” sau mai obișnuit lollarzi. Roma îi urmărea cu ura sa și mulți au îndurat moartea de martir. A fi un ucenic al lui Wycliffe, a te alipi de învățăturile lui, era de ajuns pentru a fi declarat eretic și urmărit ca atare de către biserica de la Roma. Aceasta arăta cât de mult simțise atacul îndreptat împotriva ei prin lucrarea lui Wycliffe. Neputând să atingă pe reformator în timpul vieții, se răzbună asupra lui după moarte. Sinodul din Constance întrunit la 1415 a poruncit ca osemintele să-i fie arse. Sentința a fost executată în 1428, iar cenușa a fost aruncată într-un râu din vecinătate. Dar adevărul pe care îl scosese Wycliffe la lumină nu putea fi ars. El era semănat în inimi și aducea roadă pentru viața veșnică.

Cu puțin timp înainte de moarte, Wycliffe a rostit aceste cuvinte vrednice de luat în seamă: „Vreunii frați — călugări pe care Dumnezeu va voi să-i învețe, după ce vor părăsi necredințioșia lor personală, se vor întoarce de bunăvoie la religia de la început a lui Hristos și atunci vor zidi biserica ca și Pavel.”

Nu se pare că a vestit mai dinainte pe reformatorul Luther?

LOLLARZII

Moartea lui Wycliffe n-a potolit zelul ucenicilor lui. Tăria învățăturii pe care o vestise se arăta în numărul acelor care au primit-o. La un moment dat, toată Anglia părea câștigată de vederile reformatorului. Pretutindeni se aflau „Lollarzi”, după cum erau porecliți, în colibe țărănilor ca și în castelele nobilor. Ei se simțeau atât de sprijiniți de sinceritatea aproape generală a națiunii, încât în anul 1395 au înaintat o petiție Parlamentului, cerând să se desființeze celibatul preoților, transubstanțierea, rugăciunile pentru morți, darurile aduse chipurilor, mărturisirea și mai multe abateri ale bisericii romane. Ei și-au afișat concluziile pe ușile bisericii sfântului Pavel din Westminster.

Clerul roman se temea de această îndrăzneală. Arundel, arhiepiscop de York, și Braybrock, episcopul Londrei, au cerut regelui Richard al II-lea să intervină. Acesta a interzis parlamentului să discute cererea wycliffiților și amenința cu moartea pe cei mai cunoscuți dintre ei, dacă mai stăruie în învățăturile lor. Puțin după aceea, Richard al II-lea a fost detronat

de vărul său, ducele de Lancaster, care s-a suit pe tron sub numele de Henri al IV-lea. Tatăl acestuia fusese prietenul și ocrotitorul lui Wycliffe și lollarzii nădăduiau că noul rege va fi binevoitor pentru ei. Au fost însă amarnic dezamăgiți. Arundel, care ajutase pe Henri al IV-lea să ia tronul, i-a spus pe când îl încorona: „Ca să-ți întărești tronul, câștigă-ți clerul și părăsește pe Lollarzi.” Regele a răspuns: „Voi fi ocrotitorul bisericii.” În curând avea să-și dovedească spusele.

Până pe la începutul secolului al 15-lea nu se dăduse în Anglia nici o lege care să condamne pe eretici ca să fie arși. Pretutindeni în alte părți, puterea civilă lăsase acest drept pe seama puterii spirituale, adică a clerului. Ca să dovedească sinceritatea față de arhiepiscop, regele a dat un edict, ordonând ca orice eretic care nu se pocăiește, să fie ars de viu, spre a înspăimânta pe 304 ceilalți. Totodată a făcut să circule și să se răspândească pretutindeni zgomotul pretinselor comploturi și planuri puse la cale de lollarzi. Parlamentul a confirmat edictul în 1400. A arde pe eretici a ajuns un lucru legal și în Anglia. Edictul arăta că sentința trebuie să fie executată „în public, pe un loc ridicat, în ochii poporului.” Odată ce primatul⁵⁴ și episcopii au avut astfel libertatea să lucreze, au și început să desfășoare cu râvnă întunecata lor lucrare.

Cea dintâi victimă a lor a fost un evlavios lucrător al lui Dumnezeu din Londra. Acesta vestea pe față învățăturile predicate de Wycliffe și a îndrăznit să spună: „În loc să ador crucea pe care a suferit Domnul Hristos, îl ador pe El, care a suferit pe ea.” S-a prezentat la Newbury. Acolo, de teama suferințelor pe care le-ar fi îndurat, la început își luase înapoi ideile. Pus în libertate, s-a întors la Londra. Încetul cu încetul, și-a reluat curajul, o nouă putere i-a fost dată și a început a vesti pe față Evanghelia și protesta împotriva rătăcirilor Romei. A fost din nou prins și aruncat în închisoare și condamnat a fi ars pe rug ca eretic decăzut. A fost târât la biserica sfântului Pavel, degradat de preoție (caterisit), apoi episcopul l-a încredințat „bunătății” marelui mareșal al regatului, fiindcă îi era interzis bisericii să verse sânge. „Bunătaea” marelui mareșal și-a făcut lucrarea: el a fost ars și prin moartea lui a glorificat pe Domnul Hristos.

Al doilea martir a fost un simplu meseriaș numit John Badby. El a fost învinuit că tăgăduise transubstanțierea. A fost adus la Londra ca să fie judecat. În afară de arhiepiscopul de York și de Canterbury, mai erau judecători și episcopi, precum și ducele de York, cancelarul regatului. Arundel s-a străduit din răspuțeri să convingă pe Badby că pâinea sfințită se transformă cu adevărat în trupul lui Hristos. Răspunsurile acuzatului au fost limpezi și simple și au dovedit un mare curaj și o tărie neclintită. „Dacă în adevăr, a spus el, fiecare ostie, după ce a sfințit-o

---

54 Arhiepiscopul de York era cel dintâi și mai presus decât toți prelații din regat. De aici și titlul său de primat.

preotul, se face trupul Domnului, atunci în Anglia sunt peste 20.000 de Dumnezei. Eu însă cred într-un singur Dumnezeu atotputernic."

Badby, nevoind să se lepede, a fost condamnat să fie ars. În clipa în care călăul dădea foc rugului, prințul Galilor, moștenitorul tronului trecea pe acolo. Poate nu era intenția lui de a vedea spectacolul neobișnuit; oricum, a fost izbit de pacea martirului cu totul nepăsător, legat de stâlp, și tocmai în clipa în care călăul aprindea focul. Flăcările se apropiau de pretinsul eretic și începuseră să-i atingă picioarele, când se auzi venind de pe buzele lui, cuvântul „har". Prințul, bănuind că cerea grațierea din partea judecătorului său, a poruncit să înlăture focul. „Vrei să părăsești erezia" l-a întrebat, „și să te supui credinței sfintei biserici mame? Dacă vei face așa, vei avea o pensie anuală din caseta regală." Dar Badby a rămas neclintit. El nu cerea îndurarea oamenilor, ci se încredințase îndurării lui Dumnezeu, înfuriat din cauza statorniciei acestui creștin, prințul a poruncit să fie aruncat în flăcări și curajosul martir își află sfârșitul suferințelor.

Încurajat de sprijinul dat de rege, clerul a obținut o serie de articole numite constituția lui Arundel. Se interziceau sub pedepsele cele mai aspre, citirea Bibliei și a cărților lui Wycliffe, și numeau pe papă nu un om simplu, ci un adevărat Dumnezeu pe pământ. Persecuția s-a dezlănțuit atunci în toată Anglia. Se afla în palatul arhiepiscopal o închisoare numită Hirnul Lollarzilor, care îndată a fost înțesată cu prețiși eretici. Un mare număr dintre acești martiri au suferit torturile menite să-i facă să-și lepede credința, înainte de a fi supuși unei morți crude. Mai mulți au gravat pe zidurile închisorii expresia durerilor lor, precum și nădejdea care îi sprijinea. Se mai citesc încă și azi aceste cuvinte însemnate de unul dintre ei: „Jesus, amor meus" (Isus, iubirea mea), mărturie izbitoare a credinței care-l însuflețea cu privire la ținta cea mai înaltă a simțirilor sale.

Regele Henri al V-lea a urmat la tronul tatălui său. El fusese martorul chinurilor lui Badby. Dar statornicia până la moarte a martirului nu făcuse nici o lucrare în inima lui. Persecuția a continuat a se dezlănțui împotriva Lollarzilor, și nu numai împotriva celor mici, ci și a unor persoane cu rang mare, care au fost de asemenea lovite. Printre acestea, una dintre cele mai strălucite a fost sir John Oldcastle, care prin căsătoria sa cu lady Cobham, devenise lordul Cobham. Acesta a fost un războinic viteaz, s-a distins în mai multe bătălii și a fost unul dintre favoriții regelui Henri al IV-lea. El tumase pe prințul Galilor în viața de risipă și păcat. Însă harul lui Dumnezeu îl cucerise, nu știm în ce perioadă a vieții sale. Știm numai că el a ajuns prietenul și ucenicul lui Wycliffe și era plin de râvnă în răspândirea învățăturilor acestuia. După moartea lui Wycliffe, el a rămas tovarăș devotat al Lollarzilor. Cum și-a slujit regele prin bărbăția lui în lupte, tot așa era plin de îndrăzneală și în slujba lui Hristos și a ucenicilor

Săi. Ca lord, Cobham avea un scaun în parlament. Acolo el nu și-a ascuns câtuși de puțin credința și nici împotrivirea față de Roma; ba încă a mers până acolo încât a răspuns: „Ar fi bine pentru Anglia ca jurisdicția papei să se oprească la Calais și să nu treacă dincoace de mare.” Cuvinte foarte îndrăznețe, rostite într-un astfel de loc și într-un timp ca acela.

Cobham a pus să se facă numeroase copii ale scrierilor lui Wycliffe și le trimitea „sărmanilor preoți”, pe care îi primea în castelul său, pentru ca ei să le răspândească pretutindeni pe unde vor merge ca să predice Evanghelia. El însuși lua parte la predicile lor, îmbrăcat în armătura sa, cu mâna pe sabie și gata să-i apere împotriva oricui ar fi venit să-i tulbure. Cât timp a trăit regele Henri al IV-lea, el nu a îngăduit prelaților să atace pe bătrânul său prieten. După moartea lui însă lucrurile s-au schimbat.

Henri al V-lea, care înainte de a fi rege a dus o viață nebună, de risipă și păcat, urcându-se pe tron, a ajuns plin de râvnă pentru biserică. Arundel și episcopii ar fi vrut, cu tot dinadinsul, să închidă sau să ardă pe toți predicatorii, dar s-au gândit că mai ușor vor reuși dacă ar face ca ocrotitorul lor, lordul Cobham, să tacă sau să fie închis, ba chiar să fie dat la moarte. Ei au socotit că momentul potrivit le venise cu urcarea la tron a noului rege. Au învinuit pe Cobham că împărtășește și răspândește mai multe erezii și au cerut regelui să-l cheme la răspundere. Regele a răspuns că îl va chema și va încerca să convingă pe Cobham să se lase de vederile sale cele noi. De aceea l-a chemat și l-a îndemnat să se supună sfintei biserici romane. Cobham a răspuns: „Eu sunt gata oricând, prealesule prinț, să vă fiu supus, atâta timp cât vă recunosc ca pe un rege creștin și slujitor al lui Dumnezeu. După Dumnezeu, vă datorez o întreagă supunere și mă și supun. Însă în ceea ce privește pe papa și clerul său, eu nu le datorez, în adevăr, nici omagiu, nici serviri, pentru că știu din Scriptură că papa e marele antihrist, vrăjmașul pe față al lui Dumnezeu și urâciunea pustiirii așezată în locul preasfânt.”

Această vorbire îndrăzneată nu a plăcut regelui; el nu a mai vrut să intervină în favoarea bătrânului său prieten și episcopii au putut să lucreze cum voiau. Arundel a somat pe Cobham să i se înfățișeze în ziua de 2 septembrie, ca să răspundă de învinuirile de rătăcire aduse împotriva lui. Purtându-se potrivit declarației că nu datora nici cinste nici slujbă papei și supușilor lui, el n-a ținut nici o socoteală de citația îngâmfatului prelat. Arundel a afișat aceasta pe ușile castelului Cowling unde locuia Cobham și pe ușile castelului din Rochester. Prietenii și vasalii (supuși) lui Cobham numai decît le-au distrus. Arundel avea și altă armă; el a excomunicat pe curajosul nobil. Cei care știau ce însemna marea excomunicare, puteau fi pe drept cuvânt îngroziți de fapta îndrăzneată a trufașului apărător al Romei.

Fără a se lăsa înfrânt sau descurajat, lordul Cobham a scris o mărturisire a credinței, după modelul a ceea ce se numește simbolul apostolilor (credinței), dar folosind numai cuvintele

Sfintei Scripturi. El a dus-o regelui, rugându-l s-o cerceteze. Henri nici nu a voit s-o primească măcar: „Nu primesc această scriere, a spus el, dați-o judecătorilor dumneavoastră.” Acești judecători erau arhiepiscopul și cei care-l însoțeau. Regele, îndemnat de aceștia, a trimis pe unul din ofițerii săi să prindă pe bătrânul războinic. Dacă ar fi fost un trimis al clerului, chestiunea s-ar fi limpezit pe calea armelor, după obiceiul timpului, dar somația venea de la rege, căruia Cobham știa că trebuie să i se supună. El a urmat pe ofițer și a fost închis în Turnul Londrei. În ziua de 23 septembrie a fost adus în biserica sfântul Pavel înaintea arhiepiscopului și episcopilor Londrei și de Winchester și a altor ecleziastici. Arhiepiscopul i-a oferit iertarea, dacă voia să se supună și să-și mărturisească greșelile. Cobham a răspuns, citind o expunere a credinței sale, dând lui Arundel o copie a acesteia. Dar acesta a strigat înfuriat: „Trebuie să crezi ceea ce învață sfânta biserică de la Roma, fără să mai alergi la autoritatea lui Isus Hristos!” „Credeți, credeți” strigau preoții. „Sunt gata, a răspuns Cobham, și cred tot ceea ce vrea Dumnezeu să cred; dar nu voi crede niciodată că papa ar avea dreptul să învețe ceea ce este împotriva Sfintei Scripturi.”

A fost readus la Turn, iar curtea s-a amânat pentru luna viitoare. De astă dată ea s-a întrunit în mănăstirea dominicanilor. O mare mulțime de preoți, de călugări, canonici, ecleziastici, vânzători de indulgențe se aflau adunați acolo și au primit pe prizonier cu o cascadă de batjocuri. Din nou i s-a oferit iertarea, cu condiția să se umilească și să-și mărturisească ereziiile. „Nu, cu adevărat, nu!” a răspuns el, „fiindcă niciodată nu v-am insultat.” Apoi, învinuind cu strășnicie pe papa și pe episcopii bisericii, strigă: „Stăpânirea voastră este otrava bisericii!” „Ce înțelegeți prin otrava aceasta?” întreabă Arundel. „Averile și onorurile voastre... priviți, voi toți care vă aflați aici, Hristos era blând și plin de milă; papa este un tiran și un trufaș. Roma este cuibul lui Antihrist și din cuibul său ies copiii săi.”

Apoi s-a petrecut o scenă ciudată și dintre cele mai mișcătoare. Cobham, recăpătându-și liniștea, se aruncă în genunchi pe lespezi și ridicându-și mâinile spre cer, zise: „Eu mă mărturisesc Ție, o, Dumnezeule meu, Dumnezeule Cel viu și veșnic! Recunosc că în frageda mea tinerețe Te-am supărat greu prin îngâmfarea, mânia, neînfrânarea și necurăția mea. În mânia mea am rănit pe mulți oameni și am făcut multe păcate urâcioase. De aceea, o, Doamne, alerg la îndurarea Ta.” Apoi, ridicându-se cu fața scaldată în lacrimi, se întoarse spre cei de față și le zise: „Astfel, oameni buni, pentru că am călcat legea lui Dumnezeu, oamenii aceștia nu m-au blestemat niciodată; dar acum, din cauza propriilor legi și a datinelor lor se poartă cu mine și cu alții ca mine în modul cel mai crud.”

După ce curtea își reveni din emoția pricinuită de scena aceasta, ea a examinat pe nobilul martor al lui Hristos cu privire la credința sa și la cele patru puncte care alcătuiau temeiul

înviniirii aduse împotriva sa. Cel dintâi privea prezența adevărată a lui Hristos în euharistie. Cobham a rămas la Scripturi, în timp ce vrăjmașii săi se sprijineau pe hotărârile bisericii.

„Ce gândiți despre sfânta biserică?” îl întreabă Arundel.

„Sfânta biserică, a răspuns Cobham, este adunarea tuturor celor care vor fi mântuiți, iar Hristos este Capul.”

„Ce spuneți despre papa?” întreabă unul dintre învățații bisericii catolice.

„El și voi toți laolaltă”, a răspuns Cobham, „alcătuiți pe marele Antihrist. Papa este capul; voi, episcopi, preoți, prelați și călugări, alcătuiți corpul, iar călugării cerșetori simt coada, fiindcă ei ascund în sofismele lor răutatea voastră a tuturor.”

Episcopul Londrei a zis: „Știți bine că Hristos a murit pe o cruce materială.”

„Da, a zis Cobham, și mai știu că mântuirea noastră nu a venit prin această cruce materială, ci numai prin Acela care a murit pe această cruce. Știu că preafericitul și sfântul Pavel nu se lăuda cu altceva decât cu suferințele și moartea lui Hristos.”

Iscusitul arhiepiscop încă mai spera că va reuși să convingă pe bătrânul cavalier prin sofismele lui și ale preoților, dar toate eforturile lor rămăneau zadarnice. „Nu pot să cred altfel decât cum am spus: faceți cu mine ce veți vrea,” a zis Cobham.

Fiindcă noaptea se apropia, arhiepiscopul s-a ridicat și a spus că acuzatul trebuie ori să se supună bisericii, ori legea își va avea cursul ei. Cu fața scăldată în lacrimi, Cobham a mai zis: „Nu pot altfel, nu doresc iertarea voastră; de iertarea lui Dumnezeu am nevoie.”

Atunci toți s-au sculat și s-au descoperit, iar arhiepiscopul a citit cu glas tare hotărârea de moarte. Când a sfârșit de citit, curajosul cavalier a spus: „Bine, puteți să-mi ucideți trupul, dar nu aveți nici o putere asupra sufletului meu. Alerg la harul Dumnezeului meu Cel veșnic.” A îngenunchat din nou și s-a rugat pentru vrăjmașii săi. A fost condamnat să fie ars ca eretic și condus din nou în Turn. I-au dăruit 50 de zile răgaz înainte de execuție. În acest răstimp, vrăjmașii lui nu stăteau degeaba. Legile nelegiuite ale bisericii și ale statului li-l dăduseră prins. Ce ar fi putut să dorească mai mult? Voiau să-l facă pe așa-zisul rătăcit să se lepede de ereziile sale. Dar fiindcă Cobham nu voia, și nici nu putea, au făcut-o ei în locul lui, și printr-o minciunărie tot atât de răutăcioasă pe cât de nelegiuită, ei au pretins că el s-a lepădat de ereziile sale și că s-a închinat lui Ioan al XXIII-lea, unul dintre cei trei papi care se dușmăneau între ei, precum și unul dintre cei mai stricați oameni. Totuși puțini au fost cei care au crezut această minciună a lor.

În timpul acesta, cu ajutorul câtorva prieteni și cu înțelegerea guvernatorului Turnului, Cobham a reușit să fugă și să se refugieze în Țara Galilor. Lollarzii nu și-au pierdut câtuși de puțin cumpătul, prin închiderea lui Cobham. Ei au continuat să răspândească învățăturile

primite cu cea mai mare râvnă. Însă preoții, scoși din fire, vrând să împiedice propovăduirea lor și să pună stavilă molimei învățăturilor lor, „cum spuneau ei”, a făcut să se răspândească zvonuri ale unor comploturi și a unei răscoale generale a Lollarzilor. „Lordul Cobham,” spuneau ei, „le este căpetenia, iar ținta lor este să detroneze pe rege, să ucidă familia regală, să răstoarne guvernul, să distrugă toate catedralele și să confiște toate averile bisericii.”

Regele s-a cutremurat la gândul primejdiei care îl aștepta și a dat legi și mai aspre împotriva bieților martori ai lui Hristos.

Trebuia să aibă loc dincolo de poarta Londrei o mare adunare a Lollarzilor, care a fost prezentată regelui ca un început al înfăptuirii complotului. El însuși a ieșit în fruntea unei armate, împotriva acelei mulțimi de oameni fără nici o armă: bărbați, femei și copii, care nu au arătat nici o împotrivire; mulți au fost tăiați în bucăți, alții au fost prinși; printre aceștia, sir Roger Ashton, unul dintre tovarășii credincioși ai lui Wycliffe și alți 28 care au fost omorâți, fiind socotiți ca trădători. În ce privește pe Cobham, s-a oferit drept premiu o mie de mărci aceluia care îl va aduce viu sau mort. Însă el era așa de respectat, încât timp de patru ani (în care timp el pribegea din loc în loc), nimeni nu s-a atins de el. În cele din urmă, însă, a fost vândut de lordul Pewis, care a căpătat prețul sângelui nobilului martir.

A fost adus iarăși la închisoarea Turnului și a fost chemat să se prezinte înaintea lorzilor, care l-au condamnat la moarte crudă, ca vinovat de trădare și de erezie. Trebuia să fie ars la foc domol.

Ziua executării a sosit. A fost scos din închisoare cu mâinile legate la spate. O bucurie sfântă îi strălucea pe față. Sentința a fost executată, fiind însoțită de cele mai urâte arătări ale neomeniei. Bătrânul prieten al regelui Henri al IV-lea a fost pus pe un fel de rogojină și târât astfel pe străzi până la Saint-Gilles. Multe persoane de neam ales se aflau acolo ca spectatori, precum și o mare mulțime de popor. Ajuns la locul de chin, Cobham a îngenuncheat și s-a rugat încă o dată pentru prigonitorii săi. Apoi s-a întors către mulțime, pe care o îndemna serios să urmeze învățăturile sfântului Cuvânt a lui Dumnezeu și să se păzească de acei învățători mincinoși, a căror viață și purtare este cu totul potrivnică Domnului Hristos și Duhului Său.

Fiindcă i s-a oferit să i se aducă un preot, el a refuzat, spunând: „Numai lui Dumnezeu, care este de față și acum, ca totdeauna, vreau să-mi mărturisesc păcatele; Lui vreau să-I cer iertare.” Mulți dintre cei de față au izbucnit în plâns și se rugau cu el și pentru el. În zadar spuneau preoții că el suferă ca eretic și ca vrăjmaș al lui Dumnezeu. Poporul îl credea mai mult pe Cobham decât pe preoți.

Printr-o iscusită cruzime, l-au spânzurat de niște lanțuri pe care le-au petrecut în jurul

corpului său, deasupra unui foc care ardea liniștit, pentru ca chinul să dureze cât mai mult timp. „Dați glorie lui Dumnezeu!” au fost cele din urmă cuvinte ce s-au putut auzi ieșind din gura martirului în durerile sale de nedescris. În cele din urmă, moartea le-a pus capăt și sufletul fericit al credinciosului martor s-a dus la Domnul, așteptând clipa glorioasei învieri.

„Așa,” spune un cronicar, „s-a dus să se odihnească viteazul cavaler sir John Oldcastle, sub altarul lui Dumnezeu, care este Isus Hristos, în sfânta tovărășie a acelor care în împărăția răbdării au suferit marele necaz și moartea pentru Cuvântul și mărturia Sa. Ei așteaptă lângă El, să se împlinească numărul lor și deplina răscumpărare a celor aleși.”

După aceea închisorile din Londra au început să fie tixite de wycliffiți care au fost dați fără judecată urgiei vrăjmașilor lor. „Să fie spânzurați pentru insulta adusă regelui și arși pentru hula la adresa lui Dumnezeu”, spuneau preoții Romei. Cei care scăpau de închisoare și de moarte erau nevoiți să se adune în ascuns. Dumnezeu însă S-a folosit de această puțină biruință a vrăjmașului, pentru ca puterea și influența papalității să nu mai aibă așa de mare autoritate în sufletele oamenilor și spre a deschide astfel drum Reformei din veacul următor. Evlavia, răbdarea și tăria de neclintit a martorilor lui Isus produceau o adâncă impresie în inimile multora, în timp ce furia persecuției și setea de sânge a preoților semănau nemulțumirea și îndoiala în mulțime.

Henry Chicheley, care l-a urmat pe Arundel ca arhiepiscop de Canterbury, îl întrecea în râvna de nimicire a Lollarzilor. Arundel pare a fi fost lovit de judecata lui Dumnezeu. Puțin după ce rostise sentința de moarte a lordului Cobham, a fost prins de o boală de gât incurabilă, care în scurt timp l-a coborât în mormânt. Vom vedea mai departe în ce fel și alți martori ai lui Hristos din Anglia au suferit pentru El.

IOAN HUSS

În Boemia s-a ridicat, după moartea lui Wycliffe, unul dintre înaintașii de seamă ai Reformei.

Boemia este locuită în mare parte de o populație de neam slav. Creștinismul pătrunsese aici prin veacul al IX-lea, în urma războaielor lui Carol cel Mare. Către anii 820-826, călugărul Uroľf a evanghelizat partea de răsărit a Boemiei, numită Moravia, în care în timpul acela era un regat condus de către propriii săi principii, însă mai mult sau mai puțin sub influența principilor germani vecini. Pe atunci, și aici predomina biserica romană, slujba se făcea în limba latină și religia nu consta decât în forme și ceremonii care țineau poporul în necunoștința adevărurilor Scripturii. În anul 863, principii moravi Rastislav, Svatopluk și Kotzel, voind totodată să se elibereze și de sub tutela principilor germani și de sub jugul Romei, au trimis

împăratului grec din Constantinopol soli care să-i spună: „Poporul nostru este botezat, dar nu avem oameni ai lui Dumnezeu care să ne învețe și să ne prezinte Sfintele Scripturi în limba noastră. Trimiteți-ne pe cineva care să ne explice Scripturile.”

Erau pe atunci doi frați, născuți în primul sfert al veacului al IX-lea, numiți Metodi și Constantin. Acesta din urmă, la sfârșitul vieții sale a luat numele de Kiril. Erau fiii unui om bogat și cu renume, poate că de origine slavă. Tatăl le dăduse o creștere îngrijită și ei dobândiseră cunoașterea multor limbi, între altele și limba slavonă. Constantin, cel mai tânăr, mai deosebit prin știința sa, s-a devotat vieții bisericești. Metodi a fost la început un om de lume. Slujise în armată și împăratul îi încredințase administrația unui principat slav. Dar, după câțiva ani, Metodi a părăsit lumea și s-a făcut călugăr și s-a retras într-o mănăstire, unde fratele său a venit să-l întâlnească. Aceasta, însă, nu pentru a rămâne în nelucrare. Misionarii din acele timpuri, fie din biserica latină, fie din cea greacă, ieșeau toți din mănăstiri și aveau creștinismul la neamurile încă păgâne din nordul și din răsăritul Europei. Constantin a început o misiune printre Bulgari, către anul 860; cei doi frați au fost trimiși de împăratul grec Mihail, la cererea principelui Khazarilor, la acest popor care locuia în Crimeea și pe malurile Donului, pentru a-i învăța și a-i converti.

După această misiune, împăratul a trimis pe Metodi și Kiril principilor moravi, spre a răspunde dorinței lor. Cei doi frați au fost bine primiți de principe și poporul său la Velegrad, astăzi Olomouc, în Moravia. Îndată ce au sosit, au și început să predice Evanghelia în limba slavă, în Boemia și Moravia, și să învețe pe cei tineri. Slujba religioasă se făcea tot în limba poporului. Râvna și evlavie misionarilor au avut ca rezultat prin harul lui Dumnezeu multe întoarceri la Dumnezeu; biserici și școli s-au ridicat pretutindeni. Metodi și Constantin au îndreptat alfabetul și scrierea slavonă în vederea citirii Bibliei, din care traduseseră și câteva părți, mult mai înainte.

Ei și-au continuat lucrarea în Moravia și în restul Boemiei, cu toată împotrivirea preoților romani. Aceștia, lucru ciudat, nu îngăduiau ca Dumnezeu să fie laudat în alte limbi decât în ebraică, greacă și latină. Ori Metodi și Constantin, fără să se despartă de biserica romană care, atunci, era însă unită cu biserica greacă, erau preocupați mai întâi de toate de dorința de a aduce sufletele la Domnul Hristos. Ei credeau pe bună dreptate că poporul nu putea fi luminat și mângâiat decât în limba maternă și din cauza aceasta țineau a se folosi limba slavonă în slujba religioasă, la liturghie.

Neînțelegerile lor cu preoții romani i-au determinat să facă o călătorie la Roma pentru a expune părerile lor papei Adrian al II-lea. Acesta i-a primit cu prietenie și i-a aprobat. El chiar a înființat, la dorința lui Metodi, episcopatul Panoniei, a cărui reședință era la Blatno, astăzi

Mosaburg, lângă lacul Balaton. De aici Metodiul a răspândit Evanghelia până în Croația, unde liturghia slavă s-a păstrat până azi. Cât despre Constantin, obosit de muncă, a murit la Roma în 869, într-o mănăstire în care s-a retras și unde a primit numele de Kiril.

Metodiul nu s-a bucurat în liniște de starea și de privilegiile pe care i le dăduse papa. A fost învinuit de către arhiepiscopii și preoții germani că ar fi atins drepturile episcopului de Salzburg asupra Panoniei și a avut de suferit o închisoare de trei ani. Însă Moravia, căzând sub stăpânirea lui Svatopluk, el a putut să se întoarcă din nou la Roma în 881, unde s-a îndreptățit în fața papei și a primit de la acesta deplină putere pentru a-și continua lucrarea. A murit la Olmutz în 885, după o viață predată în chip neobosit lucrării lui Dumnezeu.

După moartea sa, reluând puterea, partida germană a izgonit pe preoții slavi. Slujba latină s-a introdus din nou, din ce în ce mai mult, și cele două țări, Boemia și Moravia, treptat, treptat, au căzut sub stăpânirea pontifului roman. În anul 967 papa Ioan al XIII-lea a așezat din nou, aici, ierarhia romană și toate abuzurile bisericii sale. În 1079, papa Grigore al VII-lea a oprit folosirea liturghiei orientale, adică a bisericii grecești, despărțită definitiv de biserica romană, și celebrarea cultului în limba poporului. Din timpul acela a rămas mai puternic romanismul, și tot ceea ce mai semăna a religie plină de viață și potrivit Scripturii a dispărut aproape cu totul. Nu ne putem îndoii că în mijlocul unui întuneric așa de mare de rătăcirii și superstiții, Dumnezeu să nu fi avut o rămășiță credincioasă care să primească adevărul și să păstreze credința Evangheliei. Acest lucru trebuie să se fi întâmplat, pentru că în unele locuri limba poporului nu a încetat să fie folosită în cultul public, iar cina să fie dată în cele două feluri (și pâine și vin). Câțiva dintre puternicii seniori erau de asemenea îngăduitori față de Evangheliile și ocroteau pe frații lor săraci, ca și pe Vaudezi, care, izgoniți din văile lor natale, s-au refugiat în Boemia și aici luau parte la răspândirea prețioasei semințe a Cuvântului lui Dumnezeu.

Ceea ce am arătat până acum ne va ajuta să înțelegem istoria lui Huss.

Am mai amintit în treacăt starea tristă în care se afla creștină tatea din Occident la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul celui de al XV-lea. Vom mai spune câteva cuvinte înainte de a ne ocupa de Ioan Huss, care a trăit în timpul acela.

La începutul secolului al XV-lea biserica catolică romană, în ciuda unității cu care se lăuda, avea drept cap al ei doi papi opuși unul altuia. Benedict al XIII-lea își avea reședința la Avignon și Grigore al VII-lea la Roma. Această stare de lucruri dănuia de pe timpul în care Filip cel Frumos, regele Franței, după ce umilise papalitatea, în persoana lui Bonifaciu al VIII-lea, obligase pe papa Clement al V-lea să mute la Avignon scaunul pontifical, pentru ca papii să fie sub puterea regilor Franței. Dar curând după aceea, sub influența împăratului german, Romanii au ales un nou papă, cel de la Avignon refuzând să se întoarcă la Roma. Atât

papa de la Avignon, cât și cel de la Roma, pretindeau a fi locțiitorii lui Dumnezeu pe pământ și se învinuiau unul pe altul în fața lumii întregi de ipocrizie, de minciună și de planurile secrete cele mai rușinoase. Acești principii ai bisericii: Benedict al XIII-lea și Grigore al XII-lea, cu toate că erau niște bătrâni în jur de 70 de ani, aveau o purtare de așa fel încât toată Europa era scandalizată. Ce-i de făcut pentru a vindeca rănilor bisericii și a reface unitatea sfărâmată? Cei doi papi promiteau și chiar se jurau că vor părăsi demnitățile lor, dacă interesele bisericii o cereau; însă își găseau îndată un motiv ca să nu se țină de cuvânt.

Atunci cardinalii celor două partide s-au întâlnit la Livorno pentru a se sfătui asupra mijloacelor de a pune capăt acestei triste schisme. Ei au ajuns la concluzia că în împrejurările de față aveau dreptul să convoace un sinod care să decidă între cei doi pretendenți la scaunul lui Petru și să refacă astfel unitatea bisericii. Orașul Pisa din Italia a fost ales ca loc unde să se întrunească sinodul. Cu toate că era un lucru care nu se mai făcuse, ca un sinod să fie convocat fără aprobarea papei sau a împăratului, întreaga biserică a încuviințat măsura pe care au luat-o cardinalii. Papii au fost astfel lipsiți de cel mai înalt privilegiu al lor și au fost chemați să răspundă în fața unui nou tribunal; însă ei și-au pierdut într-atâta respectul creștinătății, încât toată lumea a aplaudat hotărârea cardinalilor.

Sinodul s-a deschis la 25 martie 1409 și a fost unul dintre cele mai însemnate din câte pomenește istoria creștinătății, fie prin numărul, fie prin calitatea acelor care au luat parte la el. Se numărau douăzeci și doi de cardinali, patru patriarhi latini, 12 arhiepiscopi, 80 episcopi și 102 reprezentanți, un mare număr de rugători, marele maestru al cavalerilor din Rhodes și 16 comandori ai aceluiași ordin, deputați din toate universitățile, mai mult de 300 de doctori în teologie și trimiși ai regilor și principilor din Europa. Ce n-ar fi putut să împlinească o adunare așa de respectabilă? Ședințele au ținut din luna martie până la sfârșitul lunii august. După multe dezbateri, cei doi papi au fost judecați în unanimitate. La 5 iunie sentința a fost rostită. Amândoi au fost declarați eretici, călcători de cuvânt, îndărătnici și incapabili să exercite autoritatea supremă și nemărginită a puterii papale și chiar nevrednici de a ocupa vreo demnitate. Scaunul lui Petru a fost declarat liber și atunci trebuia să fie ales un papă nou, lucru mai greu decât de a înlătura pe ceilalți doi. Cei 24 de cardinali însărcinați să facă această alegere, au dat votul lor lui Petru din Candia, cardinalul Milanului, care a fost ales sub numele de Alexandru al V-lea. Dar amândoi papii din Avignon și din Roma au respins hotărârea sinodului și au continuat să-și exercite funcțiile de papi legitimi, aruncând și unul și altul blestemele și excomunicările lor asupra sinodului și asupra noului papă, rivalul lor. Erau prin urmare trei papi acum. Unde era succesiunea apostolică, temelia unității bisericii romane? Alexandru al V-lea nu a trăit decât un an după alegerea lui. În locul lui a fost numit Ioan al

XXIII-lea, după părerea scriitorilor cei mai serioși, un om fără principii, fără o viață morală și fără nici o teamă de Dumnezeu.

Greutățile erau mai mari ca oricând. Ce era de făcut? Împăratul german Sigismund s-a hotărât să intervină, dovedind astfel mai mult interes pentru binele bisericii decât papii. În înțelegere cu regele Franței și cu alți suverani, a făcut pe Ioan al XXIII-lea să convoace un sinod general al întregii biserici, spre a pune capăt luptelor nenorocite care o frământau.

Orașul imperial Constance a fost ales ca să primească între zidurile sale augusta adunare. Mulțimea oamenilor de orice rang, atrasă în oraș pentru acest eveniment, era așa de mare, încât se socotește că numărul lor era 30.000. Pe lângă numeroșii demnitari ai bisericii, mai mulți de 100 de principii, 108 conți, 200 de baroni și 27 cavaleri au venit la invitația papei. Au urmat jocuri de întrecere, cu lupte între cavaleri, sărbători, plăceri de toate felurile, pentru a distra pe membrii sinodului, obosiți de ocupațiile lor spirituale. Au fost aduși 500 de cântăreți, gata să farmece ceasurile de răgaz ale sfinților prelați și ale nobililor, și a le învioara sufletele. Toți acești principii ai bisericii, toți acești ecleziastici și mai-mari ai pământului s-au întâlnit spre a se sfătui cum să vindece rana de moarte a papalității. Doar cu câteva excepții, istoria ne arată care a fost purtatea ticăloasă, nelegiuirea rușinoasă a așa-zișilor sfinți preoți și faptele scandaloase la care a fost martor orașul Constance, în timpul celor trei ani și jumătate cât a ținut sinodul început la 5 octombrie 1414, fără a vorbi de nelegiuita condamnare la moarte a celor doi martori ai lui Dumnezeu, Ioan Huss și Ieronim din Praga.

Scopul sinodului din Constance era dublu: în primul rând trebuia să pună capăt schismei și în al doilea rând să nimicească ceea ce numeau ereziile lui Wycliffe și ale lui Huss. Se mai gândeau să îndrepte anumite abuzuri din biserică, dar în privința aceasta se pare că lucrurile au rămas în aceeași stare. Cât despre primul punct, după ce au stabilit că un papă este supus judecății unui sinod general al bisericii, papa Ioan al XXIII-lea a fost înlăturat din cauza vieții sale imorale și a neținerii cuvântului față de împărat. Grigore și Benedict au suferit aceeași soartă și s-au supus. În locul lor s-a ales Othon din Colonna, sub numele de Martin al V-lea. Am dat aceste amănunte spre a arăta ce era pe atunci aceea care se numește sfânta biserică catolică.

În ce privește așa-zisele erezii atât de disprețuite ale lui Wycliffe și Huss, vom vedea cum a lucrat sinodul ca să le nimicească.

Să observăm aici cum din punctul de vedere al bisericii romane, primejdia era mare. Prețioasele adevăruri ale Evangheliei, în ciuda torturilor și rugurilor Romei, și-au făcut rădăcini adânci în miile și sutele de mii de inimi și s-au răspândit aproape în toate țările Europei. În anul 1416, la același sinod din Constance, un an înainte de martiriul lui Cobham și

36 de ani după ce Wycliffe tradusese Biblia, arhiepiscopul de Lodi declara că ereziile lui Wycliffe și ale lui Huss și-au găsit adepți zeloși aproape pretutindeni: în Anglia, în Franța, în Italia, în Ungaria, în Rusia, în Lituania, în Polonia, în Germania și în toată Boemia. Fără să știe sau fără să se gândească la aceasta, astfel de mărturie dădea un vrăjmaș îndârjit, despre puterea minunată a Cuvântului lui Dumnezeu. Omul nu poate să facă nimic împotriva adevărului.

Independent de sămânța adevărului care rămăsese ascunsă în Boemia, cum am arătat, o împrejurare deosebită a contribuit în a trezi sufletele și a pregăti calea primirii Evangheliei. În 1382, doi ani înainte de moartea lui Wycliffe, principesa Ana de Luxemburg a ajuns soția lui Richard al II-lea, regele Angliei. Ana era o femeie evlavioasă care iubea și cerceta Scripturile. Căsătoria sa a stabilit între cele două țări legături strânse, într-un timp în care învățăturile lui Wycliffe se răspândeau cu o iuteală nemaipomenită. Oameni învățați din Boemia, între care și Iero- nim din Praga, s-au dus la Universitatea din Oxford și la întoarcerea lor în țară au adus mai multe scrieri ale lui Wycliffe, traduse în latinește și în limba boemă. Ceea ce făcea mai mult însă, era că mulți au primit în inimă adevărurile învățate de reformator. De altă parte, studenți englezi s-au dus de asemenea la Universitatea din Praga și au adus cu ei cărțile lui Wycliffe. Însăși regina Ana favoriza această mișcare religioasă. După moartea sa, care a fost în 1394, multe persoane dintre cei care au urmat-o s-au întors în Boemia și au contribuit la răspândirea învățăturilor Evangheliei. Ele au pătruns, astfel, până și printre membrii universității, care au început a citi și a cerceta cărțile ce le cuprindeau. Din numărul acestor învățați se afla și Ioan Huss, de care ne vom ocupa acum.

Ioan Huss s-a născut la 6 iulie 1369 (alții spun 1373) în orașelul Hussineț, de unde și-a tras numele, aflat în sudul Boemiei, aproape de hotarele Bavariei. Părinții săi erau de origine modestă, cum au fost și cei ai lui Luther; au putut totuși să-l trimită să-și facă studiile la Universitatea din Praga. Se povestește că pe când mama sa îl ducea la Universitate (tatăl său murise), ea aducea rectorului un dar pe care l-a pierdut pe drum. Foarte amărâtă din cauza acestei pierderi, ea s-a așezat în genunchi, alături de fiul ei, l-a încredințat Celui Atotputernic și a chemat binecuvântarea Sa asupra lui. Rugăciunea i-a fost ascultată, dar n-a trăit mult timp, ca să vadă în ce măsură bogată i-a răspuns Dumnezeu.

Carierea universitară a lui Huss a fost strălucită: s-a distins de la început printr-o mare inteligență și în același timp prin modestia sa, hotărârea sa și purtarea sa fără nici un cusur. Era foarte blând și prietenos și câștiga inimile celor ce se apropiau de el. În timpul anilor de studiu se arăta foarte legat de papalitate; era un fiu devotat al bisericii de la Roma și avea deplină încredere în puterea tainelor bisericii. Astfel, în timpul jubileului din Praga, în 1393, și-a dat cei din urmă bănuți confesorului bisericii sfântul Petru. Fiindcă scrierile lui Wycliffe erau

foarte răspândite în Boemia, Huss, cum am mai spus, le-a cunoscut; dar el n-a citit la început decât operele sale filozofice, pe care le-a studiat cu grijă.

Huss a intrat în preoție și s-a făcut numaidecât cunoscut prin însușirile sale deosebite. A fost rând pe rând îmbrăcat în gradele universitare: maestru de arte, profesor la universitate și, în sfârșit, docent al facultății de filozofie. Vestea sa ajunsese până la curtea regelui Wenceslas, iar regina Sofia a Bavariei l-a ales capelan al ei.

Până atunci nimic nu arăta în Huss un reformator, cu toate că fără îndoială, el văzuse abuzurile bisericii romane și stricăciunea, nu numai a nobililor și a poporului, ci și a clerului. Dar în anul 1402 a fost numit predicator al capelei Betleem. Era o clădire în care puteau să intre trei mii de persoane, fiind ridicată în 1392 de către un cetățean bogat din Praga, iubită de rege și de arhiepiscop și destinată de către fondator numai pentru a se predica în limba boemă. El spunea: „Când Hristos S-a arătat ucenicilor, după înviere, le-a dat însărcinarea să predice Cuvântul lui Dumnezeu, așa ca să păstreze amintirea Sa mereu vie în lume.” Din clipa în care Huss a început să predice în capela Betleem și de când a trebuit să se adâncească în Cuvântul lui Dumnezeu, o mare schimbare pare că s-a făcut în el. Se poate spune că atunci el s-a întors la Dumnezeu. În același timp Dumnezeu descoperea adevărul sufletelor ascultătorilor săi.

După un scriitor din timpul acela, starea morală a locuitorilor din Praga era extrem de înapoiată. „Regele, spunea el, nobilii, prelații, clerul, cetățenii, toți erau stăpâniți de zgârcenie, de mândrie, de beție, de desfrâu și de toate viciile. În mijlocul acestei stricăciuni s-a ridicat Huss, trezind cugetele prin cuvântul său. El își îndrepta loviturile când împotriva prelaților, când împotriva nobililor, când împotriva clerului de jos.” Astfel, Dumnezeu își ridicase un luptător pentru a lovi în rău și rătăcire. Tot atunci a citit Huss scrierile teologice ale lui Wycliffe, pe care le studia cu seriozitate, admirând evlavia autorului și fiind de acord cu el în ce privește reformele pe care acesta le cerea. „Simt atras de scrierile sale,” spunea el, „pentru că el se străduiește cu energie să aducă pe toți oamenii la legea lui Hristos, și mai ales clerul, spunând acestora din urmă să se lepede de pompa lumească și să trăiască după exemplul apostolilor și al lui Hristos.”

Huss era chemat des să predice în capela din Betleem. În numeroasele zile de sărbători ale bisericii, făcea aceasta de două ori în aceeași zi și totdeauna în limba poporului. Trebuia astfel să studieze tot mai de aproape Cuvântul lui Dumnezeu și să sape tot mai adânc în mina de nesecat a adevărilor pe care le cuprindea; în felul acesta, el dobânda o înțelegere din ce în ce mai limpede și creștea repede în cunoașterea lucrurilor dumnezeiești, fiind pătruns de Duhul Cuvântului care nu dă greș. Ceea ce primea astfel în sufletul său din Cuvânt și prin duhul lui Dumnezeu, răspânda în afară prin predicile sale, care făceau o puternică lucrare în

ascultătorii săi. Cei mai mulți erau pătrunși de adevăr, alții i se împotriveau, ca și celui ce îl vestea. Dar Huss află în arhiepiscop și în regină niște ocrotitori, în așa fel că, în ciuda împotrivirii vrăjmașilor săi, putea să predice mai departe, susținând adevărurile Sfintei Scripturi și întemeindu-se mereu pe ele pentru a îndreptăți ceea ce spunea. În jurul său se alcătuiseră și creștea o mare adunare de suflete evlavioase care însetau după apa vie a harului și flămânzeau după pâinea vieții, care este Domnul Hristos. Huss era un adevărat păstor al sufletelor, mai ales pentru oamenii din straturile sociale cele mai de jos, care veneau la el cu o conștiință tulburată, pe care iertarea preotului nu-i putea ușura. El nu-și dădea seama de mișcarea ce începea a se face prin mijlocirea sa și nu știa unde are să ajungă. Intrase fără să-și dea seama pe drumul Reformei, pe care Dumnezeu o va lucra mai târziu.

În timpul acela s-a petrecut un lucru care strecura în sufletele din Praga gânduri potrivite ca să zdruncine credința în autoritatea papei. În orașul acesta au sosit de la Oxford doi ucenici ai lui Wycliffe, numiți Iacob și Conrad de Cantorbery. Ei susțineau convorbiri publice asupra învățaturii întâietății papei. Lucrurile nu erau deloc coapte pentru o încercare atât de îndrăzneță și autoritățile orașului i-au silit să tacă. Dar aceștia știau tot așa de bine să picteze, cum știau să și vorbească, și penelurile lor se dovedeau tot atât de pline de înțeles. Cu încuviințarea gazdei lor, ei au pictat în antreul casei, de o parte intrarea Domnului Isus în Ierusalim „blând și călare pe mânzul unei măgărițe”, de altă parte măreția mai mult decât împăratească a cortegiului pontifical. Se vedea acolo papa, purtând cele trei coroane, acoperit de veșminte strălucitoare de aur și scilipiri de pietre scumpe, urcat pe un cal bogat împodobit, având înaintea sa trompeți care vesteau venirea sa, urmat de un alai numeros de cardinali și de episcopi îmbrăcați splendid.

Aceste picturi vorbeau tot atât de tare ca și predicile, iar deosebirea care o prezentau izbea pe orice privitor. Tot orașul a fost mișcat; s-a produs o mare tulburare și vizitatorii englezi au găsit că e mai bine să plece. Dar ei au dat naștere la gânduri pe care nici o putere nu le mai putea înăbuși. Ne putem totuși întreba dacă inimile și conștiințele oamenilor erau în adevăr atinse prin astfel de atacuri împotriva rătăcirii și abuzurilor și dacă vestirea curată și simplă a adevărului așa cum este în Isus nu ar fi fost mai de folos pentru a ajunge acest scop și pentru a desprinde sufletele dintr-un sistem anticreștin și a le face să se bucure de mântuire și de pace.

Huss a fost unul dintre cei care au venit să vadă picturile celor doi englezi. S-a reîntors în liniște și a început să studieze mai de aproape scrierile lui Wycliffe. Mai întâi s-a speriat de lucrurile îndrăznețe care se prezentau în ele împotriva superstițiilor, abuzurilor și minciunilor bisericii din Roma, dar în cele din urmă a fost convins de dreptatea și adevărul lor.

Dumnezeu dăduse lui Huss, spre a-l susține în mijlocul luptelor pe care în curând avea să le

susțină, un prieten credincios, în persoana lui Ieronim de Faulfisch, mai cunoscut sub numele de Ieronim din Praga. Era, după cum am spus, unul dintre studentii din Boemia care se dusesese la Oxford și acolo fusese câștigat pentru adevărurile Evangheliei, prezentate de Wycliffe. După întoarcerea în țara sa natală, el a răspândit scrierile reformatorului englez și în convorbiri publice susținea învățăturile credinței, potrivit Scripturii. Îndată, universitatea din Praga s-a împărțit în două tabere: unii ținând cu învățăturile lui Wycliffe, alții împotrivindu-se. Atenția conducătorilor universității a fost astfel trezită și în mai 1403 s-a ținut o întrunire spre a se cerceta 45 de propuneri scoase, se zice, din scrierile lui Wycliffe. Universitatea era împărțită pe națiuni: Boemia, Moravia, Saxa și Polonia, fiecare având un cuvânt când se făcea vreun vot. Bavaria, Saxa și Polonia fiind de limbă germană, puteau totdeauna să aibă majoritatea asupra boemilor. În cazul de față, partida germană a câștigat, condamnând propunerile lui Wycliffe, cărora multora din Boemia le erau favorabile. Au fost oprite sub pedeapsa cu moartea de a fi răspândite și susținute. Huss s-a mulțumit să tăgăduiască faptul că aceste propuneri s-ar găsi la Wycliffe. Până atunci, Huss, în predicile sale, lovise mai ales în neorânduiala moravurilor curții, ale poporului și ale clerului și stăruia pentru o reformă necesară în această privință, predicând în același timp, tot mai limpede, mântuirea gratuită (în dar) prin sângele Domnului Isus Hristos.

Ceea ce a contribuit mai mult a deschide ochii lui Huss asupra învățăturilor Romei a fost așa-zisa minune de la Wilsnack. În acest loc aflat în Prusia, în provincia Brandenburgului, se găseau rămășițele unui vechi altar care făcea parte dintr-o biserică distrusă mai înainte, fără îndoială, în vreun război. Către anul 1403, s-au găsit în acest altar trei din ostiile care servesc la împărtășanie (euharistie) în biserica romană. Când au fost găsite, aveau o culoare roșie. Catolicii romani spun că atunci când ostia a fost sfințită de preot, ea se preface în trupul și sângele Domnului și că în felul acesta, trupul și sângele Domnului se află în ostie. Când s-au văzut deci aceste ostii roșii, s-a crezut că sângele lui Hristos a ajuns să fie văzut, că ostiile erau vopsite de același sânge care curgea în vinele Domnului când El era pe pământ. Zvonul acestui fapt s-a răspândit îndată. Se spunea că este o minune pe care oricine putea să vină să o vadă; și oamenii alergau din toate părțile. Clerul din acel loc încuraja crezarea acestei preținse minimi. Era în folosul lor, pentru că Wilsnack a ajuns un loc sfânt", unde veneau în pelerinaj toți, din toate părțile: din Suedia, din Norvegia, Ungaria, Polonia și din toată Boemia, aducând daruri bogate. Se spunea că se fac și minuni lângă altar, prin puterea sfintei ostii. Un fapt ne va arăta până unde mergea înșelătoria unora. Un cetățean din Praga care avea o mână bolnavă, își făcuse o mână de argint și o atârname în biserică, ca pe un dar de cinstire a ostiilor însângerate, cum erau numite acestea. El a stat în acel loc câteva zile, foarte probabil necunoscut de preoți

și în realitate pentru a pune la încercare cinstea lor. Într-o zi, însă, a rămas surprins când a auzit că unul dintre ei spunea în public că această mână de argint a fost dăruită în amintirea vindecării minunate a mâinii bolnave a dăruitorului. Bietul om nu a mai putut răbda această minciună; el a întins în fața tuturor mâna bolnavă ca și mai înainte, spre marea rușine a preotului. Prin această întâmplare însă era acum luminat el însuși, ca și atâția alții.

Mulțimea totuși nu înceta de a da buzna și de a se închina ostiei sângerânde. Arhiepiscopul Zbynek din Praga, care cel puțin era un om cinstit, se îndoia și cu privire la ostie și cu privire la minunile care se făceau în acel loc. El a numit pentru a cerceta această afacere trei persoane, dintre care unul era Huss. După o cercetare amănunțită, aceștia au spus cu privire la minuni că nu erau adevărate, iar că ostiile nu erau înroșite de sânge. Roșeala lor se datora numai mușcăturii lor, provenită de la umezeala la care au fost expuse. Arhiepiscopul a interzis în toată dioceza lui pelerinajele la Wilsnack.

Până atunci episcopul și Huss au fost în bune relații, dar această înțelegere nu a ținut mult. Cu toată că Zbynek declarase în 1405 că nu era erezie în Boemia, câțiva membri ai clerului au fost învinuiți că țineau la învățăturile lui Wycliffe, iar arhiepiscopul îi somase să răspundă la învinuire. Unul dintre ei, Nicolae din Welenowitz, a fost trimis la închisoare; apoi, fiind eliberat, a fost izgonit din dioceză. Huss a luat în mână cauza lui și a scris arhiepiscopului o scrisoare în care el îi dezaproba purtarea. „Cum!”, spunea el, „oameni mânjiți de sânge, vinovați de toate felurile de crime, merg pe străzi fără nerușinare, în timp ce umilii preoți care se străduiesc să lovească și să distrugă păcatul, care își fac datoria sub direcția ecleziastică a voastră, care plini de bunătate, fugind de zgârcenie, se dedică fără plată slujbei lui Dumnezeu și vestirii Cuvântului Său, sunt aruncați în temnițe ca eretici și trebuie să îndure surghiunul pentru că au predicat Evanghelia!” O vorbire atât de îndrăzneță nu putea să nu facă din arhiepiscopul Zbynek un vrăjmaș al lui Huss și i-a dat acestuia motiv să-l învinuiască a fi adept al lui Wycliffe.

Lupta dintre partidele care erau în Universitatea din Praga nu încetase. Regele Wenceslas a agravat-o, printr-un edict care dădea trei voturi pentru Boemi și unul singur pentru străini. Germanii au hotărât că dacă regele își menține edictul, să plece din Praga. Regele, nevrând să revină asupra a ceea ce hotărâse, un mare număr de profesori și de studenți s-au retras. Acest lucru a dus la întemeierea Universității din Leipzig. Huss, care aprobase decizia regelui, a fost numit rector al Universității din Praga. Aceasta sporea împotriva lui ciuda episcopului care prin plecarea Germanilor vedea întărindu-se partida reformei. Pe de altă parte, cei care au părăsit Praga spuneau pretutindeni că Huss era pătat de erezie.

După cum am văzut, sinodul din Pisa înlăturase pe cei doi papi, Grigore al XII-lea și

Benedict al XIII-lea și alesese pe Alexandru al V-lea. Arhiepiscopul de Praga, care la început era de partea lui Grigore al XII-lea, a recunoscut pe noul papă și a căpătat de la acesta o bulă împotriva tuturor acelor care susțineau în Boemia învățăturile lui Wycliffe. Mai mult decât atât, bula interzicea orice predică în capelele particulare și condamna scrierile lui Wycliffe, pentru a fi arse. Hotărât, lovitura se îndrepta împotriva lui Huss. Între timp, Alexandru al V-lea a murit otrăvit, se zice, de prietenul său Baltazar Cossa, care i-a urmat sub numele de Ioan al XXIII-lea. Zadarnic a făcut Huss apel la noul papă, arhiepiscopul a hotărât s-o sfârșească și să execute bula⁵⁵ lui Alexandru al V-lea. S-a început prin a se porunci ca toate scrierile lui Wycliffe să-i fie înaintate în termen de 6 zile spre a fi cercetate. Fără a le fi cercetat, însă, și-a dat pe față intenția de a le arde, și la 16 iulie, cu toată împotrivirea Universității, și sub motiv că regele nu oprise distrugerea lor, a pus să se ardă în fața palatului său vreo 200 de volume din scrierile lui Wycliffe și ale altor reformatori. Erau manuscrise de valoare, împodobite cu frumoase gravuri și cu coperte foarte bogate. Această execuție a produs o mare nemulțumire și mulți au folosit ocazia ca s-o întoarcă spre rușinea arhiepiscopului. El era foarte necioplit și a trebuit să învețe a citi, se zice, chiar când a intrat în funcție. I s-au făcut cântece care colindau străzile Pragăi:

Arhiepiscopul trebuie să învețe A,B,C-ul său,

Ca să poată cel puțin să înțeleagă Ce a ars."

Regele a oprit sub pedeapsa cu moartea de a se mai cânta în felul acesta. Huss nu s-a mulțumit să spună decât atât: „Este un lucru de nimic să arzi niște cărți. Asta nu a smuls niciodată un singur păcat din inima oamenilor. Dacă acela care a condamnat aceste cărți nu poate aduce nici o dovadă împotriva lor, el, măcar că a distrus câteva adevăruri, mai multe gânduri frumoase, cu asta n-a făcut decât să înmulțească în popor tulburările, vrăjmășiile, bănuielile și uciderile." Și în adevăr, lucru trist de spus, în această neînțelegere a curs și sânge.

În ce privește interzicerea de a predica în capela Betleem, Huss nu se gândea să se supună. Socotea că era ocrotit de actul de fondare al Capelei, dar se mai gândea, mai ales, că trebuie mai degrabă să se supună lui Dumnezeu decât oamenilor. El spunea: „Ce putere se găsește în Sfintele Scripturi, sau pe ce teme legal se putea cineva întemeia ca să oprească a se predica într-un loc atât de obștesc și de prielnic pentru aceasta, în mijlocul marelui oraș Praga? In mijlocul tuturor acestora nu-i decât invidia lui Antihrist." Huss înțelegea și spunea că chemarea dumnezeiască de a vesti Evanghelia avea o mai mare tărie decât oricare poruncă din partea omului. „Unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea." El a continuat deci să

---

55 Bulă — hotărârea papei, care avea putere de lege.

predice, lăsând urmările în seama lui Dumnezeu.

Huss ar fi dorit să reformeze abuzurile bisericii de la Roma, de care era legat și de care nu s-a despărțit pe față niciodată; dar cum să faci lucrul acesta în mijlocul confuziei generale și a luptelor care domneau în Biserică? El avea să cântărească totul în fața lui Dumnezeu și avea să ajungă, fiind învățat de Dumnezeu, să ia o hotărâre asupra a ceea ce trebuia făcut. Se va supune el oare lui Dumnezeu în măsura în care I-a înțeles voia și va merge oare împotriva curentului — sau mai curând se va lăsa dus de el ca să ocolească răul atât cât va putea?

Să ascultăm la ce încheiere a ajuns el: „Ca să nu mă fac vinovat de tăcerea mea, părăsind adevărul pentru o bucată de pâine sau de teama oamenilor, declar că ținta mea este să apăr chiar până la moarte, adevărul pe care Dumnezeu m-a făcut în stare să-l cunosc, și mai ales adevărul Sfintei Scripturi, pentru că știu că adevărul rămâne, că el este întărit pentru totdeauna, că atunci când este vorba să-l ascuți pe el, nu trebuie să te lași influențat și de oameni." Nobilă hotărâre! În mijlocul întunericului care învăluia atunci biserica, a fi hotărât să rămâi de partea luminii care te face să te lupți cu întunericul și cu puterile întunericului, însemna o adevărată bărbăție. Numai Dumnezeu putea s-o insuflă martorului Său credincios.

Am văzut că Huss făcuse apel la papă; arhiepiscopul făcuse la fel și a fost ascultat de papă, care a numit pe cardinalul Othon din Colonna pentru a cerceta cazul lui Huss. Cardinalul a somat pe Huss să se prezinte la Bologne, unde se afla papa atunci. Acolo, reformatorul nu se putea aștepta decât la o condamnare. Regina Sofia a luat în mâini cauza confesorului său și regele a scris papei și cardinalului în favoarea lui Huss, exprimându-și de asemenea dorința: „Capela din Betleem, căreia, spunea el, spre gloria lui Dumnezeu și mântuirea poporului, i-am dat înlesniri pentru răspândirea Evangheliei, să rămână și să fie întărită în înlesnirile ei... și preaiubitul nostru Huss, cel drept, cel devotat, să fie mai mult întărit în această capelă, ca să răspândească în pace Cuvântul lui Dumnezeu." Regele a cerut de asemenea ca Huss să fie scuzat că nu se duce la Bologne.

Între timp, Colonna își rostise excomunicarea asupra lui Huss, pentru că nu s-a supus ordinului său, dar papa, ținând seama de scrisoarea regelui, a luat cauza din mâna lui Colonna și a numit un alt comisar. Cu toate acestea, arhiepiscopul a făcut toate eforturile ca să înduplece pe papă să-l cheme pe Huss la răspundere și i-a trimis, ca și cardinalilor, daruri bogate. Papa a numit atunci pe cardinalul Brancas, care, fără să-l fi ascultat măcar, îl declară pe Huss ereziarh, adică mai marele ereticilor și a pus sub interdicție orașul Praga, reședința lui Huss. Arhiepiscopul triumfa și, din ordinile sale, clerul a început să închidă bisericile. Dar și aici a intervenit regele și a confiscat averile clerului care voia să mențină interdicția. Poporul s-a răsculat și el împotriva preoților.

În timpul acesta, Huss, profitând de această neînțelegere, își continua liniștit lucrarea, lăsând pe rege să se înțeleagă cu arhiepiscopul și cardinalul. Cât de vrednic este să luăm aminte la toate acestea și cât de bine se vede mâna lui Dumnezeu care se întinde asupra slujitorului Său spre a-l păzi, servindu-Se de patimile dintre oameni. În fond, regele nici nu se gândea la adevăr și era un om foarte rău, pe care supușii săi l-au închis de două ori din cauza crimelor sale. Regele și arhierul au ajuns la o cale de mijloc. Arhiepiscopul a ridicat interdicția și a scris papei că nu este nici un fel de erezie în Boemia; la rândul său, regele a eliberat pe ecleziasticii pe care îi ținea în închisoare și le-a înapoiat averile.

Papa Ioan al XXIII-lea a trimis în Boemia pe un legat care să-i recruteze partizani împotriva vrăjmașilor săi. Legatul a cerut noului episcop Albi să-l facă pe Huss să se prezinte înaintea lui. El a întrebat pe reformator mai întâi, dacă voia să se supună poruncilor apostolice. „Desigur,” a răspuns Huss, „și din toată inima.” Legatul, întorcându-se spre arhiepiscop, i-a spus: „îl vedeți: maestrul este gata să se supună poruncilor apostolice.” Dar Huss, văzând că a fost rău înțeles, a spus: „înțelegeți-mă bine, domnul meu. Am spus că simt gata să mă supun din toată inima la poruncile apostolice; dar eu numesc astfel învățăturile apostolilor lui Hristos și, în măsura în care poruncile papei se potrivesc cu ele, mă voi supune lor bucuros. Dar dacă văd în ele ceva care se îndepărtează de la învățătura apostolilor, nu mă voi supune, chiar de a-și vedea că se ridică rugul în fața mea.”

Legatul nu a mai stăruit; mai avea și alte treburi și Huss a scăpat pentru un timp.

INDULGENȚELE ÎN BOEMIA

Am spus că trimisul papal căruia Huss îi dăduse un răspuns atât de îndrăzneț și de sincer, avea și alte treburi decât aceea de a urmări pe reformator. În adevăr, el era însărcinat să procure bani stăpânului său, papei Ioan al XXIII-lea. În acest scop, el era purtătorul unei bule papale; el dădea indulgențe acelor care vor fi de partea papei, împotriva vrăjmașilor săi, mai ales împotriva lui Ladislas, regele Neapolului. Aceste indulgențe erau promise acelor care se înrolau ca soldați și acelor care, cumpărându-le, ar sprijini cu banii lor cauza papei. Preoții au început deci să vândă în public indulgențele, laudând față de sărmanul popor, puterea lor de a șterge păcatele și de a scurta pedepsele din purgatoriu. Huss s-a împotrivit cu energie acestei negustorii nerușinate. Din cauza aceasta, mulți din prietenii lui din universitate s-au despărțit de el; între alții și Ștefan Paletz, docent al facultății de teologie, care s-a făcut din clipa aceea unul dintre cei mai mari vrăjmași ai săi.

Huss declară că: „prin indulgențe, cel bogat, în nebunia lui, este înșelat de o nădejde mincinoasă; legea lui Dumnezeu este făcută zadarnică: poporul de jos se lasă mai ușor dus de

păcat; păcatele sunt socotite ca puțin lucru și, într-un fel general, oamenii sunt mai despuiați de avutul lor. Prin urmare, adaugă Huss, credincioșii să nu aibă nimic a face cu indulgențele."

Ieronim din Praga vorbea și el împotriva indulgențelor și a ținut relativ la ele un discurs atât de năvalnic, încât studenții înflăcărați de cuvintele sale, clare, l-au primit cu urale. Nu s-au mulțumit cu atât. Ei au alcătuit un cortegiu, au atârnat bulele papale de gâtul câtorva femei așezate într-un car și astfel au străbătut străzile principale ale orașului. Apoi, aducând o grămadă de lemne, au ars în public bulele, așa cum mai înainte arhiepiscopul arsese cărțile lui Wycliffe.

Este sigur că nici Huss, nici Ieronim din Praga nu aveau nici un amestec în treaba aceasta, pe care n-o puteau încuviința. Adevărul biruie rătăcirea prin alte mijloace. S-a dovedit mai târziu că fapta se datora uneltirii unuia de pe lângă rege.

Totuși cazul nu a plăcut regelui, care a dat ordine stricte ca preoții să nu fie batjocoriți, când ei ar face cunoscut bulele și ar vinde indulgențe. încurajați în felul acesta, preoții și-au continuat negustoria nelegiuită. Dar într-o zi, când ei îndemnau poporul și-l obligau să le cumpere marfa, trei tineri, fii de meșteșugari modești, s-au adresat unuia dintre vânzători, spunându-i: „Minți! Maestrul Huss ne-a învățat mai bine. Noi știm că toate acestea nu sunt decât minciuni." S-a făcut larmă: preoții au reușit să-i prindă și i-au adus în fața senatului, care i-a închis. În ziua următoare, întrunindu-se din nou, i-au condamnat la moarte, după porunca regelui. Huss a aflat de această hotărâre și în grabă s-a dus la senat; două mii de studenți l-au însoțit. El declara că socotea greșeala acelor tineri ca a sa și că el merita moartea mai mult decât ei. Senatul a promis că nu va vărsa sânge. Huss, bizuindu-se pe această promisiune, a părăsit sala senatului, și larma s-a potolit.

Însă senatul nu avea de gând să se țină de cuvânt. Câteva ceasuri după aceea, o trupă de soldați a condus pe prizonieri la locul execuției. Vestea s-a răspândit numaidecât; câteva persoane au urmat pe soldați și, cum mulțimea creștea în fiecare clipă, autoritățile, temându-se de tulburări, au dat ordin soldaților să se oprească, iar călăul să taie capetele celor trei tineri prizonieri. Acesta, sfârșindu-și lucrarea, a strigat: „Cine va face ca aceștia, va avea aceeași soartă!" Mai multe glasuri au răspuns: „Suntem gata să facem ca ei și să murim ca ei!" Mai multe femei și mai ales cele miloase și-au muiat batistele în sângele celor uciși și le-au păstrat ca amintire. O femeie a dăruit o pânză pentru a le înveli trupurile și un grup de studenți care iubeau pe Huss i-au dus la capela Betleem. Au fost îngropați cu mult alai, în mijlocul cântărilor și imnurilor adunării. Acești trei oameni au fost, firește, socotiți ca martiri, și câteva persoane au dat capelei Betleem numele de „Capela celor trei sfinți". În adevăr, Huss predicase adevărul: acești trei tineri l-au aflat de la el, l-au primit și au fost dați la moarte din

cauza mărturiei pe care o dăduseră despre adevărul acesta; prin urmare nu erau ei niște martiri? Nu era, oare, un păcat urâcios a vinde pe bani așa-zisa iertare de păcate, să se dea acestei pretenții numele de indulgență sau orice alt nume?

Moartea acestor trei tineri a fost departe de a slăbi curajul prietenilor adevărului. Dimpotrivă, ei au fost întăriți și s-au alipit mai mult de învățăturile pe care le vestea Huss în capela Betleem. Dar papa auzise de ceea ce se petrecea la Praga și cum Huss condamna vânzarea indulgențelor. El a încredințat problema aceasta cardinalului Petre de San Angelo, cu porunca de a întrebuița cea mai mare asprime față de eretici. Huss a fost somat să se ducă la Roma pentru a răspunde învinuirilor aduse împotriva lui. Dar la înștiințarea câtorva dintre prietenii săi, el a refuzat, și l-a îndreptat pe papă, în scris, către Domnul Isus Hristos. Cardinalul a rostit împotriva lui sentința de excomunicare și a aruncat interdicția asupra orașului Praga. Toate bisericile au fost închise, făcliile din altar au fost stinse și morții erau lipsiți de înmormântarea ecleziastică.

Un ordin al papei porunca să prindă imediat pe Huss și să-l ducă în închisoare, să-l condamne și să-l ardă; dar timpul martirajului său încă nu sosise. Mai mult, capela Betleem trebuia să fie dărâmată până la temelie. Senatorii au hotărât să execute ordinele papei. La 2 octombrie s-a împrăștiat cu forța adunarea de la Betleem, dar, ca să prindă pe Huss, au întâmpinat o rezistență atât de mare, puternică, încât au fost obligați să-și părăsească planul. Au încercat atunci să dărâme capela, dar când planul le-a fost cunoscut, s-a făcut în oraș o tulburare așa de mare, încât au trebuit să renunțe și la aceasta.

Huss a fost sfătuit să părăsească pentru un timp orașul Praga. El a primit gândul acesta și s-a retras în orașul său de naștere. Seniorul care era proprietar al regiunii era prietenul său.

Însă gândurile lui Huss zburau mereu la turma sa iubită de la Betleem. „M-am retras,” îi scrie el, „nu pentru a tăgădui adevărul, pentru că simt gata să mor pentru el, ci pentru că niște preoți nelegiuți mă împiedică să-l vestesc.” Cu toate acestea el nu rămânea în nelucrare. După exemplul dumnezeiescului său Stăpân, el a străbătut ținutul, predicând în orașe și sate. Mulțimea era ca electrizată de buzele lui, răpită de blândeța lui, de curajul și de darul său de vorbire. „Biserica,” spuneau oamenii, „a declarat că omul acesta este un eretic și un demon, și totuși viața sa este sfântă, iar învățătura sa curată și atât de înaltă!” în același timp Huss studia cu atenție Scripturile, iar în acel timp a scris un tratat asupra bisericii. Se sprijinea pe locul acesta: „Acolo unde sunt doi sau trei adunați pentru Numele Meu, sunt și Eu în mijlocul lor.” „Prin urmare aici,” spunea el, „ar fi adunată o anumită biserică. Numai Hristos singur este Capul deplin suficient al Bisericii.” Apoi, venind la aceea care se numea singura biserică, adaugă: „E de mirare văzând pe aceia care sunt cei mai devotați prieteni ai lumii, care duc

viața cea mai nelegiuită, cea mai potrivnică mersului cu Hristos și care sunt mai sterpi în ce privește împlinirea sfaturilor și poruncilor Domnului, cum spun cu neobrăzare și fără nici o rușine că ei sunt capul și mădulele strălucite ale Bisericii, care este „Mireasa lui Hristos!”

În adevăr, în timpul acela, papa Ioan al XXIII-lea pretindea că este capul bisericii, el, un om dintre cei mai nelegiuiți din câți au fost.

Liniștea se refăcuse într-o anumită măsură în Praga. Huss s-a întors la scumpa sa turmă de la Betleem, arătând adevărul potrivit Scripturii și continuând a se ridica împotriva corupției clerului și abuzurilor bisericii de la Roma. Curând însă tulburările au început din nou; interdicția a fost din nou lansată asupra acestui oraș, de arhiepiscopul care până atunci fusese prietenul lui Huss, dar care acum îl invita să părăsească Praga, socotind că, odată plecat, liniștea se va restabili. Dar cum avea să se poată una ca asta? Adevărul și rătăcirea, Cuvântul lui Dumnezeu și rătăcirile oamenilor, duhul Reformei și duhul lui Antihrist erau în luptă și nu stătea în puterea lui Huss, nici a vreunui om de a opri lupta, iar Huss, chiar dacă ar fi putut, nu ar fi vrut. Totuși, temându-se ca prezența sa la Praga să nu ajungă primejdioasă pentru prietenii săi, s-a retras din nou la Hussineț.

De acolo trimitea prietenilor săi scrisori în care se vedea un suflet plin de pace, de bărbăție și de o credință nezguduită, Într-una din ele se află aceste cuvinte, ca să zicem așa, profetice, pe care le-a spus de mai multe ori: „Cei răi au început să pregătească găștei (Huss în limba boemă înseamnă găscă) mreji viclene. Dar găscă, care nu-i decât o pasăre domestică, pașnică și al cărei zbor nu o duce prea sus, prin aer, totuși le-a spintecat lacurile; vor veni alte păsări, al căror zbor se va înălța cu îndrăzneală spre ceruri și care cu și mai mare putere le vor spinteca. În locul găștei firave, adevărul va trimite vulturi și șoimi cu priviri pătrunzătoare.” Reformatorii au împlinit această prezicere, asemănătoare cu aceea a lui Wycliffe.

Huss ar fi dorit mult să mai predice în capela Betleem. Această dorință a ajuns atât de mare încât în 1413 a înfruntat toate primejdiile și a făcut scurte vizite la Praga, petrecând câteva ceasuri de convorbiri intime cu prietenii săi și retrăgându-se îndată ce simțea că prezența sa era bănuită. Spre a fi mai aproape de Praga, s-a stabilit într-un castel din apropiere. Predica și aici și mulțimile se adunau din toate părțile ca să-l asculte.

HUSS ÎNAINTEA SINODULUI DIN CONSTANCE

Cu toate că Huss nu avea decât 40 de ani, el străbătuse cea mai mare parte din însemnatul său drum. O alta, mai scurtă dar mai deosebită stătea în fața sa. În liniștea localității sale natale cercetase mai adânc Scriptura și se întărise în adevărurile ieșite din ele; în același timp, prin legătura cu Dumnezeu și cu Mântuitorul, se întărise în duh pentru lupta apropiată. În ce-l

privea, se pare a nu fi avut nici cea mai mică îndoială asupra a ceea ce însemna Roma. A fost eliberat înlăuntrul său de robia și de întunericul învățăturilor ei, dar în afară nu s-a despărțit câtuși de puțin de ea. Ceea ce îl învățase Dumnezeu și ceea ce făcuse pentru el, ar fi dorit să împărtășească și țării sale pe care o iubea. El pregătise ogorul și aruncase sămânța cea bună; unele roade se și arătaseră, dar timpul secerișului încă nu venise. Trebuia așteptată ziua Reformei. El dăduse mărturia despre adevăr în catedrala Betleem și prin scrierile sale; trebuia acum să se urce pe o altă scenă, în fața unor privitori cu totul deosebiți și să-și pecetluiască mărturia cu moartea sa. Aproape toată Boemia, de altfel, era cu el, mai ales în ce privește împotrivirea față de stăpânirea preoților.

Am văzut că spre a pune capăt schismei care sfâșia biserica, împăratul Sigismund a pus pe papa Ioan al XXIII-lea să convoace un sinod la Constance.⁵⁶ Fiindcă sinodul trebuia să se ocupe și cu judecarea și stârpirea ereziilor lui Wycliffe și ale lui Huss, împăratul a cerut fratelui său Wenceslas, regele Boemiei, să trimită pe Huss la Constance ca să se prezinte înaintea sinodului. El i-a promis că îi va da un permis de liberă trecere, care să-i garanteze călătoria. Huss continua fericit și cu binecuvântare predicarea Evangheliei, când a primit ordinul de a pleca la Constance. Nu era nevoie să fie obligat a se supune. De mult timp dorea să aibă prilejul să se spele în mod public de învinuirea de erezie și să-și expună credința și învățătura, și în același timp îi stătea pe inimă să dea mărturie împotriva corupțiilor din biserică. El a scris împăratului: „Cu permisul de liberă trecere al ocrotirii voastre și cu îngăduința Celui Prea Înalt, mă voi duce la apropiatul sinod de la Constance.”

Mulți dintre prietenii săi din Praga, unde se întorsese, se temeau în ce privește siguranța vieții lui, dar nimic nu putea să zdruncine hotărârea sa. El și-a încredințat situația lui Dumnezeu. „Dacă moartea mea, spunea el, poate să glorifice numele Său, să o grăbească El și să-mi dea harul să îndur cu bărbăție orice mi s-ar întâmpla. Dar dacă e mai de folos pentru mine să mă întorc la voi, atunci să rugăm pe Dumnezeu ca această călătorie să se facă fără nici un rău, vreau să spun fără ca adevărul să sufere, astfel ca să fiu și mai departe în stare să ajungem la o și mai curată cunoaștere a adevărului, pentru a stârpi învățăturile lui Anticrist și a da un exemplu bun fraților noștri.”

Permisul de liberă trecere dat de împărat era alcătuit astfel: „Tuturor principilor vremelnici și bisericești... și tuturor supușilor noștri... vă încredințăm cu o întregă iubire, tuturor în general și fiecăruia în particular, pe cinstitul maestru Ioan Huss, bacalaureat în teologie, maestru în arte, aducătorul acestor daruri, care merge la sinodul din Constance și pe care l-am

---

56 Oraș în Elveția, pe malul lacului cu același nume.

luat sub ocrotirea și paza noastră." Huss mai avea și o declarație de dreaptă credincioșie semnată de noul episcop al Pragăi, și o recomandatie a regelui.

La 11 octombrie 1414, Huss a părăsit Praga; regele îi dăduse spre a-l însoți pe cavalerii Wenzel de Duba și pe Ioan de Chlum. Pretutindeni, în timpul călătoriei sale care a ținut mai multe zile, i se arată un mare interes: mulțimea alerga la trecerea sa ca să-l vadă, și el profita de acest prilej spre a da socoteală de nădejdea care era în el și pentru a vesti ceea ce îl învățase Scriptura. La 3 noiembrie 1414 el intra în Constance. Împăratul încă nu era acolo, însă papa Ioan al XXIII-lea sosise și Huss i-a făcut cunoscută sosirea sa. Timp de 4 săptămâni a fost lăsat în pace, dar sosind Paletz și vrăjmașii săi personali, ei au pus totul în mișcare împotriva lui.

La 28 noiembrie 1414, Huss se afla în locuința sa cu cavalerul Chlum, când au fost anunțați niște vizitatori. Erau episcopii de Augsburg și de Trente, împreună cu alți doi. Veneau pentru a-i aduce vestea să se prezinte înaintea papei. Huss a protestat; el voia să fie ascultat de sinod. Cavalerul Chlum a protestat și el, dar episcopii i-au dat asigurarea că nu este nici o intenție rea împotriva lui Huss. Ei au plecat. În josul scării au întâlnit pe stăpâna casei, care s-a despărțit de Huss plângând. El i-a dat binecuvântarea sa.

În fața papei, vrăjmașii săi au adus împotriva lui o listă lungă de învinuiri. Se bucurau că îl aveau la mână și spuneau pe față: „Acum te-am prins, n-o să-ți dăm drumul până nu vei plăti cel din urmă bănuț." Pe străzile lăturalnice au fost puși soldați, spre a preîntâmpina orice tulburare. Spre seară i s-a poruncit lui Chlum să se retragă; Huss trebuia să rămână. Cavalerul a văzut atunci în ce cursă a fost atras și, plin de indignare, s-a dus la papă și i-a făcut reproșuri pentru trădare. Papa a declarat că nu el era cauza, ci cardinalii. Putea să fie adevărat, fiindcă el era la cheremul lor. Huss, neavând ce să tăgăduiască, a fost închis sub paza grefierului catedralei și opt zile după aceea a fost mutat în închisoarea dominicanilor, pe malul Rinului.

Cavalerul Chlum s-a grăbit să înștiințeze pe împărat de încălcarea permisului de liberă trecere. În toată Boemia, indignarea a fost foarte mare și seniorii acestei țări au cerut lui Sigismund să elibereze pe Huss. Împăratul, la început s-a umplut de mânie și a dat ordin să elibereze pe prizonier, amenințând că altfel va sfârâma porțile închisorii. Dar când a ajuns la Constance, preoții l-au convins că nu era ținut să-și respecte cuvântul față de eretici și Huss a rămas în închisoare. Nimic nu poate scuza necredincioșia împăratului, dar cu cât mai mare era crima papei și a căpeteniilor bisericii, care, pentru a nu scăpa prada din mână, l-au împins la această călcare de jurământ!

Înainte de a judeca pe Huss, sinodul trebuia să se ocupe de înlăturarea schismei. În cea dintâi ședință s-a hotărât ca cei trei papi rivali să renunțe la rangul lor, mai înainte de a se numi

un nou șef suprem al bisericii. Ioan al XXIII-lea, singurul de față la sinod din cei trei, a promis de dragul păcii în biserică să abdice a doua zi în public. Dar ce însemnau pentru un astfel de om promisiunile, cinstea și conștiința! Ajutați de câțiva prieteni, el a fugit din Constance, travestit, pentru ca lipsa lui să împiedice sinodul de a lua vreo hotărâre. Împăratul, mâniat, a pus să-l urmărească. Ioan a fost prins la Fribourg și readus la Constance, a fost silit să depună însemnele puterii lui spirituale, pecetea și inelul. Arhiepiscopul de Salisbury a spus că un papă care, ca Ioan, se pângărise cu crime de tot felul, ar merita să fie ars. A fost închis în castelul Gottleben, tot acolo în care era ținut și Huss, într-o strictă captivitate. Fostul papă a rămas aici timp de 4 ani, până la terminarea sinodului. După ce s-a smerit înaintea noului papă, a fost eliberat și ridicat la rangul de cardinal, după cum vom vedea. Nu s-a arătat aceeași bunătate și față de dreptul și nevinovatul reformator.

În legătură cu condamnarea papei, Huss scria unui prieten: „La iarnă, vor ști ce au făcut vara. Gândiți-vă că au judecat pe căpetenia lor, papa, și l-au găsit vrednic de moarte din cauza groaznicelor ticăloșii ale lui. Răspundeți voi, toți învățătorii care predicați că papa este un Dumnezeu pe pământ, că poate să vândă și să risipească așa cum vrea lucrurile sfinte; că el e capul întregului trup al bisericii; că este inima bisericii și că o conduce spiritualicește; că este izvorul nesecat al oricărei virtuți, al oricărei bunătăți; că este soarele bisericii și adăpostul sigur al oricărui creștin. Da, priviți acum acest cap, ca să zicem astfel, tăiat de sabie, păcatele lui date pe față; izvorul nesecat e secăt, acest soare dumnezeiesc s-a întunecat, inima smulsă și veștejită prin hulă, astfel că nimeni nu mai află aici adăpost.” Condamnarea lui Ioan al XXIII-lea era, în adevăr, îndreptățire a tot ce spusese Huss împotriva puterii Romei.

Cât despre reformator, cu toate că știa cât de rușinoasă era călcarea de credință a împăratului, încrederea lui nu se bizuia pe acel permis de liberă trecere. „Mă încred în întregime,” scria el, „în Dumnezeu Atotputernic, Mântuitorul meu. El îmi va da Duhul Său spre a mă întări în adevărul Său, așa ca să pot face față cu bărbăție ispitelor, temniței și, dacă trebuie, unei morți crude.”

Temnița în care fusese Ioan Huss era lângă haznaua mănăstirii, astfel că era înăbușit de un miros greu. Prizonierul a căzut greu bolnav. Papa i-a trimis pe doctorul său personal, pentru că, după cum se spunea: „nu voia să moară de moarte bună”. Prin mijlocirea prietenilor săi a fost mutat într-o încăpere mai sănătoasă din mănăstirea franciscanilor, iar câteva zile după aceea în castelul Gottleben, unde a fost pus în lanțuri, cu mâinile legate în timpul nopții de un lacăt fixat de perete, lângă care se afla patul său. Aici aștepta el clipa să fie chemat în fața sinodului.

Sinodul era hotărât să facă pe Huss să nu-și mai poată propovădui învățăturile și ar fi vrut să înlăture zarva unei judecăți în public. Felurite părți din scrierile sale erau socotite de ajuns ca

să și pornească la condamnarea lui. Pe de altă parte, multe persoane veneau să viziteze pe cel întemnițat în singuratică a lui celălalt și îl îndemneau stăruitor să-și recunoască și să se lepede de greșelile sale. La refuzul său, adeseori era batjocorit și maltratat. El protesta împotriva felului acesta tainic de a lucra în felul inchiziției și stăruia să fie dus înaintea sinodului, spre a se putea apăra în public. Prietenul său credincios, cavalerul de Chlum, s-a dus împreună cu alți oameni de neam ales, din Boemia, la împărat, și l-au rugat să se ocupe el însuși de cazul lui Huss. Cererea lor a fost primită cu bunăvoință și s-a hotărât o zi pentru înfățișarea lui Huss. Planul preoților a fost astfel zădărnicit.

La 5 iulie, Huss a fost adus în fața sinodului. Afară de doi sau trei oameni de neam ales din Boemia care îi rămăseseră credincioși, se găsea singur înaintea acestei mari adunări de fețe bisericești, de principii și de seniori. Trupul îi era slăbit din cauza îndelungatei sale închisori și boli care se vindeau greu; sufletul său, însă, era tare în Domnul; era prizonier, însă liber în ce privește sufletul. A recunoscut că este autor al cărților ce i-au fost arătate. Apoi s-au citit din ele fragmentele învinuite, ce trebuiau să îndreptățească hotărârea de condamnare a lui. Unele erau citate exact din scrierile sale, altele erau schimbate și mai erau în sfârșit unele de-a dreptul interpretate în mod tendențios, mincinoase. Însă, îndată ce el a început să-și apere învățăturile, întemeindu-se pe tăria Scripturii și pe mărturia părinților bisericii, glasul i-a fost acoperit de strigăte înfuriate și zgomotoase. Zgomotul și frământarea au ajuns atât de mari, încât sinodul s-a văzut silit să amâne ședința.

Două zile după aceea, dezbaterile au continuat. Împăratul era de față ca să păstreze ordinea. O eclipsă de soare aproape totală a umplut de groază adunarea și pe locuitorii orașului. O negură aproape deplină se lăsase asupra orașului și regiunilor învecinate. Oamenii credeau că sosise ziua judecății. În sfârșit, lumina a revenit treptat, treptat și Huss a fost adus. Acuzatorii săi erau tot atât de numeroși, dar ceva mai potoliți. Sinodul pregătise o formulă de retractare, pe care el a fost chemat s-o iscălească. Huss a răspuns cu o demnitate pașnică: „Nu voi tăgădui nimic din ceea ce am zis sau am scris, decât numai dacă mi se va dovedi că vreunele din cuvintele mele nu se potrivesc cu Cuvântul lui Dumnezeu.” Și fiindcă era acuzat că sprijinise învățăturile lui Wycliffe, pe care le și răspândise, el a spus: „Wycliffe era un adevărat credincios; sufletul său este acum în cer și nu-mi pot dori o mai mare siguranță decât aceea pe care o avea Wycliffe.” Batjocuri și râsete au izbucnit la auzul acestei mărturisiri simple și sincere. După mai multe ceasuri de discuții, Huss a fost readus în închisoare, iar membrii sinodului s-au risipit spre a se odihni în desfătărilor și plăcerile ce li le oferea orașul.

În ziua următoare, Huss se prezenta înaintea lor pentru a treia oară. I s-au citit 39 de articole cuprinzând greșelile de care era învinuit că le-a răspândit prin scrierile, predicile și

convorbirile particulare. Ca cea mai mare parte a reformatorilor, Huss stăruia mai ales asupra învățaturii mântuirii prin credință, fără fapte. Pe deasupra, el spunea că nimeni, cu orice însărcinare sau demnitate ar fi fost investit, fie papă sau cardinal, nu poate fi un mădular al adevăratei Biserici a lui Hristos, dacă trăiește o viață de păcat. „Adevărata credință în Cuvântul Lui Dumnezeu,” spunea el, „este temelie tuturor virtuților.” În sprijinul spuselor sale, aducea numele cinstit al lui Augustin. Acesta susținea că numai podoaba virtuților apostolilor dădea unui papă sau prelaților dreptul la moștenirea apostolică. „Papa, spunea el, care nu urmează pe Petru în viață, nu este un reprezentant al lui Hristos, ci un înaintaș al lui Antihrist.” La aceasta, Huss a amintit un loc dintr-o lucrare a sfântului Bernard: „Un rob al zgârceniei nu este un urmaș al sfântului Petru, ci al lui Iuda Iscarioteanul.” În fața acestor citate, sinodul era foarte încurcat, neîndrăznind nimeni să tăgăduiască spusele unor învățători atât de respectați.

Mai erau două puncte însemnate de învinuire împotriva lui Huss; el punea în discuție învățătura bisericii romane și condamna sistemul mincinos al papalității. Însă afirmația lui îndrăzneală că nici o putere regală sau preoțească nu are preț înaintea lui Dumnezeu, dacă aceia care o au trăiesc în păcate de moarte, se pare mai ales că i-a adus condamnarea. Cardinalul de Cambrai, numind drept nelegiuire această declarație, Huss a spus cu și mai multă tărie că un rege care trăiește într-o stare de păcat de moarte, nu este un rege înaintea lui Dumnezeu. Poate că el mergea prea departe, fiindcă Sfânta Scriptură ne spune că orice putere vremelnică este lăsată de Dumnezeu, dar poate că el voia să spună că demnitatea regală nu era un titlu de preț înaintea lui Dumnezeu și că El nu îndreptățește păcatul.

Oricum, aceste cuvinte i-au hotărât soarta. Împăratul, indignat, strigă: „Niciodată n-a fost pe pământ un eretic mai primejdios!”, la care cardinalul de Cambrai adăugă: „Cum! nu-ți ajunge să înjosești puterea spirituală, mai vrei să și dobori pe regi de pe tron?” „Un om”, mai spuse un alt cardinal, „poate să fie un adevărat papă, un adevărat prelat sau un adevărat rege, chiar dacă nu ar fi un adevărat creștin.”

„Atunci,” a răspuns Huss, fără a se înpăimânta, „pentru ce l-ați dezbrăcat pe Ioan al XXIII-lea de demnitatea lui?” „Din cauza nelegiuirilor lui vădite”, răspunse împăratul.

Dezbaterile au urmat. Huss a fost îndemnat în toate felurile să-și tăgăduiască rătăcirile și să recunoască faptul că învinuirile aduse împotriva lui erau bine întemeiate. I s-a cerut să se supună totodată și hotărârilor sinodului. Însă nici promisiunile, nici amenințările n-au avut influență asupra sa.

„A te lepăda,” a spus el, „înseamnă a recunoaște și a părăsi o rătăcire pe care ai susținut-o. Or, în ce privește părerile și învățăturile care se pun pe nedrept pe seama mea, în mod firesc nu le pot respinge; în ce privește pe acelea pe care le recunosc și le susțin, sunt gata din toată

inima a le părăsi, dacă sinodul m-ar învăța mai bine." Răspunsul a fost: „Nu, nu-i treaba sinodului să învețe, ci să hotărască și să aștepte de la tine supunere curată și simplă la hotărârea sa. Dacă nu vrei, îți vor fi aplicate pedepsele atrase de îndărătnicia ta." Prin aceasta arăta că cei care ar fi trebuit să fie păstori blânzi ai turmei lui Hristos au cerut cu toții sus și tare sau o tăgăduire deplină, sau moartea pe rug. Împăratul, a cărei conștiință putea să-l mustre pentru călcarea credincioșiei sale, se zice că ar fi avut o convorbire particulară cu Huss; cei mai dibaci și cei mai savanți învățători în teologie și filozofie s-au străduit să-l clatine și să-l oblige a se lăsa biruit. Totul a fost în zadar; Huss, cu modestie și neclintire a răspuns că nu se poate lepăda de nici una din învățăturile sale, afară numai dacă i se arată că sunt greșite, cu Scriptura în mână. A fost dus din nou la închisoare. Prietenul său credincios, cavalerul de Chlum, îl urma ca să-l mângâie cu cuvinte prietenoase. „Câtă învioreare," zicea Huss odată, „să vezi pe acest gentilom că nu se simte înjosit să-și întindă mâna spre un biet eretic în lanțuri și care este părăsit de toată lumea."

Acestui prieten adevărat i-a istorisit Huss, în închisoarea sa, un vis pe care l-a avut. Într-o noapte, i se păru că vede și pe papa și pe episcopi ștergând figurile lui Isus Hristos pictate pe pereții capelei „Betleem". Acest vis l-a întristat, dar a doua zi a văzut mai mulți pictori îndeletnicindu-se cu refacerea figurilor, mai numeroase și mai strălucitoare. Odată lucrul terminat, pictorii, încurajați de un popor numeros, au strigat: „Acum să vină papii și episcopii, nu le vor mai șterge niciodată." Și mult popor se bucura în „Betleem", „și eu împreună cu el," adăugă Huss. „Interesați-vă mai degrabă de apărarea dumneavoastră decât de vise", îi spuse cavalerul Chlum. „Nu-s deloc un visător", a răspuns Huss, „dar știu sigur că chipul lui Hristos nu va mai fi niciodată șters. Ei au vrut să-l distrugă; însă va fi zugrăvit din nou, în inimi, de propovăduitori mai demni decât mine." Așa că ceea ce preocupa mai mult decât orice pe acest prizonier al adevărului era Hristos și biruința Sa. Dumnezeu îi dădea sfânta încredere că vrăjmașii lui Hristos nu-L vor birui.

Când Huss a fost adus, împăratul se ridică și zise: „Am auzit învinuirile aduse împotriva lui Huss. El a recunoscut unele din ele ca adevărate; altele au fost aduse împotriva lui de martori demni de încredere. Pentru unele ca și pentru celelalte, el merită moartea. Dacă nu se leapădă de toate rătăcirile sale, trebuie să fie ars. Trebuie ca răul să fie nimicuit cu desăvârșire. Dacă se află în Constance vreunii din părtașii săi, trebuie să ne purtăm cu ei cu cea mai mare asprime, și mai presus de orice, față de ucenicul său Ieronim din Praga." Această judecată imperială fiind adusă la cunoștința martirului, el a spus doar atât: „Am fost înștiințat să nu mă încred în așa-zisul său permis de liberă trecere. Mi-am făcut o mare și dureroasă iluzie: el m-a judecat înaintea vrăjmașilor mei."

După această scenă, Huss a fost lăsat în închisoare timp de o lună. Noi eforturi s-au făcut, chiar de către persoane din cea mai înaltă treaptă socială, spre a-l face să se lepede. Sperau că această stăruință necurmată unită cu slăbiciunea crescândă a trupului său, vor sfârși prin a învinge ceea ce numeau ei îndărătnicia sa. Totul a fost în zadar. Acela care îl făcuse să dea, fără să tremure, mărturie pentru Hristos în fața vrăjmașilor săi, l-a întărit și față de cele din urmă asalturi ale lui Satan. El a rămas neclintit, și totuși gata oricând, spunea el, să părăsească orice învățătură ce i-ar fi fost dovedită, după Scriptură, ca neadevărată.

IOAN HUSS, CONDAMNAREA ȘI MOARTEA LUI

Împăratul Sigismund își dăduse părerea; sinodul nu mai avea decât să confirme condamnarea lui Huss. S-a întrunit la 6 iulie 1415 în catedrală. Ca eretic, prizonierul trebuia să stea afară în timpul serviciului liturghiei celei mari. După aceea, arhiepiscopul de Lodi a predicat asupra acestui text: „Pentru ca trupul păcatului să fie dezbrăcat de puterea lui” (Romani 6.6). Desigur, el înțelegea prin asta că ereticul trebuie să fie ars. Această interpretare tendențioasă a Cuvântului lui Dumnezeu se potrivea de minune cu planurile sinodului. Predica arhiepiscopului nu cuprindea altceva decât izbucnirile pline de ură și furie împotriva tuturor ereziilor și rătăcirilor socotite astfel de biserica romană. El își îndrepta loviturile mai cu seamă împotriva lui Huss, pe care îl înfățișa ca pe un eretic tot așa de primejdios ca și Arie, și ca învățător mai rău decât Sabellius. El a sfârșit cu laude la adresa împăratului. „Este sarcina ta glorioasă”, îi spuse între altele, „ca să pedepsești erezia și să pui capăt schismelor, și mai presus de toate să pedepsești pe acest eretic încăpățânat.” Și arată spre Huss, care, în genunchi, se ruga fierbinte.

S-au citat împotriva lui 30 de capete de acuzare. Huss a încercat în mai multe rânduri să vorbească pentru apărarea sa, dar nu i s-a îngăduit. Sentința a fost rostită cam în termenii aceștia: „Fiindcă Ioan Huss, timp de mai mulți ani a stricat poporul răspândind învățături vădit eretice și ca atare condamnate de biserică, mai ales învățăturile lui Wycliffe, și astfel a dat loc la tulburare publică; fiindcă a călcat în picioare cu încăpățânare puterea (cheile) bisericii și pedepsele ei și disprețuind pe judecătorii obișnuiți ai pământului a apelat la Isus Hristos ca judecător suprem, apel care aduce insultă puterii spirituale și face să fie disprețuită; fiindcă, mai mult, a stăruit în rătăcirile sale până în ultima clipă și le-a susținut în fața sinodului; de aceea hotărâm că, fiind un eretic încăpățânat și de neîndreptat, să fie dezbrăcat de sfintele demnități (de preoție) și să fie declarat ca nedemn.”

După citirea acestei judecăți, Huss a început a se ruga cu glas tare pentru vrăjmașii săi, lucru care a fost primit cu un râs de batjocură din partea câtorva membri ai sinodului. Dar Huss,

ridicându-și mâinile în sus, strigă: „Vezi, o, Mântuitor plin de îndurare, cum acest sinod judecă drept rătăcirii ceea ce Tu ai învățat și ai trăit. Tu, Isuse, împovărat de către vrăjmașii Tăi, ai lăsat ceea ce Te privea asupra lui Dumnezeu Tatăl. Tu ne-ai lăsat astfel exemplul Tău, pentru ca, fiind asupriți, să alergăm și noi la judecata lui Dumnezeu.” A declarat încă odată, solemn, că nu se știe vinovat de nici o erezie și nu putea tăgădui ceea ce nu a învățat. Apoi, aruncând o privire pătrunzătoare asupra lui Sigismund, adăugă: „Am venit la acest sinod încrezându-mă în permisul de liberă trecere dat de împărat.” Sigismund a plecat capul rușinat de amintirea călcării cuvântului său.

În ajunul zilei hotărâte pentru omorârea sfântului martir, a primit cea din urmă vizită a credinciosului său prieten, cavalerul de Chlum. „Scumpul meu maestru,” i-a zis acesta, „eu sunt un om neștiutor, și prin urmare cu totul neînstare a da un sfat unui om atât de luminat ca dumneavoastră. Totuși, vă rog stăruitor, dacă înlăuntru vă muștră conștiința pentru vreo greșală de care sunteți învinuit, să nu vă fie rușine a o judeca și a o părăsi. Dar dacă sunteți încredințat de nevinovăția dumneavoastră, sunt atât de departe de a vă sfătui să spuneți ceva împotriva conștiinței, încât v-aș îndemna mai degrabă să suferiți orice chin decât să tăgăduiți ceea ce socotiți ca adevărat.” Huss, adânc mișcat, a răspuns în lacrimi: „Dumnezeu îmi este martor că am fost gata totdeauna și sunt încă și acum, să condamn din toată inima, cu jurământ, orice rătăcire ce mi-ar fi arătată astfel cu Scriptura.”

Potrivit judecății sinodului, Huss a fost dezbrăcat de rangul preoției. Arhiepiscopul de Milan, însoțit de 6 episcopi, a luat parte la trista ceremonie. Huss a fost îmbrăcat în veșmintele preoțești, i s-a pus în mână potirul sau cupa Cinei și a fost dus înaintea altarului ca și când ar face slujba liturghiei. S-a supus liniștit, spunând doar atât, că și Mântuitorul său fusese dat batjocurii „îmbrăcat cu haina regească”. I s-a luat potirul din mâini, a fost dezbrăcat de veșmintele sfinte, i s-au șters de pe cap vranele tunsorii. Luându-i potirul, preoții i-au spus: „O, Iudo blestemat, care ai părăsit sfatul păcii și ai luat partea Iudeilor, îți luăm sfântul potir umplut cu sângele lui Isus Hristos.”

„Eu mă încredințez,” a răspuns Huss, „îndurării lui Dumnezeu și voi bea din cupa Sa, astăzi, în împărăția Sa.”

„Noi dăm sufletul tău diavolilor din iad!” au strigat episcopii.

„Eu, însă” a spus martirul, „îmi încredințez duhul în mâinile Tale, Doamne Isus Hristoase; Îți încredințez Ție sufletul meu pe care Tu l-ai mântuit.”

Roma fuge de învinuirea vărsării de sânge. Sinodul, deci, a declarat că ereticul Huss e despărțit de trupul bisericii și scos de sub stăpânirea ei; l-a încredințat, ca laic, judecății puterii lumești. Aceasta era sentința de moarte. Împăratul a ordonat executarea imediată a celui

condamnat. Electorul Ludovic de Bavaria, mareșalul imperiului, însoțit de 800 de cavaleri și de o mare mulțime din popor, au dus pe Huss la locul de chin într-o livadă afară din oraș. Alaiul s-a oprit o clipă în fața palatului episcopal. Acolo s-au ars mai multe din cărțile reformatorului. Huss a surâs la vederea acestei fapte de răzbunare, josnică. A încercat să spună câteva cuvinte gărzii imperiale și poporului, dar electorul nu i-a îngăduit și a dat ordin să se continue drumul. Nimic nu putea să tulbure pacea curajosului martor al adevărului. Dumnezeu era cu el. Înaintând spre locul unde se înălța rugul, el cânta Psalmi cu voce tare și se ruga cu atâta căldură, încât poporul spunea: „Nu știm ce a făcut omul acesta, dar îl auzim adresând lui Dumnezeu rugăciuni minunate.”

Ajuns lângă rug, Huss a îngenuncheat și s-a rugat ca Dumnezeu să ierte pe vrăjmașii săi, și astfel și-a încredințat sufletul lui Hristos. Stâlpul de care a fost legat era înfipt adânc în pământ. Grămezi de lemne i-au îngrămădit sub picioare. A fost strâns legat de stâlp, apoi au îngrămădit lemne în jurul lui până la bărbie. Mai înainte de a se porunci să se aprindă focul, mareșalul imperiului îl întrebă dacă în această clipă din urmă nu voia să se lepede de rătăcirii și să-și mântuiască sufletul și viața.

„Care rătăcire?” a răspuns Huss; „nu mă știu cu nimic vinovat. Iau pe Dumnezeu ca martor că tot ceea ce am scris sau am predicat au fost în vederea mântuirii de păcat și din pierzare a sufletelor; și ceea ce am scris și am predicat, pecetluiesc azi cu bucurie, cu sângele meu.”

Focul a fost pus sub rug și, pe când flăcările îl învăluiau, Huss a început să cânte cu voce tare: „Isuse, fiul lui David, ai milă de mine!” Suferințele i-au fost de scurtă durată. Pe când repeta cu voce stinsă pentru a treia oară aceste cuvinte, fumul cel des și flăcările întoarse de vânt peste față l-au înăbușit înainte ca trupul să-i fie mistuit. Domnul Isus a avut milă de el, și sufletul său preafericit a plecat la Domnul său, căruia îi fusese martor credincios. S-a dat foc rugului a doua oară și a treia oară, pentru ca să nu rămână decât cenușa din el și din hainele sale, și chiar cenușa adunată la un loc cu pământul pe care se risipise, a fost aruncată în apa Rinului.

Un scriitor spune: „Huss pare a fi pătruns mai adânc decât înaintașii săi în miezul adevărului creștin. El cerea lui Hristos să-i dea harul să nu se laude decât cu crucea și rușinea neprețuită a suferințelor Lui. El a fost, dacă se poate spune astfel, Ioan Botezătorul Reformei. Flăcările rugului au aprins în biserică un foc care răspândește în mijlocii întunericului o mare lumină și ale cărei flăcări nu aveau să se stingă așa curând.”

IERONIM DIN PRAGA

Cu toate înștiințările lui Huss date pe când era prizonier, Ieronim din Praga se duse la

Constance, însă neputând căpăta permisul de liberă trecere, a părăsit orașul spre a se întoarce în Boemia. Totuși vrăjmașii săi au reușit să-l prindă și, legat în lanțuri, a fost adus din nou la Constance. Era în mai 1415. Curând după sosirea sa, a trebuit să se prezinte înaintea sinodului. Aici s-au adus împotriva lui o mulțime de învinuiri; a fost împrășcat cu batjocuri și chiar vestitul Gerson, care îl cunoscuse la Paris, se purta față de el cu asprime. Ieronim a spus că își va da viața pentru apărarea Evangheliei pe care o vestise. Sinodul l-a dat, până la terminarea cazului lui Huss, pe mâinile arhiepiscopului de Rigo, care se purta cu el cu cea mai mare cruzime, mai rău decât cu cel mai ticălos dintre răufăcători. A fost fixat de o bârnă bătută în pământ, având mâinile și picioarele legate în așa fel că nu putea nici să se așeze, și nici măcar să ridice capul. El a rămas neclintit timp de mai multe luni, în ciuda torturilor pe care i le făcea nemilosul său călău. În cele din urmă însă suferințele-i de nebiruit îl siliră să cedeze. Departe de orice mângâiere omenească, înlănțuit într-o celulă strâmtă și într-o poziție din cele mai neplăcute, dându-i-se cu greu hrana trebuitoare care să-i potolească foamea și setea, i-a pierit curajul. Extenuat și deznădăjduit, a fost adus în stare să se lepede cu totul de toate învățăturile potrivnice bisericii romane, și mai ales de cele a lui Wycliffe și Huss. I s-a alcătuit în scris lepădarea și el a citit-o în fața sinodului, la 23 septembrie. Nu numai că se lepăda de toate ereziile de care era învinuit și de acelea ale lui Wycliffe și Huss, dar chiar declara că încuviințează sentința împotriva lor.

Sărmanul Ieronim! Și nici n-a fost pus măcar în libertate, ca răsplată pentru lepădarea sa. Toată ușurarea ce a căpătat-o era de a nu mai fi pus în lanțuri. Sinceritatea îi era bănuită și se temeau că odată eliberat se va întoarce în Boemia spre a susține mai departe erezia. Însă acest fel de purtare nedreaptă i-a deschis ochii, iar Dumnezeu a folosit-o pentru trezirea lui. I-a părut rău cu amar de lepădare și și-a recunoscut greșeala cu pocăință înaintea lui Dumnezeu. S-au adus împotriva lui noi învinuiri; a fost cercetat în închisoare, dar nu mai voia să răspundă la aceste interogatorii particulare și a cerut să fie ascultat de sinod. Prin urmare, iată că a venit pentru a doua oară înaintea judecătorilor săi, care se așteptau la o nouă lepădare. Au fost, însă, tare dezamăgiți și surprinși atunci când el le-a declarat solemn că atunci când a condamnat învățăturile lui Wycliffe și ale lui Huss și când a aprobat sentința rostită împotriva sfântului martor al adevărului, făcuse un păcat de care se pocăia adânc. El și-a început cuvântarea, cerând lui Dumnezeu să-i lucreze în inimă prin har, în așa fel ca să nu-i iasă de pe buze decât ceea ce putea fi spre binele sufletului său.

„Nu nesocotesc faptul,” strigă el, „că mulți oameni vestiți au murit sub învinuirea de martori mincinoși și au fost condamnați pe nedrept.” Și a citit lungă listă a aceluia pe care îi pomenește Biblia și care au suferit astfel, începând cu Iosif, Daniel și profeții, mergând mai

departe până la Ioan Botezătorul, Domnul slavei însuși, apostolii și Ștefan. În sfârșit, el a reamintit pe toți oamenii mari din vechime care au căzut jertfă mărturiilor mincinoase, dar și-au dat viața de dragul adevărului.

Darul vorbirii pline de foc al prizonierului a umplut de uimire pe vrăjmașii săi. După ce trăise 340 de zile într-o închisoare mizerabilă, îl vedeau acum liniștit, plin de îndrăzneală și vorbind cu putere. El recunoștea fără înconjur că nici o faptă din viața sa nu l-a întristat atât de mult ca lepădarea sa; „de această vinovată lepădare,” spunea el, smerit, „mă lepăd acum cu totul și sunt hotărât să păzesc până la moarte ca adevărate învățăturile lui Wycliffe și Huss, pentru că cred că ele simt învățăturile curate ale Evangheliei, după cum sunt încredințat că viața lor a fost sfântă și fără reproș.”

Nu mai era nevoie de dovezi ale ereziei sale. A fost condamnat la moarte ca eretic și ca recăzut. Episcopul de Lodi a fost din nou însărcinat să rostească sentința, care poate fi numită discursul funebru al învinutului. El a luat ca text, cuvintele: „i-a muștră pentru necredința și împietrirea inimii lor” (Marcu 16.14), cuvinte pe care le pune în legătură cu ereticul din fața lui. Ca răspuns la această cuvântare, Ieronim, adresându-se sinodului, a spus: „M-ați condamnat fără să mă convingeți de vreo crimă. Un suspin va rămâne în conștiințele voastre, un vierme care nu va muri niciodată. Iau martor pe Dumnezeu, Supremul Judecător, înaintea căruia vă veți prezenta împreună cu mine, și căruia veți da socoteala de situația de azi.” Poggius, istoric catolic care era de față la această scenă, zice: „Urechile tuturor erau subjugate, iar inimile mișcate. Ședința a fost în foarte mare fierbere și zgomotoasă.”

La 30 mai 1416, Ieronim a fost dat judecății lumești. Aeneas Sylvius, care mai târziu a ajuns papă sub numele de Pius al II-lea și care era membru al sinodului, scria unui prieten: „Ieronim s-a dus spre rug ca la o veselă sărbătoare. Pe când călăul se pregătea la spatele lui să dea foc lemnului, el i-a zis: „Adu focul aici, în fața mea. Dacă mi-ar fi fost frică, aș fi putut să scap.” Astfel a fost sfârșitul unui om de o noblețe puțin obișnuită. Am fost martor la această catastrofă și am văzut fiecare amănunt al ei.” Aceasta este mărturia unui scriitor catolic care făcea parte din adunarea care condamnase pe Ieronim. El și cu Poggius mărturisesc nedreptatea tuturor acestor prelați și tăria eroică a lui Huss și Ieronim. Acesta din urmă, după ce a fost legat de stâlp, nu înceta să cânte cu glas tare și hotărât cântări de laudă pentru Mântuitorul său. Din mijlocul flăcărilor se putea auzi cântând imnul latinesc care se aude la sărbătoarea Pastelilor în bisericile romane:

„Salve, festa dies, toto venerabilis aevo,
Qua Deus infernum vicit, et astra tenens.”

Aceste cuvinte înseamnă: „Te salut, o zi de sărbătoare, de-a pururi vrednică de cinstit; zi în

care Dumnezeu, care cârmuiește cerurile, a biruit iadul."

Ieronim nu și-a dat sufletul decât după un sfert de ceas bun de suferință în flăcări. Cu câteva clipe înainte de moarte, a strigat: „O, Dumnezeule, ai milă de mine! ai milă de mine!" Și curând după aceea: „Tu știi, Doamne, cât de mult am iubit adevărul Tău!" Apoi: „În mâinile Tale îmi încredințez duhul."

Acestea au fost cele din urmă cuvinte lămurite care au ieșit din gura martirului. Părăsind trupul, duhul său preafelic s-a dus la Domnul, unde așteaptă împreună cu alții glorioasa înviere.

E vrednic de luat aminte că moartea acestor doi crainici ai Reformei nu a fost urmarea unei condamnări rostite de papa ori de curtea romană, ci un sinod general al bisericii a dat sentința. Acesta reprezenta întreaga biserică romană, întreaga putere vremelnică spirituală a lumii romane. Ea singură este răspunzătoare de această crimă, adăugată la atâtea altele, care vor atrage asupra ei judecata lui Dumnezeu.

HUSITII

Lucrarea lui Huss și a lui Ieronim din Praga în Boemia nu a rămas fără roade. Un mare număr de oameni au primit în inimă adevărurile Scripturii pe care le-au răspândit acești doi slujitori ai lui Dumnezeu și au rămas credincioși. Moartea acestor martori credincioși a întărit și mai mult în credință pe cei care se alipiseră de ei, așa că un an după moartea lor, arhiepiscopul de Lodi, într-o cuvântare rostită în fața sinodului, spunea că chinul focului a fost prea blând pentru acești doi eretici, ale căror învățături blestemate au molipsit: Anglia, Franța, Italia, Ungaria, Polonia, Germania și întreaga Boemie. Aceste învățături erau aceleași pe care le mărturiseau și Vaudezii risipiți prin toate țările, cât și Wyclifiții din Anglia. Predicile lui Huss și ale lui Ieronim parcă le dăduseră o nouă viață. Adevărul lui Dumnezeu nu putea să piară, cu toate eforturile Satanei; lumina Evangheliei nu mai putea fi stinsă, în ciuda tuturor prigonirilor.

Moartea de chin a lui Huss și Ieronim a stârnit în toată Boemia o vie nemulțumire. Peste 400 de cavaleri și oameni de neam ales din Boemia și din Moravia au scris sinodului spre a-și arăta nemulțumirea împotriva faptelor lui și împotriva nesocotirii aduse dreptei credințe a Boemilor, arzând pe cei doi și cei mai buni învățători ai lor. Sinodul nu a vrut să le ia în seamă scrisorile. Dimpotrivă, în anul 1418, puțin înainte de închiderea sinodului, papa Martin al V-lea a vestit o cruciadă împotriva partizanilor lui Huss, care de aici înainte erau numiți Husiți. Cardinalul de Ragusa a fost trimis în Boemia ca sol al papei. Era un om mândru, care și-a dat pe față intenția de a supune țara, bisericii romane, prin foc și sabie. Și el a început să-și aducă la îndeplinire amenințările. După ce a dat împotriva husiților edicte strașnice, a început să chinuie și să ardă

de vii pe cei mai mulți care rămâneau statornici. Au fost închiși, li s-au răpit averile, au fost izgoniți ca niște fiare sălbatice, iar cei ce erau prinși au fost vânduți ca sclavi. Peste 1600 de Husiți au fost aruncați de vii în ocnele minelor din Rutenberg. Un preot husit fiind prins, i-au străpuns mâinile cu sabia; apoi a fost legat de un copac, trecându-i funiile prin răni, și în cele din urmă ars. Astfel de chinuri trebuiau să îndure credincioșii slujitori ai lui Dumnezeu.

RĂZBOIUL TABORIȚILOR

Scoși din răbdări de vrăjmașii lor, Husiții au pus mâna pe arme ca să se apere. Ei au uitat, cum au făcut după ei și alții, că Domnul spusese lui Pilat: „Împărăția Mea nu este din lumea aceasta. Dacă împărăția Mea ar fi din lumea aceasta, slujitorii Mei s-ar fi luptat ca să nu fiu dat în mâinile Iudeilor" (Ioan 18.36).

Bisericile erau interzise preoților care se alipeau de învățăturile lui Huss. De aceea, ei se adunau în afara bisericilor, împreună cu cei credincioși. Unul din punctele asupra cărora Husiții stăruiau, era ca paharul de la Cină să fie dat tuturor celor din adunare și nu numai preoților, cum învăța biserica romană, Însă în anul 1416 o ceată de preoți ai bisericii de la Roma s-a năpustit asupra adunărilor aceluia care luau cina atât cu pâine cât și cu vin și le-au risipit cu forța. Atunci preoții husiților au adunat pe ai lor și s-au retras pe o culme înaltă la o oarecare depărtare spre miazăzi de orașul Praga. Acolo au întins un cort, spre a face serviciul religios și a lua cina. Într-o zi s-au pregătit 300 de mese și s-au socotit 42000 din cei care luaseră parte. Urma o masă de dragoste (agapă), la care bogații erau în părtășie cu cei săraci. Jocurile, dansurile, băuturile tari erau oprite și mulțimea locuia în corturi ca într-o tabără. De aici a venit numele de Tabor, în limba cehă „tabără”, ce s-a dat acestei coline, și tot aici și numele de Taboriti, dat aceluia care s-au refugiat acolo, iar mai târziu celor care se alipeau de ei.

Curând Taboriții au avut și o căpetenie în persoana unui nobil baron, Ioan de Trocnow, supranumit Ziska sau Chiorul, fiindcă într-o bătălie pierduse un ochi. Fiind la curtea regală, se observase de toți că după moartea lui Huss era mereu trist și gânditor, într-o zi regele îl întrebă de ce era trist. „Au ars pe Ioan Huss,” a răspuns Ziska, „și noi încă nu l-am răzbunat.” „Eu nu pot nimic” a zis regele, „vedeți dumneavoastră ce puteți face.” Regele nu vorbise serios, însă Ziska a înțeles altfel și s-a dus în fruntea Husiților. El îi îndemna să pună capăt vieții stricate și îngâmării preoților Romei și să lucreze temeinic la reformarea bisericii.

Regele Wenceslas, speriat de gândul unei răscoale, a poruncit orașenilor să-și aducă armele la palat. Ei s-au supus, dar nu cum aștepta el, pentru că au venit cu totul înarmați și gata de luptă.

„Iată-ne," a spus Ziska, „împotriva cărui dușman trebuie să mergem?" Regele nu era în stare să se împotrivescă, iar Husiții au intrat în orașul Praga și l-au ocupat. A doua zi, pe când străbătea orașul având în frunte pe un preot ducând potirul (paharul cinei) ca semn că cereau paharul pentru toți ca și pâinea de la cină, din primărie, prin fața căreia treceau, a fost aruncată o piatră care a lovit pe preot. Îndată o mulțime de Husiți au sfărâmat porțile, au pătruns în sala în care senatul ținea ședința și, prinzând pe câțiva dintre senatori, i-au aruncat pe fereastră. Războiul începuse.

În anul 1419, regele Wenceslas a murit. Împăratul Sigismund, fratele său, l-a urmat la tron ca rege al Boemiei. Husiții s-au adresat lui și reginei Sofia spre a găsi o cale care să le permită a trăi potrivit conștiinței lor; însă Sigismund a batjocorit pe solii lor și s-a jurat că va limpezi lucrurile cu sânge. Husiții știau că nu aveau de așteptat nici o milă de la omul care nesocotise permisul de liberă trecere al lui Huss și s-au pregătit să se apere până la cel din urmă om. Ziska a chemat la arme pe toți partizanii lui Huss, până și pe cei mai slabi, care erau în stare să arunce doar o piatră. Era acesta un lucru pe placul lui Dumnezeu? Nu putem să gândim una ca asta. Va veni timpul în care însuși Domnul se va ivi din cer pentru a zdrobi și a mătura de pe fața pământului pe cei nelegiuți și a elibera pe poporul Său cel asuprit (Apocalipsa 19.11-12). Așteptând, credincioșii trebuie să sufere cu răbdare (Apocalipsa 1.9; 14.12), dacă Dumnezeu îngăduie ca ei să fie batjocoriți.

Husiții s-au întărit pe Tabor al cărui vârf era acoperit cu stânci și Ziska a făcut o întăritură în stare să se împotrivescă celor mai strașnice asalturi. Cea mai mare parte dintre Husiți, veniți de la țară, erau înarmați la început numai cu bice, coase, furci și alte unelte de muncă, însă insuflau vrăjmașilor lor o groază de nedescris. Numai numele lui Ziska arunca groază printre ei. Împăratul Sigismund, însoțit de Frederic de Austria, adunând o armată de o sută de mii de oameni, ca urmare a unei cruciade împotriva Husiților, au mers mai întâi împotriva Pragăi, pe care au ocupat-o și unde au dat la moarte pe acei pe care i-au putut găsi. După aceea a atacat Taborul, dar după o luptă îndelungată și înverșunată, armata germană a fost pusă pe fugă, lăsându-și lagărul în mâinile lui Ziska. O nouă armată de 150.000 de oameni a fost trimisă împotriva lor. Aceasta pustii țara în chip îngrozitor, arzând pe prizonierii care le cădeau în mână, fie că erau sau nu Husiți; era de ajuns să fie Boem ca să fie declarat eretic.

Vom aminti numai un fapt care arată pe de o parte cruzimea soldaților lui Sigismund, adepți ai Romei, iar pe de alta tăria acelor care, neluând deloc parte la lupte, sufereau din cauza adevărului. Un detașament al armatei germane, prin vânzare, a prins pe pastorul din Arndostewiez, numit Wenceslas, un om evlavios și iubit de toți. A fost adus în fața armatei împreună cu locțiitorul său, sub motiv că erau Husiți. Au fost trimiși episcopului, care i-a

înapoiat generalului. După ce i-au chinuit, i-au somat să se lepede de erezia lor sub pedeapsa de a fi arși. Wenceslas a răspuns: „Evanghelia vrea ca poporul să bea paharul Domnului. Biserica de la început așa a făcut, iar liturghia noastră vorbește de el (pahar). Prin urmare ștergeți Scriptura, nimiciți Evanghelia.” La aceste cuvinte, un soldat l-a izbit în față cu mânușa lui de fier așa de tare, încât l-a umplut sângele. A doua zi a fost dus la rug, împreună cu loctiitorul său, trei țărani în vârstă și 4 copii de la 7 la 11 ani, care mărturisiseră credința cu o deosebită putere. Au fost rugați încă odată să le fie milă de ei înșiși și să se lepede de rătăcirile lor, ca să-și scape viața. Wenceslas a răspuns: „Nu-I place lui Dumnezeu să ne lăsăm înduplecați de vorbele voastre. Suntem gata să suferim o astfel de moarte, nu numai odată, ci de o sută de ori, dacă s-ar putea, decât să tăgăduim adevărul Evangheliei care este mai limpede ca soarele.”

S-a dat foc rugului: Wenceslas a luat copiii în brațe, așa cum își duce un păstor mielușii, i-a strâns la piept și cânta cu ei o cântare în mijlocul flăcărilor. Copiii au fost îndată înăbușiți și după ei și-a dat și Wenceslas sufletul, dovedindu-se credincios până la moarte și gata să primească cununa vieții făgăduită de Domnul martorilor Săi credincioși (Apocalipsa 2.10).

Ziska și Taboriții au luat ofensiva. Ei se declarau aleșii lui Dumnezeu și pretindeau că totul este al lor, că aveau dreptul să ia avutul vrăjmașilor lor, pe care îi asemănau cu Moabiții și Amoniții, și că puteau să-i ucidă. Război îngrozitor care nu iartă! Urât lucru să iei numele Domnului spre a îndreptăți o astfel de faptă! Taboriții învingători străbăteau țara, arzând bisericile și mănăstirile, omorând pe preoți și pe călugări, distrugând tot ce avea legătură cu biserica romană. Un preot amăgise pe sora cea mai iubită a lui Ziska și el nu putea să uite batjocura aceasta. Taboriții au ajuns astfel stăpâni ai întregii Boemii și au pătruns chiar și în Austria și în Germania.

Papa Martin al V-lea a proiectat o nouă cruciadă împotriva lor. Mii de oameni au dat navală, în nădejdea că vor dobândi indulgențele promise. Patru armate conduse de cardinalul Iulian au năvălit deodată în Boemia. Însă biruința îl urma pretutindeni pe Ziska, care cu toate că își pierduse și ochiul celălalt la asediul orașului Roby, nu încetase câtuși de puțin să-și conducă soldații cu succes împotriva vrăjmașilor lor. Era de neînțeles cum, cu puteri mai slabe, Boemii au putut să țină piept unor armate alcătuite din floarea Germaniei, să le și bată și să le pună pe fugă.

„Boemii au dat dovadă de o valoare vrednică de admirat”, spunea un scriitor papistaș, „fiindcă împăratul Sigismund n-a putut să-i biruie, cu toate că armatele sale au supus jumătate din Europa.” De două ori cardinalul Iulian a fost martorul groazei care cuprinsese pe principii și pe generali cei mai viteji, când aceștia vedeau că se apropie Boemii, deși în număr mult mai

mic decât trupele lor. De îndată ce ei se iveau, cruciații năpădiți și zăpăciți de groază, își aruncau armele și o luau la fugă. În zadar căuta Iulian, cu crucifixul în mână, să-i oprească, rugându-i să se întoarcă. El însuși a fost prins în vârtoarea zăpăcelii și silit a fugi travestit în simplu soldat. Pălăria și veșmintele lui de cardinal, cum și bulele papei, au căzut în mâinile învingătorilor. Iulian, cu ochii scăldați în lacrimi, striga: „Ah! nu vrăjmașii, ci păcatele noastre ne fac să fugim așa.” Chiar sinodul din Basle a recunoscut că înfrângerea trupelor împărătești era urmarea unei judecăți a lui Dumnezeu. Dar, după cum am arătat, nimic nu îndreptățește pe Husiți că au luat armele ca să se apere sau pentru a-și apăra drepturile, chiar sub motiv că apărau adevărul. „Căci armele cu care ne luptăm noi, nu sunt ale firii păcătoase”, spune apostolul Pavel (2 Corinteni 10.4). Dumnezeu îndeamnă pe ai Lui să sufere cu răbdare persecuția, Încerezându-se în Acela care judecă drept, cum a făcut și Hristos, Modelul nostru dumnezeiesc (1 Petru 2.21-23). Va veni timpul când Dumnezeu însuși va răzbuna sângele credincioșilor Săi martiri (Apocalipsa 6.10). Ceea ce a urmat la sfârșitul acestui groaznic război ne arată lămurit că nu putea fi încuviințat de Dumnezeu. Dumnezeu însă va avea grijă de aceia care, ca și Huss și Ieronim și alții, și-au dat viața ca mărturie pentru adevăr, în loc să verse sângele vrăjmașilor lor.

Împăratul Sigismund, văzându-și armatele mereu învinse de Ziska, a sfârșit prin a-l recunoaște ca vice-rege al Boemiei, cu o deplină putere asupra acestui regat. Iar Ziska, tocmai când era să se ducă să depună jurământul, a murit de ciumă, în 1424. Doi frați, Procopiu cel Mare și Procopiu cel Mic au luat conducerea Husiților și la început au avut tot atâta succes ca și Ziska.

Dar printre Husiți s-au ivit neînțelegeri. Unii se numeau Calixtini, de la cuvântul calix, pahar, nu cereau decât luarea paharului de la cină de tot poporul și libertatea de a citi Scripturile. Ceilalți, cărora li se păstra numele de Taboriți, megeau și mai departe. Ei țineau la toate învățăturile lui Huss și cereau o întreagă reformă a bisericii. Ei se sprijineau pe Scripturi, înlăturau ordinele călugărești, liturghia, purgatoriul, mărturisirea, rugăciunile către sfinți, cultul moaștelor, meritul faptelor bune și celelalte. Roma s-a folosit cu dibăcie de aceste neînțelegeri. Sinodul din Basle, ținut din 1431 până în 1433, a îngăduit Husiților, sub influența lui Rokyzan, care era o căpetenie a Calixtinilor, folosirea cupei. Au fost primite de ambele părți patru articole numite „compactata”. Acestea erau: 1) cina luată cu pâine și cu vin; 2) propovăduirea liberă a Cuvântului lui Dumnezeu de către ecleziaștici anume numiți; 3) administrarea — dar nu stăpânirea — averilor bisericesti de către cler; și al 4-lea, rânduirea unei discipline stricte atât pentru ecleziaștici cât și pentru turmă. Calixtini s-au arătat mulțumiți și mulți dintre ei au părăsit armata lui Procopiu. Astfel slăbită, și pierzând o bătălie

împotriva armatelor împăratului, cei doi conducători ai ei au fost uciși. Sigismund a putut să se întoarcă la Praga, căutând să instaureze pacea, făcând promisiuni Husiților. Curând însă a început din nou să-i prigonească și să-i lipsească de bisericile lor, și se puteau aștepta la noi tulburări, dar el a murit în anul 1437.

UNITATEA FRAȚILOR

Un anumit număr de Taboriți, care nu erau de acord cu „compactata”, au rămas sub arme. După lupte îndelungate, ei au fost biruiți de regele Podiebrad, care în 1453 a cucerit fortăreața lor și a nimicit-o. Cea mai mare parte au pierit în modul cel mai nenorocit; ceilalți s-au unit cu aceia care nu au voit să ia armele, înțelegând că prin credință, rugăciune, răbdare și fapte bune trebuie să te lupți. Aceștia erau acum prizonieri și de Calixtini, și de catolici. Însă Calixtini în curând au văzut că li se ia ceea ce li se dăduse, astfel că o parte dintre ei s-au întors la frații lor.

În 1436, Rokyzan a fost ales episcop al Pragăi. El fusese unul dintre Calixtini de frunte și, după cum am spus, datorită lui se căpătase acea „compactata”. Odată numit arhiepiscop, căuta să înduplece pe Calixtini să părăsească folosirea paharului, cu toate că el însuși rămânea și mai departe, mai mult sau mai puțin, vrăjmașul papalității. Totuși, la urmă, după cum vom vedea, el s-a arătat cu totul împotriva Taboriților. Se vede în el exemplul trist al unui apostat; cel puțin faptele lui îl arătau așa. El fusese convins de adevărul învățăturilor pe care le apărau Husiții, până acolo că îndemna pe adevărații credincioși să se adune pe cale particulară și îi ajuta, făcându-le rost de cărți. „Știm că simțămintele voastre sunt potrivite cu adevărul,” le spunea el; „dar dacă aș sprijini cauza voastră, aș suferi aceeași rușine ca și voi.” Astfel, el recunoștea pe față că nu socotea înjosirea pentru Hristos ca pe cea mai mare comoară, mai de preț era locul său de arhiepiscop.

Totuși Rokyzan a căpătat de la statul Boemiei dreptul ca Taboriții să se poată retrage la Lititz, pe granița dintre Moravia și Boemia, spre a întemeia acolo o colonie unde să-și țină cultul și să trăiască după propria lor disciplină în biserică. În 1451 s-a petrecut cel dintâi exod al Taboriților în Moravia. Mulți cetățeni din Praga și printre ei și nobili și învățați, ca și mulți dintre Calixtini, s-au alăturat pelerinilor. Chiar în Boemia, regele George Podiebrad a îngăduit Husiților libertatea cultului. Ei s-au bucurat, în liniște, de această libertate, timp de trei ani.

Până atunci frații din Boemia n-au crezut că trebuie să se despartă în mod oficial de biserica din Roma, ale cărei abateri, superstiții și rătăcirii ei totuși le condamnau. Sperau mereu o reformă a bisericii, dar ea nu mai venea. Ce era de făcut? Ei au rugat pe Rokyzan s-o rupă cu ceea ce știau ei că este potrivnic credinței și să se despartă de acela pe care el însuși îl numise

Antihrist, dar acesta nu voia, „iubind mai mult slava oamenilor decât slava lui Dumnezeu”, ca și acei fruntași ai Iudeilor care crezuseră în Isus, dar nu-L mărturiseau, de frică să nu fie dați afară din sinagogă (Ioan 12.42-43).

Ceea ce făcea pe frați să se adreseze în acest scop arhiepiscopului era gândul lor că, oricât de înzestrat de la Dumnezeu ar fi un om pentru a zidi sau a evangheliza, nu putea fi lucrător al Domnului, să predice, să boteze sau să dea cina, decât numai dacă era pus cu rânduială, deci consfințit pentru lucrare de altul sau de alții, mai dinainte consfințiți; și aceasta, urcându-te printr-o înșiruire dreaptă până la apostoli; este ceea ce se numește succesiunea apostolică. Dar nu găsim nimic de felul acesta în Scripturi. Domnul Isus este Cel care dă Bisericii Sale: „pe unii apostoli; pe alții, proroci; pe alții, evangheliști; pe alții, păstori și învățători, pentru desăvârșirea sfinților” (Efeseni 4.11). Însă în nici un loc din Cuvântul lui Dumnezeu nu este scris că alți oameni trebuie să consfințească pe cei care au daruri. Domnul este Cel care îi cheamă, iar ei se duc unde îi trimite El. Pavel n-a fost consfințit de ceilalți apostoli, iar el pe nimeni n-a consfințit spre a-i lua locul, când n-avea să mai fie. Când vorbește bătrânilor din adunarea din Efes despre primejdiile ce vor amenința biserica după plecarea sa, nu le spune să aibă grijă să așeze alți bătrâni, consfințindu-i spre a veghea în urma lor asupra bisericii; se mulțumește „să-i încredințeze lui Dumnezeu și a Cuvântului harului Său” (Faptele Apostolilor 20.29-32).

Ce ar fi trebuit să facă frații din Boemia? Să se fi sprijinit numai pe Dumnezeu, care le-ar fi dat oameni în stare să-i îndrumeze și să-i zidească, fără să fi fost nevoie să-i consfințească prin căpetenii ordinate mai dinainte. Ei însă erau creștini încă slabi, nu atât în credință, cât mai ales în ce privește lumina; ei socoteau că trebuie să alcătuiască o biserică, având conducători puși de oameni. Ei au fost încurajați în gândul lor de Martin Lupatius, coleg al lui Rokyzan. Acesta, cum am spus, călcăse aceste planuri. Lupatius i-a făcut să stabilească o ordine între ei, cât și o conducere, luând drept exemplu, spunea el, Biserica de la început în ce privește învățătura și rânduiala, și să găsească între ei oameni cărora cu timpul să le dea ordinarea obișnuită.

Frații, înainte de a lua o hotărâre, s-au adunat pentru a se ruga Domnului, întrebându-L dacă era voia Sa să se despartă de biserica de la Roma, pentru a alcătui o biserică după voia Lui. Gândul lor asupra acestui lucru nu era drept. A se aduna în jurul lui Isus după promisiunea Sa că este în mijlocul a doi sau trei adunați pentru numele Lui (Matei 18.20) ar fi fost după Scriptură, fiindcă omul nu poate forma o biserică. Biserica sau adunarea despre care Domnul Hristos spune că o va zidi (Matei 16.18) este în ființă din ziua Cincizecimii, când Duhul Sfânt S-a coborât peste ucenicii adunați (Faptele Apostolilor 2.1-4). În ce privește înfățișarea exterioară, ea este în ruină și nimic nu poate s-o aducă din nou la starea de la început, totuși

ceea ce zidește Domnul Isus dăinuiește, iar Satan nu poate dărâma. Frații din Boemia, acești creștini credincioși, care făceau parte din adevărata biserică, aveau toată dreptatea să se despartă de Roma, care își ia pe nedrept numele de biserică; dar, voind să alcătuiască ei o biserică,, se înșelau. Oricum, ei au socotit că aceasta era voia lui Dumnezeu și, în toată sinceritatea lor, după lumina ce o aveau, și-au ales trei bărbați bătrâni drept căpetenii vremelnice. Unul din ei era Grigore de Razerherz, nepot al lui Rokyzan, om foarte evlavios, cu multă înțelepciune și devotament și deprins în cunoașterea lucrurilor dumnezeiești. Acestea se întâmplau prin 1457 și de atunci și-au luat frații numele de „Unitatea fraților” sau „Frații din Unitate”.

Am spus că s-au bucurat în pace câțiva ani. Râvna misionară care era o deosebită trăsătură a fraților din Boemia, de pe atunci s-a arătat. Numărul lor a crescut mult, prin predicarea Evangheliei, multe suflete au fost luminate și în multe părți ale țării s-au format adunări mai mici sau mai mari. Grigore desfășura în acest timp o mare activitate. S-au ales inspectori pentru a-i supraveghea; au făcut sinoade generale, pentru a cerceta în ce fel ar putea potrivi mai bine învățătura lor, închinarea, rânduielile și viața după Cuvântul lui Dumnezeu. Ce deosebire față de timpurile dinainte, când războiul le pustia țara! Acum și-au luat locul lor de creștini, trăind în pace cu toți oamenii și nerăzbuindu-se singuri (Romani 12.18-19). Însă prosperitatea lor și mai ales faptul că s-au despărțit de Roma și-și alcătuiseră biserica lor, a stârnit din nou ura și vrăjmășia preoților Romei, cărora li s-au alăturat și Calixtinii. Au răspândit împotriva lor învinuiri mincinoase. Se pretindea că frații voiau să instige un nou război și de aceea adunau atâta mulțime de oameni. Regele a crezut aceste uneltiri ale preoților și însuși Rokyzan, temându-se că are să-și piardă funcția, s-a întors împotriva acelor a căror credincioșie el totuși o cunoștea, și îndemna pe rege să se ridice împotriva lor. Persecuția a fost groaznică și s-a întins pretutindeni în Boemia și în Moravia. Însă, urmașii vechilor Husiți au hotărât să nu întrebuițeze nici un fel de arme firești pentru a se apăra. Curajul de neînfrânt pe care l-au dovedit înaintașii lor pe câmpul de luptă, ei l-au arătat îndurând cu răbdare suferințele, din dragoste pentru Domnul Hristos. În cele mai groaznice încercări, ei au rămas tari în credința lor. Erau învinuiți că simt cetățeni nesupuși și li se luau averile, îi izgoneau din căminele lor în miezul iernii și îi sileau să petreacă noaptea afară. În felul acesta mulți au murit de foame și de frig. Toate închisorile din Boemia și mai ales cele din Praga gemeau de frații închiși. Prizonierii erau chinuți în mod îngrozitor. Îi sfășiau, îi spânzurau, având atârdate de picioare greutatea nespuse de mari și așa erau lăsați până își dădeau sufletul. Altor li se tăiau mâinile și picioarele. Prigonitorii păgâni din cele dintâi secole s-au arătat cu mai puțină cruzime împotriva creștinilor decât anumiți reprezentanți ai acestei biserici romane, care își

zicea singura biserică adevărată.

Bătrânii, în timpul acestor persecuții își făceau cu credincioșie datoria. Vizitau pe frați, cu primejdia vieții lor, îi îndemneau să rabde și îi întăreau în credință. Astfel, în 1461, Grigore se duse la Praga pentru a-și vedea și aici de lucrarea aceasta primejdioasă. A adunat pe frați într-o casă pentru a sărbători cina cu ei. Un judecător care îi favoriza în mod secret, i-a înștiințat că sunt urmăriți și că ar fi bine să fugă. Grigore, socotind că creștinii nu trebuie să se expună primejdiei fără motiv, i-a sfătuit să se despartă. Alții însă au spus: „Nu, cine are credință nu trebuie să fugă. Să rămânem liniștiți și să așteptăm.” Câțiva tineri studenți care se aflau acolo, spuneau că pentru ei chinul era un prânz și rugul o cină; au fost arestați. Judecătorul veni și le strigă din ușă aceste cuvinte ciudate în gura lui: „Este scris că toți cei ce vor să trăiască cu evlavie, vor fi persecutați. Prin urmare veniți după mine la închisoare, din ordinul stăpânirii.” În clipa când trebuiau să fie supuși chinurilor, aproape toți cei care se lăudaseră că vor înfrunta moartea, s-au lepădat de la credință. Grigore, numit și patriarhul fraților, nu s-a lăsat înspăimântat. A fost chinuit atât de îngrozitor încât a căzut în leșin și se credea că a murit. Vestea aceasta a fost adusă la cunoștința arhiepiscopului, care a alergat imediat la închisoare și, izbucnind în lacrimi, a strigat: „Ah! scumpul meu Grigore, de ar fi făcut Dumnezeu ca eu să fiu în locul tău!” Frumoasă dorință, dar în gura lui Rokyzan, semăna cu cuvintele lui Balaam: „De aş muri de moartea celor drepti și sfârșitul meu să fie ca al lor!” (Numeri 23.10). Grigore și-a revenit în fire și la cererea arhiepiscopului a căpătat libertate. A trăit până la 1474, ocupându-se mereu de lucrarea Domnului.

Frații au crezut, după cuvintele lui Rokyzan față de nepotul său, că mai puteau spera de la el să înceapă la o reformă a bisericii, însă acesta a stăruit în refuzul lui; atunci ei au rupt definitiv orice legătură cu el, spunându-i: „Tu ești din lume, cu lumea ai să pieri.” Acesta a fost atât de mâniat, încât a cerut de la rege noi ordine de persecuție împotriva fraților și a rămas cel mai crud vrăjmaș al lor. A murit în deznădejde în anul 1471, cincisprezece zile înaintea morții regelui Podiebrad.

Moartea acestuia a adus o oarecare domolire a persecuției, însă fără să înceteze cu totul. Episcopul de Breslau a atras atenția că vărsarea sângelui de eretici nu face altceva decât să-i înmulțească. Prin urmare au început a-i prigoni în alt fel. S-au mulțumit să-i urmărească pretutindeni pe frați și să-i izgonească din casele lor. Ei se vedeau nevoiți să caute un adăpost prin munții și pădurile nesfârșite ale Boemiei și să locuiască prin peșterile stâncilor, ca și aceia despre care ne vorbește apostolul: „Ispitiți, au murit uciși de sabie, au pribegit îmbrăcați cu cojoace și în piei de capre, lipsiți de toate, prigoniți, primiți rău, ei, de care lumea nu era vrednică, rătăcind prin pustiuri, prin munți, prin peșteri și prin crăpăturile pământului” (Evrei

11.37-38). Acolo, ei duceau o viață necăjită și plină de lipsuri. Nu făceau focul decât noaptea, pentru ca fumul să nu le dezvăluie ascunzătorile. Acolo citeau Biblia și se rugau. Când ninge și trebuia să iasă ca să-și caute de ale mâncării, aveau grijă să meargă în șir și cel din urmă târa după el o creangă mare de copac ca să șteargă urmele pașilor. Și totuși nu le lipsea curajul. Se bucurau că pot să sufere pentru Domnul Hristos, se încurajau în tăcere și se zideau pe credința lor preasfântă (Iuda 20).

Și tocmai în acest timp de suferință, văzând că nu mai era nici o nădejde de îndreptare generală a bisericii, s-au gândit frații să-și împlinescă dorința de a alcătui o biserică, luând toate măsurile necesare posibile ca să păzească învățătura mântuirii și o rânduială sănătoasă. Bătrânii pe care i-au ales ei pentru un timp, au adunat în acest scop un sinod al fraților celor mai de seamă. S-au adunat în anul 1467 în număr de 70 de preoți, oameni de neam ales, învățați, orășeni și agricultori. Spre a se ști care vor fi stabiliți pentru totdeauna, s-au hotărât să se slujească de sorți, cum au făcut apostolii ca să aleagă pe Matia (Faptele Apostolilor 1.24-26). După o rugăciune a lui Grigore, sorțul a arătat trei bătrâni noi, pe care adunarea i-a primit cu bucurie și mulțumiri, ca fiind dați chiar de Domnul. Trebuia să se facă ordinarea lor. Dar asta nu se putea face decât printr-un episcop consfințit, ca de obicei. Printre ei nu era nici unul; atunci s-au adresat lui Ștefan, cel din urmă episcop al Vaudezilor, care se refugiase în Austria și care mai târziu a suferit moarte de martir. Frații au trimis la el pe trei dintre preoții lor, pe care Ștefan i-a sfințit ca episcopi. Aceștia la rândul lor au sfințit pe cei trei bătrâni care au fost aleși și au așezat pe unul dintre aceștia ca pe al patrulea episcop. Astfel s-a făcut legătură între frați și Vaudezi. Aceștia fiind mai târziu prigoniți, s-au unit cu frații. Am văzut ce însemnătate dădeau frații din Boemia ordinării și succesiunii episcopale. Am arătat că, deși ei căutau să urmeze Scriptura, asupra acestui punct ei se depărtau de ea.

De altfel, râvna lor pentru răspândirea adevărului rămânea totdeauna deosebit de mare. Într-un interval de pace, către anul 1490, au întocmit și publicat o traducere a Sfintei Scripturi în limba boemă. Această traducere a apărut în scurt timp în mai multe ediții și s-a răspândit din belșug. Tiparul, inventat de curând, a ajutat mult la acest lucru. Dumnezeu, care îndrumază toate lucrurile, a făcut ca această invenție să fie făcută la timp potrivit, ca să pună Cuvântul Său la îndemâna multor oameni. Și astfel acest popor mic, interesat și cu adevărat evlavios a făcut mult pentru a pregăti calea unor oameni mari ca Luther, Zwingli și Calvin.

Lui Podiebrad i-a urmat la tron Ladislav al II-lea, născut în Polonia. Sub domnia lui, frații din „Unitate” s-au bucurat mai peste tot de pace. Totuși la începutul domniei, vrăjmașii lor s-au străduit să-l instige pe el și pe poporul său ca să-i persecute. Pentru aceasta au tocmnit ca spion pe un om care pretindea că fusese un lucrător printre frați. Îndemnat de conștiință, spunea el,

i-a părăsit ca să se întoarcă la adevărata biserică, aceea a Romei, și acum voia să dezvăluie așa-zisele nelegiuiri ce se petreceau printre frați. El spunea că frații făceau tot felul de fapte urâte, vrăjitorii, și ucideau pe oameni ca să le ia banii și astfel să se îmbogățească. Erau aproape aceleași învinuiri aduse în chip mincinos de păgâni contra celor dintâi creștini. Preoții Romei au trimis pe acest om în mai multe locuri; îl urcau pe amvon și acolo, în fața ascultătorilor își spunea minciunile, pe care le răspândea și mai departe prin scris. Preoții se gândeau să instige astfel poporul împotriva fraților și să oblige pe rege să se ridice împotriva lor. Însă Cel Rău face câte un lucru care îl înșală tot pe el. Deodată, obosit din cauză că era purtat din loc în loc, acest om a sfârșit prin a mărturisi că s-a lăsat cumpărat cu bani și că nu cunoaște nimic rău despre frați. De asemenea, câteva persoane care doreau să cunoască adevărul au vizitat în taină adunările lor și, văzând că nimic nu se potrivea cu zarva răspândită, s-au unit cu ei.

În timpul acela, frații, simțindu-se prea singuratici, s-au hotărât să cerceteze și să afle dacă nu cumva și în alte locuri se aflau creștini care nu numai să-L mărturisească pe Domnul Isus cu gura, dar care să se și silească să-I slujească, stând strânși alipiți de învățăturile curate ale Cuvântului lui Dumnezeu și care să înlăture autoritatea papei, pe care ei îl socoteau Antihrist. Ar fi vrut, dacă se găseau astfel de credincioși, să intre în legătură frățească cu ei, pentru a fi folosiți prin învățătura și exemplul lor. În acest scop, în 1474 au trimis în diferite părți oameni încercați. Câțiva dintre nobili s-au îngrijit de cheltuială și au căpătat pașapoarte de la rege. Trimișii au vizitat: unul Grecia și Italia; altul Rusia și provinciile învecinate; un al treilea, însoțit de un traducător evreu, a străbătut Palestina și Egiptul; un al patrulea a vizitat Tracia. Însă la întoarcerea lor în țară au spus că nu au găsit ceea ce căutau și că peste tot văzuseră pe așa-ziii creștini dedându-se la tot felul de păcate.

În 1486, a fost convocat un sinod pentru a se sfătui ce aveau de făcut, ca să preîntâmpine învinuirea că s-au despărțit de biserică. S-au hotărât ca în orice loc și în orice timp ar ridica Dumnezeu învățători și reformatori evlavioși, să se alăture lor.

Dar, fiindcă, după cunoștința lor, asemenea oameni încă nu s-au ivit, au lăsat să treacă trei ani, după care au trimis alți oameni de încredere în Franța și Italia, ca să constate dacă în acele țări erau ce căutau ei. Dar și acolo au văzut, cu durere, că cea mai mare parte dintre cei ce se numeau creștini se abătuseră de la învățăturile Cuvântului lui Dumnezeu, fie în ce privește învățătura, fie în ce privește purtarea. Au găsit totuși câteva suflete care mărturiseau pe Domnul cu toate primejdiile ce aveau de întâmpinat din cauza credincioșiei lor. Ei au vorbit cu aceștia despre credința care le era comună și i-a încurajat să stăruie pe calea mântuirii. În Franța, printre Vaudezi au întâlnit astfel de credincioși, pe care i-au primit cu multă iubire.

Însă ei au fost totodată martori și ai persecuțiilor pe care le aveau de îndurat acești frați.

În Italia, au văzut chinul de moarte al lui Ieronim Savonarola, care a fost ars pe rug la Florența și care poate fi socotit ca unul din înaintașii Reformei. Dar mai ales la Roma au văzut în ce corupție căzuse biserica catolică. Pe atunci scaunul pontifical îl ocupa Alexandru al VI-lea și acest papă în tinerețea sa fusese unul dintre oamenii cei mai stricați ce se pot întâlni. S-a spus despre el că a călcat în picioare toate legile dumnezeiești și omenești. Înțelegem ce impresie trebuie să fi făcut asupra celor doi trimiși ai fraților, la vederea acestor nelegiuiri ale celui ce se numea locțiitorul Domnului Isus pe pământ și, în același timp, și căpetenia Bisericii. La întoarcerea în țară, au spus fraților ceea ce au văzut și aceștia au rămas convingși că pentru moment nu era altceva de făcut decât să se roage fierbinte pentru creștinătate și să îndure cu răbdare și curaj încercările pe care Dumnezeu le permitea.

Totuși, în acest răstimp de pace de care s-a putut bucura, biserica unității fraților a crescut uimitor. Mulți dintre cei de neam ales li s-au alăturat și pe moșiile lor au deschis case de adunare. Prin 1500 erau în Boemia cam două sute de adunări ale fraților. Însă vrăjmașul nu dormea. Clerul roman a căutat să facă pe regele Ladislas să le ia libertatea. Un ordin de persecuție, e drept, curând după aceea anulat, a fost dat, însă dieta⁵⁷ a hotărât să nimicească în întregime erezia. Episcopii au convins pe regină că copilul pe care îl va naște nu va trăi dacă nu se va strădui din răspuțeri să înduplece pe rege să pornească pe calea acestei persecuții. Vrăjmașii fraților au biruit, însă, în ciuda prezicerii episcopilor, chiar regina, pe când năștea copilul, a murit, și executarea poruncii a fost oprită.

Ocrotirea lui Dumnezeu față de frați se arăta în acel timp într-un mod cu totul izbitor, în multe împrejurări. În 1510, intrigile vrăjmașilor lor au reușit a face să se înregistreze de către dietă edictul de persecuție despre care am vorbit. Marele cancelar Colowrat, care se dovedise cel mai înverșunat potrivnic al fraților, întorcându-se spre casă, la ieșirea din dietă, s-a oprit la baronul Colditsch. Acolo istorisea într-o zi la masă, cu un aer foarte mulțumit, planurile de persecuție întocmite împotriva Picarzilor, supranume dat fraților. Apoi, întorcându-se spre servitorul său, care era unul dintre acești frați, îi zise:

„Ei, Simone, ce zici? Iată-ne pe față învoiți să vă nimicim.”

„Oh!” răspunse Simon, „mai este cineva care nu s-a învoit, și fără care nu se face absolut nimic.”

„Cine ar îndrăzni să se împotrivescă tuturor statelor din împărăție?” spuse cancelarul înfuriat. „Numai un trădător al patriei, un nemernic vrednic de aceeași soartă ca a Picarzilor;” și, izbind cu pumnul în masă, strigă înfuriat: „Să nu mă mai scol de aici teafăr și sănătos,” și

⁵⁷ Dieta este adunarea în care se tratează treburile publice.

adaugă cu blestem, „dacă se va lăsa în viață unul singur dintre acești Picarzi!”

„E acolo sus Acela care va putea împiedica pe deplin împlinirea planurilor dumneavoastră, dacă va crede de cuviință”, a răspuns Simon cu îndrăzneală, ridicând mâna spre cer.

„Ticălosule,” reluă cancelarul și mai furios, „ai să vezi numaidecât că este așa.” După aceste cuvinte, a voit să se scoale de la masă pentru a se întoarce la castelul său; însă, deodată i-a venit o durere care l-a obligat să cadă din nou pe scaun. Piciorul i s-a umplut de bube și umflăturile au crescut foarte repede, iar toate mijloacele întrebuintate nu i-au putut opri boala. Cancelarul a murit peste câteva săptămâni.

Multe alte cazuri de moarte subită și îngrozitoare a vrăjmașilor celor mai de seamă ai fraților au ajuns de pomină pentru toți și au dus la acest proverb: „Cine-i sătul de viață, să caute răcă Picarzilor și mai mult de un an nu va avea de trăit.”

UNITATEA FRAȚILOR ÎN TIMPUL REFORMEI

Am văzut cum frații din Boemia au căutat creștini însuflețiți de aceleași sentimente ca și ei. Mare le-a fost bucuria când au aflat că în Germania Dumnezeu ridicase un puternic luptător al adevărului, pe reformatorul Luther, ale cărui învățături se potriveau cu acelea ale lui Huss și care dezvăluiau și loveau în abuzurile și superstițiile Romei, ca și în puterea papală. În 1519 câțiva preoți calixtini au scris lui Luther și i-au spus că ei recunosc că învățătura lui era potrivită Evangheliei și deci îl îndemnau să stăruie în credință. Luther, care tocmai pe atunci avusese de luptat cu indulgențele, îi încuraja la rândul său să stăruie în ceea ce ei cunoșteau ca adevăr și le spunea să nu se lase târâți în biserica romană prin promisiuni și speranțe înșelătoare, pentru că făcând așa s-ar face vinovați de moartea lui Huss și a lui Ieronim din Praga.

După ce au auzit această mărturie și îndemnurile date de Luther, frații din Boemia au trimis în 1522, doi frați pentru a-l felicita de lucrarea pe care Domnul i-a încredințat-o și l-au asigurat de ajutorul lor pe calea rugăciunii. În același timp i-au făcut cunoscut învățătura și orânduiriile lor. Luther i-a primit cu dragoste și a mărturisit că această vizită l-a încurajat. Frații ar fi vrut ca Luther să introducă în bisericile din Germania o rânduială și o disciplină asemănătoare aceleia pe care o aveau ei și au stăruit în mai multe rânduri pe lângă el asupra acestui lucru. Însă Luther nu se gândea că momentul potrivit ar fi venit. Totuși a arătat toată înțelegerea trimișilor fraților și le-a spus: „Fiți evangheliștii Boemilor; tovarășii mei și eu, dorim să fim ai compatrioților noștri. Lucrați mereu la înaintarea Evangheliei în țara voastră, atât cât împrejurările permit; noi din partea noastră vom lucra și noi, după puterile pe care Domnul ni le va da, și rugați-vă pentru noi.” Luther le-a mărturisit de asemenea că din timpul apostolilor

nici o adunare creștină nu se apropiase atât de mult de bisericile apostolice ca a lor. El mai spunea: „Cu toate că acești frați nu ne depășesc în curăția învățaturii, ei ne sunt superiori în ce privește disciplina.”

Alți reformatori au dat fraților aceeași mărturie. Un pastor protestant care scria către mijlocul secolului al XVI-lea, mărturisea astfel despre ei: „Se află în Boemia o grupare de oameni cunoscută sub numele de frați, Picarzi sau Vaudezi. Ei își interzic orice lăcomie la masă și orice joc de dans, cât și jocurile de cărți și de noroc. Cei care calcă orânduielele lor sunt dați afară din adunare, după ce au fost înștiințați odată sau de două ori, și nu se mai pot întoarce în ea decât după ce au dat semne bune, sigure și față de toți de pocăința lor. În zile de lucru, nu se văd leneși printre ei; duminica se adună pentru a se zidi prin Cuvântul lui Dumnezeu. Mulți dintre ei cunosc Scriptura mai bine decât mulți dintre ecleziaștii. Pe unele persoane le-au rânduit să viziteze pe bolnavi pentru a-i încuraja și a-i îngriji.

Statornicia lor s-a dovedit în timpul persecuțiilor. Acestea nu s-au sfârșit pentru ei. În 1547, împăratul Germaniei, Carol Quintul și fratele său Ferdinand, regele Boemiei, s-au înarmat împotriva protestanților. Națiunea Boemilor a refuzat să fie una cu ei împotriva electorului de Saxa, ocrotitorul Reformei. S-a pus acest refuz pe seama fraților; au fost învinuiți că vor să pună pe tronul Boemiei pe electorul de Saxa. Legăturile lor cu Luther au dat naștere la aceste învinuiri. Regele Ferdinand a pus deci să aresteze pe cei mai de frunte dintre frați, care au fost închiși, surghiuniți sau lipsiți de averile lor. Unii au fost chinuiți, pentru a căpăta de la ei mărturisirea pretinselor comploturi.

Ioan Augusta, cel dintâi dintre bătrânii fraților, de trei ori a fost supus chinurilor, bătut cu nuiele în mai multe rânduri și hrănit numai cu niște porții de pâine și apă, care abia ajungeau ca să-și păstreze viața. Fiindcă nu l-au putut face să mărturisească crimele pe care nu le făcuse, a fost ținut prin închisori timp de 16 ani, până la moartea lui Ferdinand. Tăria lui creștină, răbdarea lui, evlavia lui, unite cu rugăciunile fierbinți pe care le aducea Domnului, au lucrat în așa fel asupra călăilor săi încât ei au trecut de partea adevărului.

Un alt bătrân, numit George Israel, a dovedit aceeași credincioșie. Se cereau 1000 de florini drept preț de răscumpărare a libertății sale. Fiindcă nu-i avea, prietenii săi și frații s-au oferit să-i plătească ei în locul lui. El a refuzat, spunând: „Pentru mine e destul că am fost răscumpărat odată și eliberat pe deplin prin sângele Mântuitorului meu; nu am nevoie să fiu răscumpărat a doua oară cu argint sau cu aur. Păstrați-vă banii; vă vor putea fi de folos în surghiunul de care sunteți amenințați.” Mai târziu, a reușit cu ajutorul lui Dumnezeu să fugă din închisoare. A ieșit din ea ziua în amiaza mare, în văzul paznicilor săi, sub costumul unui scriitor, cu pana la ureche, cu hârtia și cu o călămară în mână. A putut să treacă peste toate

pedicile și s-a dus în Polonia, unde, după cum vom vedea, s-au dus și alți frați izgoniți de persecuție.

Un alt exemplu de eliberare neobișnuită este aceea a diaconului Bosang. Aruncat în închisoare, se ruga lui Dumnezeu fierbinte ca să-i dea libertatea. Adormind, a văzut în vis un bătrân cu o înfățișare vrednică de cinste, care îi arătă un cui înfipt în peretele închisorii. Trezându-se din somn, a găsit în adevăr cuiul cu care s-a slujit pentru a-și mări deschizătura ferestrei atât cât să se poată strecura prin ea. Obosit de lucru, a adormit din nou; însă un vis l-a înștiințat iarăși că era timpul să fugă. S-a strecurat printr-un șanț, a găsit porțile grădinei de la palat deschise, după cum îi spusese în vis, și s-a dus de s-a ascuns într-o dugheană goală. Însă din nou a căzut doborât de somn și a fost trezit de același glas, care i-a zis: „De ce te oprești aici? Nu știi că ești urmărit?” S-a grăbit să iasă din oraș, a fugit în Prusia, unde a și murit în anul 1551.

Același edict care lovise în frunțașii fraților, a făcut să se închidă casele de adunare și au arestat sau au fost risipiți toți păstorii lor care nu puteau să rămână în țară decât în chip tainic, fiind nevoiți să se ducă la frații lor, noaptea, pe furiș, pentru a le da îngrijirile cerute de lucrarea lor. În ce privește pe popor, i s-a dat să aleagă: sau se întorc în biserica romană, sau să fie una cu Calixtinii, sau să plece din țară în timp de șase săptămâni. Un mare număr dintre ei s-au lăsat înfricoșați și s-au unit cu Calixtinii, însă cea mai mare parte s-au retras în Polonia, în 1548. Cei puțini care nu au ieșit din țară, au rămas ascunși sau s-au risipit.

Nu ne vom ocupa prea mult de frații care au plecat în Polonia, unde, de altfel, sub influența episcopului papistas din Posen, regele Sigismund August a dat numaidecât un edict să plece imediat din țară. Ei s-au retras în Prusia, unde au fost primiți cu bunăvoință de ducele Albert. Totuși scurtul lor popas în Polonia nu a fost fără roade. Evanghelia a fost primită acolo de câteva persoane din nobilime și dintre orașeni, și din timp în timp unul dintre păstorii fraților statorniciți în Prusia venea să viziteze pe cei convertiți de curând.

Una din deosebitele întoarceri la Dumnezeu din timpul acela a fost a contelui de Ostrorog. A fost câștigat pentru Domnul chiar în ceasul când se ducea la adunare cu un bici ca să scoată de acolo pe soția sa. Dar când a fost biruit de har, a ajuns un om plin de râvnă și de ardoare pentru adevăr. A cerut fraților din Prusia un predicator pentru moșiile sale și i s-a trimis în 1551 pe George Israel. Acesta s-a întors deci în Polonia și în timp de șase ani a deschis douăzeci de adunări ale fraților. Alții au luat parte la aceeași lucrare, așa fel încât, în acest timp, numărul adunărilor a crescut la vreo patruzeci.

Însă ura vrăjmașilor adevărului nu îngăduia lui George Israel să predice altfel decât în adunări tainice. Frații puneau în fața caselor oameni de încredere care opreau intrarea

persoanelor necunoscute sau primejdioase. Ca să se împiedice auzirea glasului predicatorului sau a cântărilor din adunări, se căptușeau ferestrele cu perne. Episcopul din Posen, auzind de aceste adunări, a pus la pândă 40 de oameni fără căpătâi și le-a poruncit să prindă și să-l aducă pe George Israel. Acesta nu fugea, nu se ascundea. El continua a se duce și a veni din oraș, încredințându-se ocrotirii Domnului, fără ca să neglijeze mijloacele pe care i le dădea dreapta judecată și înțelepciunea. Își schimba deseori veșmintele, îmbrăcându-se când ca un nobil, când ca un cărauș, când ca un bucătar sau ca un salahor. Ducându-se să viziteze pe frați, întâlnea adesea pe cei însărcinați să-l prindă, însă Domnul nu permitea ca să-l recunoască vreodată.

Încercările făcute pentru a uni pe frați cu bisericile protestante lutherane sau reformate, aparținând de istoria Reformei, nu vor fi prezentate acum.

Frații din Boemia și Moravia au avut iarăși puțină odihnă sub domnia blândă și pașnică a împăratului Maximilian al II-lea. În 1564 au căpătat de la el libertatea de a-și deschide casele de adunare și de a-și practica cultul. Aceasta a readus în țară pe mulți dintre cei care au fost nevoiți să plece din ea. Însă dușmanii lor căutau iarăși mijloace ca să-i piardă. În 1563, marele cancelar al Boemiei, Ioachim de Neuhaus, s-a dus la Viena și a rugat stăruitor pe împărat să semneze un ordin care să poruncească nimicirea deplină a bisericilor fraților. Împăratul s-a lăsat înduplecat și marele cancelar s-a întors în Boemia, plin de bucurie. Dar și de astă dată Domnul a venit în ajutor, ca să împiedice executarea ordinului. Cum spune profetul: „Faceți planuri, și nu se va alege nimic de ele! Căci Dumnezeu este cu noi” (Isaia 8.10). Când marele cancelar trecea Dunărea pe un pod de lemn, lângă Viena, o bârnă a podului s-a rupt sub el, iar el a fost aruncat în Dunăre cu toată suita și bagajele sale. Numai șase cavaleri și carii lor au putut să scape prin înot. Unul din ei, un tânăr nobil, a văzut pe cancelar ivindu-se deasupra apei. L-a apucat de lanțul său de aur și l-a sprijinit, până ce un vapor le-a venit în ajutor. L-a scos din apă; însă el deja murise. Cât privește caseta cu ordinul împotriva atâtor nevinovați, a fost luată de apă și niciodată nu s-a mai putut găsi. Nobilul care scăpase astfel de la moarte a fost atât de mult izbit de ocrotirea pe care o dăduse Dumnezeu fraților în această împrejurare, încât a trecut de partea lor. În vârstă foarte înaintată, el încă dădea mărturie despre această întâmplare demnă de reținut. Împăratul, departe de a înnoi ordinul, dimpotrivă, a rostit simțăminte foarte îngăduitoare fraților, care s-au bucurat mult timp de pace deplină.

Ei s-au folosit de timpul acesta ca să alcătuiască altă traducere a Bibliei în limba boemă și, fiindcă cea dintâi fusese făcută după traducerea latină numită Vulgata, au trimis pe câțiva dintre tinerii lor care se ocupau cu lucrul Domnului, la Universitățile din Witemberg și din Bale, pentru a studia acolo limbile de origine în care a fost scrisă Biblia. Când s-au întors,

aceștia s-au adunat împreună cu câțiva păstori la un baron care s-a obligat să ia asupra sa cheltuielile. Această lucrare mare nu a ținut mai puțin de 14 ani, și această traducere era folosită și la începutul secolului al XX-lea.

Frații au văzut că tinerii care se duceau să studieze în universitățile străine erau în primejdie să se întoarcă de acolo cu o anumită încredere în ei și cu lucruri potrivnice simplității în care doreau ei să meargă. De aceea ei au înființat trei seminarii pentru ca tinerii să poată studia în ele. Dar chiar părinții lor, nu s-au îndepărtat de simplitatea în care au trăit înaintașii lor? Cum am arătat, oare studiile formează pe slujitorii lui Dumnezeu? Ele pot fi de folos când le ai, și Dumnezeu a îngrijit în diferite cazuri să fie oameni evlavioși deprinși în cunoașterea limbilor străine și în stare să cerceteze Biblia în limbile în care a fost scrisă și să facă traduceri. Însă ei nu învățaseră pentru acest scop. Cu atât mai puțin ar fi necesar pentru un lucrător credincios Domnului Hristos să învețe teologia, cum este numită, ca și toate ramurile care țin de ea.

Frații, însă, au făcut o altă greșală, care în cele din urmă le-a adus prăbușirea. Libertatea și existența cultului nu le-au fost recunoscute de stăpânire și ei au socotit că ar fi un câștig pentru ei s-o capete. Asta însemna a căuta sprijinul lumii și prin urmare a nu se mai bizui numai pe Dumnezeu. Mai mult, ei nu puteau căpăta această înlesnire sau ceea ce numeau ei așa, pentru că era mai degrabă o nenorocire, unindu-se cu Calixtenii și cu Lutheranii. Aceste trei partide necatolice trebuiau să prezinte împăratului o mărturisire de credință în comun.

S-a convocat deci o adunare unde fiecare partidă a trimis delegați și s-a alcătuit o mărturisire de credință cuprinzând numai articole asupra cărora erau de aceeași părere. Această mărturisire, alcătuită de toți delegații, a fost dată împăratului, care a primit-o cu îngăduință și a promis ocrotirea sa tuturor celor ce ar fi părtași la ea. Însă este limpede că această unire cu Calixtinii și cu Lutheranii nu se putea face decât trecând sub tăcere punctele pe care frații le socoteau însemnate; și aceasta nu era oare de regretat? Trebuie să recunoaștem la toți adevărații creștini ceea ce este după voia lui Dumnezeu și după Cuvântul Său în credința lor; dar dacă socotim că nu se supun Cuvântului în mersul lor, trebuie să ne și unim cu ei?

Frații au căpătat ceea ce doreau, așa că, în ochii oamenilor, s-au întărit și mai mult. Au avut de îndurat o furtună trecătoare la moartea lui Maximilian al II-lea. Rudolf al II-lea, urmașul său, s-a lăsat târât de Iezuiți să reinnoiască ordinul de persecuție publicat în 1506 de către Ladislas. A fost și un început de executare a lui; toate templele li s-au închis; însă împăratul a revenit numaidecât asupra acestei măsuri. Și-a dat seama că își luase un drept asupra conștiinței oamenilor, care nu era decât al lui Dumnezeu, și nu numai că a desființat ordinul de persecuție, dar chiar a dat, în 1609, fraților și tuturor supușilor săi protestanți din Boemia și din Moravia, libertatea cultului, dreptul de a zidi temple noi și de a avea pe lângă autorități,

apărători sau avocați ai bisericii, ca să le apere drepturile. Lucru vrednic de luat în seamă, Iezuiții ar fi vrut ca frații să fie înlăturați de la aceste libertăți. Găseau în ei luptători mai statornici ai adevărului și potrivnici mai de temut ai Romei? Sau mai curând îi urau ca urmași ai lui Huss, precursorul Reformei? Oricum, statele din Boemia s-au împotrivit cererilor lor; frații se bucurau de aceleași drepturi ca și ceilalți.

RUINA BISERICILOR FRAȚILOR DIN BOEMIA

Frații se aflau astfel în punctul cel mai înalt al prosperității lor din afară, însă duhovnicește erau mai slabi decât în timpul celor 100 de ani cât au ținut persecuțiile împotriva lor. Este ceea ce recunoștea cu durere unul dintre episcopii lor, care a fost martor al căderii și prăbușirii lor. „Vai”, spunea el, „libertatea religioasă (pe care le-o dăduse împăratul) s-a schimbat repede în libertatea firii.” De aceea, încă de la început, această libertate care a pricinuit în cele din urmă o siguranță a cărnii, n-a fost deloc pe placul sufletelor evlavioase, care se și temeau de urmările ei triste. Și în adevăr, de atunci frații au început a slăbi în păzirea disciplinei lor deosebite și din această slăbire au căzut în greșeli care le-au adus suferințe ce nu se mai pot socoti ca îndurate pentru numele Domnului Hristos.

În 1612, împăratul Rudolf a murit. A urmat la domnie ca împărat și rege al Boemiei, Ferdinand al II-lea. Îndată Roma s-a străduit să pună în aplicare hotărârile sinodului de la Trente împotriva protestanților, începând cu cei din Boemia și din Moravia. Începutul a fost făcut prin tot felul de jigniri și de asupriri, neținându-se seama de plângerile lor întemeiate pe un așa-zis edict de toleranță. Atunci, protestanții, uitând că creștinii trebuie să sufere nedreptatea, nu au voit să se supună lui Ferdinand al II-lea și și-au ales ca rege pe electorul Palatin, principe care luase parte la Reformă. Au mers și mai departe, au ajuns până la acte de violență, căci au aruncat pe ferestrele castelului din Praga pe reprezentanții împăratului. Aceasta însemna o răzvrătire pe care Cuvântul lui Dumnezeu o condamnă, când ne spune: „Orice suflet să fie supus autorităților care sunt mai presus de el; căci nu este autoritate decât de la Dumnezeu. Și cele care există, sunt rânduite de Dumnezeu. De aceea, cine se împotrivesc autorității, se împotrivesc rânduielii lui Dumnezeu; și cei care se împotrivesc își vor primi judecata” (Romani 13.1-2). Scriptura, prin urmare, nu dă voie celor care se află sub o stăpânire rea chiar, de a o răsturna cu forța, ca să așeze alta. Ea ne spune că: „este un lucru demn de laudă, dacă cineva, pentru conștiința lui față de Dumnezeu, suferă întristare, îndurând pe nedrept” (1 Petru 2.19).

Această faptă de violență a protestanților din Boemia a fost începutul aceluia groaznic război numit în istorie „războiul de 30 de ani”. Nu ne vom ocupa de el, vom spune numai care au fost

urmările pentru frați. Se poate să fi luat parte puțini la această rezistență înarmată, însă ei au fost învăluți în toate relele care s-au năpustit asupra protestanților, după înfrângerea acestora, în bătălia de la Weissenburg, lângă Praga, în 1620. Mulți au fost luați prizonieri, alții au fugit în țările vecine. Căpeteniile lor au fost ademenite a se întoarce în țară, prin promisiunea unei iertări depline. Dar după cum pe timpul lui Huss nu s-a respectat permisul de liberă trecere al împăratului, tot așa, două sute de ani după aceea, nu s-a respectat promisiunea de iertare față de cei care o crezuseră. Îndată ce s-au întors, au fost închiși, și mulți condamnați la moarte.

Astfel, la 21 iunie 1621, li s-a tăiat capul celor 27 dintre apărătorii cei mai cinstiți ai protestanților, dintre care aproape jumătate făceau parte dintre frați. Se poate spune că au murit ca martori ai adevărului, pentru că, deși făcuseră o greșală, voind a susține cu forța drepturilor lor, ar fi putut să-și scape viața, lepădându-se de credință. În adevăr, îndată după citirea sentinței, preoții catolici s-au grăbit să-i îndemne a intra în biserica romană, asigurându-i că în acest caz împăratul îi va grația. Însă ei au respins cuvintele preoților cu o tărie și o cunoaștere a Scripturilor care au făcut ca aceștia să se retragă uimiți. Un fapt dovedește ura deosebită a papistașilor împotriva fraților. În timp ce celorlalți protestanți li se îngăduia să le vină pastori lutherani ca să se roage și să ia cina cu ei, fraților li s-a oprit această favoare.

Eșafodul a fost înălțat în fața primăriei. Cei condamnați erau aduși aici în ajunul execuției. Se aflau în această clădire câțiva condamnați care nu erau din nobilime. Cum aflau de venirea fraților lor, mergeau la ferestre și îi primeau cântând. Poporul, atras de această priveliște, vărsa pentru cei condamnați lacrimi de compătimire.

Cei care urmau să fie uciși au petrecut aproape toată noaptea în convorbiri sfinte, în rugăciuni și în cântări de laudă pentru Dumnezeu. În revărsatul zorilor, ei s-au îmbrăcat în cele mai frumoase veșminte ce le aveau, ca pentru o zi de sărbătoare, și când, la ora cinci, o detunătură de tun a dat semnalul execuției, ei s-au îmbrățișat, urând unul altuia putere de sus ca să fie credincioși până la moarte. Sosind clipa morții, fiindcă erau duși unul câte unul, s-au petrecut de fiecare dată despărțiri mișcătoare. „Domnul să vă binecuvinteze și să vă păzească, preaiubiților”, spuneau frații, celor care plecau, „să vă dea Duhul Sfânt mângâiere, răbdare și curaj, ca să întăriți prin moartea voastră, ceea ce este spus din inimă și cu glasul vostru;” iar ceilalți răspundeau: „Dumnezeu să binecuvinteze drumul pe care-l faci din dragoste pentru Fiul Său Isus Hristos. Du-te înaintea noastră, dragă frate, în casa Tatălui nostru. Suntem asigurați prin Domnul Isus, în care credem, că astăzi ne vom revedea în bucuria cerească.”

Dăm câteva amănunte asupra morții câtorva dintre acești martiri ai Domnului Hristos; îi vom vedea credincioși până la sfârșit. Cel dintâi care a fost dus la eşafod a fost contele Schlik,

cel dintâi apărător al bisericii fraților. Era un om înzestrat cu multe daruri și cu o sinceră evlavie, iubit și respectat de toți oamenii de bine. Sentința lui de moarte spunea că după ce i se va tăia capul, trupul îi va fi desfăcut în bucăți și expus la răsântia drumurilor. Auzând acestea, el strigă: „Un coșciug mai puțin!” Fratele care îl însoțea, îl îndemna la bărbăție. „Oh!” spunea el, „pot să vă asigur că n-am nici o teamă. M-am hotărât pentru credința în toată curăția ei; sunt gata să dovedesc cu moartea, credincioșia ce I-o păstrez.” Dis-de-dimineată, auzind semnalul tunului, strigă: „Iată crainicul morții; voi fi cel dintâi care o voi vedea: Doamne Isuse, ai milă de mine!” Ajuns pe eșafod, s-a întors spre soarele care răsărea și a spus: „Isuse, soare al dreptății! ajută-mă să străbat prin negura morții, în lumina veșnică!” Apoi a îngenuncheat, rugându-se, și a primit lovitura de moarte. Privitorii erau mișcați până la lacrimi, văzând seninătatea pe care o păstra până în ultima clipă.

După el a venit la rând, Wenceslas, baronul de Budova, care era de asemenea din biserica fraților. Era și el unul dintre apărătorii ei. Bătrân de 76 de ani, era un om învățat, cunoscut prin mai multe scrieri și care, sub împăratul Rudolf, ocupase funcții de seamă. Când a văzut apropiindu-se primejdia, s-a dus să-și stabilească familia la un loc sigur și s-a întors singur la Praga, conștiința neîngăduindu-i, după cum spunea el, să părăsească tocmai acum cauza. „Poate că,” adăugă el, „Domnul vrea s-o pecetluiească și cu sângele meu.” Iar când secretarul său îi spunea că umbla zvonul că murise de amărăciune, „Eu,” reluă el, „să mor de întristare! Vezi (spuse el arătându-i Biblia), acest paradis al sufletului meu, niciodată nu mi-a dat fructe atât de dulci ca astăzi. Acolo locuiesc zilnic, mâncând mana cerească și bând apa vieții. Nimeni nu va vedea ziua când să se poată spune că Budova a murit de întristare.”

Cu câteva zile înainte de a se pronunța sentința de moarte împotriva sa și a însoțitorilor săi, a avut un vis deosebit, care a produs în sufletul său o foarte mare impresie. I se părea că se plimba printr-o pajiște verde, unde tot ceea ce-l înconjură era frumos și plăcut. Gândurile lui, chiar și în vis, erau firește preocupate de deznodământul procesului său. Deodată un crainic strălucitor de lumină se apropie de el, îi puse în mână o cărticică, apoi se făcu nevăzut. Deschizând cartea, ce-i fusese dată într-un fel atât de ciudat, a văzut că filele erau de mătase albă ca zăpada, fără ca să fie scris ceva pe ele, afară de acest verset plin de încurajare: „încredințează-ți soarta în mâna Domnului, încrede-te în El și El va lucra!” (Psalmul 37.5). În timp ce se gândea la aceste cuvinte dumnezeiești, a venit spre el altcineva, ducând pe mâini un veșmânt alb, pe care i l-a pus pe umeri; și aici s-a deșteptat.

Mai târziu, urcându-se pe eșafod, a pomenit de acest vis, privind acea lumină albă ca un semn al dreptății dumnezeiești cu care, prin har, era îmbrăcat.

Niște preoți cruzi și vicleni nu mai încetau, până în ultima zi a sa de pe pământ, cu

încercările lor de a-l face să se lepede de credință. Doi capucini (călugări iezuiți) au venit la el pentru a-i arăta — ziceau ei — drumul spre cer.

„Oh! prin harul lui Dumnezeu, îl cunosc," le răspunse el.

„Poate că domnul se înșală," au stăruit ei.

„Nu, nu, reluă Budova; nădejdea mea se întemeiază pe Cuvântul lui Dumnezeu, care nu poate să înșele. N-am alt drum ca să merg în cer decât pe Acela care a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața." După ce a respins ideile lor asupra autorității bisericii romane, se oferă să le arate el adevăratul drum spre cer; dar sârmanii, buimăciți, au plecat făcându-și semnul crucii.

În urma lor au venit doi Iezuiți (tot călugări), chiar în ziua judecății. Au intrat în închisoarea lui dis-de-diminează și au început prin a lăuda multa lui știință, apoi își arătau dorința de a-i mântui sufletul. Le-a răspuns simplu, însă cu tărie și hotărât:

„Facă Dumnezeu să fiți și voi tot atât de siguri de mântuirea voastră, cum simt eu de a mea, prin sângele Mielului."

„Bine," au răspuns ei, căutând a-l lămuri, „însă nu vă bizuiți prea mult pe dumneavoastră înșivă; nu zice Scriptura: Nimeni nu știe dacă merită harul sau mânia?"

„Unde sunt aceste cuvinte? Iată Biblia, arătați-mi-le," a răspuns nobilul martor al adevărului.

„Dacă nu mă înșel, sunt în epistola lui Pavel către Timotei."

„Vreți să mă învățați calea mântuirii," a spus Budova, „voi care nu cunoașteți Biblia! Credinciosul poate fi sigur de mântuirea sa, așa ne este arătat prin aceste cuvinte ale lui Pavel: „Știu în cine am crezut" și încă: „mă așteaptă cununa dreptății."

„Oh!" răspunse Iezuitul, arătându-și și mai mult neștiința; „nu pe dumneavoastră, nici pe altcineva îl privește aceasta; Pavel nu spune acest lucru decât despre el însuși".

„Te înșeli," reluă cu bărbăție baronul, „pentru că apostolul adaugă imediat: „Și nu numai mie, ci și tuturor celor care iubesc arătarea Lui" (2 Timotei 4.8). În acest fel, și cu alte dovezi din Scriptură, le-a dovedit într-atât neștiința, încât ei l-au părăsit copleșiți de rușine și de mânie, numindu-l eretic împietrit.

Puțin după aceea, s-a urcat senin pe eșafod. S-a descoperit și a trecut ușor mâna prin păr și a zis: „Vedeți, perii mei albi, ce cinste vi se face să fiți împodobiiți cu coroana de martir!" Apoi a început să se roage, ridicându-și capul care a căzut sub sabia călăului, după care a fost așezat pe o masă.

După alți câțiva, a venit rândul seniorului de Kapplisch, un bătrân de 86 de ani. Acesta a spus pastorului lutheran care venea să viziteze pe cei condamnați: „În ochii lumii, moartea mea este rușinoasă, însă înaintea lui Dumnezeu este glorioasă. Așteptând să mi se execute

sentința, carnea mea slăbită a început să tremure, însă prin harul lui Dumnezeu nu mai am acum nici o frică de moarte."

Mai înainte de a fi omorât, pe când se îmbrăca, a spus predicatorului care era lângă el: „Iată, mă îmbrac cu haina mea de nuntă." Și pe când predicatorul îi spunea că dreptatea lui Dumnezeu în Hristos se împodobește înăuntru într-un chip și mai adevărat: „Da" i-a spus bunul bătrân, „dar vreau să mă împodobesc și pe dinafară, în cinstea Mirelui sufletului meu." A fost chemat; el a răspuns: „În întâmpinarea lui Dumnezeu! E atâta timp de când aștept!" Fiindcă picioarele îi erau tare slăbite și avea câteva trepte de coborât, a cerut lui Dumnezeu să-l întărească, ca să nu dea, dacă ar fi căzut, ocazie de batjocură vrăjmașilor. Ceruse de asemenea călăului să lovească cu sabia chiar în clipa când îl va vedea așezându-se în genunchi și ridicând capul, de teamă să nu cadă din cauza slăbiciunii, dacă s-ar fi întârziat prea mult. Însă în clipa execuției, sârmanul bătrân stătea atât de încovoiat și de aplecat pe genunchii săi, încât călăul nu îndrăznea să lovească. Predicatorul, văzând aceasta, strigă către martir: „Monsenior, v-ați încredințat sufletul lui Hristos; acum înfațișați-I cu bărbăție capul dumneavoastră albit și ridicați-l spre cer." Bătrânul îl ridică atât cât a putut, spunând: „Doamne Isuse, îmi încredințez sufletul în mâinile Tale." în timpul acestei rugăciuni, călăul a lovit, capul i-a căzut și a fost așezat pe un portal.

Vom mai aminti și de moartea lui Henri-Othon de Lose, încă unul din apărătorii fraților. Îi părea rău că primise cina de la un slujitor lutheran și la început era trist că nu putea lua parte împreună la această masă a Domnului; însă a fost mângâiat din plin de Domnul. Când slujitorul lutheran a venit la el pentru a-l însoți la eșafod, se ridică și-i spuse: „Cât mă bucur că vă văd, om al lui Dumnezeu! Ascultați ce mi s-a întâmplat. Stăteam pe acest scaun, într-o adâncă întristare că nu pot lua Cina,⁵⁸ pentru că aș fi vrut să fie prezent un slujitor din părtășia noastră. În tristetea mea am adormit; și iată că în vis Domnul mi s-a arătat și mi-a zis: „Harul Meu îți este de ajuns." El s-a suit plin de bucurie pe eșafod; aici se aruncă mai întâi să se roage, iar după ce se ridică, își scoase veșmintele, se așeză în genunchi și zise: „Doamne Isus, primește-mă în gloria Ta!"; și în timp ce rostea aceste cuvinte, călăul făcu să-i cadă capul.

În aceeași pace și cu aceeași bucurie au murit toți ceilalți. Nici unul dintre ei nu s-a clătinat și nu s-a gândit să se lepede de credință. „Ei au biruit prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor și nu și-au iubit viața chiar până la moarte" (Apocalipsa 12.11).

---

⁵⁸ Nu trebuie să uităm că frații aceștia, ca și lutheranii și alți creștini de diferite denumiri, cred că un har deosebit se leagă și de faptul că iau cina. Ea este un privilegiu, dar nu dă nici un har, deși te bucuri aducându-ți aminte de iubirea Domnului și de jertfa Lui

⁵⁸ „Predicatorul tufișurilor - nume dat lui Cristian David; aici vrea să spună fără îndoială „predicator călător".

După aceste execuții, stăpânirea a pornit la nimicirea totală a protestantismului în toată Boemia și Moravia. Mulți dintre păstorii izgoniți din țară s-au ascuns prin peșteri, de unde vizitau în taină pe frații lor; însă au fost descoperiți rând pe rând și dați la moarte sau alungați din țară. Să observăm că aceste mijloace ale urei n-au fost întrebuintate numai împotriva celor ce au luat parte la război, ci și a celor ce puteau fi socotiți drept răzvrățiți și împotriva a tot ceea ce era protestant, încât este limpede că nu era vorba de o chestiune politică, ci de una religioasă, și de dorința din partea Romei de a nimici sau de a alunga din țară pe toți protestanții, pe toți frații cât și pe ceilalți credincioși.

Templele au fost curățite cu apă sfințită; s-au bătut scaunele și mesele de comuniune cu lovituri de nuiele; paharele cinei au fost profanate; mai multe mii de Biblii și alte cărți religioase au fost arse; cadavrele protestanților au fost scoase din morminte și aruncate la gunoi. Un mare număr de persoane au suferit moartea cu credința și curajul pe care le-au avut înaintașii lor; alții au îndurat cu bucurie închisoarea, chinurile și răpirea averilor lor și s-au exilat de bunăvoie în alte țări.

Pentru a înlocui pe păstorii alungați sau omorâți, s-au dat bisericilor cei mai corupți dintre preoți și, fiindcă acești oameni de nimic nu reușeau să câștige mulțimea, s-a înființat o comisie de reformă care trebuia prin viclenie, nu cu forța, să oblige pe ceilalți protestanți să se lepede de credință. S-au folosit toate mijloacele posibile ca să se ajungă la acest scop; nu s-au temut să le spună că puteau să creadă în inima lor tot ce voiau, numai să se alipească în afară de biserica romană și să se supună papei.

Cei mai mulți nu s-au lăsat să fie clătinați, pentru că seniorii, bizuindu-se pe principii protestanți ai Germaniei, i-au făcut să nădăjduiască o eliberare apropiată. Însă în curând întreaga nobilime, după ce a fost ruinată prin tot felul de violențe și despuiată de toate bunurile, a fost izgonită din regat. Mai multe sute de familii de nobili sau de orășeni bogați s-au risipit prin Polonia, prin statele Germane, în Ungaria și până în Țările de Jos (Belgia și Olanda). Cât privește poporul, era supravegheat cu strășnicie ca să-i împiedice emigrarea și a-l sili la apostazie (lepădare de credință); însă în ciuda tuturor, mii de familii au aflat mijlocul de a urma pe păstorii lor în lipsuri și în necazuri, fapt care a micșorat mult numărul lor.

Un episcop al fraților împrăștiați, Amos Comenius, exilat ca și ceilalți, scrie cu privire la aceasta cu o adâncă durere: „Domnul a cercetat pe frați ca printr-o furtună și a smuls ca printr-o inundație de noapte, bătrâna lor grădină atât de rodnică și atât de înfloritoare. El a îngăduit ca frunza să fie aruncați în fiare și sângele să le fie vărsat ca apa. Din mai multe sute de biserici care făceau bucuria și fericirea lor, n-a mai rămas nici una. Păstorii au fost risipiți și turmele lor au fost date pe mâna soldaților. Cei care au scăpat de persecuție au murit

în exil. Aproape toți lucrătorii, bătrânii, episcopii și diaconii s-au făcut nevăzuți și am rămas singur, afară de un tovarăș pe care îl mai am în Polonia." Comenius nu ascundea faptul că greșelile fraților au atras asupra lor pedeapsa lui Dumnezeu; însă aceasta nu îndreptățește cu nici un chip cruzimea vrăjmașilor lor. Astfel, nu au mai rămas în nefericita Boemie decât numai dărâmături de nerecunoscut din această biserică; frații au ajuns a nu se mai putea aduna decât noaptea, prin peșteri și văgăuni, amenințați mereu de groază și primejdie.

Toate acestea se petreceau în primul sfert al secolului al XVII-lea. Sfârșitul acestui veac a fost martorul unei alte persecuții care, ca și aceea a protestanților din Boemia, are trăsături asemănătoare, de o cruzime încă și mai rafinată și mai barbară, când însă, prin harul lui Dumnezeu, de asemenea au strălucit credința și statornicia martirilor. Vorbim de persecuțiile împotriva protestanților din Franța, pe timpul lui Ludovic al XIV-lea și a urmașului său. Ele au ținut un secol întreg.

URMAȘII FRAȚILOR DIN BOEMIA ȘI MORAVIA

Câteva amănunte cu privire la urmașii fraților din Boemia și Moravia până la întemeierea localității Herrnhut

Persecuțiile dezlănțuite în Boemia și Moravia împotriva celor ce s-au despărțit de biserica romană nu au atins numai pe frați, ci și adunările lutherane și reformate care se formaseră în aceste ținuturi. Dar, cu toate persecuțiile, cu toate emigrările în număr mare în țările vecine: Polonia, Silezia, Prusia, Saxa etc., emigrări care, de la 1622 până la 1730 au atins cifra de o sută de mii de persoane, în aceste două țări au fost familii care au rămas alipite învățăturilor evanghelice, cu toate că deseori credincioșii erau nevoiți a se ascunde și a urma de formă ceremoniile cultului papistaș. Mulți, nu numai că au păstrat aceste învățături pentru ei înșiși, dar le și propovăduiau, însă în cea mai mare taină, prin regiunile mărginașe. Alții dintre acești prieteni ai Evangheliei, din cauza mâniei de foc a clerului care apăsa asupra lor, au ajuns să-și ascundă toată viața, până și de soțiile, de copiii și de servitorii lor, locurile tainice unde își păstrau Bibliile și cărțile. Le citeau în taină sau le făceau să servească la nevoie pentru zidirea altora. S-au văzut bărbați și părinți care nu au descoperit familiilor lor comoara ascunsă a cărților lor decât numai pe patul morții, nevoind să părăsească pământul fără a fi dat măcar odată mărturie despre credința lor. Alții, mai puțin sfioși, țineau adunări secrete, unde se zideau împreună sufletește. Se adunau noaptea prin subsoluri sau alte locuri ascunse, mereu în primejdia să fie aflați și apoi să îndure pedepse mari, chiar și moartea.

Timp de un secol întreg, cât a durat asuprirea acestui sărman popor, se păstra o sămânță a adevărului care își dovedise ființa într-un chip cu totul deosebit la începutul secolului al

XVIII-lea, Vom da câteva amănunte asupra acestui subiect care ne atrage luarea aminte.

Să vorbim întâi despre un om deosebit în multe privințe prin știința sa, iubirea sa pentru cauza fraților și credincioșia sa față de ei. Amos Comenius, păstor al bisericii din Fulneck, în Moravia, a fost unul dintre cei care au trebuit să plece în exil. S-a retras în Polonia cu o parte din turma sa. În 1632 a fost numit episcop al fraților răsleți din Boemia și din Moravia. Necazul bisericilor îi copleșea inima de mâhnire, dar vedea într-asta o pedeapsă pe care le-o dăduse Dumnezeu din cauza moleșirii lor și a legăturii lor cu lumea. În clipa când trebuia să-și părăsească țara, ajuns pe un munte de la graniță, își aruncă privirile încă o dată asupra Moravei și Boemiei și, așezându-se în genunchi împreună cu frații săi, rugă pe Dumnezeu cu lacrimi în ochi de a nu părăsi cu totul aceste regiuni și a nu le lipsi niciodată de Cuvântul Său, ci să păstreze în ele, totdeauna, o sămânță sfântă. Rugăciunea, după cum vom vedea, i-a fost ascultată. El însuși nu înceta deloc să se ocupe și să încurajeze pe cei răsleți și a alcătuit un fel de catehism pentru toate oile răslețe ale Domnului Isus, și mai ales pentru cele din Fulneck și din împrejurimi. Prefața, o termină cu cuvintele: „Dumnezeul oricărei har să vă dea prin Duhul Său puterea de a vă întări în omul dinăuntru pentru cauza Domnului Isus Hristos; de a fi stăruitori în rugăciune, de a fi tari în ispite și în necazuri, în vederea gloriei și pentru ca să fiți veșnic cu El în împărăția Sa.” Comenius a murit în anul 1671; însă amintirea sa s-a păstrat mult timp în ținutul Moraviei, unde își făcuse lucrarea.

După cum se rugase acest credincios slujitor al lui Dumnezeu, cu toată asprimea care apăsa asupra fraților, timp de un veac s-a păstrat o rămășiță. E drept că în urma morții sale în străinătate, nimeni nu se gândea la frații din Boemia și Moravia, nici măcar cât te gândești la un mort; totuși, o rămășiță a vieții era; și din 1701 ea a început să se arate. În 1715 a avut loc o puternică trezire la Fulneck și în câteva locuri de lângă Lititz; dar aceasta a atras asupra fraților o îndoită asuprire. Unii chiar au trecut peste graniță; totuși trezirea nu a putut fi oprită.

Rămăsese la Fulneck și în satele învecinate un număr atât de mare de frați, obligați, după cum am spus, să se potrivească în afară formelor de cult romane, dar care păstrau cu grijă Scripturile Sfinte și cărțile lor de cântări și de zidire sufletească. Aveau în fiecare dimineață și în fiecare seară, și mai ales duminica, adunări pe care magistrații nu le nesocoteau, și care atrăgeau din timp în timp asupra credincioșilor noi încercări. E drept că pentru a-i câștiga sau pentru a-i adormi, preoții romani i-au încuviințat pentru un timp a lua cina în amândouă felurile; însă această slabă îngăduință fiindu-le ridicată, au început a lua cina între ei, în taină, și Dumnezeu nu i-au lăsat fără îndrumători pentru a-i încuraja.

După plecarea lui Comenius, mai mulți predicatori ai fraților s-au refugiat la Zauchtenthal, sat în apropiere de Fulneck, și făceau adunări acolo. În felul acesta cunoștința Evangheliei se

păstra și aici. Printre acești oameni a fost Martin Schneider, care instruia tineretul și-l învăța citirea, scrierea și catehismul lui Comenius. Purtarea sa a atras luarea aminte a preoților. A fost chemat în fața magistraților, închis de mai multe ori, și ar fi fost condamnat să fie ars, dacă nobilii catolici la care fusese în servicii și care îl iubeau mult n-ar fi mijlocit pentru el.

După aceasta, adunările s-au ținut la vărul său, Samuel Schneider. Și acesta, fiind învinuit că este unul dintre învățătorii fraților, a fost aproape de punctul de a fi spânzurat. Cu toate acestea, el a continuat să predice până a murit în 1710. A adormit plin de bucurie și a peceltuit cu vrednicie o viață de credință în fața prietenilor și vrăjmașilor, mărturie ce o dăduse despre Evanghelie. Nu încetase să vorbească despre ceea ce a fost cauza nădejdilor sale; inima îi era copleșită de bucurie la gândul că se va afla în curând lângă Domnul Isus. „Acolo,” spunea el, „voi vedea de asemenea pe scumpii Săi apostoli, pe profeții Săi, pe toți martirii care au suferit pentru numele Său și tot norul de martori care nu și-au iubit viața, încât și-au dat-o pentru Domnul Isus; și voi fi pentru totdeauna cu Domnul.”

„Priviți,” spunea el, alor săi, „priviți sfârșitul acestor oameni!” cuvinte care se pot potrivi lui însuși. Și îi îndemna cu stăruință să rămână credincioși Domnului Isus.

Preotul roman din localitate a venit să-i dea ungera, însă Schneider i-a spus: „Eu simt uns deja și peceltuit cu Duhul Sfânt pentru viața veșnică; ungera pe care doriți să mi-o dați, prin urmare, este nefolositoare.” „Gândești, deci, că mori în stare de har fără să fi primit ungera cea din urmă?” îl întrebă preotul. Schneider, arătând cu degetul spre soare, a răspuns: „Tot pe atât de sigur, cum vezi dumneata soarele strălucind pe cer, tot pe atât de sigur sunt eu mântuit.” Atunci preotul a spus: „Bine, bine Schneider; dar spune-mi: ești învinuit că nu ești bun catolic și că nu faci nici pomeneală de sfinți.” „Oamenii au spus multe lucruri rele despre mine”, a răspuns Schneider, „și mi-au făcut multă amărăciune fără motiv; însă eu m-am străduit toată viața să merg pe urmele sfinților și să le urmez purtarea.” Preotul a tăcut și, plecând, a spus celor de față: „De aș muri și eu de moartea acestui om drept!”

Un alt martor credincios al acestor timpuri de necaz a fost și George Joeschke din Sehlen. Era un adevărat urmaș al fraților din Boemia, unul dintre acei patriarhi evlavioși la care prietenii Domnului veneau să ia încurajare și mângâiere în acele timpuri de necaz. Era în legătură strânsă cu frații din Fulneck și din împrejurimi, din Zauchtenthal, din Scroenau, din Kunerwald etc. Aveau obiceiul să se adune rând pe rând în unele din aceste locuri pentru ca în tristețea inimii lor, cu multe lacrimi și rugăciuni, să stea de vorbă despre învățătura mântuirii, despre starea fraților, despre asuprirea care apăsa asupra celor ce rămâneau credincioși. Se observa cu durere că numărul familiilor acestora se tot micșora din cauza căsătoriilor cu catolicii, și stăpânirea nu contenea a lucra chiar să înlesnească această micșorare.

George Joeschke însă n-a încetat până la moarte să se roage pentru această sărmană rămășiță, să mângâie, să înștiințeze și să întărească pe cei care erau pe moarte. El se ocupa în mod deosebit de cei cinci frați Neisser, nepoții lui. Îi învăța cu credincioșie calea mântuirii și le spunea să citească cu stăruință Sfintele Scripturi, scrierile fraților și pe cele ale lui Luther. Totodată, le spunea că fiecare trebuie să fie în sine însuși asigurat de mântuirea și de iertarea păcatelor lui și că, fiind mântuiți, nu mai trebuie să trăim pentru lume, ci pentru Domnul Isus, că fără aceasta, poți să ai toată știința și totuși să fii pierdut.

Avusese la o vârstă foarte înaintată un fiu pe care îl iubea mult. Văzând, în 1707, că i se apropie sfârșitul, a chemat în jurul patului său pe nepoți și pe copilul său ca să le dea cea din urmă binecuvântare. I-a îndemnat în mod solemn să rămână credincioși Domnului Isus până la moarte, așa cum învățaseră să-L cunoască. Le-a spus să se alipească de El din toată inima, și că atunci vor vedea o mare eliberare: „pentru că Dumnezeu” adăugă el, „ascultă rugăciunea aleșilor Săi care strigă la El zi și noapte.”

Apoi a mai spus: „Este adevărat că libertatea noastră a fost spulberată; cei mai mulți dintre urmașii fraților își arătau mai mult dragostea față de lume și astfel au fost înghițiți de papism. Toate par să arate că situația fraților este pierdută. Însă, copii, vedeți voi, va veni o eliberare pentru cei care mai sunt din rămășiță. Că aceasta se va întâmpla în Moravia sau că veți părăsi acest Babel, nu știu; însă sunt încredințat că asta nu va ține mult; înclin însă să cred că veți ieși din țară și că veți găsi un loc unde veți sluji lui Dumnezeu fără teamă, după Cuvântul Său. Când va veni timpul acela, să fiți gata și luați seama să nu fiți voi cei de pe urmă. Aduceți-vă aminte de cuvintele mele. În sfârșit, vă încredințez pe acest micuț, singurul meu copil. Ți-l încredințez, mai cu seamă ție, Augustin. Trebuie ca el să fie al Domnului Isus. Nu-l pierdeți din vedere și, când veți ieși din țară, luați-l cu voi.”

Spunând acestea, venerabilul bătrân se întoarse spre băiatul lui și îl binecuvântă, vărsând multe lacrimi. A binecuvântat după aceea pe toți nepoții săi și îndată după aceasta a plecat la Domnul. Era de 83 de ani. Niciodată n-au uitat frații Neisser această despărțire și au păstrat în inima lor cu grijă cuvintele slujitorului lui Dumnezeu.

În adevăr, nu-i mișcătoare această scenă în acele timpuri de apăsare? Nu ne amintește ea de sfârșitul bătrânului patriarh Iacov, de cel al lui Iosif? Credința care îl făcea să vadă ieșirea fuilor lui Israel din țara Egiptului, credința care sprijinise pe frați în suferințele lor și chiar în moarte, nu era ea și în cuvintele de încredere ale bătrânului George Joeschke? Domnul nu încetase de a avea martori în aceste ținuturi persecutate și le-a ascultat rugăciunile.

După moartea acestor martori credincioși ai adevărului, urmașii lor s-au văzut nevoiți să-și țină adunările tot mai ascunse, iar la urmă să se mărginească numai la cultul de familie, ceea

ce conducea la declinul adunărilor. Toate li se ridicau împotriva, închisoarea, amenzile, atracțiile lumii, teama de a-și pierde averile, făceau rămășițele fraților să alunece tot mai mult în asemănarea cu lumea și în participarea la ceremoniile cultului catolic.

Trecuseră 100 de ani de când în Moravia frații erau apăsați în felul acesta și Dumnezeu în harul Său a intervenit să le dea eliberarea. Începutul acestei eliberări s-a făcut prin uneltele cele mai umile, pentru că așa îi place lui Dumnezeu să Se arate. Cea dintâi unealtă a fost un biet cerșetor.

În 1716, trăiau în satul Sehlen cei cinci frați Neisser despre care am vorbit. Ei se adunau cât puteau de des cu vecinii lor, frații din Zauchtenthal și din împrejurimi. Un bătrân soldat protestant în concediu venea adeseori să cerșească la ei și îi făcea să se bucure de cântările evanghelice pe care le cânta el la poarta lor, cât și de locurile din Scriptură pe care le spunea pe dinafară. El i-a pus în legătură cu păstorii lutherani ai bisericii din Teschen, în Silezia, dintre care unul, anume Steinmetz, era un om al lui Dumnezeu care împreună cu alții făceau cunoscută vestea bună a mântuirii și stăruiau asupra a ceea ce trebuia să fie adevărata viață creștină. De aici înainte frații se duceau acolo să caute încurajare și lumină, deși aveau mai mult de 20 km de mers.

Însă omul de care s-a folosit îndeosebi Dumnezeu pentru lucrarea ce o avea de făcut, a fost un simplu meșteșugar, om al lui Dumnezeu și adevărat lucrător al Evangheliei: „Nu de la oameni, nici prin om, ci prin Isus Hristos și Dumnezeu Tatăl" (Galateni 1.1). Se numea Cristian David și se născuse în anul 1690, la Senftleben, în Moravia. Născut și crescut în catolicism, el dovedea o râvnă mare în a-i împlini poruncile; însă, împlinindu-le, nu găsea pace pentru sufletul său, conștiința îl muștra pentru atâtea fapte și nu găsea nici puterea necesară pentru a se lupta cu păcatul și a-l birui. În tinerețe a fost pus să păzească vacile și oile, după aceea a învățat meseria de dulgher. În locul în care trăia pe atunci, a făcut cunoștință cu câțiva creștini evanghelici care i-au arătat că închinarea la sfinți și obiceiurile romane nu erau decât niște porunci omenești. Aceasta a clătinat credința lui în biserica romană. În același oraș se găseau câțiva oameni evlavioși care din cauza străngerii lor laolaltă și a cărților găsite la ei au fost închiși într-un subsol. Cristian îi auzea acolo rugându-se și cântând zi și noapte, ceea ce i-a produs o adâncă zguduire sufletească, însă nu-și dădea seama de ce se petrecea în ei și puterea care le dădea în încercare o astfel de pace și de bucurie.

Evreii aveau și ei sinagogă în acea localitate. Cristian, văzând râvna și credincioșia cu care ei își păzeau legea și cu care își sărbătoreau cultul, s-a alipit de ei. Însă, stând cu ei de vorbă, a fost pus într-o mare încurcătură, neștiind cine avea dreptate: catolicii romani, creștinii cei închiși sau evreii.

El nu văzuse niciodată o Biblie. Aflând că această carte este Cuvântul lui Dumnezeu, a dorit fierbinte să-l aibă și a reușit să-l procure. Pe măsură ce citea și pune alături Vechiul Testament de Noul Testament, îndoielile care îl chinaseră au dispărut și a văzut că Isus era chiar Mesia cel promis. Însă alte nelămuriri i-au năpădit în suflet: a început a se întreba dacă Biblia este chiar Cuvântul lui Dumnezeu, însă cu cât îl studia, cu atât vedea mai limpede cum toate promisiunile și amenințările pe care le cuprindea el se împliniseră; a văzut de asemenea cu cât adevăr prezintă Scriptura trăsăturile celor răi și ale credincioșilor și cu cât adevăr descrie lupta duhului și a cărnii. A înțeles astfel că Biblia este cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu și că religia creștină așa cum o arată Cuvântul este singura religie adevărată pentru care mii și mii de oameni și-au jertfit viața în toate timpurile. De atunci lectura sa aleasă și zilnică, recreația precum și studiul său după ce termina lucrul era Biblia. El s-a ocupat de ea până la sfârșitul zilelor sale și era atât de pătruns de Cuvânt încât vorbirea lui, felul său de a se exprima îi erau influențate. După Biblie a învățat să scrie.

Fiind convins că învățătura lutherană era aceea a Sfințelor Scripturi, s-a hotărât să se alipească de această biserică. Pentru aceasta s-a dus în Ungaria și când, la Tyrnau a auzit pentru întâia oară melodia unui cântec într-un templu lutheran, a fost răpit de bucurie. Însă a observat că cei care caută pe Dumnezeu au adesea mai multă râvnă și mai multă dragoste decât cei care pretind că L-au găsit. Lutheranii din Ungaria se temeau să se expună pedepselor severe hotărâte pentru cei care primeau un prozelit catolic și au sfătuit pe Cristian să se ducă în Saxa. El a primit lucrul acesta cu atât mai bucuros, cu cât clerul roman începuse să-l urmărească.

A plecat mai întâi la Lipsea, apoi la Berlin. Acolo, părăsind cu totul catolicismul, a luat pentru prima dată cina în biserică lutherană. Și totuși încă nu a găsit acolo ceea ce căuta. A văzut la protestanți, pretutindeni, neorânduială și păcat și a aflat că el însuși nu putea să se poarte cu seriozitate, fără să fie un motiv de dispreț pentru cei mai mulți și fără să întâmpine împotriviri de tot felul. S-a angajat atunci ca soldat, gândind că va fi mai independent în ce privește conștiința lui. Era un lucru ciudat, care ne arată că nici până atunci nu aflase încă lumina de care avea nevoie sufletul lui. Și ca soldat a fost numaidecât dezamăgit și a părăsit armata pentru a se întoarce în Silezia, ca să se ocupe de meseria lui de dulgher, de la început. Însă, fiind prigonit de iezuiți, în 1717 s-a dus la Goerlitz, în Lusacia (în nordul Boemiei, ținând de Saxa).

Aici a cunoscut copii ai lui Dumnezeu mai luminați și a aflat, în sfârșit, ceea ce inima lui dorea de atâta timp, cu mult suspin, adică pacea și siguranța mântuirii, rod al credinței în Domnul Isus, fără faptele legii. Așa că a și început să predice de aici înainte. S-a căsătorit și a

trăit împreună cu soția sa o viață model. Dar el se simțea chemat să vestească Evanghelia pretutindeni unde avea să-l călăuzească Dumnezeu; soția sa, însă, având sănătatea delicată, nu putea să-l însoțească; totuși era la un gând cu el și nu punea nici o piedică în calea deselor lui călătorii. Avea pe inimă să viziteze mai întâi pe compatrioții săi, și nici o primejdie — și multe mai avea de întâmpinat — nu l-au putut împiedica să se ducă la cei care căutau adevărul, ca să-i lumineze și să-i întărească.

În același an 1717, Cristian David a sosit la frații Neisser, la Sehlen, pe care i-a lămurit în ce fel trebuiau să citească Scriptura, ca să le fie o adevărată binecuvântare. Apoi, privind împrejurările dureroase în care se găseau, le-a spus acele cuvinte ale lui Iacov, atât de potrivite cu starea lor: „Frații mei, să priviți ca o mare bucurie când treceți prin felurite încercări, știind că încercarea credinței voastre lucrează răbdare. Dar răbdarea trebuie să-și facă desăvârșit lucrarea, ca să fiți desăvârșiți, întregi și să nu duceți lipsă de nimic. Dar dacă vreunui dintre voi îi lipsește înțelepciunea, s-o cereți de la Dumnezeu, care dă tuturor cu mână largă și fără mustrare, și ea îi va fi dată" (Iacov 1.2-5).

Ei au fost adânc mișcați de cuvintele atât de simple și atât de adevărate ale acestui om al lui Dumnezeu. În simțământul sărăciei lor duhovnicești, ei doreau fierbinte să se mute în vreun ținut unde li se părea că ar găsi mai multă căldură și viață. Fiindcă socoteau că toți Lutheranii erau ca Cristian David, l-au rugat pe acesta să le găsească într-o țară protestantă un loc unde să se poată stabili și trăi cu evlavie.

După un an și două luni, Cristian David s-a întors. Zadarnic a căutat un loc de refugiu pentru acești frați; însă i-a încurajat și i-a întărit, îndemnându-i la răbdare și la o deplină încredere în Dumnezeu. Trecuse printr-o boală grea și le istorisea cum Dumnezeu îi dăduse binecuvântări în încercare, dăruindu-i prieteni credincioși care l-au înconjurat cu dragoste. De astă dată le-a lămurit cuvintele acestea: „Oricine a lăsat case sau frați sau surori sau tată sau mamă sau soție sau copii sau pământuri pentru numele Meu, va primi însutit și va moșteni viața veșnică" (Matei 19.29).

Acești modești frați n-aveau nevoie să fie îndemnați să se depărteze de țara lor. Ei au spus din nou lui Cristian David cât de mult le rănea conștiința constrângerea în care se aflau de a lua parte la ceremonii superstițioase ale bisericii romane, pe care le știau contrare Cuvântului lui Dumnezeu, în așa fel că numai aveau pic de odihnă. Dar Dumnezeu în înțelepciunea Lui a găsit cu cale să-i mai încerce odată. Trei ani s-au mai scurs până li s-a împlinit dorința.

În acest timp ei au continuat cât au putut să viziteze biserica din Teschen, ai cărei păstori, cum am spus, vesteau cu credin- cioșie calea mântuirii. Au împărtășit și păstorului Steinmetz dorința lor de a emigra, însă au fost foarte mirați când l-au auzit pe acesta sfătuindu-i să nu dea

ascultare gândului lor. Le-a spus că vor găsi peste tot aceeași mare corupție și aceleași piedici în calea adevăratei evlavii, ba încă și persecuții. Frații au fost foarte întristați, însă fără a deznădăjdui, ei au continuat a se ruga mai departe lui Dumnezeu și încă mai fierbinte ca să-i scape din atâtea neazuri.

Orice speranță părea pierdută, când într-o dimineață în ziua Cincizecimii din 1722, intră la ei Cristian David, aducându-le o veste bună. Un tânăr conte de Zinzendorf, care avea atunci 22 de ani, era un copil credincios al lui Dumnezeu, care căuta să aducă suflete la Isus. El cumpărase o moșie în Lusacia și chemase acolo un păstor credincios anume Roth. Era adăpostul pe care Dumnezeu îl pregătise fraților. În timpul unei convorbiri cu un prieten, contele Zinzendorf aflase că era în Goerlitz un dulgher creștin care întâlnise în Moravia niște persoane evlavioase dornice să afle un adăpost departe de asuprirea Romei. Contele a chemat de îndată pe Cristian David, l-a primit cu bunătate, s-a informat de starea acestor Moravi și i-a spus că n-aveau decât să vină, că le va găsi un loc unde nu le va părea rău de emigrarea lor și că îi așteaptă și îi primește pe moșia sa la Berholdsdorf. Planul său era de a-i așeza în altă parte, însă Dumnezeu îi păstra pentru a începe prin ei lucrarea ce o avea pe inimă, de a face să se vestească Evanghelia printre creștini și departe printre păgâni.

Nu vom istorisi aici viața lui Zinzendorf și ce i-a dat Dumnezeu să facă, însă putem să ne minunăm cum își alege Dumnezeu uneltele harului Său în toate stările sociale, ștergând, pentru lucrarea Sa, deosebiri de rang, și de asemenea cum știe să răspundă la rugăciunile celor ce doresc să-l slujească în credințioșie.

De îndată ce Cristian David a adus vestea aceasta bună fraților Neisser, ei s-au hotărât să părăsească totul spre a urma pe acest slujitor al lui Dumnezeu acolo unde li se va deschide un loc de refugiu, pentru că, spuneau ei, aceasta vine de la Domnul. Doi dintre ei, Augustin și Iacov au hotărât să plece miercurea viitoare, trei zile după venirea lui Cristian David; ceilalți frați Neisser nu au fost gata tot atât de repede. Augustin și Iacov de altfel au plecat cei dintâi și aveau să le comunice dacă Dumnezeu le binecuvântează fapta și după aceea aveau să-i urmeze. Cei doi emigranți lăsau tot: avere, case, prieteni, pe bătrâna lor mamă. Li se sfâșia inima văzând lacrimile acesteia, însă s-au rugat împreună și Dumnezeu a potolit durerea ei.

Dar în clipa plecării și-au adus aminte de grija ce le fusese dată de unchiul lor privitor la verișorul lor Mihail Joeschke, care avea atunci 18 ani. Iacov l-a chemat și l-a întrebat de starea lui sufletească și, văzându-l într-o mare deznădejde, i-a amintit de tatăl său și de despărțirea de el, spunându-i pe față planul lor. „Este timpul,” spunea el, „să ies de aici ca să-mi mântuiesc sufletul și pe acela al alor mei. Augustin și eu suntem hotărâți să lăsăm tot pentru a merge în locul pe care ni l-a ales Dumnezeu. Dacă vrei, fă și tu la fel.” Mihail a îngălbenit de bucurie și,

plin de recunoștință față de Dumnezeu, strigă: „Hotărât, merg cu voi! De mult timp doream aceasta, dar nu știam cum să fac.” Atunci Iacov i-a spus: „Să nu spui nimănui nimic; fă-ți mâine treburile ca de obicei și, după aceea ia-ți hainele cele mai bune, ia-ți una sau două cămăși și vino la mine către ora zece seara.”

Mihail a binecuvântat pe Domnul și la ora hotărâtă a fost la locul de întâlnire. Deci miercuri, după Rusaliile anului 1722, la ora zece seara, mica turmă de pibegi a pornit la drum, lăsând totul în urmă, însă plini de bărbăție și de încredere în Dumnezeu. Această mică turmă era alcătuită din cei doi frați Augustin și Iacov Neisser, soțiile lor și patru copii, un băiat de 6 ani, o fetiță de trei ani și doi gemeni de două luni. Afară de aceștia mai erau Mihail Joeschke și Marta Neisser, verișoara lui Augustin, și Cristian David care îi călăuzea. Au plecat, deci, săraci și nebăgați în seamă în ochii lumii, însă scumpi în ochii Domnului, care își întindea asupra lor ocrotirea Lui puternică.

Toată noaptea au mers pe drumuri mărginașe, ca să ocolească drumul mare, până s-au apropiat de granița Sileziei. Au ajuns astfel la Niederwiese, oraș din acest ținut, și aici păstorul i-a primit cu bucurie. A îngenunchat atunci și s-a rugat lui Dumnezeu să-i binecuvinteze. Tânărul Mihail Joeschke a rămas pentru un timp la el, iar ceilalți și-au văzut mai departe de drum până la Goerlitz, unde păstorul Schoeffer i-a primit călduros și i-a găzduit timp de opt zile. De aici au fost trimiși la Bertholdsdorf, la un anume Heitz, administrator al contelui Zinzen-dorf, om harnic și foarte priceput, evlavios. Păstorul locului, Roth, care de asemenea era un creștin devotat, îi recomandase pe emigranți printr-o scrisoare în care spunea: „Iată pe cei doi dintre frații noștri în credință care fug de asuprirea din Moravia... vă rog să ușurați pe acești sărmani străini care au părăsit ca și Avraam, patria și rudenia lor... pe ei care au lăsat totul pentru numele lui Isus și care nu cer decât strictul necesar pentru hrana lor...”

Au găsit aceeași dragoste frățească și la Heitz. A primit pe emigranți și i-a adăpostit pentru un timp într-o fermă veche, nelocuită de mult timp. Apoi a căutat un loc unde să-i instaleze: „Eram sigur despre acest loc”, scria el contelui, „și mi-am îndreptat inima spre Dumnezeu pentru a arăta necazurile și dorințele acestor oameni de treabă, și I-am cerut totodată să nu ne lase să facem nimic care să fie potrivnic voii Sale. Însă m-am simțit liber să spun Domnului: aici voi zidi în numele Tău cea dintâi casă spre gloria Ta.”

Găzduirea ce li se dădea străinilor era cu totul săracă. Regiunea era sălbatică, mlăștinoasă și acoperită cu tufișuri. Soția lui Augustin a și exclamat: „Unde vom găsi noi pâine în pustietatea asta?” Dar un anume Marcu, ce se afla acolo, învățătorul nepoților contesei de Gersdorf, bunica contelui, a răspuns cu un ton solemn: „Dacă credeți, în acest loc veți vedea gloria lui Dumnezeu.”

Cristian David, primind găzduirea dată lui Neisser, a luat o secure, a înfipit-o într-un copac și a zis: „Până și vrabia își găsește o casă acolo și rândunica un cuib, unde își pune puii... Ah, altarele Tale, Doamne al oștirilor!" (Psalmul 84.3). Astfel a fost începutul umil al adunării lor numită: „noua biserică moravă", care dăinuiește până în zilele noastre.

Au început să zidească și, câteva luni mai târziu, casa fiind gata, frații Neisser și după aceea Cristian David au venit să locuiască în ea. Bunul Heitz a voit să înfigă el primul țaruș și să bată cel dintâi cui în noua construcție și în fiecare zi venea să încurajeze pe lucrători. Voia de asemenea să facă dedicarea acestei prime case atât de sărăcăcioasă. A vorbit din capitolul 21 din Apocalipsa, despre măreția Noului Ierusalim, despre sfințenia și fericirea locuitorilor săi, a făcut o legătură cu casa ce avea să fie zidită și a sfârșit cu o rugăciune fierbinte. S-a cântat o cântare și s-au despărțit plini de bucurie. Locul a fost numit, mai târziu, în 1724, Hermhut, adică „Paza lui Dumnezeu".

Zinzendorf se ocupase puțin de stabilirea noilor oaspeți, însă cu ocazia venirii păstorului Roth la Bertholdsdorf, li s-a adresat cu aceste cuvinte: „Voi, preaiubiți străini și călători, pe care Dumnezeu cel veșnic v-a adus aici, ferice de voi că ați crezut, pentru că toate promisiunile lui Dumnezeu se vor împlini pentru voi. Să întreceri pe ceilalți locuitori în credință și în faptele vii pe care le naște ea, punându-vă toată grija la aceasta, în dragoste. Să fiți o sare în mijlocul poporului meu; sarea este un lucru bun."

„Iar voi, scumpii mei supuși, să nu vă lăsați întrecuți de acești străini, ca să nu se folosească numai ei de hrana care vă este pregătită. Veniți să mergem cu toții la Domnul. El va da poporului Său putere și binecuvântări de pace."

Cât de mult trebuie să se fi bucurat acești refugiați, de dragostea frățească pe care au găsit-o aici și de libertatea în care se aflau, gândindu-se la aspra asuprire care apăsase asupra lor. Au lăsat totul: avere, rude, prieteni și iată, Cuvântul Domnului Isus se împlinise cu privire la ei: de pe atunci găseau mult mai mult decât au lăsat, iar în veacul viitor, așteptând, viața veșnică (Luca 18.29-30). Zinzendorf încă nu văzuse căminul refugiaților. Căsătorit de curând, se întorcea acasă cu tânăra sa soție și, când trecea prin pădure, vede o casă pe care n-o cunoștea. I s-a spus că era a refugiaților din Moravia. A intrat înăuntru, le-a urat bun venit în modul cel mai călduros, s-a așezat în genunchi împreună cu ei și a cerut Domnului să binecuvinteze acest loc și să aibă ochii mereu ațintiți asupra lui.

La începutul anului 1723, Cristian David a plecat din nou în Moravia la ceilalți trei frați Neisser. Aceștia fuseseră chemați să dea socoteală de fuga celorlalți doi frați ai lor, pentru că nu se îngăduia celor care voiau să rămână credincioși, să părăsească țara: este o altă trăsătură asemănătoare cu a protestanților din Franța, care nu reușeau să emigreze decât cu cea mai

mare greutate și fiind expuși la multe primejdii. Frații Neisser nevoind să dea lămuririle ce li se cereau, au fost închiși. Îndată ce au fost eliberați, au rugat autoritățile țării, care erau iezuiți, să le dea voie să plece din acel ținut. Li s-a răspuns prin amenințarea de a fi închiși din nou. Atunci ei s-au hotărât să plece fără autorizație, lăsându-și toată averea. Tocmai atunci a sosit și Cristian David și, în câteva luni după aceea, în timp de vară, au plecat cu familiile lor, în număr de 18 persoane. Trecând prin multe primejdii, au ajuns fericiți la cei ce plecaseră mai înainte. Bunul administrator Heitz a căpătat aprobarea să clădească și pentru ei o casă alături de cea a fraților lor și să se stabilească acolo, câștigând din greu hrana lor, muncind cu mâinile lor, însă totdeauna fiind plini de curaj și de credință.

Domnul îngrijea de nevoile sufletești ale micii colonii. Baronul de Watleuille, dintr-o familie nobilă din Berna, prieten al lui Zinzendorf, trecuse prin câteva lupte sufletești apăsătoare, Îl chinuiau tot felul de îndoieli, făcându-l să cadă într-o adâncă deznădejde. Ruga pe Dumnezeu să i Se descopere și să-i dea o siguranță deplină și vie cu privire la existența Sa. Zinzendorf, la care se afla, se silea să-l ajute prin rugăciunile și sfaturile sale. În cele din urmă, cuvântul: „Dumnezeu este dragoste” l-a cucerit atât de puternic, încât a căzut cu fața la pământ înaintea lui Dumnezeu și a rămas așa câteva ceasuri, repetând fără încetare aceste scumpe cuvinte care l-au făcut să treacă din întuneric la lumină. A ajuns un conlucrător plin de râvnă și credincios al lui Zinzendorf, în lucrarea pe care Dumnezeu i-o dădea acestuia s-o împlinească. El avea o mare dragoste pentru creștinii săraci și a venit să stea pentru un timp într-o cămăruță din cea dintâi casă din Herrnhut, fapt care a făcut o mare bucurie refugiaților. A fost pentru ei un timp de binecuvântare, căci erau sprijiniți zilnic prin îndemmurile creștine ale acestui frate și prețuiau cu atât mai mult apropierea sa de ei, cu cât păstorul locuia departe. De altfel toți cei dintâi refugiați din Moravia se întâlneau la adunările ținute la Heitz. Aici adevărurile mântuirii erau prezentate limpede și curgător Se compara un text din Scriptură tot cu alt text din Scriptură și fiecare putea să-și spună gândurile, în toată libertatea. Faptul acesta a fost de mare folos refugiaților.

Către sfârșitul aceluiași an 1723, Cristian David s-a întors în Moravia și a mers la Zauchtenthal și în împrejurimi, loc în care s-a făcut o trezire deosebită. S-a dus la David Schneider, nepotul bătrânului și credinciosului Schneider, despre care am vorbit. Aici mai era un pic de viață. Câțiva oameni plini de dorința după adevăr s-au adunat la el, care le prezenta lucrurile lui Dumnezeu cu acea vioiciune și cu acea prospețime pe care ei nu o cunoșteau.

De aici a plecat la Kunewald, sat vecin, unde a predicat într-o adunare numeroasă, despre „fericiri” (Matei 5.1-12). Vorbirea lui a produs o lucrare neașteptată. O minunată trezire s-a produs și în Zauchtenthal și în Kunewald. Vestea bună a mântuirii trecea dintr-un loc în

celălalt. Se vorbea prin case, pe străzi. Puține familii mai rămâneau care să nu fi fost pătrunse de puterea harului. La Kunewald, un tânăr de 20 de ani, Melchior Nitschmann, a început să țină adunări; un altul, David Nitschmann, un tânăr țesător de 18 ani, împreună cu alții, străbăteau țara, dând mărturie despre lucrarea lui Dumnezeu în inimile lor și îndemnând pe păcătoși să cunoască dragostea lui Isus. Se adunau prin case pentru a cânta cântări și a citi Scriptura și petreceau astfel zi și noapte. Ciobanii, păzind turmele, cântau și ei cântări creștine; servitorii și servitoarele, în timp ce-și vedeau de treburi, nu discutau decât despre mântuirea dată de Isus. În toate satele mărginașe nu se mai auzeau cântece lumești; localurile unde se juca și se dansa erau părăsite. Chiar și copilașii aduceau rugăciuni „Dragostei nemuritoare”, așa cum numeau ei pe Dumnezeu, și adeseori își sileau părinții să vină la Isus, prietenul păcătoșilor. O fetiță de 12 ani a murit cu o atât de vie siguranță a harului lui Dumnezeu, cu o atât de deplină dezlegare de lume și într-o desfătare atât de puternică a slavei viitoare, încât mărturia ei a produs în mulți o puternică și deosebită zguduire sufletească.

Însă, ca totdeauna, vrăjmașul stătea la pândă și persecuția nu a întârziat a se dezlântui, așa încât în 1724 autoritățile nu vorbeau decât să distrugă satul Zauchtenthal. Magistratii și preoții au încercat mai întâi să înăbuște mișcarea prin interdicții și amenințări, dar zadarnic. Cei care au crezut și erau mântuiți vesteau mai departe puterea lui Isus și măreau pe Dumnezeu, care făcuse să vină astfel de zile în care credința părinților lor să fie reînsuflețită. Atunci au trecut la lovituri și aceasta a fost ca o sită pentru a cerne pe cei care nu aveau deloc rădăcina celor care erau zidiți pe o temelie neclintită. Au fost închiși nu numai cei care au ținut adunări, ci și cei care au luat parte la ele, și închisorile au fost îndată înțesate cu oameni: frații au fost aruncați în grajduri și în gropi murdare, unde mulți erau gata să moară. Alții au fost închiși în pivnițe pe jumătate pline cu apă, unde au fost ținuți până ce erau gata să moară de frig. Pe alții i-au dus în mijlocii iernii în vârful turnurilor, pentru a-i sili prin chinul unui frig îngrozitor să declare pe cei care aveau cărți eretice, să spună de câte ori așa-zisul „Buschprediger”* adică Cristian David a fost pe la ei și care erau cei ce se adunaseră. Unii dintre credincioși au fost condamnați la muncă silnică pe mai mulți ani, alții au fost închiși până la sfârșitul zilelor lor, iar alții, mai cu seamă frații Nitschmann și Schneider au trebuit să plătească amenzi foarte mari, care i-au ruinat. Unul dintre Nitschmanni a văzut cum i-au dărâmat casa până la temelie pentru că găzduise pe un protestant.

Aceste prigoniri au fost cauza unei noi emigrări. Dumnezeu Își arăta și aici mâna Lui cea bună, înlesnind într-un fel sau altul fuga multora care au fost închiși. Preoții și magistratii căutau să împiedice emigrările, sfătuind cu viclenie pe frați să jure credință bisericii de la Roma, spunându-le că după aceea puteau să creadă orice voiau. Însă credincioșii preferau să

lase totul, decât să-și calce conștiința. Îndată ce reușeau să părăsească țara, se duceau la Hermhut, la frații lor.

Voi mai aminti încă de o emigrare demnă de luat în seamă. Un tânăr, David Nitschmann, era legat sufletește în chip deosebit de alți patru tineri, ca și el, plini de râvnă pentru adevăr. Cu toții erau din familiile cele mai înstărite din localitate. Tatăl unuia dintre ei era judecător în Zauchtenthal și vrăjmaș pe față al fraților. Acești tineri uniți strâns între ei prin legătura aceleiași credințe pentru care și voiau să lupte, străbăteau fără încetare regiunea, vestind Evanghelia, gata să sufere pentru Domnul, Însă, văzând că nu vor putea mult timp să țină piept vrăjmașilor lor și să păstreze libertatea de a sluji lui Dumnezeu potrivit conștiinței lor, s-au hotărât să părăsească țara. A doua zi după Pastele din 1724 fusese o adunare în care locțiitorul de primar a intrat furios și a luat cărțile, Bibliile și cărțile de cântări. Puțin după aceea, cei cinci tineri au fost citați să se prezinte înaintea autorităților. Judecătorul care era, după cum am spus, tatăl unuia dintre ei, le-a interzis, sub pedepse groaznice, de a se mai aduna, sfătuindu-i să se ducă mai degrabă să petreacă la cârciumă: „Și să nu vă gândiți”, mai adăugă el, „să emigrați, fiindcă magistrații au mână lungă și vor putea să va ajungă.”

Urmarea acestei muștrări a fost că numai decît tinerii au luat hotărârea să se expatrieze fără întârziere. Și-au înfăptuit planul a doua zi seara și au plecat fără să ia ceva cu ei și fără să știe unde se vor duce. Ieșind din sat, au îngenuncheat într-o livadă, s-au rugat pentru satul lor și pentru ținutul pe care îl lăsaus și s-au încredințat, pe ei și pe frații pe care îi părăseau, în paza și sub ocrotirea lui Dumnezeu. Apoi au intonat cântarea pe care o cântaseră, cu o sută de ani în urmă, strămoșii lor izgoniți ca și ei din țară: Ferice ziua când, lăsându-mi țara, Lipsit și în surghiun, mă duc departe Și știu că-n orice loc avea-voi parte De paza Celui ce-mi poartă povara.

Ca să scape de urmăriri, au folosit poteci mărginașe, prin munți și peste văi și dealuri. Au ajuns lângă Neisse, în Silezia, unde s-au sfătuit dacă este cazul să se ducă la frații lor în Lissa, în Polonia, sau în Saxa. S-au hotărât să se ducă în locul acesta din urmă, ca să salute pe Cristian David, unealta deșteptării lor. Dumnezeu i-a călăuzit.

Pe drum, însă, au avut prilejul să se dezamăgească în ce privește gândurile ce și le făcuseră despre biserica protestantă. Pretutindeni pe unde treceau, căutau copii ai lui Dumnezeu, însă, când întrebau de ei, erau socotiți Pietiști și amenințați să fie dați pe mâna stăpânirii lor. La Schweidnitz, au fost adânc tulburați văzând pompa cultului lutheran; însă în cele din urmă au găsit și frați în Hristos. Un om evlavios i-a îndrumat la Niederwiese unde era păstorul Schwedler, un om al lui Dumnezeu, care, aflând cine erau, i-a primit cu multă dragoste. Au căzut în genunchi cu toții și s-au rugat. Cei cinci tineri, simțindu-i iubirea, numai decît s-au

alipit de el. După rugăciune, le-a spus: „Copiii mei, știți voi din cine vă trageți?” și le-a istorisit, cu ochii în lacrimi, istoria lui Wycliffe, a lui Huss, a lui Ieronim din Praga și a lui Comenius, apoi adăugă: „Din acești martiri, din sângele lor prețios ați ieșit. Domnul a ascultat rugăciunile pe care ei I le aduceau pentru urmașii lor. Dumnezeu care a promis că va binecuvânta până la al miilea neam și care acum v-a scos din sclavie, vă va păzi până ce va veni să-Și adune toate oile în staulul Său ceresc.”

Cei cinci tineri s-au despărțit de acest credincios slujitor al lui Hristos, mișcați de primirea lui călduroasă și, după sfatul său, s-au îndreptat spre Hermhut, având o scrisoare de recomandare pe care le-o dăduse pentru păstorul Roth din Bertholdsdorf. Acesta, cercetându-i, a recunoscut că erau niște tineri care și-au părăsit averile și starea lor din lume pentru Domnul Hristos și cu o mare bucurie le-a spus despre ceea ce este scris despre Moise, care „când s-a făcut mare, a refuzat să fie numit fiul fiicei lui Faraon și a ales mai bine să sufere împreună cu poporul lui Dumnezeu decât să se bucure de plăcerile de o clipă ale păcatului. El socotea batjocorirea pentru Hristos ca o mai mare bogăție decât comorile Egiptului” (Evrei 11.24-26); și a făcut legătura cu aceste cuvinte. După aceea a pus să fie îndrumați la Hermhut. Ei au avut convingerea că așa este bine, că Dumnezeu a voit să-i ducă acolo și, în adevăr, că îi va întrebuița în lucrarea Lui Frații Neisser erau fericiți că îi pot primi și, deși erau cu toții în sărăcie, erau mulțumiți și se bucurau de pacea Mântuitorului.

În acest timp persecuția nu înceta să se întindă în Moravia. Fiindcă se cerea mereu cu tot mai mare severitate fraților să jure că se leapădă de credința lor, să rămână în țară și să se supună bisericii romane, și fiindcă cei care refuzau sau cei care se adunau erau închiși, credincioșii erau cu toții preocupați de mijloacele de a scăpa de această apăsare. Era încă o piatră de încercare a credinței lor. Cei care părăseau țara numai din cauza conștiinței, lăsând totul: rude, prieteni și avere, au scăpat în general cu bine și au fost mulți care au fugit din închisoare într-un chip care poate fi socotit minunat. Alții care nu au putut pleca îndată, au găsit mai târziu mijlocul de a întâlni pe ai lor, cu toată supravegherea vrăjmașilor lor. Cei care, dimpotrivă, lipsindu-le credința și temându-se de sărăcie, își vindeau averile în taină, voind a lua banii sau căutau să plece cu bagajele, adeseori au fost trădați sau opriți pe drum sau chiar despuiati și socotiți ca hoți. Astfel, Hermhutul creștea și se popula în fiecare zi. Însă oaspeții noi nu mai erau primiți cu ușurință. Se cercetau cu grijă motivele care îi aduceau acolo pe emigranți. Dacă nu era numai credința, se procura străinului o sumă de bani îndestulătoare pentru întoarcerea acasă, cu o scrisoare de recomandare către autorități, pentru a-l primi bine. Zinzendorf a oprit chiar pe locuitorii din Herrnhut de a se întoarce în Moravia ca să facă și pe alții să părăsească țara. Cu toate acestea, mai mulți frați s-au strecurat pentru a se duce să

scoată din robie pe câțiva dintre prietenii lor. Cât despre Cristian David, nici el nu înceta să însuflețească marea mișcare de emigrare, prin multele primejdii mari pe care le aveau de întâmpinat. Emigrarea a continuat astfel timp de 10 ani și au venit din Moravia la Herrnhut câteva sute de creștini, dintre care mulți se coborau din vechii frați.

Ne oprim aici. Nu-i locul să descriem organizarea comunității din Herrnhut și a acelor care s-au format după modelul ei în diferite locuri și care laolaltă formau noua Biserică Moravă. Nu vom spune nimic despre forma și despre ceremoniile cultului lor. Vom aminti numai de alipirea lor de Domnul Hristos ca Miel al lui Dumnezeu și ca jertfă adusă pentru mântuirea celor păcătoși; și că ei stăruiau asupra răscumpărării prin credință, fără fapte, însă dovedită printr-o viață sfântă, care trebuie să-i urmeze. Să ne amintim, de asemenea, de râvna lor de la început pentru evanghelizarea neamurilor păgâne, lucrare care stătea foarte mult pe inima contelui Zinzendorf. Mai mulți frați scăpați de sub asuprirea din Moravia au plecat și mai departe, până în Antile (câteva insule de lângă America centrală) sau în alte locuri ca să vestească Evanghelia sărmanilor sclavi negri. Plecau pe socoteala lor, înfruntând primejdii, căutând a-și câștiga hrana prin munca lor, vestind în același timp evanghelia. Mulți au și murit pe acolo, vestind evanghelia. Alți misionari au mers în ținuturile Groenlandei, unde până în zilele noastre misiunile morave sunt încă numeroase. Însă ținta noastră a fost, mai ales, să arătăm că lucrarea lui Huss nu a fost nimicită și să remarcăm statornicia martorilor adevărului în ciuda tuturor apăsărilor, precum și credincioșia lui Dumnezeu, care i-a sprijinit prin toate încercările, păstrând astfel lumina adevărului. Să mai adăugăm că lucrarea fraților moravi a pregătit în țările de limbă franceză, trezirea care a avut loc la începutul secolului al nouăsprezecelea.

DIN CUVÂNTAREA LUI CRISTIAN DAVID

Va fi spre binele cititorului să dăm și notițele următoare culese dintr-o predică a lui Cristian David, de marele evanghelist Wesley, cu ocazia unei vizite făcută de el așezămintelor din Herrnhut în anul 1738.

„Cuvântul împăcării pe care îl predicau apostolii”, spunea dulgherul Constantin David, adresându-se, în hainele lui de lucru, ascultătorilor săi, „este că suntem împăcați cu Dumnezeu, nu prin faptele noastre, nici prin propria noastră dreptate, ci numai și numai și pe deplin prin sângele lui Hristos. Dar, va zice cineva: „Nu trebuie oare să mă întristez și să-mi pară rău din cauza păcatelor mele, mai înainte de a nădăjdui că pot fi împăcat cu Dumnezeu?” Da, e bine și drept să ai o inimă zdrobită și întristată. Dar luați seama că aceasta nu este lucrarea voastră, ci aceea a Duhului Sfânt. Mai mult, nu aceasta este temelia împăcării. Nu prin ea sunteți

îndreptățiți; nu prin dreptatea personală și nici printr-o mică parte a dreptății voastre sunteți împăcați cu Dumnezeu. Iertarea păcatelor nu se datorește, nici în totul, nici în parte, acestei cauze. Umilirea și întristarea ta nu sunt de nici un folos. Dimpotrivă, aceasta este o piedică în calea îndreptățirii, adică, dacă te întemeiezi cât de puțin pe simțămintele tale, dacă te gândești: Trebuie să mă căiesc atât sau atât, trebuie să mă întristez înainte de a putea fi îndreptățit - pui căința ta, durerea ta, smerirea ta, ca temei sau cel puțin ca o parte din îndreptățirea ta, și prin urmare aceasta este o piedică în calea îndreptățirii tale, o piedică ce trebuie înlăturată.

„Deci, adevărata temelie nu e nici căința ta, nici propria ta dreptate, și nici orice ar putea veni de la tine; mai mult, nici ceea ce lucrează Duhul Sfânt în tine. Temelia îndreptățirii tale este ceva în afară de tine: este sângele lui Hristos, pentru că iată ce spune Cuvântul: „Celui ce nu face fapte, ci crede în Cel ce îndreptățește pe păcătos, credința îi este socotită ca dreptate” (Romani 4.5). Nu vedeți din aceste cuvinte că temelia nu e în nimic din ceea ce este în noi? Nu e nici o legătură directă între Dumnezeu și cei nelegiuți; ei simt cu totul despărțiți unul de altul; n-au nimic împreună. Deci nu-i nimic care să-i apropie de Dumnezeu și să-i împace cu El. De fapt, ce găsim în ei? Fapte ale dreptății, de pocăință? Nu, ci numai nelegiuire.

„Așa stând lucrurile, mergeți de-a dreptul la Hristos, cu toată nelegiuirea voastră. Spuneți-I: „O, Tu, ai cărui ochi simt ca o flacără de foc, care îmi cercetezi inima, Tu vezi că sunt nelegiuit; sângele Tău să mă mântuiască, pentru că în mine nu-i decât nelegiuire.” Lucrul acesta nu pot să-l înțeleagă înțelepții și învățătorii acestei lumi. Pentru ei este o nebunie. Păcatul este singurul lucru care desparte pe om de Dumnezeu; păcatul este de asemenea singura dovadă, singurul motiv ca păcătosul să se poată prezenta înaintea Mielului lui Dumnezeu, ca să aibă milă de el și, în puterea sângelui Său, să-l aducă la Tatăl. Iată temelia care nu poate fi zguduită. Prin credință suntem puși pe această temelie, iar această credință este darul lui Dumnezeu.”

Așa era învățătura vestită la Herrnhut, aceea care dă la o parte pe om cu faptele lui, pentru ca păcătosul să găsească totul în Domnul Hristos și prin Domnul Hristos.

CUPRINSUL

VOLUMUL II

BISERICA DIN EVUL MEDIU

PRIMA PARTE - DEZVOLTAREA CREȘTINISMULUI

Obârșia și începutul vieții monahale.

Istoria lui Anton

Ambrozie, episcop de Milan (374-397)

Ioan Chrisostom și timpul său (347-407)

Câțiva oameni de seamă în Biserica din Răsărit

Câțiva oameni de seamă în Biserica din Apus

Ilarie de Poitiers

Ieronim (347-420)

Augustin

Papa Leon I, zis și cel Mare (440-461)

Creștinismul în Scoția și în Irlanda

Grigore cel Mare

Misiunea lui Augustin în Anglia și urmările ei

Roma triumfă în Anglia

Nestor și nestorienii

Eutih și armenii

Diferite alte forme religioase

Mahomed și religia sa

PARTEA A DOUA - BISERICA ROMANĂ ȘI DOMINAȚIA EI

Papalitatea

PAPISMUL

Tainele în biserica romană

Confirmarea și pocăința

Ungerea, ordinarea și căsătoria

Cultul Fecioarei

Invocarea sfinților

Moaștele și cultul icoanelor

Purgatoriul

Indulgențele

Inchiziția

PARTEA A TREIA - MARTORII ADEVĂRULUI ÎN EVUL MEDIU

Martorii adevărului în evul mediu

Paulicienii

Martorii adevărului în Apus

Petre Valdo

Albigenzii

Petru din Bruys și Henri din Lausaime

Înainte-mergătorii Reformei

Wycliffe

Lollarzii

Ioan Huss

Indulgențele în Boemia

Huss înaintea sinodului din Constance

Ioan Huss, condamnarea și moartea lui

Ieronim din Praga

Husiții

Războiul Taboriților

Unitatea fraților

Unitatea fraților în timpul Reformei

Ruina bisericilor fraților din Boemia

Urmașii fraților din Boemia și Moravia

Din cuvântarea lui Cristian David